

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

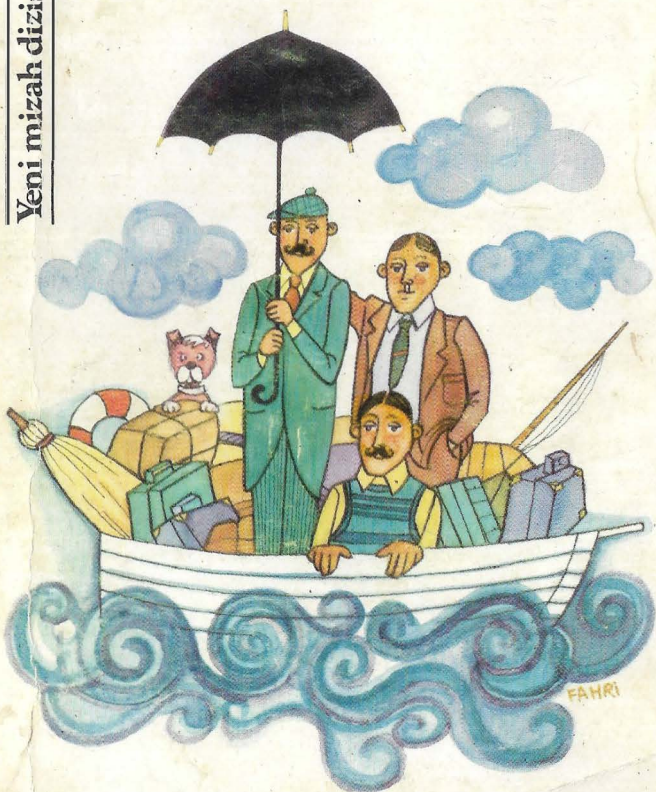
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Jerome K. Jerome

*tekne de
üç kişi*

Yeni mizah dizisi

BİLGİ YAYINEVİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BİLGİ YAYINLARI : 255

MİZAH/YENİ DİZİ : 38

Birinci Basım

Ağustos 1984

BİLGİ YAYINEVİ

Meşrutiyet Cad. 46/A

Telf : 31 81 22 — 31 16 65

Yenişehir - Ankara

Babıâli Cad. 19/2

Telf : 5 22 52 01

Cağaloğlu Üsküdar PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

JEROME K. JEROME

„

TEKNEDE ÜÇ KİŞİ

Köpeği Saymazsanız!

Türkçesi : Belkıs Çorakçı

kapak : fahri karagözoğlu

Birinci baskı için ÖNSÖZ

Bu kitabın bütün güzelliği yazılış biçiminde, verdiği bilgilerin çokluğunda ya da yararlı oluşunda değil, hikâyenin gerçekliğindedir. Bu sayfalarda yer almış olayların gerçekten bir kaydı bulunmaktadır. Tek yapılan, onları biraz renklendirmek olmuştur; ayrıca bu da ücret karşılığında yapılmamıştır. George, Harris ve Montmorency şüursel idealler değil, etten ve kemikten yaratıklar... hele de George, rahat doksan kilo gelir. Başka kitaplar belki, düşünce derinliği açısından, ya da insan ruhunu daha iyi tanıtırma açısından bunu geride bırakabilir; başka kitaplar ilginç oluşları, ya da kalınlıklarıyla da bununla yarışabilirler ama, sıra umutsuz ve iflah olmaz doğruluğa gelince, bugüne kadar keşfedilmiş hiçbir şey buna taş çıkaramaz. Öteki çekiciliklerinin yanı sıra, bu yanının ona, dürüst okur gözünde değer kazandıracığı, bu yanıyla hikâyenin verdiği dersin ağırlık kazanacağı sanılmaktadır.

Ağustos 1889

Londra

BİRİNCİ BÖLÜM

Üç hasta - George'la Harris'in ıstırapları - yüz bir öldürücü hastalığın kurbanı - yararlı reçeteler - çocuklarda karaciğer rahatsızlıklarına çareler - fazla çalıştığımıza ve dinlenmemiz gerektiğine karar verişimiz - sular üzerinde bir hafta mı? - George'un ırmağı önerişi - Montmorency'nin itirazı - teklifin bire karşı üç oy la kabulü.

Üç kişiydik. George, William Samuel Harris ve ben... bir de tabii Montmorency. Benim odamda bir yandan pipolarımızı tüttürürken, bir yandan da ne kadar kötü durumda olduğumuzu konuşuyorduk. Sağlık açısından kötü, demek istiyorum elbette.

Kendimizi kötüden de kötü buluyor, buna adamakıllı bozuluyorduk. Harris, arasıra korkunç bir baş dönmesi krizine uğradığını, öyle zamanlarda ne yaptığını bilemediğini söyledi. Sonra George da sık sık aynı baş dönmesi krizlerine tutulduğunu, o da Harris gibi ne yaptığını bilemediğini anlattı. Bana gelince, benim sorunum, karaciğerimin çalışmamasıydı. Karaciğerimle başımın dertte olduğunu, biliyordum; çünkü bir karaciğer ilacının prospektüsünden bu hastalığın belirtilerini okumuştum. Bendeysen, hepsi vardı.

Gariptir, ne zaman bir ilaç reklamı okusam, orada değinilen hastalığın, en şiddetli biçimiyle bende var olduğunu anlarım. Bu ilaç reklamlarında her zaman, bendeki hastalık belirtileri, harfi harfine yazılıdır, hiç şaşmaz.

Bir gün, pek önemsemediğim bir rahatsızlığım-
la ilgili bilgi edinmek için, British Museum'un ki-
taplığına gitmiştim. Sanıyorum, hastalığım saman
nezlesiydi. Kitabı raftan indirdim, okumak istedik-
lerimi okudum, sonra dalgınlıkla sayfaları şöyle bir
bir çevirmeye, hastalıkları genel olarak gözden ge-
çirmeye başladım. İlk önce gözüme hangisi çarptı,
hatırlamıyorum. Yalnız korkunç, onulmaz bir illet-
ti, onu iyi biliyorum. Daha sıralanmış belirtilerin
yarısına gelmeden, bu hastalığın bende de var ol-
duğunu anladım.

Orada korkudan donakalmış durumda, oturu-
yordum. Yaşamaktan umudunu kesmiş, biri olarak
dalgın dalgın sayfaları çevirdim. Tifo'ya geldim.
Belirtileri okudum... ve anladım ki bende tifo da
var. Hem aylardır var da ben farkında bile değı-
lim.. Acaba daha daha nelerim var, diye merakla-
nıp kore hastalığına baktım. Evet, tam kuşkulandı-
ğım gibi, o da vardı bende. Durumum ilgimi çek-
meye başlamıştı. Ne olursa olsun diyip bu işi, so-
nuna kadar götürmeye karar verdim, abecesel sı-
rayla işe giriştim. Sıtmaya geldiğimde, hem de en
kötüsüne yakalandığımı, şiddetli nöbetlerin on beş
güne kadar başlayacağını ne yazık ki öğrendim.
Böbreklerimdeki hastalığı hafif geçiriyordum. Bu-
na sevindim. O hastalık beni daha yıllarca öldüre-
mezdi. Ancak koleram da vardı. Hem de en ağır,
en karmaşık biçimiyle. Difteriyi doğduğumdan beri
çekiyormuşum, meğer. Alfabenin tüm harflerini
bağrıma taş basıp taradım. Bende olmadığı sonucu-
na varabildiğim tek hastalık, dizkapağı iltihabıydı.

Bir an kırılır gibi oldum; aşağılanmışım gibi,
geldi bana. Neden yoktu bende dizkapağı iltihabı,
neden? Bu haksızlık nedendi? Ama bir süre sonra
daha olgunca davranmaya karar verdim. İlaç sa-
nayinin bildiği, her türlü hastalık vardı bende.
Bencillik etmemeye, dizkapağı iltihapsız yaşamaya
razı oldum. Gut hastalığı beni, hiç haberim olmadığı
bir sırada, ciddi biçimde yakalamış bulunuyordu gö-
rünüşe göre. Zymosis hastalığı, çocukluğumda ya-
kama sarılmıştı. Zymosis'den sonra, başka da has-

talık yoktu kitapta. Ben de sağığımın bundan sonrasının, yerinde olduğunu kabul ettim.

Oturup düşündüm. Tıp açısından, ne kadar ilginç, örnek bir olaydım ben! Bir sınıf dolusu öğrenciye ne kadar değerli bir armağan sayılırdım! Bir kere benim gibi biri ellerine geçse, öğrencilerin artık hastane hastane dolaşmalarına ne gerek vardı! Ben kendim ayaklı hastaneydim. Tek yapacakları, çevremde şöyle bir dolanmak, sonra da gidip diplomalarını almaktı.

Acaba çok yaşar mıyım, diye merak ettim. Kendimi şöyle bir yoklamaya çalıştım. Nabzımı tuttum. Hayret! Nabzım durmuş! Hiçbir hareket yok! Derken birden atmaya başladı. Saatimi çıkarıp vuruşları saydım. Dakikada yüz kırk yedi kere atıyordu. Kalbimi dinlemeye çalıştım. Olamaz! Kalbimi bulamıyorum. Yok, çarpıyor, o da durmuş! Sonradan, düşünün düşünün kalbimin o sırada yerinde bulunduğunu, herhalde çarpıyor olması gerektiğini, kabul etmek zorunda kaldım, ama, hâlâ anlayamıyorum. Elimle ön tarafımı baştan başa yokladım. Belimden ta kafama kadar. Dahası, yanlardan arkaya doğru bile döndüm ama, ne bir ses duydum, ne de bir şey hissettim. Kim bilir belki de kalpsizdim. Bir de dilime de bakmak istedim. Dilimi çıkarabildiğim kadar çıkardım, tek gözümü yumdum, ötekini iyice açarak onu incelemeye çalıştım. Yalnızca ucunu görebiliyordum. Bu çabamdan tek kazancım da şu oldu; kızıl hastalığına tutulmuş olduğum kesinleşti. Bir de kızıla yakalanmışım.

O, okuma odasına mutlu, sağlıklı bir insan olarak girmiştim. Oysa dışarıya umutsuz, ölümcül biri olarak, süklüm püklüm çıkıyordum.

Doğruca doktoruma gittim. Kendisi, eski arkadaşımdır. Ben ne zaman hastayım, diye tuttur sam nabzımı dinler, dilime bakar, havadan sudan konuşur, sonra beni sepetler, para da almaz. Ona şimdi gideyim, hiç değilse bir iyiliğim dokunsun diye düşündüm. Bir doktora en gerekli şey, tecrübedir. Ona, bir hastalık koleksiyonu olan kendimi sunacaktım. Benden kazanacağı tecrübe, bin yedi yüz

tane sıradan hastadan kazanacağı tecrübeden daha çok olacaktı. Öylesi hastaların, olsa olsa bir, ya da iki hastalığı olurdu çünkü. Bin bir güçlkle karşısına dikildiğimde,

«Eee, neyin var?» diye sordu.

Ona şöyle cevap verdim:

«Sevgili dostum, sana neyim olduğunu sayıp da vaktini almak istemem. Hayat kısadır. Beni dinlemeye hayatın yetmeyebilir. Ama neyim yok, onu söyleyebilirim bak. Dizkapağı iltihabım yok. Neden yok, onu bilemem ama, yine de yok işte, bu gerçek değişmez. Onun dışında aklına gelebilecek her şeyim var.»

Sonra da ona, bu durumun nasıl farkına vardığımı bir bir anlattım.

Beni soydu, güzelce muayene etti, bileğimi yaladı; en beklemediğim zamanda kalleşçe göğsüme vurdu; başını kütt, diye göğsüme yasladı; ondan sonra da oturup bir reçete yazdı, uzattı. Ama ne reçete... Ben reçeteyi cebime soktum, oradan çıktım.

Yolda reçeteyi hiç açmadım. En yakın eczaneye daldım, çıkarıp uzattım. Adam okudu okudu, bana geri verdi.

«Bizde yok,» dedi.

«Eczacısınız ama!»

«Eczacıyım iyi ya işte! Süpermarket, otel karışımı değilim. Olsaydım size yardımcı olabilirdim. Yalnızca eczacı oluşum ne yazık ki buna engel.»

Reçeteyi kendim de okudum :

6 saatte bir,

1/2 kg biftek, yanında...

1 şişe bira.

her sabah,

1 on millik yürüyüş,

her akşam tam 11'de,

1 yatak.

Bir daha anlamadığın şeylere kafanı takma!.

İstediklerini yaptım, iyi de sonuç aldım (kendi açımdan tabii), hayatım kurtuldu; hâlâ da devam ediyor.

Yeni ortaya çıkmış olan karaciğer işlemeziğine gelince, ne siz sorun, ne ben söyleyim onun da belirtileri bende vardı. Kesinlikle vardı. İçlerinde en belirgin olanı, «Her tür işe karşı genel bir isteksizlik,» açıkça olarak görölmekteydi, ben de.

Bu konuda neler çektiğimi, sözlerle anlatmak kolay değil. Kendimi bildim bileli bu illetin kurbanıyım. Çocukluğumdan beri bu hastalık, bir gün bile yakamı bırakmadı. Ancak o sıra bunun, karaciğerimden olduğunu bilememişlerdi. Ne de olsa tıp bilimi o zamanlar, şimdiki kadar ileri değildi. Herkes, benim bu halimi, tembelliğe yorumlamaktaydı.

«Seni miskin seni!» derlerdi. «Kalk da bir işe yara, bir şey yap!» Nerden bilsinler benim hasta olduğumu.

Bana ilaç yutturacakları yerde, kafama gözüme yumruklar patlatarak tedavi etmeye çalışırlardı. Belki size, garip gelecek ama, o dayaklar bana ilaç gibi gelir, geçici bir süre için iyileştirirdi de. Özellikle bir yumruğu hatırlıyorum. Bugün bir kutu ilaç yutuyorum da bana mısın demiyor; yine içimde benden istenen işi yapma hevesi doğmuyor.

Bazen öyle olur, bilirsiniz. O basit kocakarı ilaçları, bazen modern ilaçlardan çok daha iyi sonuçlar verir.

Bir saat kadar karşılıklı, birbirimize hastalıklarımızı anlattık durduk. Ben, George'la William Harris'e, sabahları kalktığım zaman neler çektiğimi anlattım; William Harris de bize, gece yatarken neler çektiğini anlattı; George da şöminenin önüne dikildi, bize gece boyunca başından geçenlerin başarılı bir taklidini yaptı.

George kendini hasta sanır ama, doğruyu söylemek gerekirse, hastalık hastasıdır; anlarsınız ya!

Tam bu sırada Bayan Poppets kapıyı vurdu, akşam yemeği isteyip istemediğimizi sordu. Birbirimize hüzünlü hüzünlü gülümsedik; eh, zar zor da olsa, birkaç lokma bir şey yemeye çalışmamız şart, dedik. Harris, hasta da olsak midemizde biraz bir şey bulunmasının, hastalığı yenmemize yardım ede-

ceğini söyledi. Bayan Poppets, tepsiyi getirdi, biz masanın çevresine dizildik, biraz biftek, biraz soğan, biraz turtayla isteksizce oyalandık.

O sıralar pek zayıftım sanıyorum! Çünkü yemeye başladıktan yarım saat kadar sonra, artık önümdeki yiyecekleri görmek bile istemiyordum. O gün de peynire elimi bile uzatmadım.

Bu görev bittikten sonra bardaklarımızı doldurduk, pipolarımızı yaktık, sağlık durumumuzu kaldığımız yerden tartışmayı sürdürdük. Gerçekte, derdimizin ne olduğundan hiçbirimiz emin değildik ama, oybirliğiyle vardığımız sonuca göre derdimiz her neyse, ona kesinlikle aşırı çalışmak neden oluyordu.

«Kesinlikle dinlenmemiz gerek,» dedi Harris.

George, «Dinlenmek yetmez, değişiklik de gerekli» dedi. «Aşırı çalışmaktan kafamız neredeyse duracak, bu da tüm sistemimizde genel bir çöküntüye yol açıyor. Hava değişimi, çevre değişimi, düşünme zorunluğunun ortadan kalkması, ruh sağlığını yeniden kazanmamızı sağlar.»

Bizim George'un, form doldururken meslek hanesine «tıp öğrencisi» diye yazan bir yeğeni vardır. Bu yüzden, konuşurken böyle doktorca kelimeler kullanmaya bayılır.

Ben de George'la aynı kanıdayım. Bu nedenle kalabalıktan, patırtıdan gürültüden uzak, eski dünyadan kalma bir yer bulup, birlikte bir haftayı, güneşte uyuklayarak, dinlenerek geçirmemizi önerdim. Unutulmuş bir köşe, perilerin sakladığı bir diyar, dünyanın gürültüsünün ulaşamayacağı bir yer. Şöyle yıllanmış kayalara oturduğumuzda, on dokuzuncu yüzyılın kıyıya vuran dalgalarının sesini hafif hafif duyacağımız bir yer.

Harris, böyle bir yerde sıkıntıdan patlayacağımızı söyledi. Benim anlattığıma benzer bir yer bildiğini, orada insanların akşam sekiz dedi mi tavuk gibi yatağa girdiğini, ne konukseverlik, ne de para uğruna kimsenin kimseye yardım etmediğini, bir lokma ekmek bulmak için, en az on mil yürümek zorunda kalındığını anlattı.

«Olmaz!» diye belirtti Harris, «eğer istediğin dinlenmekse, değişiklikse, deniz gezisinin üstüne yoktur.»

Deniz gezisine de ben, hemen ve şiddetle karşı çıktım. Doğru dürüst deniz gezisi için en az iki aylık bir süre gerekir. Bir haftalık bir deniz gezisiyse, hiç çekilmez.

Düşünün bir kez, pazartesi günü, eğleneceğinizden emin olarak yola koyulursunuz. Kıyıda kalan arkadaşlarınıza havalı havalı el sallarsınız, en kocaman piponuzu yakarsınız, Kaptan Cook, Francis Drake ya da Kristof Kolomb'muşsunuz gibi güvertede şöyle bir cakalı cakalı dolanırsınız. Salı günü içinizden, keşke gelmeseydim, demeye başlarsınız. Çarşamba, perşembe ve cuma günleri, keşke ölseydim de gelmeseydim der durursunuz. Cumartesi günü bir yudum et suyu içmeyi güçlükle başlarsınız, güvertede oturur, «daha iyi misiniz» diye soran nazik insanlara, tatlı tatlı gülümsemeye çalışarak karşılık verirsiniz. Pazar günü, biraz ayağa kalkacak gücü kendinizde bulursunuz. Katı yiyecekler de yemeye başlarsınız. Pazartesi sabahı elinizde çantanız ve şemsiyenizle rıhtıma inmek üzere kuyruğa girdiğiniz zamansa, tam bu işten hoşlanmaya başlamıştım, gezi bitti diye düşünürsünüz.

Bir keresinde eniştem, sağlık nedeniyle bir deniz gezisine çıkmıştı. Londra'dan Liverpool'a gemiyle gidip gelecekti. Oysa Liverpool'a vardığında ne yapmış dersiniz, hemen elindeki dönüş biletini satışa çıkarmış.

Bilet indirimli olarak tüm kenti dolaşmış, sonunda on sekiz peni karşılığında, doktoru tarafından deniz havası alması, jimnastik yapması önerilmiş bir gence satılmış.

Eniştem, bileti çocuğun eline tutuştururken, «Sana ömrünün sonuna kadar yetecek deniz havası alacaksın,» demiş sevgi dolu bir sesle, «hem jimnastik de yapmış sayılacaksın. O gemide yalnızca oturmakla, karada perende atmıştan beter hareket yapacaksın.»

Sonra eniştem kendisi, trenle dönmüştü. Kendisi, demiryolları benim sağlığım için yeter de artar bile der dururdu.

Yine bir başka tanıdığım da bir haftalık deniz gezisine çıkmıştı. Daha gemi demir almadan kamarot gelmiş, yemekler için her seferinde ayrı ayrı mı para ödemek istersiniz, yoksa hepsinin parasını peşin mi verirsiniz, diye sormuştu.

Kamarot, ikinci şekli öneriyordu tabii. Çünkü o zaman fiyat, çok daha ucuza geliyordu; koca hafta için iki sterlin beş şiling. Kahvaltılarda balık, arkasından kızarmış et verilecekti. Öğle yemekleri saat birdeydi. Dört kap yemek çıkıyordu. Akşam yemeği altıda servis yapılacak, çorba, balık, ordövr, tavuk, salata, tatlı ve peynirden oluşacaktı. Gece onda da hafif bir et yemeği verilecekti.

Arkadaşım işi iki sterlin beş şilinge kapatmayı tercih etti (çok iştahlı tiptir) ve öyle de yaptı.

Öğle yemeğinin servisi onlar Sheernes açıklarındayken yapıldı. O, kendini, pek de umduğu kadar aç hissetmiyordu. Biraz haşlanmış dana etiyle, biraz kremalı çilek yedi. Bütün öğleden sonra, bol bol oturup kendini dinledi. Bir ara ona, sanki haftalardır haşlanmış danadan başka bir şey yemiş gibi, geldi. Birkaç kere de kendini yıllardır kremalı çilekle yaşıyormuş gibi hissetti.

Beri yandan, midesindeki danayla çilekler de pek mutlu değildi. Biraz... rahatsız gibiydiler!

Saat altıda akşam yemeğinin hazır olduğu haber verildi. Bu haber, onun içinde ne bir sevinç, ne bir istek; hiçbir şey uyandırmadı; ancak daha karşılığını alması gereken iki sterlin beş şiling olduğunu hatırlayınca, iplere miplere tutuna tutuna kendini, alt kattaki yemek salonuna kadar sürüklemeyi başardı. Merdivenin dibinde onu kavrulmuş bir soğanlı et kokusuyla, balık, yeşil sebze karışımı kokular karşıladı. Sonunda kamarot, suratında yağlı bir gülümsemeyle yaklaşp,

«Emriniz, efendim?» diye sorduğunda, arkadaşım güçlükle konuşarak,

«Çıkar beni burdan!» diyebildi.

Onu, hemen yukarı çıkardılar, güverte parmaklığına dayadılar ve orada öylece bıraktılar.

Bundan sonraki dört gün boyunca, ince kaptan bisküvileriyle beslenerek günahsız bir hayat yaşadı (yanlış anlaşılmasın, ince olan bisküvilerdi, yoksa kaptan değil). Yanında da yalnızca soda içiyordu. Ama cumartesiye doğru, kendini biraz iyi hissetti, büyük bir cesaretle açık bir çayla kızarmış ekmek yiyebildi. Pazartesi geldiğinde boğulacak gibi tavuk suyu içiyordu. Gemiden salı günü indi. Gemi uzaklaşırken o, rıhtımda durmuş, pişman bakışlarla ardından bakıyordu.

«İşte gidiyor,» dedi, «gidiyor ve bana ait olan yaklaşık iki sterlinlik yiyeceği de götürüyor.»

Kendisine bir gün daha fırsat tanınsaydı, hesabı denkleştirebileceğinden hiç kuşkusuz yoktu.

İşte ben, bunları, düşünerek surat asıyordum deniz gezisi önerisine. Kendim için değil, diye açıklamada bulundum. Beni hiç deniz tutmaz. Ama George için korkuyordum. George ise tutmuş, kendisine bir şey olmayacağını, hatta bu işin çok hoşuna bile gideceğini, ama Harris'le bana hiç tavsiye edemeyeceğini söylüyordu. Çünkü ikimizin de hasta olacağımızdan yüzde yüz emindi. Harris o zaman, insanların nasıl olup da denizdeyken hasta olabildiklerine her zaman pek şaşığını anlattı. Bunu, isteyerek yapıyorlar gibi geliyordu, ona. Züppe-lik olsun diye. Dahası kendisinin sık sık bu deniz tutmasının ne menem bir şey olduğunu denemek istediğini, ama bunu hiç başaramadığını söyledi.

Sonra bize, bir keresinde Manş Denizini fırtınalı bir havada nasıl geçtiklerini anlattı. Dalgalar gemiyi, öyle bir sallıyormuş ki, yolcuları yataklara bağlamak zorunda kalıyorlarmış. Koca gemide hasta olmayan bir tek kendisiyle, kaptan kalmış. Bazen de kendisiyle ikinci kaptan, ama genellikle hep kendisi ve birisi daha hastalanmıyormuş. Başka insan kalmadığı zaman da bir tek kendisi sağlam kalıyormuş.

İlginçtir, ama karadayken hiç kimseyi nedense deniz tutmaz diyordu, Harris. Denizde, çok kötü

durumda insanlarla karşılaşırsınız. Kimi zaman, gemiler dolusu. Ama karadayken, deniz tutmasının ne demek olduğunu bilen, bir tek Tanrı'nın kuluna rastlamadım. Gemileri doldurup duran binlerce ve binlerce hasta insan, karaya çıktıklarında nereye saklanıyor, hiç anlayamıyorum.

Eğer insanların çoğu, bir gün Yarmouth Vapurunda gördüğüm adam gibiyse, bu bilmecenin çözümlenmesi biraz daha kolaylaşırdı. Southend'in biraz açığındaydık, hatırladığıma göre. Adam, lombozdan dışarıya tehlikeli biçimde, sarkmıştı. Yanına yaklaşıp onu kurtarmaya çalıştım.

«Hey, biraz içeriye kayın,» dedim onu omzundan sarsarak. «Düşeceksiniz!»

Alabildiğim tek cevap, «Tanrım, keşke düşebilsem!» oldu. Onu, o durumda bırakmak zorunda kaldım.

Üç hafta sonra onunla, Bath Otelinin kahve salonunda karşılaştım. Yaptığı yolculukları ballandıra ballandıra anlatıyor, deniz gezilerini ne kadar sevdiğini vurguluyordu.

Genç bir adamın sorusuna karşılık, «iyi denizciyimdir!» dedi. «Yine de, bir keresinde kendimi biraz rahatsız hissettiğimi itiraf etmek zorundayım. Horn Burnu açıklarındaydık. Ertesi sabah da gemi batmıştı zaten.»

«Southend'in orada da biraz rahatsız değil miydiniz,» dedim. «Hani kendinizi suya atmayı filan düşünüyordunuz...»

«Southend mi?» dedi. Yüzünde şaşkın bir ifade vardı.

«Evet, Yarmouth'a giderken. Üç hafta önceki cuma günü.»

«Ha, evet,» derken birden yüzü aydınlanır gibi oldu, «tamam şimdi hatırladım. O gün gerçekten biraz başım ağrıyordu. Turşudandı. Doğru dürüst bir gemide bu kadar kötü turşu verildiğini hiç görmemiştim. Siz yemiş miydiniz?»

Bana gelince, ben deniz tutmasına karşı kusursuz bir önlem keşfetmiş bulunuyorum, nasıl mı? Gemideki sallantıya kendimi iyice uyduruyorum. Şöyle, güvertenin tam orta yerinde duruyorsunuz, gemi

öne arkaya yatıp kalktıkça vücudunuzu ona göre hareket ettirip, her zaman düşey doğrultuda tutuyorsunuz. Geminin burnu havaya kalktığı zaman, öne doğru eğiliyorsunuz. Taban, hemen hemen burnunuza değecek kadar. Sonra kıç havaya kalktı mı, arkaya eğiliyorsunuz. Bu bir iki saat için çok iyi işliyor; ancak, insan kendini, bir hafta boyunca dengede tutamaz.

George, «İrmağa çıkalım,» dedi.

Orada hem temiz hava, hem hareket, hem de sessizlik ne arıyorsak bulacağımızı söyledi. Manzaranın durmadan değişmesi, kafamızı dinlendirecekti (Harris'te kafa varsa, onu da tabii). Bol bol hareket edip yorulacak, iştahımız açılacak, deliksiz uyuyacaktık.

Harris, George'un şimdi bile uykuda olduğunu, daha fazla uyumasını sağlayacak bir şey yapmasının, tehlikeli olabileceğini ileri sürdü. George'un nasıl, şimdikinden fazla uyuyabileceğine hiç kafam basmıyor, dedi. Ne de olsa, bir gün içinde topu topu yirmi dört saat vardı. Bu durum, yazın da kışın da değişmiyordu. George, buna karşın hâlâ daha fazla uyuyacaksa, artık ölse de olurdu. Hiç olmazsa, ev kirasından, yiyecek masrafından kurtulurdu.

Bundan sonra Harris, ırmak gezisinin kendisi için biçilmiş kaftan olduğunu söyledi. Benim için de öyleydi. Harris'le ikimiz, George'a önerisini çok beğendiğimizi söyledik. Bunu söylerken de, sanki George'un, böyle bir düşüncenin ondan çıkmasına şaşırmışız gibi yaptık.

Öneriden hoşlanmayan bir tek Montmorency'ydi. Irmağı hiç sevmezdi Montmorency.

«Pek güzel, siz seviyorsunuz ama ben sevmiyorum,» diyordu içinden. «Orada benim yapabileceğim hiçbir şey yok. Manzaradan anlamam, pipo da içmem. Bir fare görsem, tekneyi durduramazsınız. Uyumaya kalksam, tekneyi alabora eder, beni, sulara düşürürsünüz. Bana sorarsanız baştan sona çılgınlık bu iş.»

Ama bire karşı üçtük. Öneri yine de kabul edildi.

İKİNCİ BÖLÜM

Planların tartışılması - iyi havalarda kamp hayatının zevki - kötü havalarda ayrı zevki - ödünl  anlaşma - Montmorency'nin ilk izlenimleri - kendisinin bu dünyaya uyamayacak kadar üstün olduğu korkuları ve sonradan bu korkuların dayanaksız bulunarak reddi - toplantının ertelenmesi.

Haritaları çıkarıp planları tartıştık.

Cumartesi günü Kingston'dan hareket etmeyi kararlaştırdık. Harris'le ben sabahtan çıkacak, tekneyi Chertsey'e getirecektik. Öğleden sonraya kadar işi nedeniyle kentten ayrılamayan George da gelip orada bize katılacaktı (George, sabah ondan akşam dörde kadar uykusunu bir bankada uyur. Yalnızca cumartesileri saat ikide onu uyandırır, kapının dışına koyarlardı).

Kamp mı kurmalıydık, yoksa otel, han gibi yerlerde mi kalmalıydık?

George'la ben kamp kurmaktan yanaydık. Vahşi ve  zg r bir hayat olacaktı. Atalarımızinki gibi.

Batan güneşin altın ışıkları, soğuk, hüzünlü bulutların üzerinden yavaş yavaş silinecekti. Kuşlar,  zg n çocuklar gibi şarkılarını kesecek, batan gün son nefesini verirken çevremizde yalnızca, sutavuklarının haşin çığlıklarıyla, bıldırcın kılavuzlarının suyu dalgalandırma sesi kalacaktı.

İki kıyıdaki gölgeli ormanlar, gecenin hayalet orduları gibi koyu gölgeleriyle son ışıkları kovalayacak; gölgeler sessiz adımlarla çimenlerin  zerin-

den ilerleyip iç çeken suları kaplayacaktı. Ve gece, karanlık tahtında pelerininin kara kanatlarını kararan dünyanın üzerine örtecek, yalnızca solgun yıldızların aydınlattığı o hayalet saraydan dünyayı artık sessizlik, yönetecekti.

O zaman sandalımızı sessiz bir koya çekecek, çadırımızı kuracaktık. Basit, ilkel bir yemek pişirilecek, yenecekti. Sonra büyük pipolar dolacak, yakılacak, sanki müzik varmışçasına tatlı tatlı söyleşmeye başlanacaktı. Söyleşmeye ara verildikçe, sandalımızın çevresinde oyunlar oynayan ırmak bize şaşırtıcı, gizem dolu masallar anlatacak, binlerce yıldır söylediği, daha binlerce yıl söyleyeceği o çocuk şarkılarını söyleyecekti. Ancak çok uzun zaman sonra yaşlanacak, kısılacaktı ırmağın sesi. Bizim gibi, ırmağı seven, onun durmadan değişen yüzüne hayran olan, sık sık onun kucağında dinlenen insanlar, anladıklarını sanırlardı o şarkıyı. Ancak anladıklarımızı kelimelere dökerek anlatmak ne yazık ki olanaksızdı.

Yine ırmağın hayranlarından olan mehtap, eğilip onun yüzünü bir abla sevecenliğiyle öperken, gümüş kollarıyla onu kucaklarken biz kıyıda oturacak, onun şarkı söyleyerek, fısıldayarak akmasını, kendi kralına, denize doğru ilerlemesini seyredecektik. Sonunda seslerimiz sessizliğin içinde eriyecek, pipolarımız sönecek, aslında günlük yaşamlarını sürdüren sıradan gençler olan bizler, içimizi anlatılması güç derin düşüncelerle dolu bulacaktık; yarı hüznü, yarı tatlı düşünceler. Canımız konuşmak istemeyecekti. Gülerек ayağa kalkacak, pipolarımızın külünü silkeleyecek, birbirimize iyi geceler dileyecek, suların ve hışırdayan ağaçların ninnisiyle o büyük, hareketsiz yıldız dolu gökyüzünün altında uykuya dalacaktık. Düşümüzde dünyanın yine eskisi gibi genç olduğunu görecektik. Yüzyılların yakınmaları ve kaygıları onun yüzünü yıpratmadan önceki gibi genç ve tatlı... Çocuklarının günahlarından ve çılgınlıklarından henüz kalbi kırılmamış... Eskisi gibi... genç bir anne. Kutsal memeleriyle bizi emzirecekti. Çocuklarıydık biz onun. Uygarlık

denilen süslü çirkinlikler bizi, onun sevgi dolu kollarından uzaklaştırmadan önce olduğu gibi... Zehirli alaylar, yapmacıklar, içimizde onunla geçirdiğimiz basit hayattan utanma duyguları doğurmadan önce olduğu gibi.

Harris, «Ya yağmur yağarsa,» dedi.

Harris'i böyle romantik şeyler hiç etkilemez. Şiirden hiç anlamaz Harris. Kesinlikle, nedensiz ağlamaz. Eğer Harris'in gözleri dolarsa, bilin ki ya çiğ soğan yemiştir, ya da pirzolasına çok fazla acı sos dökmüştür.

Gece vakti Harris'le bir deniz kenarında dursanız, «Ah, duyuyor musun, dalgalanan suların ta dibinde deniz kızları şarkı söylüyor, ya da hüzünlü ruhlar, yosunların yakalayıp bırakmadığı beyaz cesetler için ağıt tutuyor,» deseniz, Harris hemen kolunuza sarılır, «Anlıyorum, dostum, sen hastasın, hemen benimle gel. Şu köşede bir yer biliyorum, şimdiye dek içtiğin en nefis İskoç viskisi orada. Seni hemen iyileştirir,» der.

Harris her zaman, her köşede bir yer bilir ve o yer de içki alanında harikulade seçenekler sunar size. Bence Harris'e cennette rastlasanız (öyle bir şey mümkünse tabii) size hemen, «Geldiğine sevindim, dostum,» der, «Şurada, köşe başında bir yer keşfettim, birinci sınıf kevser dağıtıyor.»

Ama o sırada, kamp kurma konusunda onun gerçekçi görüşü tam zamanında yetişmiş yararlı bir uyarı sayılmalıydı. Yağışlı havalarda kamp kurmak zevkli bir iş değildi.

Akşam olduğunda iliklerinize kadar ıslanmış olurdunuz. Sandalın dibinde en azından beş santim su birikmiş olurdu. Neye elinizi atsanız ıslak bulurdunuz. Kıyıya oranla daha az göllenmiş bir yer bulur, oraya yanaşır, çadırı çıkarırdınız. Üçünüzden ikisi onu kurmaya çalışırdı.

Çadır ıslak ve ağır olurdu. O yana bu yana devrilirdi. Üstünüze düşer, kafanıza dolanır, sizi çıldırtırdı. Bu arada yağmur da ha bire yağar dururdu. Ayrıca çadır kurmak, kuru havada bile oldukça zor bir işti. Yağmur altında, bu görev Herkül'e

layık bir hale gelirdi. Karşınızdaki adamın, size yardımcı olacağı yerde, delice oyunlar oynadığına inanırdınız. Tam siz kendi tarafınızı kusursuz biçimde yerleştirmiş, ipleri kazıklara geçirmişken, o çadırı kendi tarafına çekiverir, her şeyi darmadağın ediverirdi.

«Hey! Ne halt ediyorsun sen?» diye seslenirdiniz.

«Sen ne halt ediyorsun?» derdi o da. «Bıraksa-
na şunun ucunu.»

«Çekme, yanlış tutuyorsun, eşek herif!» diye bağırırdınız.

«Yanlış değil, sen kendi tarafını bırak!» diye haykırırdı o da.

«Sana yanlış çekiyorsun diyorum!» diye kük-
rer, ah, şunu bir elime geçirebilsem, diye düşünür-
dünüz. Sonra kendi iplerinize asılır, onun kazıkla-
rını yerden sökerdiniz.

Onun karşı taraftan, «Ah, sersem kafasız!» di-
ye mırıldandığını duyardınız. Birden çadır bir hı-
şımla sarsılır, sizin tarafınızın kazıkları da sökölür-
dü. Çekici elinizden bırakır, onun tarafına
doğru yürür, onu tepeden tırnağa bir güzel boya-
mayı planlardınız; ama tam o sırada o da çadırın
öbür yanından sizin bulunduğunuz yere doğru yü-
rümeye başlardı. Onun da amacı, sizinkiyle aynı
olurdu. Böylece bol bol söverek birbirinizi çadırın
çevresinde döne döne kovalar dururdunuz. Sonun-
da çadır yıkılır, siz enkazın üzerinden birbirinize
bakardınız. İkiniz aynı anda bağırırdınız :

«Al işte! Söylememiş miydin!»

O zamana kadar sandalı bağlamakla uğraşmış
bulunan üçüncü adam o sıra çıkagelirdi. O da san-
dalın dibindeki suyu boşaltırken, suyun çoğunu üs-
tüne başına dökmüş olurdu. On dakikadan beri
susmaksızın kendi kendine sövgüler yağdırmış olan
bu adam, size ne diye oyalanıp durduğunuzu, çadı-
rın neden hâlâ kurulmadığını sorardı.

Sonunda çadır, şu ya da bu biçimde kurulur,
sandaldan eşyalar indirilirdi. Odun ateşi yakmaya

çalışmak boşunaydı. Gaz sobasını yakar, çevresine sıralanırdınız.

Akşam yemeğinizin ana maddesi, yağmur suyu olurdu. Ekmeğinizin üçte ikisi yağmur suyu... tence-redeki hazır bifteğin çoğu yağmur suyu... reçel, tereyağı, tuz, kahve aklınıza ne gelirse yarı yarıya yağmur suyu... Sonuçta hepsi birleşmiş, bol yağmur sulu bir çorba haline gelmiş bulunurdu.

Yemekten sonra tütünün yapış yapış olduğunu görür, pipo içemezsiniz. Bereket versin yanınızda cümle neşesizleri neşelendirecek bir şişe bulunurdu! Bir iki tek attıktan sonra yaşama karşı ilginiz artar, hiç değilse uyumak isteyecek kadar aklınız başınıza gelirdi.

Düşünüzde bir filin apansız gelip, göğsünüzün üstüne oturduğunu görürdünüz. Beri yandan, bir de volkan patlamış, sizi, denizin dibine savurmuş... öte yandan fil, göğsünüzün üzerinde hâlâ sakin sakin uyuyor. Yarı uykulu yarı uyanık çırpınmaya başlarsınız, kurtulmaya çalışırsınız. Önce, dünyanın sonu geldi sanırsınız, olamaz, diye karar verir, hırsızlar mı, katiller mi, yangın mı diye merak ederdiniz. Bu düşüncelerinizi her zamanki yönteminizle, bağıra çağıra ortaya sererdiniz. Ama yardım gelmezdi. Aynı anda bin kişinin sizi tekmelediğini, birilerinin size saldırmakta olduğunu duyardınız.

Bir ara, sizden başka birisinin daha başı dertteymiş gibi bir duyguya kapılırdınız. Onun boğuk cıgıllıkları, yatağınızın altından geliyor gibi olurdu. Ne olursa olsun, hayatınızı canınızla ödemek pahasına, deli gibi mücadele ederdiniz. Kolunuzu, bacağınızı sağa sola savurur, bir yandan da avazınız çıktığı kadar bağırırdınız. Sonunda bir aralık bulur, kafanızı açık havaya çıkarmayı başarırdınız. İki adım ilerinizde yarı çıplak bir serserinin, sizi öldürmek üzere, beklemekte olduğunu görürdünüz. Tam onunla ölüm kalım mücadelesine hazırlanırken, adamın Jim olduğunu yavaş yavaş tanırdınız.

O da aynı anda sizi tanır, «Ha, demek sensin!» derdi.

Siz gözlerinizi ovalayarak, «Evet,» diye karşılık verirdiniz: «Ne oldu?»

«Lanet olası çadır yıkıldı, ne olacak!» derdi o. «Bill nerede?»

İkiniz de avazınız çıktığı kadar seslenir, «Bill!» arardınız. O sıra ayağınızın altındaki toprak kıpırdar, eğrilip bükülür, boğuk bir ses enkazın altından size, «Kafamın üstüne basmasana!» derdi.

Ve Bill sonunda emekleyerek çıkardı. Çamur içinde, boş bir çuval gibi. Gereksiz bir saldırganlık sarmış olurdu benliğini, her şeyin bilhassa yapıldığına inandığı çok belli olurdu.

Sabah olduğunda üçünüz de konuşamazdınız. Çünkü gece üşümekten sesiniz kısalmış olurdu. Ayrıca, canınız hep kavga etmek isterdi. Kahvaltı boyunca birbirinize dilinizle dişinizin arasından söver dururdunuz.

Bu yüzden biz, iyi havalarda kamp kurmaya, yağışlı havalarda da tüm saygın insanlar gibi otele, ya da bir hana sığınmaya karar verdik. Yağmur olmazsa, kafamız da kızarsa değişiklik olsun, diye yapabiliydik bunu.

Montmorency, bu düşüncemizi büyük gösteriyle karşıladı. Romantik yalnızlıktan pek hoşlanmaz o. Ona hep gürültülü patırtılı ortamlar yaratmanız gerekir... hele çevre biraz da avam havalıysa, daha bile iyi. Montmorency'ye baktığınızda onu, dünyaya yollanmış bir melek sanırsınız. İnsanoğlunun aklının ermediği bir nedenle, küçük bir foxterrier kılığına sokularak yollanmış bir melek, sanki. Yüzünde, «Ah, bu ne kötü bir dünya, ben burayı daha iyi, daha soylu kılacak bir şey yapmayı ne kadar isterdim!» dermiş gibi bir ifade vardır. Yüzüne bakan iyi yürekli yaşlı başlı beyefendilerin, hanımefendilerin gözlerine yaşlar dolduğu çok görülmüştür.

Benim sırtımdan yaşamak üzere ilk geldiğinde onu, uzun süre yanımda tutabileceğimi hiç sanmamıştım. Oturup, uzun uzun onun yüzüne bakardım. O da halının üzerine oturur, bana bakardı. Ben içimden, «Ah, bu köpek, bu dünyada yaşayamaz,»

derdim. «Göklerden bir araba gelecek, onu kapıp götürecek günün birinde. Olacağı bu!»

Ama çaldığı bir düzine kadar tavuğun parasını ödedikten; onu, boynundan yakalayıp, hırlamalarına, tekmelerine aldırmaksızın yüz on bir sokak kavgasından çıkardıktan; sinirli bir bayanın, kedisini öldürüp göreyim diye evime kadar getirdikten; kadının da bana 'katil' diye haykırışını dinledikten; komşumun şikâyeti üzerine tehlikeli köpek besliyor diye karakola çağrıldıktan sonra (bu olayda komşum, Montmorency'nin yüzünden iki saat korkuyla bahçesindeki buz gibi soğuk kulübesine kapanmış, burnunun ucunu bile çıkarmamıştı); bahçevanımın benden habersiz köpeğimin dakikada kaç fare öldürebileceğine dair bahse de girmekte olduğunu öğrenince, belki de yüce kuvvetlerin ona bir süre daha dünyada kalması için izin vereceklerine inanmaya başlamıştım.

Montmorency'nin en büyük zevki, sokaktan arsız, pis köpekleri toplayıp onları peşine takarak kıyı köşe mahallelere doğru yürüyüşe geçmek, oradaki başka pis ve arsız köpeklerle karşı savaş açmaktı. Bu nedenle de demin söylediğim gibi, han ve otel önerisini heyecanlı bir tezahüratla karşılamıştı.

Nerede nasıl uyuyacağımızı, böylece dördümüzü de memnun edecek biçimde ayarladıktan sonra, geriye konuşulacak tek konu olarak, yanımıza neler alacağımız kalıyordu. Tam bunu tartışmaya başlayacağımız sırada Harris, bugünlük yeterince nutuk dinlemiş olduğunu ileri sürerek, çıkıp biraz eğlenmemizi önerdi; köşeyi döner dönmez, meydanın orada bir yer bulduğunu, nefis İrlanda viskisi içebileceğimizi söyledi.

George kendisinin de susamış olduğunu söyledi (ben George'un susamamış olduğunu hiç görmemişim), ben de içinde bir dilim limon bulunan ılık viskinin hastalığıma iyi geleceğini düşündüm. Böylelikle tartışmamıza oybirliğiyle ara verildi, oturum ertesi geceye dek ertelendi, taraflar şapkalarını giyip dışarıya çıktılar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kararların alınışı - Harris'in iş yapma biçimi - yaşlı erkeklerin duvara resim asışı - George'un mantıklı bir sözü - sabah erkenden yüzmenin zevki - kafamız kızarsa gerekecek öte beri.

Ertesi akşam yeniden toplanıp planlarımızı tartışmayı sürdürdük. Harris dedi ki :

«Şimdi ilk yapılacak şey, yanımıza alacağımız şeyleri belirlemek. Sen bir kâğıt al, yazmaya başla, J., sen de erzak katalogunu al George, birisi de bana bir kalem versin, listeyi hazırlayayım.»

İşte Harris, hep böyledir! Tüm yükü sırtladığı gibi başkasının üstüne yüklemeye her zaman hazır!

Harris bana, hep zavallı Podger amcamı hatırlatır. Podger amcam bir iş yapmaya kalktığı zaman, evde yarattığı karmaşayı, başka bir yerde ölseniz bulamazsınız. Çerçeviceden bir resim geldi diyelim, yemek odasında duvarın dibine dayanmış duruyor, asılmayı bekliyor. Maria yengem, bunu ne yapacağız diye sorduğu zaman, Podger amcam hemen :

«Siz onu bana bırakın,» derdi. «Hiçbiriniz dert etmeyin onu. Ben yaparım.»

Ondan sonra ceketini çıkarır, başlardı. Önce kızını sokağa, altı penilik çivi almaya yollar, sonra peşinden ona ne boy çivi alacağını söylemek üzere de oğlanlardan birini gönderirdi. Ondan sonra birer birer herkesi işe katar, tüm ev halkını kullanırdı.

«Şimdi sen git, bana çekicimi getir, Will,» diye bağıırdı. «Tom, bana cetvelimi ver. Bir de mer-

diven istiyorum. Mutfak sandalyesini de getiriverin; son, Jim! Hemen Bay Goggles'a koş, babamın selamı var, inşallah bacağı daha iyidir diyor, sizdeki ispirotolu saptama düzeci rica ediyor, de. Sen, Maria... sen hiçbir yere gitme çünkü birinin bana ışığı tutması gerek. Kız dönünce tekrar gitsin, biraz çerçeve sicimi alsın. Tom! Nerede Tom? Tom, gel buraya. Sen yerden resmi alıp bana uzatacaksın.»

Sonra resmi eline alıp havaya kaldırır, birden düşürür, resim çerçevesinden çıkar, amcam camı kurtarmaya çalışır, bu arada elini keserdi. Tüm odayı fır döner, mendilini arardı. Bulamazdı, çünkü mendil demin çıkardığı ceketinin cebinde olurdu, o da ceketini nereye koyduğunu bilemezdi. O zaman tüm ev halkı, amcamın istediklerini aramayı bir yana bırakır, ceketini aramaya koyulurlardı. O da ortalıkta fırıl fırıl dolaşır, onlara ayakbağı olurdu.

«Koca evde bir tek bilen yok mu ceketimin yerini? Ömrümde bu kadar salağı bir arada görmedim. Vallaha da görmedim, billaha da görmedim. Altı kişi bir araya geliyor, daha beş dakika önce çıkardığım ceketini bulamıyor. Vay canına!»

Ve yerinden öfkeyle kalkardı. Kalkınca, deminden beri ceketinin üstüne oturmuş olduğunu görür, hemen seslenirdi :

«Öff, vazgeçin, vazgeçin! Ben kendim buldum bile. Kedilere arattırsam size arattırmaktan iyidir.»

Parmağını sarıp bağlamak için yarım saat ziyan edildikten ve yeni bir cam ısmarlanıp geldikten sonra, araçların gereçlerin, merdivenin, taburenin, mumun da getirilmiş olduğunu gören amcam, işe yeni baştan koyulurdu. Bütün aile, hizmetçi kadın da dahil, yarım daire biçiminde onun çevresinde durur, yardım etmeye hazır beklerlerdi. İki kişinin sandalyeyi tutması gerekirdi. Üçüncüsü amcamın sandalyeye çıkmasına yardım eder, sonra onu, düşmesin diye orada tutardı. Bir dördüncüsü ona çivi verir, beşincisi çekici uzatırdı. Amcamsa, çiviye eline almasıyla yere düşürmesi bir olurdu.

«Al işte!» derdi gücenik bir sesle, «Şimdi de çivi gitti.»

Hepimiz ellerimiz ve dizlerimiz üzerinde yerde aranırken, o sandalyenin tepesinde bekler, homurdanır, bütün gece burada böyle dikilecek miyim, diye sızlanırdı.

Sonunda çivi bulunur, ama bu sırada o, çekici kaybetmiş olurdu.

«Çekiç nerede? Ne yaptım çekici? Ulu Tanrım! Yedi kişi ağzını açmış bakıyor da hiçbiri çekici ne yaptığımı bilmiyor!»

Çekici bulup ona verdiğimizdeyse, duvarda çivi çakmak için işaretlediği noktayı kaybetmiş olurdu. Her birimiz sırayla sandalyenin üzerine, onun yanına çıkar, işareti bulmaya çalışırdık. Ve her birimiz onu değişik bir yerde görürdük. O, hepimize «budala, budala» der, aşağıya inmemizi söylerdi. Cetveli eline alıp yeni baştan ölçer, duvardan duvara 31 3/8 inç mesafelik yerin ortasında olması gerektiğine karar verir, bunu kafasından hesaplamaya çalışır, çıldırırdı.

Biz de hesabı kafamızdan yapmaya çalışır, her birimiz ayrı bir sonuç bulur, hepimiz birbirimizle alay etmeye başladık. Bu patırtı arasında ilk sayı unutulmuş olurdu. Podger amcam da bir kere daha ölçmek zorunda kalırdı.

Bu sefer sicim kullanırdı. En kritik zamanda, sandalyesinden kırkbeş derece eğilip, sicimi uzatabileceğinden dört santim ileriye uzatmaya çalışırken birden sicim kayar, kendisi piyanonun üzerine devrilir, kafası ve vücudu aynı anda her tuşa birden çarparken ortaya gerçekten nefis bir müzik yayılırdı.

Maria yengem, çocukların böyle kelimeler duymasına izin vermeyeceğini söylerdi. Sonunda Podger amcam noktayı yeni baştan işaretlemeyi başlar, çivinin ucunu oraya dayar, sol eliyle tutup çekici de sağ eline alırdı. Birinci vuruşta başparmağını ezer, avazı çıktıkça bir çığlık koparıp, çekici de birisinin ayağına düşürürdü.

Maria yengem en yumuşak sesiyle, bir daha Podger amcam duvara çivi çakmaya kalktığı zaman

kendisinin bir haftalığına annesini ziyarete gideceğini söylerdi.

«Ahhh, kadın milleti değil mi... her şeyi büyütürsünüz siz zaten!» derdi amcam doğrulurken. «Ben arasıra bu tür işleri yapmaktan zevk duyarım.»

Sonra bir denemeye daha girişirdi. İkinci vuruşunda çivi tümüyle sıvanın içine girip gözden kaybolduktan başka, çekicin yarısı da içeri geçirdi. Dahası Podger amcam da o hızla duvara toslar, burnunu ezerdi.

O zaman ona cetveli ve sicimi tekrar verip, yeni bir delik hazırlamasını sağladık. Aşağı yukarı gece yarısına doğru resim yerine asılmış olurdu. Çarpık ve oynak... çevresinde duvarın metrekarelerce bölümü hurdahaş, herkes yoğun ve bitkin... yalnız Podger amcam dışında.

Sandalyeden tüm ağırlığıyla hizmetçi kadının nasırı üzerine iniş yaparken, «Oldu işte!» derdi. Beğeniyle bakardı verdiği zararlara : «Bazı kimseler şu kadarlık iş için bile adam getiriyorlar, biliyor musunuz?»

Bizim Harris de büyüdüğü zaman tam bu tür bir adam olacaktı. Kendisine de söyledim. O kadar çok iş üstlenmesine izin veremeyeceğimi açıkladım.

«Olmaz,» dedim. «Kâğıdı, kalemi, kalkmışken katalogu da sen getir, George yazıları yazsın, geri kalan işi de ben yapayım.»

İlk hazırladığımız listeyi yırtıp atmak zorunda kaldık. Bunca öteberiyi alacak kadar büyük bir tekne, kesinlikle Thames'ın yukarı kesimlerinde dolaşamazdı. Onu yırttık, birbirimize baktık.

George konuştu :

«Biz yanlış yoldayız arkadaşlar,» dedi, «nelerin işimize yarayacağını değil, nellersiz yapamayacağımızı düşünmemiz gerek.»

George, bazen insanı şaşırtacak kadar akıllıca konuşur. Bence, onun bu düşüncesini yalnız söz konusu olan durum açısından değil, hayat ırmağında yaptığımız yolculuk açısından da bilgece bir tutum

olarak değerlendirmek gerekir. O yolculuklarda nice insan, teknesini bir yığın ıvır zıvırla doldurur, teknenin hareketini bile engeller. O eşyaların kendilerine zevk vereceğini sanırlar ama, onlar aslında işe yaramaz süprüntü yığınıdır. Küçücük sandallarına dağlar gibi yığınlar halinde güzel elbiseler, koca evler, işe yaramaz hizmetkârlar, kendilerine hiç aldırmış etmeyen dizi dizi kibar dostlar doldururlar. Bunun yanına, dünyanın parasını harcayıp da hiç kimseyi memnun edemedikleri davetleri, resmiyetleri, modaları, züppelikleri katarlar, en ağır yük olarak da, 'komşum ne der!' korkusunu yüklerler. İnsanın içini karartan lüksler, can sıkıran zevkler, suçluya ceza olarak giydirilen dikenli taç gibi kafayı kanatan, yaralayan bir taç!

Boş yük bunlar, dostum! At kayıktan aşağı. Kayık ağırlaşıyor, kürekleri çekmesi zorlaşıyor, çekerken bayılacak gibi oluyorsun. Her yan tıklım tıklım, yönetmesi, dümen kırması tehlikeli, kaygı ve dikkat seni tutsak etmiş, ne özgürlükten nasibini almışsın, ne dinlenmekten, ne de avarelik edip düş kurmaktan. Sığ yerlerde rüzgârla oynaşan gölgelere bakmaya vaktin yok, suda kendi hayallerini seyreden ulu ağaçlara bakmaya vaktin yok, yamaçtaki yeşil, sarı, eflatun, beyaz çiçekli ormanları görmeye, dalların, yaprakların hışırtısını duymaya, kır çiçeklerinin farkına varmaya da vaktin yok.

At boş yükü sulara, arkadaş! Bırak sandalın hafiflesin. İçinde yalnız sana gerekenler bulunsun. Ev gibi bir ev, basit zevkler, bir ya da iki tane dost demeye layık dost, seveceğin biri, seni sevecek biri, bir kedi, bir köpek, bir ya da iki pipo, yetecek kadar yiyecek, yetecek kadar giyecek, yeterinden birazcık fazla da içki... çünkü susuzluk tehlikeli şeydir.

O zaman kürek çekmeyi daha kolay bulacaksın. Sandal o kadar kolay devrilmeyecek, devrilse de pek zararı olmayacak. Sağlam, iyi mallar suya dayanıklıdır. Çalışırken bir yandan düşünmeye de vakit bulacaksın. Hayatın pırıl pırıl güneşinde, içmeye de vakit bulacaksın. Tanrı'nın rüzgârının,

kalplerimizin tellerinde çaldığı o müziği duyabilecek ve...

Özür dilerim, birden kendimi kaybettim.

Evet, liste işini George'a bıraktık, o da başladı.

«Çadır almayalım,» dedi. «Tenteli tekne tutalım. Çok basit, hem de daha rahat.»

İyi bir fikre benziyordu, hemen kabul ettik. Gözünüzün önüne geliyor mu, bilmem. Hani yanlara demir çemberleri oturtuyorsunuz, üzerine de kocaman bir tente örtüp alt kenarlarını çepeçevre tutturuyorsunuz; burundan kışa kadar. O zaman sandalınız küçük bir ev gibi oluyor. İçerisi biraz kapalı bile olsa, sıcacık. Eh, her güzelin bir kusuru olur demiş adam, bilirsiniz. Çünkü kaynanası öldü, diye ondan cenaze parası istemeye gelmişler!

George bu durumda her birimizin üstüne yatmak için birer küçük kilim, birer de lamba getirmemizi, ortaklaşa kullanmak üzere de biraz sabun, bir fırça ve bir tarak bulundurmamızı önerdi. Herkese bir diş fırçası, ortak bir tas, dişmacunu, tıraş takımı, banyolar için de bir iki büyük havlu. Hep dikkat etmişimdir, insanlar deniz kıyısına giderken denizle uzak yakın ilgisi olan, ne var ne yoksa götürürler de oraya varınca nedense, suya ayaklarını bile sokmazlar.

Deniz kıyısına gitmeden önce, daha Londra' dayken, her sabah erkenden kalkmayı, kahvaltıdan önce bir suya dalıp çıkmayı planlar, yanıma mayomla havlumu alırım. Kırmızı mayomu kendime pek yakıştırırım. Tenime de iyi uyar. Ama deniz kıyısına vardığım zaman, o sabahları yüzmeyi kente yken istediğim kadar istemediğimi fark ederim.

Tam tersine, mümkün olan son ana kadar yatağımdan kalkmamayı, ancak başka çare kalmayınca aşağıya inip kahvaltı etmeyi yeğlerim. Bir iki kez boş bulundum, sabah altıda kalktım, yarı giyinik durumda, mayomla havlumu alıp sefil adımlarla odamdan çıktım. Ancak hiç sevmedim, bu işi. Çünkü ben, ne zaman sabah erkenden denize girsem, buz gibi bir doğu rüzgârının pusu kurmuş,

beni beklemekte olduğunu görürüm. Birileri üç köşeli sivri taşları birer birer özenle seçip en üste yerleştirir; kayaların sivri kenarlarını bilir; ben göremeyeyim diye üzerini biraz kumla kapatır; denizi alır, iki mil ileriye götürür; ben bedenimi kollarımla kucaklayıp, yirmi santim suda titreye titreye, ayağıma taş battıkça hopluya zıplaya onca yolu yürümek zorunda kalırım. Sonunda güçlükle denize vardığım zaman da onu, dalgalı ve bana hıncı varmış gibi bulurum.

Bir koca dalga beni kaldırdığı gibi, oraya benim için özel olarak yerleştirilmiş sivri bir kayanın üzerine hop diye fırlatır. Daha ben, «Oy anacığım, ne oldu?» demeye kalmadan aynı dalga geri döner, beni aldığı gibi okyanusun ortasına savurur. Olanca çabamla kıyıya yüzmeye çalışırım; acaba evimi, dostlarımı bir daha görebilecek miyim diye meraklanır, keşke küçüklüğümde kız kardeşime daha iyi davransaydım diye hayıflanırım. Tam o sırada, ben tüm umutlarımı yitirmek üzereyken dalga geri çekilir, beni kumların üzerinde deniz yıldızı gibi serilmiş durumda bırakır. Başımı çevirip baktığımda, bir de ne göreyim iki karışlık bir suda çırpınıp duruyorum. Sıçraya zıplaya döner, giyinir, eve giderim ve oraya varınca bu iş çok hoşuma gitmiş gibi numara yaparım.

Şimdi de hepimiz oturmuş, sanki sabahları uzun uzun yüzecekmişiz gibi konuşuyorduk. George, sandalda uyanıp sabahın mis gibi tertemiz havasında kendini sulara bırakıvermenin ne kadar zevkli olduğunu söylüyor, Harris kahvaltıdan önce yüzmenin insana iştah verdiğini anlatıyordu. Kendisine hep öyle olurmuş. George, eğer sabahları yüzmek Harris'in her zaman yediğinden fazla yemesine yol açacaksa, onun hiç yüzmemesinden yana olduğunu açıkladı. Kaldı ki Harris'e yetecek kadar yiyeceğin yüklü olduğu bir sandalı, ırmaktan yukarılara çeke çeke götürmek yeterince zor olacaktı.

Ben George'a, sandalda Harris'i terütaze ve tertemiz görmenin ne kadar da hoş olacağını hatırlattım; doğrusu bunun, daha çok erzak taşımaya

değereğine dikkatini çektim. O da, Harris'in banyosuna karşı çıkmaktan vazgeçti. Yüzme işine kendimizi kaptırmıştık, sonunda birbirimizi bekletmemek için, yanımıza üç deniz havlusu almaya karar verdik.

Giyim konusuna gelindiğinde George, iki pamuklu giysinin yeterli olacağını, çünkü kirlendiğinde onları ırmakta yıkayabileceğimizi ileri sürdü. Biz ona, hiç ırmakta bu tür giysiler yıkayıp yıkamadığını sorduk. O da «Yo, ben kendim yıkadım diyemem ama, başkalarının yıkadığını gördüm, hiç de zor değildi,» dedi. Harris'le ben, onun bu konuyu bildiğini kabullenecek kadar, zayıflık gösterdik. Mevkii ve nüfuzu olmayan, çamaşır yıkama tecrübesinden yoksun üç saygın gencin, bir kalıp sabunla Thames ırmağında kendi gömlekleriyle pantolonlarını temizleyebilecekleri masalını gerçekten de yuttuk.

George'un iğrenç bir yalancı olduğunu iş işten geçtikten sonra anlayacak, bu konuda hiçbir şey bilmediğini içimiz kan ağlayarak öğrenecektik. Eğer o elbiseleri yıkandıktan sonra, siz de bir görseydiniz... neyse, biz yanılmıştık işte, oldu bir kez.

George bize, birkaç değişim çamaşırıla, bol bol da çorap almamızı önerdi. Kafamız kızarsa değişmek isteriz diye. Ayrıca, bol bol da mendil gerekliydi. Onlarla sağı solu silerdik. Yat pabuçlarımızdan başka, birer de deri çizme alsak iyi olurdu. Yine kafamız kızarsa gerekebilirdi, bunlar da.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yiyecek konusu - parafine atmosfer açısından itiraz - peynirin seyahat arkadaşı olarak yararları - evli bir kadının evinden ayrılışı - kafamız kızarsa gerekecek öteki araç gereç - benim bavul hazırlayışım - diş fırçalarının aksiliği - George'la Harris'in bavul hazırlayışı - Montmorency'nin edepsizliği - dinlenmeye geçişimiz.

Ondan sonra yiyecek konusunu tartıştık. George, sözü ele aldı :

«Kahvaltıyla başlayalım... (George'un pratik zekâsı işlemeye başladı) ... kahvaltı için bize bir tava gerekli... (Harris, bu noktada tavanın sindiriminin çok zor olduğunu söyledi ama biz ikimiz onu, eşeklik etmemesi için uyardık, George da devam etti) ... bir çaydanlık, bir demlik, bir de ispiroto ocağı.»

«Yağlı olmaz,» dedi George yüzümüze dik dik bakarak. Harris de ben de yürekten katıldık ona.

Bir keresinde yanımıza gazyağı ocağı almıştık, ama böyle bir şeyi, kesinlikle bir daha yapmazdık. Bir hafta boyunca yağcı dükkânında çalışmış gibi olduk; yağ akıp yayılıyordu. Ömrümde, gazyağı gibi kolay yayılan şey daha görmedim. Onu, baş altında tutuyorduk ama oradan sızıyor, tüm sandalın dibine yayılıyor, yoluna çıkan her şeyi yağıyor, dahası ırmağa akıp onun bile canına okuyordu. Hem manzarayı bozuyor, hem havayı kirletiyordu. Bazen batıdan yağlı rüzgâr esiyor, bazen doğudan yağlı rüzgâr esiyordu. Kuzey yağlı rüzgârıyla, gü-

ney yağlı rüzgârının karışarak estiği de oluyordu; ama, rüzgâr ister kutup buzlarından doğmuş olsun, ister çöl kumlarından fışkırmış olsun, bize hep gazyağı kokularıyla yüklü olarak ulaşıyordu.

O yağ, size size güneş gazyağları arasında batmaya başladı. İnanmazsınız, ay ışığı bile, gazyağı kokuyordu.

Marlow'da ondan kurtulmaya çalışmıştık. Sandalı köprüünün yanına bıraktık, bu kokudan kurtulmak için kente doğru, hızla yürümeye başladık. Ama kentin her yeri yağ doluydu. Kilisenin önünden geçerken bahçedeki insanların yağlara gömülmüş olduğunu anladık. Ana yol baştan başa yağ kokuyordu. İnsanların buna nasıl dayanabildiğini merak ettik. Birmingham yoluna doğru kilometrelerce yürüdük, yine yararı yoktu. Nereye gidersek gidelim tüm ülke yağa bulanmıştı.

O gezi bittikten sonra, bir gece yarısı boş bir tarlada, koca bir ağacın dibinde toplastık, korkunç bir yemin ettik (gerçi bütün hafta boyunca Tanrı'nın adını, orta sınıfların her zaman yaptığı gibi dilimizden düşürmemiş, onu kullanarak bol bol sövmüş, bol bol ilenmiştik ama, bu seferki müthiş bir olaydı), bu korkunç yeminimizde bir daha asla sandala gazyağı almayacağımıza söz verdik. Hastalık gibi özel durumlar dışında tabii.

Bu yüzden, bu sefer ispirto ocağıyla yetinmek zorundaydık. Ayrıca o da pek iyi bir şey değildi ya, neyse. İnsanı alkollü böreğe, alkollü keklere mahkûm eder. Ama yine de ispirto, yüksek dozda bile alınsa, bünyeye gazyağı kadar zararlı değildir.

Kahvaltı için başka öteberi konusunda George bize, yumurta ve pastırma önerdi. Pişirmesi kolaydı. Ayrıca söğüş et, çay, ekmek, tereyağı ve reçeli de ekledi. Öğle yemeğinde bisküvi, söğüş et, ekmek, tereyağı ve reçel yeriz, dedi. Yalnız kesinlikle peynir, yemeyecektik. Peynir de tıpkı yağ gibi, kendini insana zorla kabul ettirmeye çalışıyordu. Tüm sandalı kendine istiyor; yiyecek kutusunu tekeline alıyor, oradaki her şeye peynirsi bir tat veriyor; elmalı turtta mı yiyorsunuz, Alman sosisi mi, şantiyeli çi-

lek mi, bilemiyordunuz. Hepsi, her şey peynire benziyordu. Fazla kokusu var peynirin.

Bir arkadaşımın Liverpool'dan iki teker peynir aldığını hatırlıyorum. Çok güzel peynirlerdi. Ağza layık yumuşak... iki yüz beygir gücü kadar da kokuları vardı. Herhalde üç kilometre ilerdeki insana ulaşabilir, iki kilometredekinin bayıltıp devirebilirdi. Ben de o sıra Liverpool'daydım. Arkadaşım, eğer bence bir sakıncası yoksa peynirleri Londra'ya benimle yollamak istediğini söyledi. Kendisi, orada bir iki gün daha kalacaktı. Peynirleri o kadar bekletmenin, iyi olmayacağı kanısındaydı.

«Ne demek, sevinerek dostum,» diye karşılık verdim, «sevinerek.»

Gidip peynirleri aldım, atlı arabaya yükleyip oradan uzaklaştım. Araba, pek eski püsküydü. Dizi sakat, soluğu tıklalı bir uyurgezer çekiyordu onu. Arabacı, faytonun aynı zamanda sahibiydi. Konuşurken heyecanlandı mı, o uyurgezerden 'at' diye söz ediyordu. Ben peynirleri tepeye yükledim, değme buhar makinelerine taş çıkartacak bir gümbürtüyle yola koyulduk, ilk köşeyi dönene kadar da bir cenaze alayı kadar neşeli, hızlı devam ettik yolumuza. Köşeyi dönünce rüzgâr, peynirlerin kokusunu dosdoğru ileriye savurdu. Bu koku, hayvanın aklını başından aldı. Dehşet saçan bir soluk saldıktan sonra saatte üç millik hızla yola koyuldu. Rüzgâr, hala ona doğru esiyordu. Sokağın sonuna vardığımızda hızımız, dört mile çıkmıştı. Hayvan, olanca gücünü kullanarak gidiyor, yol üstündeki sakatlara, ihtiyar kadınlara aldırış bile etmiyordu.

İstasyona vardığımızda onu sakinleştirmeyi ancak iki hamal, bir de sürücünün kendisi zar zor başardı. Yine de sakinleştiremezlerdi ama, birisi akıl edip burnuna bir mendil tuttu, sonra da önünde bir kâğıt yaktı.

Ben biletimi aldım, peynirlerimle birlikte kendinden emin adımlarla platform üzerinde ilerlemeye koyuldum. İnsanlar, iki yanımdan açılarak bana saygıyla yol veriyorlardı. Trense, çok kalabalıktı. Yedi kişinin oturduğu bir kompartmana girmek zo-

runda kaldım. Hoşgörüsüz bir ihtiyar, itiraz ettiyse de ben, aldırmadım. Peynirlerimi yukardaki fileye koydum, yüzümde tatlı bir gülümsemeyle yerime yerleştim; havanın ne kadar sıcak olduğunu söyleyerek, bir söyleşi ortamı yaratmak istedim. Birkaç dakika sonra yaşlı adam kıpırdanmaya başladı :

«Burası pek sıkış tıkiş,» dedi.

Yanındaki adam da «İyice boğucu,» diye açıklamada bulundu.

Sonra ikisi birlikte, çevreyi koklamaya başladılar. Üçüncü solukta koku onlara küt, diye çarptı. Başka tek kelime söylemeden ayağa kalkıp dışarıya çıktılar. Sonra iriyarı bir kadın ayağa kalktı, evli barklı, saygın bir hanımın böyle bir durumla karşı karşıya kalmasının iğrenç bir şey olduğunu söyleyerek, çantasıyla sekiz paketini alıp, o da çıktı. Geri kalan dört yolcu bir süre daha oturdular. Sonunda kılığından kıyafetinden, görünüşünden cenazeci olduğunu tahmin edebileceğim yüzü asık adam, bu kokunun kendisine ölü bir bebeği düşündürdüğünü söyledi. Bunu duyan öteki üç yolcu, kapıdan aynı anda çıkmaya çalışırken birbirlerine çarpıp oralarını buralarını yaraladılar.

Ben, siyahlar giyinmiş adama gülümsedim: «Herhalde bu kompartman bize kalacak», dedim. O tatlı tatlı güldü, bazı insanların ufacık şeyleri pek fazla büyüttüklerini söyledi. Ama az sonra, onun da havası bozulmaya başladı. Crewe'a vardığımızda ona, birlikte bir şeyler içmeyi önerdim. Neşelendireyim diye. Hemen kabul etti. Büfeye varmak için kendimize bin bir zorlukla yol açtık, ellerimizi tezgâha dayadık, on beş dakika kadar bağırdık, ayaklarımızı yerlere vurduk, şemsiyelerimizi havada salladık, sonunda genç bir kadın yaklaştı, bir şey mi istiyorsunuz, diye sordu.

«Sizinki ne olacak?» dedim arkadaşşıma.

«Ben yarım sterlinlik sek konyak istiyorum lütfen,» diye karşılık verdi.

İçkisini içtikten sonra, yürüyüp dosdoğru başka bir kompartmana girmez mi! Doğrusu bunu ona, hiç yakıştıramadım.

Crewe'dan sonra, tren tıklım tıklım olduğu halde, ben kompartmanda bir başımaydım. Tren istasyonlarda durdukça insanlar, benim boş kompartmanı görünce hemen koşturuyorlar, «Gel, gel, Maria; bol yer var! Tamam, Tom, buraya binelim,» diye sesleniyorlardı birbirlerine. Ellerinde ağır çantalarıyla atılıyorlar, içeriye bir an önce girmek için sanki kapının dışında birbirleriyle güreşiyorlardı. Bir tanesi kapıyı açıyor, basamakları çıkıyor, hemen arkasından gelenin kollarına yıkılıyordu. Hepsi birer birer gelip havayı kokluyor, sonra inip ya kalabalık kompartmanlara tikişıyor, ya da fark verip birinci sınıf gitmeye razı oluyorlardı.

Euston'da inip peynirleri arkadaşımın evine götürdüm. Karısı odaya girince önce çevreyi şöyle bir kokladı, sonra,

«Nedir bu,» dedi, «en kötü habere bile dayanırım, benden saklamayın.»

Ben, «Peynir,» dedim. «Tom Liverpool'dan aldı, benimle yolladı.»

Sonra, bu işin benimle hiçbir ilgisi olmadığına inanmasını rica ettim. Bundan emin olduğunu söyledi, Tom gelince, onunla, hesaplaşmak istediğini de ekledi.

Arkadaşım, Liverpool'da sandığından daha uzun kaldı. Üç gün sonra hâlâ dönmeyince, karısı, bana uğradı.

«Tom o peynirler için ne demişti?» diye sordu.

Serin bir yerde saklanmasını istediğini, bir de kimsenin el sürmemesi için, beni uyardığını anlattım.

Kadın,

«Zaten kimsenin el süreceğı yok,» dedi. «Koklamış mıydı peynirleri o?»

Kokladığını sanıyordum. Ayrıca, arkadaşımın o peynirleri çok sevdiğini de ekledim.

«Bir adam çağırıp bir sterlin versem, bunları götür, göm desem, kızar mı dersiniz?» diye sordu.

«Bence bir daha ölene kadar gülümsemez,» dedim.

Birden aklına bir fikir geldi.

«Bunları o gelene kadar saklar mıydınız?» dedi. «Size yollayayım.»

«Hanfendi!» dedim. «Ben şahsen peynir kokusunu pek severim. Ayrıca geçen gün o tekerlerle Liverpool'dan buraya dek yaptığım yolculuğu da güzel bir tatilin mutlu sonu olarak hatırlayacağım. Ama bu dünyada başkalarını da düşünmek zorundayız. Çatısı altında oturmaktan onur duyduğum hanım bir duldur, kim bilir, büyük bir olasılıkla belki de öksüzdür. Kendi deyimiyle, «kazık yemek» dediği şeye karşı güçlü bir duyarlılığı vardır. Kocanızın peynirlerinin, kendi çatısı altında bulunmasını da kazık yemek sayacağı, içime doğuyor. Benim bir dula ve öksüze kazık atmaya çalıştığımı da kimse iddia etmemeli.»

Arkadaşımın karısı ayağa kalkarken, «Pekâlâ öyleyse,» dedi. «Tek çare kaldı. Ben o peynirler yenilip bitinceye kadar çocukları alıp otele gidiyorum, onlarla aynı evde bulunmayı da kesinlikle istemiyorum.»

Sözünü de tuttu, evi hizmetçiye teslim etti. Hizmetçiye bu kokuya dayanabiliyor musun, diye sorulduğunda o, «Hangi kokuya?» demişti. Sonra onu alıp peynirlerin yanına götürdüklerinde ortalığı koklamış, koklamış, burnuna hafif bir kavun kokusu geldiğini söylemişti. Bunun sonucunda, evdeki atmosferden kadına pek fazla zarar gelemeyeceği kanısına varılmış, kendisi peynirlerle baş başa bırakılmıştı.

Otel faturasının oldukça yüklü olduğunu gören arkadaşım, tüm masrafları hesapladıktan sonra, peynirlerin kendisine kilo başına sekiz buçuk sterline patladığını gördü. Peynirin hayatta en sevdiği şeylerden biri olmasına karşın, bu kadarına parasının yetmeyeceğini görerek, onlardan kurtulmaya karar verdi. Tekerleri, götürüp kanala attı. Bu sefer de oradaki römorkçular kokudan yakınınca, tekrar çıkarmak zorunda kaldı. Adamlar, kokunun içlerini baydığını söylüyorlardı. Bir gece gizlice peynirleri götürüp, morga bıraktı. Adli tabip bul-

du, kıyameti kopardı. Bunun, kendisini mesleğinden etmek amacıyla, ölüleri uyandırmak için kurulmuş bir komplo olduğunu söyledi.

Sonunda arkadaşım peynirleri doğu kıyısındaki bir kasabaya götürüp plajın kumlarına gömerek kurtuldu onlardan. O kasaba sonradan büyük bir üne kavuştu. Turistler, burada havanın ne kadar değişik olduğunu daha önce hiç fark etmediklerini söylediler; dahası, yıllarca oraya, soluma zorluğu çekenlerle, astımlılar dadandı.

Ben de peyniri severim ama, yine de George'un yanımıza peynir almak istememesine hak verdim.

«Çay gerekmez,» dedi George (bunu duyunca Harris'in yüzü birden asıldı), «ama saat yedide bir akşam yemeği yeriz. Çay ve yemek bir arada.»

Harris biraz neşelendi. George yanımıza söğüş et, meyveli turtalar, domates, meyve ve başka yeşil sebzeler almamızı önerdi. İçki olarak Harris'in yapış yapış garip macunundan alacaktık. Onu suyla katıp karıştırınca adına limonata diyordu. Çokça götüreceğimiz çaya ek olarak bir şişe de viski alacaktık. George, kafamız kızarsa, ona ihtiyacımız olacağını söylüyordu.

Bana kalırsa George, bu kafamızın kızması fikrinin üstünde, biraz fazlaca duruyordu. Daha geziye başlamadan böyle düşünmek bence yanlış bir şeydi.

Ama yine de viski almaktan yanaydım.

Bira ve şarap almadık. Irmağa onları götürmek, hiç akıllıca değildir. Uyku verir, insanı, mis-kinleştirir. Akşamları caddelerde dolaşp kızlara bakacağınız zaman bir kadeh içmek iyidir ama, güneş beyninizi kavururken, ağır işler sizi beklerken olmaz.

Alınacak şeylerin listesini yaptık. O akşam ayrılırken liste, epey uzamıştı. Ertesi gün cumaydı. Listedeki eşyaları satın alıp hazırladık, akşam olunca da bavulları toplayıp yerleştirmek üzere buluştuk. Elbiseler için koca bir Gladstone bavulumuz vardı. Ayrıca iki heybeye de mutfak eşyalarıyla, yiyecekleri yerleştirecektik. Masayı, pence-

renin önüne çektik, götürülecekleri odanın ortasına yığdık, çevresine oturup ortadakilere baktık.

Ben yerleştiririm dedim.

Bavul yerleştirme yeteneğimle oldum olası övünürüm. Bu dünyada, herkesten çok daha iyi yapabildiğime inandığım çok sayısız işlerden biri de bavul yerleştirmektir (Bazen bu övündüğüm işlerin ne kadar çok olduğunu düşündükçe, kendim bile şaşıyorum). George'la Harris'e bu gerçeği açıkladım, işi tümüyle bana bırakmalarını söyledim. Bu önerimi, şaşılacak bir çabuklukla kabul ettiler. George piposunu yakıp koltuğa kuruldu. Harris de ayaklarını masaya dayayıp bir puro yak-tı.

Oysa benim söylemek istediğim kesinlikle bu değildi. Ben işe, kendim patronluk edeyim, demek istemiştim. Harris'le George'u sağa sola koşturacaktım. Benim talimatlarıma uyarak çalışacaklardı. Ben de arasıra onları, «Öff be, ne adamsınız!» diyerek bir kenara itecek, «Çekilin, ben yaparım,» diyerek işi yapacak, sonra da bir adım geriden, «Bak, ne kolay iş!» diye kurumlanacaktım, böyle istiyordum. Yani bir bakıma, öğretecektim onlara bu işi. Onların, aklıma gelmeyecek bir tepki göstermesi beni çok şaşırttı. Ayrıca ben çalışırken başkalarının kılını bile kıpırdatmadan oturması kadar, beni rahatsız eden başka hiçbir şey yoktur.

Bir zamanlar beni, bu yolla deli eden bir adamla oda arkadaşlığı yapmıştım. Saatlerce kanapeye uzanır, benim iş yapışımı seyreder, odanın neresine gitsem gözleriyle beni izlerdi. Benim böyle uğraşıp didinişimi seyrettikçe, içinde güzel güzel duyguların filizlendiğini söylerdi. Hayatın aylak aylak ağız açmakla, esnemekle geçirilecek bir rüya olmadığını, yaşamının görevlerle ve önemli çalışmalarla dolu soylu bir iş olduğunu anlıyormuş, bana baktıkça. Dahası beni tanımadan önce buna, nasıl dayandığını, benim gibi bir insanın çalışmasını yakından görmeden, nasıl yaşamış olduğunu, hiç anlayamadığını söylerdi.

Bakın, ben hiç öyle değilimdir. Başkası karşımda köle gibi çalışırken ben, asla boş duramam. Hemen yerimden kalkıp onun, çalışmasını yönetmek isterim. Ellerim cebimde ortada dolaşır, ona işi nasıl yapacağını öğretirim. Enerjik yaratılmışım bir kez; elimde değil.

Yine de sesimi çıkarmadım. Bavulu yerleştirmeye başladım. Benim sandığımdan çok daha uzun sürdü, ama sonunda bitirdim; bavulun üzerine oturup kayışın tokasını geçirdim.

«Çizmeleri koymayacak mısınız?» dedi Harris.

Başımı çevirip baktım ve çizmeleri unutmuş olduğumu gördüm. Harris, hep böyledir işte. Ben bavulu kapayıp, kayışını bağlamadan önce söyler mi hiç! George da güldü. O sinir edici, anlamsız, çılgın gülüşlerinden biriyle güldü. Beni çileden çıkarır bu iki sersem!

Bavulu açtım, çizmeleri koydum, sonra tam kapatacağım sırada aklıma bir şey geldi. Diş fırçamı koymuş muydum? Nasıl olur anlamam ama, diş fırçamı koyup koymadığımı hiçbir zaman bilemem.

Ne zaman seyahate çıkmaya kalksam, o diş fırçası hep bana bir işkence olur; hayatımı zehir eder. Yola çıkmadan önce geceleri rüyamda onu yanıma almadığımı görür, buz gibi bir terle uyanırım. Yataktan fırlar, onu ararım. Sabah olunca dişlerimi fırçalamadan önce onu, bavula koyarım; sonra bavulu tekrar açıp aramak zorunda kalırım. Bavulda her şeyi bulurum da en son elime geçen o olur. Sonra yeniden bavulu kapar, onu unuturum. Son dakikada onu almak üzere tekrar yukarı koşarım, mendilime sarıp cebime sokar, istasyona öyle giderim.

Nitekim bu sefer de bavuldaki her şeyi birer birer çıkarmak zorunda kaldım ve diş fırçamı bulamadım. Eşyalar yeni baştan her tarafa dağıldı. Dünya yaratılmadan önce, kaos'un egemen olduğu zamanlardaki gibiydi her taraf. George'la Harris'in diş fırçalarını, on sekiz kere buldum da kendiminkini bir türlü bulamadım. Eşyaları birer birer

yeniden yerleştirmeye başladım. Bavula koymadan önce her birini havaya kaldırıp sallıyordum. Sonunda dış fırçamı, bir çizmenin içinde buldum. Bavulu bir daha yerleştirdim.

Bitirdiğimde George, acaba sabunu koymuş muydun, diye sordu. Sabunu koymuşsam da, koymamışsam da vız gelir, dedim. Bavulun kapağını çarparak kapatıp kayışın tokasını taktım. Ancak bu kez de tütün torbamı bavula koyduğum gelmez mi aklıma, yeniden açmam gerekti. Sonunda bavul işi, gece onu beş gece bitti; geriye, torbaların yerleştirilmesi kaldı. Harris, yola çıkmamıza on iki saatten az kaldığına işaret etti; bundan sonrasını, George'la kendisinin yapmasını önerdi. Kabul edip oturdum, onlar başladılar.

Neşeyle başladılar ikisi. Sanıyorum, bana bu işin nasıl yapılması gerektiğini göstermekti, amaçları. Ben sesimi çıkarmadım. Yalnızca bekledim. George asıldığı zaman, dünyanın en kötü bavul yerleştiren adamı Harris olacak. Yayılmış duran tabaklara, fincanlara, çaydanlıklara, şişelere, kavanozlara, turtalara, ocaklara, keklere, domateslere falan baktım, az sonra işler heyecanlı olacak galiba, diye düşündüm.

Oldu da! İşe önce bir fincan kırmakla başladılar. İlk yaptıkları şey o oldu. Sanıyorum bunu, daha neler yapabileceklerini göstermek, gösterilerine ilgi toplamak için yaptılar.

Sonra Harris, çilek reçelini bir domatesin üzerine koydu, domatesi ezdi. O domatesi oradan, kaşık kaşık temizlemek zorunda kaldılar.

George'un sırası geldi. George tereyağına bastı. Ben bir şey söylemeden, yanlarına gidip masanın kenarına oturdum, onları seyrettim. Bu, onları, söyleyebileceğim her sözden daha fazla, rahatsız etti. Hissettim öyle olduğunu. Sinirlendiler, heyecanlandılar, eşyaların üzerine bastılar; bazılarını arkalarına koydular, sonra istedikleri zaman bulamadılar. Turtaları en dibe yerleştirdiler, üzerlerine ağır şeyler koydular, hepsini ezip patlattılar.

Her şeyin üzerine tuz döktüler. Hele o tereyağının başına gelenler! Ömrümde iki şilinglik bir tereyağıyla bu kadar çok şey yapılabileceği hiç aklıma gelmezdi. George, onu, terliğinden sıyırdıktan sonra, çaydanlığın içine koymak istediler. Girmedi. Soktukları kısım da çıkmadı. Sonunda sıyırap çıkardılar, bir sandalyenin üzerine koydular, Harris gitti, üstüne oturdu, yağ poposuna yapıştı, ikisi birlikte odanın her tarafında döne döne o yağı aradılar.

George, «Yemin ederim ki şu sandalyenin üstüne koymuştum,» dedi. Gözleri boş sandalyenin üzerindeydi.

Harris, «Daha bir dakika önce senin oraya koyduğunu ben de gözümle gördüm,» dedi.

Bir kere daha odayı dolaşıp aramaya koyuldular, sonra orta yerde karşı karşıya durup, birbirlerine baktılar.

George, «Ömrümde gördüğüm en garip olay,» dedi. Harris de «Çok esrarengiz!» dedi.

Derken George, Harris'in arkasına geçti, yağı gördü.

İncinmiş bir sesle, «Buradaymış ta baştan beri,» dedi.

Harris, «Nerede?» diye bağırarak arkasını döndü.

George, «Kıpırdamadan duramaz mısın?» diye kükredi, onun arkasından atıldı.

Sonunda tereyağını sıyırdılar, çaydanlığın içine sokup kaldırdılar.

Montmorency de bu işe dahildi tabii. Montmorency'nin hayatta en büyük özelliği, insanların ayağı altında dolaşıp küfür işitmektir. Özellikle istenmediği bir yere sızabilir de herkesin canını sıkabilirse, herkesi kızdırır, kafasına bir şeyler atmalarını sağlayabilirse, o günü boşa geçmemiş sayar.

Birisinin kendisine takılıp tökezlemesi, sonra saatlerce ona sövüp sayması, Montmorency'nin en yüce amaç ve emelidir. Bunu başardığı zaman, cakasından yanına varılmaz, hiç çekilmez olur.

Şimdi de gelip eşyaların üzerine oturuyordu; hem de tam onlar, o eşyayı alıp torbaya sokmak istedikleri zaman. George'la Harris ne zaman ellerini uzatsalar, kendi soğuk ve ıslak burnunu istiyor olduklarına inanıyormuş gibi davranıyordu. Bacağını reçele soktu, çay kaşıklarını kaptı, torbaya daldı, limonlara fareymiş gibi saldırdı. Harris tavayı onun kafasına indirmeden, üç tanesini ezdi..!

Harris, ona benim yüz verdiğimi söyledi. Ben yüz müz vermedim. Böyle bir köpeğin arkalanmaya yüz verilmeye ihtiyacı yoktur. Çünkü kendisi, yaratılıştan kötü ruhlu.

Torbaların doldurulması işi 12.50 de bitti. Harris, büyük torbanın üzerine oturdu; inşallah hiçbir şey kırık çıkmaz açıldığında, dedi. George da kırılmışsa kırılmıştır, dedi. Bu düşünce, onu, rahatlatıyor gibiydi. Ayrıca, kendisinin artık yatmak istediğini de ekledi. Harris o gece bizimle kalacaktı. Yukarıya, odaya çıktık.

Yatak için yazı tura attık. Harris benimle yatacaktı.

«İç tarafı mı, dış tarafı mı tercih edersin, J.?» diye sordu.

Ben genellikle yatağın içinde yatmaktan hoşlandığımı söyledim.

Harris, bu espriyi pek soğuk buldu.

George, «Sizi kaçta uyandırayım, çocuklar?» diye sordu.

Harris, «Yedi,» dedi.

Ben, «Hayır, altı,» dedim. Bir iki mektup yazmak istiyordum.

Harris'le ikimiz bu konuda biraz çatıştık, sonunda farkı kırıştık, altı buçuğa karar kıldık.

«Bizi altı buçukta kaldır, George,» dedik.

George cevap vermedi. Yanına gittiğimizde çoktan uyumuş olduğunu gördük. Sabah kalktığı zaman içine bassın, diye yatağının önüne bir leğen su koyduk; kendimiz de gidip yattık.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bayan P.'nin bizi kaldırışı - kalles George - hava tahmin sahtekârlığı - eşyalarımız - küçük bir çocuğun ahlaksızlığı - insanların çevremize toplanışı - cakalı biçimde yola çıkışımız ve Waterloo'ya gelişimiz - demiryolu görevlilerinin tren denen çağdaş icat konusundaki saflıkları - sonunda sandalla suların üzerine açılışımız.

Ertesi sabah bizi uyandıran Bayan Poppets oldu.

«Saatin hemen hemen dokuz olduğunu biliyor musunuz?» diye seslendi.

Hemen, «Ne oldu?» diye sordum.

«Dokuz oldu,» dedi anahtar deliğinden. «Uyuyakaldınız galiba.»

Harris'i uyandırıp ona da söyledim. Harris,

«Altıda kalkmamı istiyorsun sanıyordum,» dedi.

«Öyleydi,» dedim. O, «Neden uyandırmadın beni?» diye homurdandı. «Şimdi on ikiden önce suya açılamayız. Akşamdan önce kalktığına şaşıyorum.»

«Hım!» dedim. «Yine şansın varmış ki kalktım. Seni ben kaldırmasam, iki haftanın tümünü burada uyuyarak geçirecektin.»

Birkaç dakika birbirimizle böyle dalaştık, o sırada sözlerimizi, ikimizi de bastıran bir horlama sesi kesti. George! Uyandırıldığımızdan bu yana, onun varlığını ilk defa olarak hatırladık. Bizi kaçta kaldıracağını sorup duran adam, orada horlaya-

rak yatıyordu; sırtüstü serilmiş, ağzı faraş gibi açık, dizleri kıvrık.

Nedendir bilmem ama, ben kendim kalktıktan sonra, horul horul uyuyan bir adam gördüm mü çok kızarım. Hayatın değerli saatlerini, bir daha geri gelmeyecek o paha biçilmez anları, hayvan gibi uykuyla geçirmek büyük bir ziyankârlık gibi gelir bana.

İşte George da kendine bir armağan sayması gereken değerli zamanını, iğrenç bir biçimde zıyan ediyordu. Değerli hayatının, sonradan her saniyesinin hesabını vermek zorunda kalacağı dakikaları, kullanılmaksızın geçip gidiyordu. Oysa şu anda kalkmış yumurta yiyor olabilir, köpeği sinirlendiriyor olabilir; ne bileyim kızlarla flört ediyor olabilirdi... orada insanın içini karartan bir miskinlik içinde yatıp duracağı yerde.

Bu, korkunç bir düşünceydi. Görünüşe göre, Harris'le benim aklımıza aynı anda gelmişti, bu düşünce. Onu kurtarmaya karar verdik; bu soyulu kararımızı alırken aramızdaki çatışma unutuldu. Üzerine atladık, giysilerini çekiştirmeye başladık. Harris kafasına bir terlik indirdi, ben kulağının dibinde bağırmaya başladım, birdenbire uyandı.

Doğrulup otururken, «Nooluyo?» dedi.

Harris, «Kalk ayağa, koca kafalı sersem!» diye gürledi. «Saat ona çeyrek var.»

«Neee?» diye bağırarak, yataktan dışarı sıçramasıyla, su leğeninin içine iniş yapması bir oldu.

«Kim koydu bunu buraya?»

Suyu görmemek için insanın, budala olması gerektiğini söyledik.

Giyinme işini bitirdik. Sıra ekstralara gelince, diş fırçalarıyla tıraşı, saç fırçasını bavula koyduğumuzu hatırladık. Benim ölümüm o diş fırçasından olacak, biliyorum. Aşağıya inip onları aramak, bulmak zorunda kaldık. Bulduğumuzda George tıraş takımını da istedi. «Bu sabahlık tıraşsız idare

et,» dedik. O bavulu değil George için, kim olursa olsun hiç kimse için yeni baştan açamazdık.

«Saçmalamayın,» dedi, «kente böyle nasıl giderim?»

Döğrusu kente karşı saygısızlıktı bu. Ama bize insanların ıstırap çekmesi vız geliyordu o anda. Bu, onların sorunuydu. Harris'in her zamanki bayağı ifadesiyle belirttiği gibi, kent eğer beğenmiyorsa, dürüp büküp şaapsındı!

Aşağıya, kahvaltıya indik. Montmorency, kendisini geçirmek üzere iki köpek davet etmişti. Kapı önündeki basamaklarda hırлаşarak vakit öldürüyorlardı. Onları bir şemsiyeyle sakinleştirdik, sonra masaya oturduk.

Harris pirzolalara elini uzatırken, «iyi bir kahvaltının üstüne yoktur,» dedi. Önce pirzoladan başlayacaktı. Söğüş etler beklese de olurdu.

George gazeteyi kaptı, bize tekne kazalarını, hava raporunu okudu. Raporda yağmur, soğuk, nemli hava müjdelaniyordu. İnsanın aklına gelebilecek her türlü kötü olasılık, sıralanıyordu. «Arasıra mevzii fırtınalar, doğu rüzgârı, Londra ve Manş üzerinde alçak basınç; barometre de düşüş.»

Bana kalırsa, dayanmak zorunda olduğumuz ne kadar saçma sapan, rahatsız edici çılgınlık varsa bunların arasında en zırva olanı, bu hava tahminleri sahtekârlığıdır. Bunları yapanlar, her seferinde dünün ya da evvelsi günün havasını yazar, bugün olacak havanın tam tersini söylerler.

Bir keresinde sonbahar sonlarına rastlayan bir tatilim, gazetelerdeki hava tahminlerini ciddiye almak yüzünden tümüyle mahvolmuştu, iyi hatırlıyorum. Pazartesi sabahı, «sağnak yağmur, gök gü-rültülü fırtına,» diyordu gazete. Biz de pikniğimizden vazgeçip, bütün günü evde geçirmeye karar verdik, pencerelerde yağmuru bekleyip durduk. İnsanlar evin önünden geçiyor, at arabalarıyla, neşe içinde, pırıl pırıl parlayan güneşin altında gezmelere gidiyorlardı. Görünürlerde tek bir bulut bile yoktu.

Biz pencereden onlarla, «Ha - hay! Nasıl da sıırıslıkam dönecekler eve!» diyerek eğlendik.

Onların halini gözümüzün önüne getirip getirip güldük, geri dönüp şöminedeki ateşi karıştırdık, kitaplarımızı aldık. Saat on ikide güneş odanın içine dolmuş, içerisi dayanılmayacak kadar sıcak olmuştu. O sağnak yağmurların, gök gürültülerinin ne zaman başlayacağını merak ettik.

«Öğleden sonra patlayacak hava, göreceksiniz,» dedik birbirimize, «nasıl ıslanacak o salaklar. Ne güleceğiz!»

Saat birde pansiyon sahibi gelip, «Dışarı çıkmıyor musunuz, hava çok güzel,» dedi. «Yoo, yoo,» diye güldük bilgiç bilgiç, «biz çıkmayız. ıslanmaya niyetimiz yok.»

Vakit akşama yaklaşp hâlâ yağmurdan ses gelmeyince, birbirimizi neşelendirmek için fırtınanın apansız başlayacağını, piknikçileri tam eve dönmek üzere yola çıkacakları sırada yakalayacağını, bu durumda sığınacak yer de bulamayacaklarından daha beter ıslanacaklarını kurduk. Ama tek damla düşmedi; gün, çok güzel bitti, peşinden de çok güzel bir gece başladı.

Ertesi sabah gazetede «sıcak, açık bir gün» yaşayacağımızı okuduk. İpince giyindik, dışarı çıktık. Biz çıktıktan yarım saat sonra hızlı bir yağmur başladı. Buz gibi bir rüzgâr çıktı. İkisi de bütün gün sürdü. Hepimiz eve soğuk almış, romatizmalarımız tutmuş durumda döndük ve hemen yataklarımıza girdik.

Hava, benim hiç anlayamadığım bir şeydir. Barometrenin de zerre kadar yararı yoktur. O da gazete tahminleri kadar kandırıcıdır.

Geçen baharda ben Oxford'da kalırken, otelin salonunda bir tane asılıydı. İbresi, 'Güzel Hava' yazılı yeri gösteriyordu. Dışardaysa, şakır şakır yağmur yağırmaktaydı. Bütün gün de yağmıştı. Durumu pek kavrayamadım. Barometreye yavaşça, tık tık vurdum. İbre sıçradı, bu sefer «Çok kuru» yazılı tarafa döndü. Otel görevlisi oradan geçerken durup baktı, herhalde barometre yarını gösteriyor,

dedi. Bana kalırsa geçen haftayı, ya da önceki haftayı gösteriyordu ama, otelci, «pek sanmıyorum» dedi.

Ertesi sabah barometreyi tekrar tıkırdattım, ibre daha yükseldi, yağmur ise her zamandan fazla hızlandı. Çarşamba günü yine gidip vurdum, ibre ‘Güzel hava’ ve ‘Çok kuru’ üzerinden ‘Aşırı sıcak’ yazılı tarafa döndü, sonunda bir kanca onu durdurdu; ibre daha fazla ilerleyemedi. Gerçi elinden gelen çabayı gösterdi ama, bundan daha güzel hava göstermesine yapımı izin vermiyordu. Kendini çatlatmadıkça tabii. Daha ileri gitmek istediği belliydi ibrenin. Kuraklıklara, kıtlıklara, açlıklara, güneş çarpmalarına doğru. Ama kanca bunu engellediği için, «çok kuru» ile yetinmek zorunda kaldı.

Bu arada ortalığı seller götürüyordu, ırmak taşmış, kentin aşağı kısımlarını su basmıştı.

Otelci er ya da geç, uzun süreli güzel havalar geleceğine inandığını söyledi, bir de şiir okudu :

«Uzun beklenen uzun sürer,

Aniden gelen çabuk geçer.»

Ama o yaz hiç güzel hava olmadı. Bana kalırsa o makine, bir sonraki ilkbaharı gösteriyordu ya, neyse.

Sonra bir de şu yeni çıkan barometreler var. Hani uzun, cetvel gibi olanlar. Onların başını, ucunu hiç ayırt edemiyorum. Bir yanında ‘dün sabah 10’, bir yanında ‘bugün sabah 10’ diye yazılı yerler var. Ama insan, her zaman saat onda onun başına yetişemiyor. Yağmura ve rüzgâra göre düşüp yükseliyorlar. Tık tık vursanız bile bir şey söylemiyorlar. İnsan deniz seviyesine göre farkı hesaplayıp fahrenheit’a çevirse bile, yine de aradığı cevabı bulamıyor.

Ama... kim ister ki havayı önceden bilmeyi? Hava kötü olduğunda zaten yeterince canımız sıkılıyor. Bir de önceden bilip de üzülmemize ne gerek var? Bizim en sevdiğimiz kâhin, puslu bir sabah, tam sokağa çıkarken gördüğümüz iyimser bir ihtiyardır. O gün özellikle güzel hava beklediğimi-

zi hisseder o. Ufka doğru bilgiç gözlerle bakar, «Yoo, bence açacak efendim,» der.

Biz de birbirimize, «Biliyor,» dedikten sonra, ona iyi günler dileyerek yola çıkarız, yolda birbirimize, «şu ihtiyarların bilgeliği ne harika bir şey!» deriz.

O adama öyle bir sevgi duyarız ki, havanın açmaması bile azaltamaz o sevgiyi.

Gün boyu yağmur, bardaklardan boşalırken, «Eh, o elinden geleni yaptı,» deriz.

Oysa bize kötü hava tahmini yapan adam hakkında oldukça, kötü ve intikamcı duygular besleriz.

Önünden geçerken, «Açacak mı dersin?» diye bağırılmışızdır neşeyle.

O kafasını iki yana sallayıp, «Hayır, korkarım bu gün böyle gidecek, efendim,» demiştir.

«Koca budala!» diye mırıldanırız önünden geçtikten sonra. «O nereden bilecek sanki?» Ve söyledikleri doğru çıkarsa, döndüğümüzde ona daha da çok kızmış oluruz. İçimizde bu işten, şu ya da bu şekilde, onun sorumlu olduğuna dair garip ve sinsi bir duygu vardır.

George, bize, insanın kanını donduran 'Barometre düşüyor, atmosferik sarsıntılar bekleniyor' haberlerini okuyup, güney Avrupa'da basıncın yükseldiğine dair imrendirici cümleyi söylerken de dışarısı pırıl pırıldı. George bizim canımızı sıkamadığını görünce, zamanını boşuna ziyan ettiğini anladı, benim kendime sarıp hazırladığım sigarayı aşırıldı ve işine gitti.

Harris'le ben masada kalan son yiyecekleri silip süpürdük, eşyalarımızı kapının önüne çıkardık, taksi beklemeye başladık.

Bir hayli eşya var gibi görünüyordu yanımızda. Hele de bir araya yığdığımız zaman.. Bir Gladstone bavul, bir küçük el çantası, iki heybe, iri bir kilim rulosu, dört beş tane yağmurluk ve mont, birkaç şemsiye... hatta bir torbada tek başına bir kavun bile vardı. Başka yere sığmayacak kadar iriydi çünkü. Bir başka torbada da bir iki kilo

üzüm vardı... Sonra kâğıttan bir Japon yelpazesi, bir de tava, sapı uzun olduğundan bir yerlere sığdıramamış, kahverengi bir kâğıtla sarıp sarmalayıp yanımıza almıştık.

Pek çoktu eşyamız. Harris'le ben biraz utanmaya başladık. Hoş neden utanıyorduk, onu da anlayamıyorum ya. Taksi falan gelmedi ama, sokak çocukları geldi, gösteri varmış gibi başımıza toplandılar.

İlk gelen Biggs'in çırağı oldu. Biggs, bizim manavdır. En büyük özelliği de uygarlığın bugüne kadar ortaya çıkardığı en edepsiz, en serkeş çocukları çirak olarak yanına almasıdır. Mahallede yüzünden bela akan kötü bir tip belirdiği anda, bilin ki, Biggs'in yeni çırağıdır. Anlattıklarına göre, Büyük Coram Cinayeti sırasında bizim sokak, olayın, Biggs'in o sıradaki çırağının başının altından çıktığına karar vermiş. Çocuk, şikâyet üzerine polis tarafından sorguya çekildiğinde, cinayet saatlerinde nerede bulunduğu dair sağlam tanık gösterememiş olsa, başının derde gireceğini herkes biliyormuş. Ama ben bu mahalleye taşındıktan sonra Biggs'in çıraklarını göre göre anlıyorum ki, polisin yerinde olsam, o tanığın ifadesine hiç mi hiç kulak asmazdım.

Demin de söylediğim gibi Biggs'in çırağı, köşeyi dönüp ortaya çıktı. Başlangıçta çok acelesi var gibiydi ama, Harris'i, beni ve Montmorency'yi o eşyaların yanı başında görünce adımlarını yavaşlattı ve durdu. Harris'le ben, ona kaşlarımızı çatarak kötü kötü baktık. Bir başkası olsa bu yaptığımızdan alınabilirdi. Ama o, hiç tınmadı. Çünkü Biggs'in çırakları genelde pek alıngan olmazlardı. Olduğu yerde durdu. Bizim kapıdan bir metre ilerde bir evin merdivenlerinin parmaklığına yaslandı, ağzına bir saman çöpü alıp çiğnemeye koyuldu, hem de bize dik dik bakarak. Belli ki olayı sonuna kadar seyretmekti, amacı.

Bir dakika sonra, bakkalın çırağı karşı kaldırımdan geçiyordu. Biggs'in çırağı ona seslendi.

«Hey! 42 numaranın giriş katı taşınıyor!»

Bakkalın ırağı bizim tarafa geçti, merdivenin öbür parmaklığına yaslanıp, o da pusuya yattı. Sonra izmecici dükkânından genç bir adam çıktı, durdu, Biggs'in çırağının yanına dikildi, konservecinin boş tenekelere bakan adamı da kaldırımında tek başına yerini aldı.

izmeciden çıkan adam, «A kalacağa benzemiyorlar, değil mi?» dedi.

Tenekeci, «Eh, insan sandalla Atlantiği geçmeye kalkarken yanına, azıcık bir şeyler almak zorunda,» diye karşılık verdi.

Biggs'in ırağı, «Bunlar, Atlantiği geçecek değil,» dedi. «Bunlar kayıp kâşif Stanley'i bulmaya gidiyor.»

Bu arada, başımıza, epeyce bir kalabalık toplanmıştı. Herkes birbirine, olayın ne olduğunu soruyordu. Gençler, düğün var sanıyor, Harris'i da-mat diye birbirlerine gösteriyorlardı. Yaşlılarsa cenaze var, diye düşünüyor, beni de ölünün kardeşi sanıyorlardı.

Sonunda boş bir taksi köşeyi döndü. Bizim sokak öyle bir sokaktır ki, ihtiyacınız olmadığı zaman boş taksiler dakikada  tane geçer ve durmadan trafiği tıkar. Biz kendimizi ve mallarımızı taksiye tıkıp, Montmorency'nin bir iki arkadaşına yolumuzdan çekilmeleri için tekmeler attıktan sonra, yola koyulduk. Kalabalık bizi oşkun bir teza-hratla urladı; yleki Biggs'in çırağı, ğur getirsin diye, arkamızdan bir de havuç fırlattı.

Waterloo'ya saat on birde geldik, on biri beş geçe treninin hangi perondan kalktığını sorduk. Hiç kimse bilmiyordu tabii. Bu Waterloo'da kimse, hangi trenin hangi saatte nereden kalkacağını, bilmediği gibi, o anda kalkan trenin nereye gitmekte olduğunu da kimse bilmez. Bavullarımızı taşıyan hamal, iki numaralı perondan kalkacağını sanıyorum, dedi. Yolda konuyu tartıştığı bir başka hamal ise, trenin birinci perondan kalkacağına dair bir dedikodu duyduğunu açıkladı. İstasyon yetkilisine gelince, trenin banliyo peronundan kalkacağına inanmış gibiydi.

Kesin bir cevap bulmak için üst kata çıktık, trafik amirine sorduk. Cevap olarak, demin birini gördüm, bana o tren üç numaralı peronda dedi, diye karşılık verdi. Üç numaralı perona koştuk; ama yetkililer bize, oradaki trenin ya Southampton ekspresi, ya da Windsor treni olduğunu sandıklarını söylediler. Ancak onun Kingston treni olmadığından emindiler. Niçin emin olduklarını bilemiyorlardı.

O zaman bizim hamal, herhalde tren üst kat peronunda, dedi. Galiba onu orada görmüştüm, diye de ekledi. Üst perona çıktık, makinisti bulduk, ona Kingston'a mı gidiyorsun, diye sorduk. Kesin olarak bilemeyeceğini, ama kendisine de öyle geldiğini söyledi. Eğer kendisi 11.05 Kingston değilse bile, 9.32 Virginia Water, ya da 10 Isle of Wight treniydi. En azından, o taraflarda bir yere gidecekti. Oraya vardığımız zaman kesin olarak görürüz, diyordu. Eline yarım sterlin sıkıştırdık, ne olursun sen 11.05 Kingston treni ol, diye yalvardık.

«Kimse farkına bile varmaz,» dedik ona. «Ne senin kim olduğunu bilen var, ne de nereye gittiğini. Yolu zaten biliyorsun. Kimseye çaktırmadan sessizce kalk, Kingston'a git.»

«Valla, bilemiyorum beyler,» diye karşılık verdi adamcağız, «eninde sonunda nasılsa bir tren Kingston'a gidecek. Hiç olmazsa ben gideyim. Verin bana o parayı.»

Böylece sonunda Kingston'a varmayı başardık.

Sonradan öğrendiğimize göre bindiğimiz tren aslında, Exeter posta katarıymış. Waterloo'da onu saatlerce aramışlar; o gün bugün kimseler nereye kaybolduğunu anlayamamış.

Sandalımız bizi Kingston'da, köprünün hemen altında bekliyordu. Hemen yanına gittik, eşyalarımızı yükledik, kendimiz de bindik.

«Tamam mısınız efendim?» diye sordu sandallı teslim eden adam.

«Tamamız,» diye karşılık verdik. Harris küreklere geçti, ben dümene oturdum, Montmorency de mutsuz ve kuşkulu, sandalın burnuna yerleşti. On beş gün boyunca yuvamız sayılacak sulara doğru açıldık.

ALTINCI BÖLÜM

Kingston - İngiltere tarihiyle ilgili öğretici yorumlar - meşe oymalarına ve genel olarak hayata ilişkin eğitici gözlemler - Stivvings'in hazine olayı - eski çağlarla ilgili düşünceler - dümeni yönettiğimi unutuşum - bundan ortaya çıkan ilginç sonuç - Hampton Court labirenti - Harris'in kılavuzluğu.

Nefis bir sabahtı. Bahar sonu ya da yaz başı... İçinizden nasıl geçiyorsa, öyle. Otların, yaprakların canlı rengi giderek daha koyu bir yeşile dönüşüyordu. Yıl, göze gepgenç, güzel bir kız gibi görünüyordu; kadınlığın eşliğinde, nabız atar gibi titrek bir uyanış içinde.

Kingston'un arka sokaklarının ırmağa doğru inişi tablo gibi görünmekteydi. Pırıl pırıl güneşin altında yük tekneleri, kıyıdaki tahta iskele, karşı tarafta bakımlı villalar, kırmızılı turunculu giysileriyle Harris'in kürekte homurdanıp durması, uzaktan eski Tudor sarayı da bu görüntüye eklenince, ortaya güneşli bir tablo çıkıyordu. Parlak ama, sakın; hayat dolu ama, huzurlu. Öyleki, bu sessizlik içinde kendimi elimde olmadan düşüncelere dalar buldum.

Kingston'u düşündüm. Ya da Kyningestun'u. Bir zamanlar, Sakson krallar burada taç giyerken öyle denirdi bu kente. Büyük Sezar, ırmağı buradan geçmiş, Roma lejyonları bu yamaçların yukarılarına kamp kurmuştu. Sezar, daha sonra onu izleyecek olan Kraliçe Elizabeth gibi, her yerde konaklamış biriydi zaten. Ama bizim Kraliçe Bess'

den biraz daha kibar olduğundan, han gibi yerlere pek uğramamıştı.

İngiltere'nin bakire kraliçesiye, pek tutkundu öyle yerlere. Londra'nın on mil çevresinde, onun uğramadığı bir meyhane bulmak zordu. Düşünüyorum da... bizim Harris hayatında yeni bir sayfa çevirse, büyük bir insan olsa, başbakanlığa yükselse, sonra da ölse, acaba onun girip çıktığı meyhanelere de tabelalar koyar, «Harris burada soda içmişti,» «Harris burada iki viski içmişti,» «Harris 1886 Aralık ayında buradan atılmıştı,» diye yazarlar mıydı?

Aman Tanrım, ne kadar çok olurdu böyle yerlerin sayısı! Asıl onun hiç ayak basmadığı meyhaneler ün kazanırdı. «Güney Londra'da Harris'in asla uğramadığı tek bār!» Herkes hemen oraya koşar, bunun nedenini anlamaya çalışırdı.

Zavallı zayıf Kral Edward ne kadar nefret etmiş olmalıydı Kyningestun'dan! Taç giyme töreni onun dayanabileceği gibi olaylardan değildi. Belki o içi şeker dolu domuz kafası dokunmuştu ona. Bana da dokunurdu elbette. Böylesi törenlerden bıkmıştı zavallı. Bu yüzden mehtabın yumuşak ışığında, felekten bir saat çalmış, sevgili Elgiva'sına koşmuştu.

Belki pencerede elele, mehtabın sulara nasıl yansıdığını seyretmişlerdi... uzakta, kalabalık salonlardan gürültüler çöşüp taşarken.

O sırada kaba saba Odo ile St. Dunstan, o sessiz odaya zorla girmiş, tatlı kraliçeye hakaretler savurmuş, zavallı Edwy'yi alıp, yeni baştan sarhoş gürültülerinin arasına sürüklemişlerdi.

Yıllar sonra, savaş sesleri arasında, Sakson krallarıyla Sakson hayalleri yanyana gömülmüş, Kingston bir süre için gözden düşmüş, unutulmuştu. Sonradan Hampton Court, Tudor'larla Stuart'ların sarayı oluncaya kadar. Irmağa o zaman yine, saltanat kayıkları doluşmuş, parlak giysiler içindeki soylular yine oradan taçlara alkış tutar olmuşlardı.

Buradaki eski evlerin çoğu, Kingston'un kral-lara yakın olduğu günlere hâlâ tanıklık etmekte-dir. Soyluların ve metreslerinin orada, krala yakın yerde oturduğu günleri unutturmamaktadırlar bi-ze. Saraya giden yolda gün boyu kılıç, mahmuz, nal, ipekli kumaş seslerinin duyulduğu, güzel çeh-relerin görüldüğü günleri, Dantel perdeli pencere-leri, kocaman şömineleri, eğri çatıları, fıskiyeli bah-çeleriyle o koca, ferah evler; insanoğlunun ev yap-masını iyi bildiği o günlerde pek geçerliydi. Katı kırmızı tuğlaları zamanla yerine daha sağlam otur-du; meşeden yapılmış merdivenleri de sessiz in-mek istediğinizde gıcırdayıp sizi ele veren türden olmadı asla.

Meşe merdiven deyince, Kingston evlerinden birinde gördüğüm o güzel meşe merdiven geldi aklıma. Orası şimdi dükkân oldu. Ama eskiden önemli birinin evi olduğu, hâlâ belli. Kingston'da oturan bir dostum, günün birinde oraya şapka al-maya gitmiş ve boş bulunup elini cebine atmış, şapkanın parasını hemen oracıkta nakit olarak ödemiş.

Arkadaşımı önceden de tanıyan dükkâncı, bu hareket karşısında elbette biraz afallamış, ama kendini çabucak toplamış, onun bu davranışını ödüllendirmek gerektiğine karar vermiş. Kahrama-nımıza, «Güzel bir meşe oyması görmek ister miydiniz?» diye sormuş. Arkadaşım, isterim demiş, dük-kâncı da onu dükkânını içinden geçirip arka taraf-taki bir merdivenden eve çıkarmış. Merdivenin tırabzanları görülmeye değer bir işçilik örneğiymiş. Yan duvarlar da meşe lambriler varmış, saraylara yakışacak oymalarla doluymuş, her yer.

Merdivenden çıkınca bir salona girmişler. Sa-lon geniş, aydınlık bir yermiş ve duvarları da ma-vi desenli, insanı neşelendiren bir duvar kâğıdıyla kaplıymış. Hiçbir ilginç yanı yokmuş bu görünü-mün. Arkadaşım adamın kendisini neden buraya getirdiğini merak etmiş. Dükkâncı duvara yürü-müş, kâğıda parmağını bükerek tık tık vurmuş. Kulağına kof bir tahta sesi gelmiş.

«Meşe!» diye açıklamış adam. «Oymalı meşe. Baştan başa. Tavana kadar. Merdivende gördükleriniz gibi.»

«Aman Tanrın!» diye patlamış arkadaşım. «Be adam! Yoksa, o güzelim oymalı meşelerin üzerini mi duvar kâğıdıyla kapladın sen?»

«Evet,» diye cevap vermiş dükkâncı da, «çok da pahalıya çıktı. Daha önce üzerine kontrplak koymak zorunda kaldık. Ama oda şimdi daha sevimli oldu. Eskiden pek iç karartıcıydı.»

Doğrusu adamı suçluyorum diyemem (diyemeyişime herhalde o da çok sevinecektir). Onun açısından, yani hayatı mümkün olduğu kadar hafife almak isteyen bir ev erkeğinin açısından, yaptığı iş pek de mantıksız sayılmaz. O eski eser manyağı değil ki? Oymalı meşeye bakmak gerçi zevklidir; insan, arada sırada ufak bir oymaya rastlayınca bile zevk alır ama, sevmeyenler için baştan başa öyle oymalarla kaplı bir yerde yaşamak herhalde pek sıkıcı olur. Kilisede yaşamak gibi bir şey.

Yoo, bu olayın üzücü yanı bu adamın meşe oyması sevmediği halde, oymalarla dolu bir odaya sahip olması, beri yanda gerçekten sevenlerin bir parçacık oyma satın alabilmek için dünyanın parasını vermeye hazır olmaları. Zaten dünyanın kuralı bu, görünüşe göre. İnsanlar, kendileri neyi istemiyorlarsa ellerinde o var; sahip olmadıkları şeylerse başkalarında var.

Evli erkeklerin karıları var, ama onları istemiyorlar. Bekâr erkeklerse, karıları olmadığı, olmadığı için feryat ediyorlar. Kendilerini zar zor geçindirebilen fakir insanların sekiz sağlıklı çocuğu var; servetlerini bırakacak kimseyi bulamayan zengin çiftlerse, çocuksuz ölüyor.

Sonra bir de genç kızlarla, sevgililerinin durumu var. Sevgilileri olan genç kızlar, o sevgilileri hiç istemiyorlar. Olmasa daha iyi olurdu, diyorlar; beni rahatsız ediyor, diyorlar; neden gidip Bayan Smith'e, Bayan Brown'a kur yapmıyor bunlar, diyorlar. Zavallı Bayan Smith'le Bayan Brown hem çirkin, hem yaşlı, üstelik sevgilileri de yok, diyorlar.

Kendileri sevgili istemiyorlar ki! Evlenmek gibi bir niyetleri de yok ayrıca.

Bu işleri düşünmek hiç hoş değil. İnsanı çok üzüyor!..

Bizim okulda bir çocuk vardı. Nerden nereye geçiyorum. Ona nedense Sandford ve Merton dedik, ama asıl adı Stivvings'di. Ömrümde rastladığım en garip çocuktu. Sanıyorum ders çalışmayı gerçekten severdi. Yatağında oturup Yunanca okuyabilmek için çocuklarla, müthiş kavgalara girerdi. Fransızca fiil çekimlerine gelince, onu bir an bile onlardan uzak tutmaya olanak yoktu. Anasının babasının yüzünü ağartmak gibi, okula onur kazandırmak gibi garip ve anormal düşüncelerle doluydu kafası. Ödül kazanmaya bayılırdı. Büyüyünce akıllı bir insan olmak isterdi. Kafası bu tür saçma sapan, aptalca düşüncelerle doluydu. Ömrümde böyle garip bir yaratık daha tanımadım. Ama zararsızdı, dikkatinizi çekerim. Doğmamış bir bebek kadar da masumdu.

İşte bu zavallı çocuk, haftada en azından iki kere hasta olur, okula gidemez, yatardı. Bizim Sandford ve Merton kadar hasta olan, bir başka çocuk yoktu. Hangi hastalık, onun on mil yakınına sokulsa, hop diye kapardı. Fena kapardı hem de. Yazın en bunaltıcı günlerinde bronşit olur, kışın ortasında saman nezlesine tutulurdu. Altı haftalık kurak dönemin sonunda romatizmadan yatağa serilir, kasım ayının en sisli gününde sokağa çıksa eve güneş çarpmasıyla dönerdi.

Bir ara zavallıyı gülme gazına tuttular, bütün dişlerini çektiler, ağzına takma diş taktılar. Her gün diş ağrısı çektiği için. Diş ağrıları sonradan nevraljiye, kulak ağrılarına da dönüşüyordu. Hemen hemen nezle olmadığı zaman yoktu. Bir tek, dokuz haftalık kızıl çıkardığı dönem hariç. 1871'deki kolera salgınında bizim mahallede bu hastalığa rastlanmamıştı. Bir tek hasta vardı, o da genç Stivvings'di.

Yatağına serilir, haşlanmış tavuk yer, Latince alıştırma yapmasına izin vermiyorlar, diye hıçkırı hıçkırı ağlardı.

Oysa biz, öbür çocuklar, bir gün hasta olmak aşkına okuldan on dönem kaçırmaya razıyken, anamızla babamızın bizim yüzümüzden burnu büyük, kötü insanlar olmasına hiç fırsat tanımak niyetinde değilken, boynumuz bile tutulmazdı. Bütün gün ceryanlı yerlerde oynardık... yarardı bize. Dinçlik verirdi. Bizi hasta etsin diye tuttuğumuz şeyler, şişmanlamamıza yol açar, iştahımızı arttırdı. Tatile kadar ne yapsak ne etsek hastalanamazdık. Derken tam okulun son günü ya grip olur, ya boğmacaya yakalanırdık. Her hastalığımız o zaman başlardı. Okul açılana kadar da birbirini izlerdi. Okulun açılış günü geldi mi, hastalanmak için yemediğimiz nane kalmazdı, ne yazık ki birden iyileşir, eskisinden bile gülbüz olurduk.

Böyledir hayat! Bizler kesilip temizlenen, fırına koyulup pişirilen sebzelerden farksızızdır!

Oymalı meşe konusuna dönersek, herhalde büyük dedelerimizin gününde sanat ve güzellik anlayışı pek değişikmiş. Bugün değerli sanat eseri diye baktığımız her şey, üç yüz, dört yüzyıldan kalma şeyler. Üstelik o zaman herhalde gündelik eşya olarak kullanılmış şeyler. Bugün o kadar değer verdiğimiz o çorba kaselerinde, bira kupalarında, şamdanlarda acaba gerçek bir güzellik var mı, yoksa onları bize çekici gösteren yalnızca çevrelerindeki eskilik ışığı mı, diye sık sık merak ederim. Bugün özene bezene duvarlara astığımız o mavi desenli porselen tabaklar, birkaç yüzyıl önce sıradan mutfak eşyalarıymış. Evimize koyduğumuz, dostlarımızın anlıyorlarmış gibi tezahürat yaptığı o pembe suratlı çoban biblolar, on sekizinci yüzyılda şömine rafına konulan sıradan süsler olup, herhalde bebekler ağlayınca emsin de sussun diye eline verilirmiş.

İlerde de böyle mi olacak acaba? Bugünün değerli sanat eserleri, her zaman bir önceki çağın ucuz eşyaları mı olacak? Bugünkü söğüt dallı sofra tabaklarımız, 2000 yılında şömine üstü duvarlara antika diye mi asılacak? Kenarı yaldızlı, içi

çiçekli beyaz fincanlarımız, hizmetçilerimizin bugün rahatlıkla kırıp döktüğü eşyalarımız, bir gün dikkatle onarılıp özenle dolaplara mı yerleştirilecek, tozlarını yalnızca evin hanımının almasına mı izin verilecek?

Şu benim pansiyon odasındaki porselen köpeği ele alalım. Köpek beyaz, gözleri de mavi. Burnunun ucu zarif bir pembe, sırtında da siyah benekler var. Başını canı acıyacak kadar dik tutmuş. Yüzündeki ifade aptal mı aptal. Ben ona pek bayılmam. Hatta bir sanat eseri olarak, beni rahatsız ettiğini bile söyleyebilirim. Düşüncesiz arkadaşlarım onunla hep alay eder. Pansiyon sahibem de beğenmez aslında onu. Evde tutmasının tek nedeni, ona teyzesinin armağanı olmasıdır.

Ama iki yüzyıl sonra herhalde bu köpek bir yerlerde yapılan bir kazıda, tek bacağı eksik ya da kuyruğu kırık olarak bulunacak, eski porselen diye satılıp bir camlı dolaba konulacak. İnsanlar önünden geçecek, ona beğeni dolu bakışlarla bakacaklar. Burnun o derin rengine hayranlıklarını belirtecek, kim bilir kuyruğu kopmamış olsa ne kadar güzel olurdu diye tartışacaklar.

Biz günümüzde o köpeğin güzelliğini göremiyoruz. Fazla yüz göz olmuşuz onunla! Gurup vakti ve yıldızlar gibi. Onların da güzelliği bizi dehşete düşürmüyor, çünkü onlar da bizim hayatımızda sıradan olaylar. Porselen köpek de öyle. 2288 yılı geldiğinde insanlar, onun, üstüne üşüşecek. Bu tür köpeklerin yapımı, kaybolmuş bir sanat olarak nitelendirilecek. Torunlarımız, bizim bunu, nasıl yaptığımızı merak edecekler; ne kadar akıllı insanlarmış, diyecekler. Bizden, «on dokuzuncu yüzyılda yaşamış o büyük sanatçılar» diye, sevgiyle söz edecekler. O porselen köpekleri yapan kuşak, diye anılacağız.

Evin büyük kızının okulda dokuduğu keçe, Victoria çağı halıcılığına örnek sayılacak, değerine paha biçilemeyecek. Bugün yol kenarlarındaki hanlarda kullanılan mavili beyazlı bardaklar, çatlak ve kırık oldukları halde kapışılacak, ağırlığı

kadar altın karşılığında satılacak, zenginler alıp evlerine koyacaklar. Japonya'dan gelen gezginler bu tür eşyaları, «Ramsgate'den Anı» ya da «Margate'den Souvenir» diye satın alacak, Jedo'ya götürüp eski İngiliz eserleri diye değerlendirecekler.

Tam bu sırada Harris'in, elinden küreklerin fırlamasıyla birlikte yerinden kalkıp, sırtının üstüne yatması bir oldu; bacakları da havaya doğru dikildi. Montmorency havladı, takla atmaya başladı, torbaların üstte duranı yerinden hopladı, içindeki eşyalar her bir yana saçıldı.

Biraz şaşalamıştım, ama kontrolü elden bırakmamayı başardım. Elimden geldiği kadar hoşgörülü bir sesle,

«Aaaa! Ne oldunuz öyle?» diye sordum.

«Ne olduk ha? Senin ben...»

Yoo, Harris'in o sıra söylediği sözleri buraya almaktan vazgeçtim. Belki benim suçumdu, bunu kabul ediyorum; ama kaba dil kullanmayı, kötü kelimelere yer vermeyi hiçbir şey bağışlatamaz. Hele de terbiyeli büyütülmüş bir insanda. Harris'in de öyle büyütülmüş olduğunu biliyordum. Benim aklım başka yerlere gidivermişti bir an, dümeni kullanmakta olduğumu bütünyle unutmuş-tum. Bunun sonucu olarak, kıyı yoluyla birbirimize geçmiştik. Bir an için, biz hangisiyiz, kıyı yolu hangisi, ayırt etmek güç oldu ama, biraz sonra gerekli ayırımı yaptık, kendimizi oradan ayırdık.

Ama Harris, artık kendisine düşeni yapmış olduğunu ileri sürdü, sıranın bana geldiğini söyledi. Ben sandaldan indim, çekme halatını elime aldım, sandalı Hampton Court'dan yukarıya doğru çekerek yürüdüm. Orada ırmağa paralel bir duvar vardır, ne sevimli bir duvardır o. Onu gördüğüm zaman nedense pek mutlu olurum. Yumuşak, parlak renkli, tatlı bir duvar. Resmi yapılsa ne güzel olurdu. Şurasında bir soyuk, burasında biraz küf, tırmanıp tepesinden ırmakta olup bitenleri seyretmeye çalışan bir sarmaşık, daha ilerisinde dikenler! O duvarın her on metresinde eli çeşit renk tonu vardır. Resim yapmasını bil-

sem, ilk iş olarak o duvarın bir resmini yapardım, eminim. Hampton Court'da oturmayı her zaman istemişimdir. Öyle sakin, sessiz, huzurlu bir yer ki! Sabahları, herkes sokağa çıkmadan önce buralarda dolaşmak, ne kadar hoş olurdu, kim bilir!

Ama iş gerçeğe dayanınca, belki de o kadar hoşuma gitmezdi. Akşamları pek sıkıcı olurdu buraları. Odanızdaki lambalar, lambri duvarlara kuşkuğu gölgeler vurdurur, upuzun taş koridorlarda sinsi ayak sesleri çınlar, arasıra yaklaşır, arasıra uzaklaşır, her tarafı bir ölüm sessizliği sarar, insan yalnızca kendi kalbinin sesini duyardı.

Biz güneşin çocuklarıyız bu dünyada. Öyledir insanoğlu. Biz ışığı ve hayatı severiz. Bu yüzden kasabalara, kentlere toplanırız, kırılık yerler her geçen yıl biraz daha tenhalaşır. Güneş altında, yani gündüzleri, doğa canlıdır, fıkır fıkırdır. Açık havayı, ormanları severiz o sırada. Ama gece olunca, Toprak Anamız uykuya yatınca, eğer biz uyanıksak... ah, dünya öyle yalnız görünür ki gözümüze. Korkarız. Sessiz bir evdeki çocuklar gibi hissederek kendimizi. Oturur hıçkırarak ağlarız. Işıklandırılmış caddeleri, insan seslerini, bize cevap veren o hayat sesini ararız. Sessizlikte kendimizi öyle çaresiz, öyle küçük görürüz ki, karaağaçların rüzgârda sallanması ölümlümü koparır. Çevremizde bir yığın hayalet dolaşır. Onların sessiz iç çekişleri bize hüznü verir. Haydi, hepimiz büyük kentlerde toplanalım, koca koca ateşler, ışıklar yakalım, bağırarak şarkılar söyleyelim ve kendimizi cesur hissedelim.

Harris bana, Hampton Court labirentine hiç girip girmediğimi sordu. Kendisinin bir kez, birine yol göstermek için girdiğini söyledi. Labirentin haritasını incelemişti. Öyle basit görünüyordu ki, budalaca bir şeydi aslında... girmek için kesilen biletin parasına değmezdi. Harris sonradan, o haritanın, insanı şaşırtmak için, acımasız bir şaka olarak hazırlandığına inanmıştı. Çünkü içrisi o haritaya hiç benzemiyordu. Harita durumu

daha beter ediyor, insanın aklını karıştırıyordu. Harris oraya taşradan gelen bir yeğenini götürmüştü. Girerken,

«Şuraya da girelim de, sen dönünce her yere gittin mi diye sorarlarsa her yeri gezdim diyebilesin,» demişti. «Doğrusu son derece basit. Buraya labirent demek bile saçma. Hep sağdaki ilk dönemece sapacaksın, o kadar. Bir on dakika dolaşalım, sonra gidip öğle yemeği yeriz.»

Girdikten biraz sonra, başkalarına rastlamışlar. Onlar, kırk beş dakikadır dolaşmakta olduklarını, artık bıktıklarını söylemişler. Harris onlara, isterlerse kendisini izleyebileceklerini anlatmış. Bir girip bir çıkacaklardı ya, nasılsa. Oradakiler büyük bir sevinçle peşine takılıp onu, izlemeye başlamışlar.

Yolda Harris, artık dolaşmaktan bıkip usanan başkalarını da toplamış. Sonunda labirentin içinde kim var, kim yoksa peşlerine düşmüş. Bir daha gün ışığına çıkacaklarından, evlerini dostlarını yeniden görebileceklerinden umudu kesen insanlar, Harris'le grubunu görünce yeniden cesaretlenip, alaya katılmışlar, Harris'e hayır dualar etmişler. Harris, arkasında yaklaşık yirmi kişinin bulunduğunu anlatıyordu. Kolunda bebek taşıyan bir kadın, sabahtan beri orada olduğunu söylemiş, Harris'i kaybetmemek için onun koluna girmekte direnmiş.

Harris'se ha bire sağa dönüp duruyor, yolun sandığından daha uzun sürdüğünü düşünüyor-muş. Yeğeni, galiba epey büyük bir labirent burası, demiş.

Harris, «Öyle. Hemen hemen Avrupa'dakilerin en büyüklerinden biri,» diye atmaya başlamış.

Yeğeni, «Öyle olmalı,» demiş. «Daha şimdiden iki mil kadar yol yürüdük bile.»

Durum, Harris'e de biraz garip gelmeye başlamış ama o, hiç aldırış etmiyor, görünüyormuş. Bir ara yollarının üstünde bir simit parçası görmüşler. Harris'in yeğeni, onu, orada yedi dakika önce de gördüğünü söylemiş. Harris, «Olamaz!» di-

ye karşı çıkmış, ama bebekli kadın, «Neden olmazmıŝ,» diye söze karışmıŝ. Kadın, Harris'le karşılaşmadan biraz önce o lokmayı bebeğın elinden alıp attığını açıklamış. Bundan sonra, Harris'e keşke seni hiç görmemiş olsaydım diyerek, onun bir sahtekâr olduğunu bile ileri sürmüş. Buna kızan Harris, cebinden haritasını çıkarıp, kuramını oradakilere anlatmış.

Adamlardan biri, «Belki şu anda nerede olduğumuzu bilsek, o harita biraz işe yarardı,» demiş.

Harris de bunu bilmiyormuş. En iyisi giriş kapısına geri dönelim, oradan tekrar başlayalım diye önermiş. Yeniden başlama konusuna pek istekli görünen olmamışsa da, giriş kapısına dönme fikri oybirliğiyle kabul edilip, hepsi dönmüşler, hepsi yine Harris'in arkasına takılıp, bu kez tam ters yönde ilerlemeye başlamışlar. On dakika daha sonra, kendilerini labirentin orta yerinde buluvermişler.

Harris, önce gerçekte amacının bu olduğu yolunda numara yapmaya kalkışmış, kalkışmış ama, çevresindeki kalabalığın bakışları da tehlikeli bir hale dönüşmeye başlamış. Bunun üzerine Harris, bunu bir kazaymış gibi göstermeyi yeğlemiş.

Neyse, hiç değilse böylece bir başlangıç noktası bulmuşlar. Nerede olduklarını öğrenmişler. Haritaya bir kez daha bakmışlar. Nasıl da basit görünüyormuş. Üçüncü kez, yola koyulmuşlar.

Üç dakika sonra kendilerini, yine merkezde bulmuşlar.

Ondan sonra, bir daha bir yere, kıpırdayamamışlar. Hangi yola sapsalar, yine orta yere çıkıyorlarmış. Bu durum o kadar çok tekrarlanmış ki, gruptan kimileri orada kalıp beklemeyi, ötekiler dolayıp geri gelinceye kadar dinlenmeyi seçmişler. Bir süre sonra Harris, haritasını açacak gibi olmuş ancak haritayı görmek bile, kalabalığı çileden çıkarmaya yetiyormuş. Ona o haritayı yırtıp yırtıp parçalarıyla saçlarını sarmasını önermişler! Harris, grubun kendisini pek sevimsiz bulduğunu hissetmeye başlamış.

Sonunda hepsi delirmiş, avaz avaz bağıırıp bek-

iyi ağırmışlar. Adam dışardan bir merdiven dayayıp duvara tırmanmış, onlara bağıra bağıra yolu tarif etmiş. Onlarınsa kafaları, o zamana kadar öyle karışmış ki, hiçbir şey anlayacak durumda değillermiş. Adam, bunun üzerine onlara, oldukları yerde beklemelerini, gelip kendilerine yol göstereceğini söylemiş. Birbirlerine sokulup, beklemeye başlamışlar. Adam merdivenlerden inip, labirente girmiş.

Genç bir bekiyemiş şanslarına. İşe gireli de pek uzun zaman olmamış. İçeriye girmiş girmesine ya, onlara ulaşmayı bir türlü başaramamış; o da kaybolmuş. Arasıra hendeğin karşı tarafında koştururken onları görüyor; yanlarına varmak için daha hızlı koşuyor; onlar, beş dakika bekledikten sonra adam, yine aynı yerde beliriyor, bu sefer onlara, «Nereye gitmiştiniz yahu?» diye soruyormuş.

Eski bekilerden birinin öğle yemeğinden dönmesini beklemek zorunda kalmışlar hep birlikte. Onları o çıkarmış, sonunda.

Harris labirenti öyle bir övüyordu ki dönüşte George'u, oraya sokmaya karar verdik.

YEDİNCİ BÖLÜM

Irmakta pazar şıklığı - ırmak giysileri - erkekler için bir fırsat - Harris'in zevksizliği - George'un spor ceketleri - modasever bayanlarla bir gün - Bayan Thomas'ın mezarı - mezarları, tabutları ve kurukafaları seven adam - Harris'in öfkesi - George'a, bankaya ve limonataya ilişkin düşünceleri - yaptığı illüzyon numaraları.

Harris, bana labirent serüvenini, Moulsey Havuzundan geçerken anlatmıştı. Havuzu geçmemiz epey zaman aldı. Tek sandal bizdik, havuz da epey büyüktü. Daha önce Moulsey Havuzunu tek sandallı gördüğümü hiç hatırlamıyordum. Bana kalırsa burası, Boulter de dahil, ırmağın en kalabalık havuzudur.

Zaman zaman durup burayı seyretmişliğim vardır. Bazen hiç suyu göremez, yalnızca renk renk spor ceketleri, şakacı kasketleri, çılgın şapkaları, renkli şemsiyeleri, ipekten örtüleri, pelelerinleri, uçuşan kurdeleleri, beyaz elbiseleri görürsünüz. Yukarda durup bu havuza bakan insan, burayı içine çiçekler atılmış kocaman bir kutu sanabilir.

Pazar günleri hava güzelse havuz, bu görünümünü bütün gün korur. Iрмаğın kuzeyde ve güneyde kalan kısımlarında da, içeriye girmek için bekleyen sandalların oluşturduğu kuyruklar uzanır. Yaklaşan sandallar, uzaklaşan sandallar... suyun üzeri sarı, mavi, turuncu, beyaz, kırmızı, pembe noktacıklarla dolar. Hampton ve Moulsey'in tüm

halkı denizciler gibi giyinir. Köpeklerini alıp kıyıda seyrana çıkarlar. Flört ederler, sigara içerler, teknelere bakarlar. Hepsi bir araya gelince burası, erkeklerin ceket ve kepleri, kadınların güzel renkli elbiseleri, köpeklerin heyecanı, teknelerin hareketi, yelkenlerin beyazlığı, manzaranın güzelliğiyle Londra'nın en hoş yerlerinden biri olur.

Irmak, iyi giyim için insana bir fırsat vermektedir. Bu sayede biz erkekler de kendi renk zevkimizi gösterebiliyoruz. Ama bana sorarsanız, bu konuda pek çılıncı bir izlenim bırakıyoruz. Ben üzerimde kırmızı bulunmasından hoşlanırım. Kırmızı ve siyah. Saçlarım altın renginin kahverengiye bakanıdır. Güzel renk, derler hep. Koyu kırmızı bu renge çok iyi yakışır. Açık mavi bir kravatın da iyi yakıştığına inanırım. Ayağıma o deri Rus pabuçları, belime de bir kırmızı ipek mendil. Mendiller, kemerden çok daha iyi duruyor çünkü!

Harris, her zaman sarı ve turuncu tonlarına veya bunların karışımına gider, bence de hata eder. Teni sarı giymek için, fazla karadır. Sarılar ona hiç mi hiç yakışmaz, bu kesin. Ona fon olarak mavileri kullanmasını, araya da krem rengi katmasını söylerim hep. Ama bilirsiniz, insanlar giyim konusunda ne kadar zevksizlerse, o kadar da inatçı olurlar. Yazık... çünkü bu konuda hiçbir zaman başarılı olamayacak. Bir iki renk var ki, onlar Harris'e oldukça iyi yakışabilir... şapkası başında olduğu sürece tabii..

George, bu gezi için birtakım yeni şeyler almıştı. O konuda kaygılanıyordum. Ceketinin renkleri pek çarpıcıydı. George'un böyle düşündüğümü bilmesini istemem ama, o ceket anlatacak sözler bulmak da çok güç. Perşembe akşamı eve getirdi, bize de gösterdi. Ona, bu ne renk, diye sorduk, bilmediğini söyledi. Satıcı ona, bu şark desendir, demiş. George sırtına giydi, nasıl bulduğunuzu sordu. Harris, ilkbahar başında çiçeklikler üzerindeki bir direğe giydirilip kuşları korkutmakta kullanılırsa, pek fena değil, dedi. Ama insan sırtında, hele de giyen zenci değilse, korkunç! Geor-

ge, biraz alınmış gibi göründü ama, Harris de ona, madem fikrimi duymak istemiyordun, ne diye sor-dun öyleyse, dedi.

Harris'le benim bu cekete itirazımız, tekneye dikkat çekeceği için.

Kızlar eğer güzel giyinmişlerse, sandallara pek yakışır. Bence zevkli bir gemici kılığında güzel şey yoktur. Yalnız tüm kadınların da anlaması gerekir ki, gemici giysileri, böyle yerlerde giyilir, cam vitrinler içinde giyilmez. Eğer teknenizde ge-ziyi düşünmekten çok, kendi kılıklarını düşünen in-sanlar varsa, bu kabak tadı verir. Bir keresinde bu tür iki bayanla bir sandal gezisine çıkmıştım. Bir dakika bile canımız sıkılmadı!!!.

İkisi de pek güzel süslenmişlerdi. Tepeden tır-nağa danteller, ipekler, çiçekler, kurdeleler, zarif pabuçlar, eldivenler. Sanki bir fotoğrafçının stü-d-yosuna gidecekmiş gibi giyinmişlerdi. Bu giysiler, bir Fransız moda evinin gemici kostümleriydi. As-lında bunlarla değil suyun yakınında, toprağın, hatta havanın yakınında bile dolaşmak çılgınlıktı.

İlk önce, sandalın temiz olmadığını ileri sür-düler. Tüm oturma yerlerinin tozunu aldık, onla-ra artık temiz olduğu konusunda güvence verdik ama, bize inanmadılar. Bir tanesi beyaz eldiveninin işaret parmağını oturacağı yere şöyle bir sürdü, so-nucu arkadaşına gösterdi, sonra ikisi de içlerini çek-tiler, aslanlara atılacak Hristiyanlar gibi gamlı gamlı oturdular. Kürek çekilirken birkaç damla su sıçramasından kaçınılamaz. Ama görünüşe göre bir damla su bile, bu elbiseleri mahvetmeye yetiyor-du. Lekesi hiç çıkmıyor, ebediyen kalıyordu kuma-şın üzerinde.

Çok üzülmüştüm. Elimden geleni yaptım. Kü-rekleri suyun beş santim üzerinden geçiriyor, çı-kardığımda suları damlasın diye bir süre havada tutuyor, yeniden daldırırken suyun hareketsiz bir yerini bulup oraya daldırıyordum. Arkadaşım bir ara, benimle birlikte kürek çekecek kadar usta ol-madığını, eğer izin verirsem bir süre beni seyret-mek istediğini söyledi. Benim tarzım ilgisini çek-

mişmiş, öyle dedi. Ama bütün bunlar bir yana, ne kadar uğraşırsam uğraşayım, arada sırada bir su damlasının o elbiselere doğru uçmasını engellemiyordum.

Kızlar yakınmadılar ama, birbirlerine sokuldular, dudaklarını gerdiler, üstlerine bir damla düş-tükçe büzülüp titreştiler. Onların böyle sessizce ıstırap çekişlerini görmek kolay değildi. Ben çok duyarlıyım. Giderek heyecanlandım, ne kadar uğraşırsam, o kadar daha çok su sıçratmaya başladım.

Sonunda vazgeçtim. Arkadaşım da bu fikre katıldı, yer değiştik. Bayanlar benim kürekleri bıraktığımı görünce, ellerinde olmaksızın rahatlamış gibi içlerini çektiler. Bir an için neşelendiler bile. Zavallı kızlar! Keşke bana dayansaydılar. Bu sefer küreklerle geçen adam neşeli, coşkunun, kalın kafalı, anlayışsızın biriydi. Bir saat boyunca bakışlarınızla bıçak saplıyormuş gibi gözlerine baksanız ruhu duymazdı. Duysa da rahatsız olmazdı. Canlı bir tempoyla kürekleri çekmeye başladı, sandalın içini de fıskiyeler gibi suladı durdu. O elbiselere bir litreden fazla su sıçrattı mı, tatlı tatlı gülüyor,

«Ay, afedersiniz,» diyor, onlara suları silmeleri için kendi mendilini uzatıyordu.

Kızlar cevap olarak, «Önemi yok,» diye mırıldanıyorlar, halıları, kilimleri üstlerine doğru çekiyor, güneş şemsiyeleriyle kendilerini korumaya uğraşıyorlardı.

Yemekte de çok acı çektiler. Piknik yapacağımız yere vardığımızda onlara çimenlerin üstüne oturmaları söylendi. Ama çimenler tozluysa. Sırtlarını yaslamaları önerilen ağaçlarsa sanki haftalardır fırçalanıp temizlenmemiş gibiydi. Mendillerini yere serip üstüne oturdular ve hiçbir yere dayanmadılar. Elinde et yemeğiyle yürümekte olan birinin ayağı bir ağaç köküne takıldı, tabak elinden uçtu gitti. Yemekler kızların üstüne dökülmedi ama, bu kaza onlara yeni bir tehlikeyi daha göstermiş oldu. Kim yerinden kıpırdasa, tekrar yerine oturuncaya kadar gözleriyle izlemeye başladılar.

Yemekler bitince arkadaşlardan biri onlara neşeli bir sesle, «Eee, kızlar, şimdi de yıkama faslı!» dedi.

Önce ne dediğini anlamadılar. Bulaşık yıkacaklarını anlayınca, bu işin nasıl yapılacağını bilmediklerini söylediler.

«Ben size gösteririm,» dedi arkadaş. «Çok eğlencelidir! Yüzükoyun kıyıya yatacaksınız, tabakları suyun içinde sağa sola sallayacaksınız.»

Kızların abla olanı, kıyafetlerinin bu işe uygun olmadığını ileri sürdü.

«Bir şey olmaz,» dedi arkadaş neşeyle, «eteklerinizi yukarı çekip belinize sokun.»

Öyle de yaptırdı. Bu işin pikniğin yarı zevki olduğunu anlattı. Kızlar da yarım ağız çok ilginç bulduklarını ifade ettiler.

Şimdi düşünüyorum da, acaba o genç bizim sandığımız kadar kalın kafalı mıydı gerçekten? Yoksa... yoo, olamaz! Yüzünde öyle basit, çocuksu bir ifade vardı ki!

Harris, Hampton Court'da inmek, Bayan Thomas'ın mezarını görmek istediğini söyledi.

«Bayan Thomas kim?» dedim.

«Ben ne bileyim?» diye karşılık verdi Harris. «Komik mezarı olan bir kadın. Görmek istiyorum.»

Hemen karşı çıktım. Belki bende bir bozukluk var, bilemem ama, mezar taşlarının başında oylanmaktan hiç hoşlanmam. Yapmak gerekir, biliyorum. İnsan bir kasabaya, bir kente geldi mi, hemen kiliseye koşmalı, bahçesindeki mezarları ziyaret etmeli. Ama ben, her zaman kendimi bu zevkten mahrum etmişimdir. Buz gibi kiliselerin çevresinde dolaşmaktan, eli ayağı tutmaz, ihtiyar kılavuzların peşi sıra yürüyüp kitabeler okumaktan, hiç hoşlanmam. Bana hiçbir mutluluk vermez, bunlar.

Dokunaklı yazıtlardan duygulanmayışım, saygın dostlarımı şaşırtır, ilgisizliğim onların duygularını yaralar.

Güneşli bir günün altın sabahında, küçük bir kilisenin bahçe sınırlarını çizen alçak duvara dayanmış sigara içiyor, çevremdeki tatlı, sakın manzaranın derin mutluluğunu içime dolduruyordum. Eskiden kalma boz duvarlı kilise, duvarlarına tırmanan sarmaşıklarla, ahşap giriş çardağıyla, tepeden aşağı inen yanları çiçekli yoluyla, yol kenarlarındaki çiçekleriyle pek güzeldi. Gümüş bir dere akıyordu. Karşı yamaçta ormanlık tepeler vardı.

Pek güzel bir görünümdü. Güzel şeyler düşündüren şiirsel bir havası vardı. Bana ilham veriyordu. Kendimi çok iyi ve soylu hissediyordum. Artık günahkâr ve kötü olmak istemiyordum. Buraya gelip yerleşecek, burada oturacaktım. Hayatımda bir daha yanlış adım atmayacaktım. Kusursuz, güzel bir hayat sürecektim. Saçlarım, gümüş rengine dönüşecekti yaşlanınca.

O anda bütün dostlarımı, bütün akrabalarımı kötülüklerinden ve kusurlarından ötürü bağışladım, hepsini kutsadım. Onlar bilmiyorlardı tabii kendilerini kutsadığımı. O ıssız köyde onlara ne büyük bir iyilik yaptığımdan habersiz, kötü yaşamlarını sürdürmeye devam ediyorlardı. Ben yine de yaptım, keşke yaptığımı onlara haber verebilseydim, diye düşündüm. Çünkü mutlu etmek istiyordum hepsini. Ben bu yüce, sevecen düşüncelerle dalmışken, düşlerim, birden bana seslenen cırtlak bir sesle kesildi:

«Tamam efendim. Geliyorum, geliyorum. Ziyarı yok efendim, acele etmeyin, şimdi yetişiyorum.»

Başımı kaldırdığım zaman ihtiyar, kel kafalı bir adamın kilise bahçesinden bana doğru topallayarak yaklaştığını gördüm. Elinde kocaman, bir deste anahtar taşıyordu. Her adımında şangırdıyordu anahtarlar.

Elimi sallayıp ona, uzaklaşmasını işaret ettim; ama o, yaklaşmayı sürdürdü. Bir yandan durmadan bağırıyordu.

«Geliyorum, efendim, geliyorum! Ayağım biraz topal. Eskisi gibi çevik değilim. Bu taraftan efendim.»

«Çekil buradan, sefil herif,» dedim.

«Elimden geldiği kadar çabuk geldim efendim,» diye karşılık verdi. «Karım az öncesine kadar görememişti sizi. Benimle gelin efendim.»

«Çekil git,» diye tekrarlardım. «Duvarı aşıp seni gebertmeden uzaklaş yanımdan.»

Şaşırmış göründü.

«Mezarları görmek istemiyor musunuz?» diye sordu.

«Hayır,» dedim, «istemiyorum. Burada, bu eski duvara dayanıp durmak istiyorum. Git, beni rahatsız etme. İçim dışım ne güzel soylu düşüncelerle dolu, öyle de kalsın istiyorum, çünkü böyle mutlu oluyorum. Çevremde dolaşıp kafa ütüleme, beni kızdırma, güzel duygularımı o saçma sapan mezarlarla bozma. Git, kendini ucuza gömecek birini bul, paranın yarısını da ben öderim, meraklanma.»

Şaşkınlığı geçmemişti. Gözlerini ovaladı, bana dikkatle baktı. Dıştan enikonu insan gibi görünüyordum herhalde, anlayamıyordu.

«Buralı değilsiniz, ha?» dedi. «Burada oturmuyorsunuz?»

«Hayır,» dedim, «oturmuyorum. Ben otursam, sen oturamazdın.»

«O halde mezarları görmek istiyorsunuzdur... mezarları... ölenler gömülür hani... anlarsınız... tabutlar!»

«Delisin sen,» dedim öfkelenerek, «mezar filan görmek istemiyorum. Hele de senin mezarlarını! Neden isteyeyim? Bizim de kendi mezarlarımız var. Bütün ailemizin. Podger amcamın, Kensal Green mezarlığındaki mezarı o köyün yüz akıdır. Büyükbabamın Bow'daki kabrine sekiz ziyaretçi sığar. Büyük halam Susan'ın Finchley Kilisesi avlusunda tuğladan mezarı var, üzeri rölyeflerle süslü. Dünyanın parası harcandı o mezara. Canım mezar görmek isterse oralara gider, isteğimi gideririm. Başkalarınınkinden bana ne! Sen gömüldüğün zaman seninkine gelirim ama. Bak, sana yapacağım tek iyilik de bu!»

Birden gözyaşlarına gömüldü. Mezarlardan birinin tepesinde bir beyaz taş olduğunu, bazı kimselerin, o taş o adamdan bir kalıntıdır dediklerini anlattı. Bir başkasının üzerindeki yazılarıysa, kimse okuyup çözememişti.

Ben hâlâ razı olmuyordum. Sonunda gücenik bir sesle,

«Peki, hiç değilse anılar vitrinini görmez misiniz?» dedi.

Onu bile kabul etmedim. O zaman son kozunu oynadı. Yanıma yanaştı, kulağıma boğuk bir fısıltıyla,

«Türbenin orada iki kurukafam var,» dedi. «Hadi gelip görün o kurukafaları! Gençsiniz, tatile çıkmışsınız, elbette eğlenmek istiyorsunuzdur. Gelin görün kurukafaları!»

O zaman arkamı dönüp kaçmaya başladım. Arkamdan seslendiğini duyuyordum :

«Ne olur, ne olur gelip görün kurukafaları; buraya gelin, kurukafaları görün!!!»

Buna karşılık Harris'de kabirlerin, mezarların, yazıtların hastasıdır. Bayan Thomas'inkini göremekse, onu bu yüzden delirtiyordu. Bu gezi ilk önerildiği andan beri hep, Bayan Thomas'ın mezarını görme umuduyla yaşamış, o isteği olmasa geziye katılmayı bile reddedebilirmiş, öyle dedi.

Ona, George'u hatırlattım. Tekneyi saat beşte Shepperton'a ulaştırmış olmamız gerekiyordu. Harris bu sefer, George'a çatmaya başladı. George, ne diye bütün gün oyalanmıştı böyle? Ne diye, bu hınca hınç dolu tekneyi biz dolaştırıp onu beklemek zorunda kalıyorduk? Ne diye, o da gelip işin birazını üstlenmiyordu? Niye bankadan izin almamıştı bir gün için? Bankanın da Allah belasını versin! Ne işe yarardı zaten banka dediğin?

«George'un orada bir iş yaptığını hiç görmedim,» diye devam etti Harris. «Ne zaman kapıdan girsem, kocaman bir camın gerisinde oturuyor. Bütün gün öyle oturup duruyor. Camın ardında oturan bir adam neye yarar? Ben hayatımı kazanmak için çalışmak zorundayım. O neden çalışmıyor? Ne

işe yarıyor orada? Bankalar ne işe yarıyor? Paranı alıyorlar, sonra sen çek yazınca, «karşılığı yoktur, borçlusuna başvurulması» diye damga basıyorlar. Neye yarar bu? Geçen hafta bana iki kere yaptılar. Artık dayanamam. Hesabımı çekeceğim. George burada olsa, ben o mezarı görebilirdim. Bence bankada değil eşek herif. Bir yerlerde dalga geçiriyor, işi de bize yıkıyor. Ben inip bir içki içeceğim.»

Kendisine en yakın meyhaneden kilometrelerce uzakta olduğumuzu anlattım. Bu kez de Harris, ırmağa sövüp saymaya başladı. Irmak neye yarardı? Madem ırmağa gelen herkes susuzluktan ölmeye mahkûmdu, neye yarardı ırmak?

Harris'i böyle zamanlarda boşalması için, rahat bırakmak en iyi yoldur. İyice deşarj olduktan sonra sessizleşir.

Torbada, konsantre limonata olduğunu hatırlattım ona. Başaltında da bir galon su vardı. Kendine serin ve hayat verici bir içki yapmak için, bunların ikisini birbirine karıştırması yeterdi.

Bu sefer Harris limonataya sövmeye koyuldu. Okul çocuğu muyduk biz? Şerbet mi içecektik burada? Hazımsızlık yapardı böyle şeyler. Bedeni de ruhu da mahvederdi. İngiltere'de işlenen suçların yarısının sorumlusu bu tür içkilerdi.

Ama yine de bir şey içmesi gerektiğine karar verdi, oturma yerinin üzerine bastı, iki büküm eğildi, torbadan şişeyi almaya uğraştı. Şişe de en dipteydi. Giderek daha çok, daha çok eğildi. Böyle baş aşağı durumda, bir yandan da dümeni kullanmayı elden bırakmazken, birden yanlış ipi çekti, sandalı kıyıya doğru çevirdi, çarptırdı. Sarsıntı Harris'in dengesini bozdu, baş aşağı torbanın içine daldı, oradan elleriyle sandalın iki yanına sarıldı, ayakları havaya dikildi. Suyu düşmemek için, kıpırdamaya hiç cesaret edemiyordu. Öylece beklemek zorunda kaldı. Ben yaklaşıp onu bacaklarından yakaladım, geri çektim, yere bastırdım... o zaman da daha çok kudurdu.

Şantaj - uygulanacak yöntem - kıyıda ki toprak sahiplerinin bencilliği - duyuru levhaları - Harris'in insanlıkdışı duyguları - Harris gülünç şarkıları nasıl söyler - bir sosyete partisi - iki hain gencin utanılacak davranışı - yararsız bilgiler - George bir banjo alıyor.

Kempton Parkın söğütleri altında durduk, öğle yemeğimizi yedik. Burası pek tatlı bir yerdir. Dümdüz çimenler, suyun kenarına kadar uzanır. Üzerinde de söğütler vardır. Üçüncü yemeğimize başlayacaktık. Yani ekineğimizle reçelimize. O sıra gömleğinin kollarını sıvamış, ağzının kıyısına kısalmış bir pipo kıstırmış birisi yanımıza yaklaştı, başkasının arazisinde bulunduğumuzun farkında olup olmadığımızı sordu. Biz de ona, bu konuda kesin bir karara varacak kadar düşünmeye vaktimiz olmadığını, ama eğer kendisi bir beyefendi olarak bize, başkasının arazisindesiniz diye yemin ederse, buna hiç kuşku duymadan inanacağımızı belirttik.

O, istediğimizi yaptı, biz de ona teşekkür ettik ama o, hâlâ yanımızdan uzaklaşmıyordu. Tatmin olmamış hali vardı. Kendisine daha başka bir yardımda bulunup bulunamayacağımızı sorduk, Harris'de pek gönlü bol bir insan olduğundan, tuttu ona biraz ekmekle reçel ikram etti.

Galiba adam reçelli ekmek yememeye tövbe edenler derneğine üyeydi. Bu önerimizi pek kaba biçimde reddetti. Kendisine rüşvet teklif etmişiz gibi davranarak, görevinin bizi oradan uzaklaştırmak olduğunu belirtti.

Harris ona, eğer göreviniz buysa, elbette yapacaksınız, dedikten sonra, bu işi başarmak için önceden bir planı olup olmadığını sordu. Harris fiziksel yapısı bakımından birinci sınıf adamdır. Sert ve kemikli bir görünümü vardır. Adam, onu, bakışlarıyla şöyle bir ölçüp biçti, gidip patronuna danışması gerektiğini söyledi; döndüğünde ikimizi ırmağa atacağını da ekledi.

Tabii bir daha görünmedi. Aslında tek istediği bir şiling'di. Irmak boyunda yazları bu yolla epeyce para kazanan pek çok kabadayı vardır. Yamaçlara pusu kurar, acemi çaylaklara böyle şantajlar yapar, bunlar. Kendilerini, arazi sahibinin yolladığını söylerler. Böyle bir durumla karşılaşılınca yapılacak tek şey, adınızı, adresinizi vermek, toprak sahibinin gerçekten bu işten bir zararı varsa sizi aramasını, toprağında bir parça oturmakla ne zarar verdiğinizi kanıtlamasını istemektir. Ama insanların çoğu öyle nemelazımcı, öyle çekingen ki, bu tür davranışları körüklercesine teslim oluyorlar, şöyle biraz sert çıkarak bu küstahları, kıçlarının üstüne oturtmuyorlar.

Eğer suç, gerçekten arazi sahiplerindeyse, bu açıkça ortaya konmalı. Çünkü toprak sahibinin bencilliği, her geçen gün biraz daha artıyor. Bunların eline fırsat verilse, nerdeyse Thames ırmağını bile tümüyle kapatırlar. Gerçi ırmağa akan derelerde ve küçük sularda bunu yapmıyor da değiller. Suyun yatağına kazıklar çakıyor, arasına zincirler geriyor, her ağaca koca koca duyurular çakıyorlar. O duyuru levhalarının görünümü, yaratılışındaki tüm kötü içgüdüleri su yüzüne çıkarır. Her birini koparıp çıkarmak, onu oraya asanın kafasına çakmak isterim... herifi gebertene kadar. Sonra da onu, aynı yere gömer, levhayı tepesine mezar taşı diye dikerim; böyle geçer içimden hep.

Bu duygularımı Harris'e anlattım, o böyle durumlarda benden daha beter öfkeli olduğunu söyledi. Kendisi yalnızca ilanı asan adamı öldürmek istemekle kalmıyor, tüm ailesini, dostlarını ve akrabalarını kılıçtan geçirip evini de yakmak isti-

yordu. Bana Harris, biraz ileri gidiyormuş gibi geldi. Kendisini de uyardım. Ama o, «Hiç de değil,» dedi. «Onlara böylesi gerekir. Dahası, bir de mezarlarının başında komik şarkılar bile söylemeli!»

Harris'in böyle kana susamış biri gibi davranması, beni kaygılandırmıştı. Adalet duygularımızın intikamcılığa kaymasına asla izin vermememiz gerekir! Harris'i daha yumuşak davranması için, kandırmam epey uzun sürdü ama sonunda başardım; dostlarla akrabaların hayatını bağışlamaya söz verdi. Mezarlarının üzerinde komik şarkı filan da söylemeyecekti.

Siz, Harris'in komik şarkı söyleyişini hiç duymamış olduğunuz için, benim o sıra insanlığa ne büyük bir hizmet yapmış olduğumu anlayamazsınız. Ne yazık ki Harris'in bir saplantısı vardır; komik şarkı söyleyebildiğine inanır. Onun bu türden, birkaç denemesini dinleyenlerin saplantısıysa, kesinlikle Harris komik şarkı söyleyemez, hiçbir zaman söyleyemeyecektir, denemesine bile izin verilmemelidir.

Harris, bir toplantıya filan gider de yanlışlıkla orada, onun da bir şarkı söylemesi istenirse, «Ben ancak komik şarkılar söyleyebilirim,» diye karşılık verir. Bunu söylerken sesinin tonu, söyleyeceği komik şarkıyı dinlemeden ölmek gerektiğini, anlatır gibidir.

«Aman, ne güzel,» der ev sahibesi. «Ne olur bizi kırmayın, bir tane söyleyin, Bay Harris.» Ve Harris ayağa kalkar, piyanoya doğru ilerler. Birine bir şey bağışlamak üzere olan, cömert insanlara özgü bir gülümseme vardır, suratında.

Ev sahibesi, konuklarına dönerek, «Lütfen susun, dostlar,» der, «Bay Harris bize komik bir şarkı söyleyecek!»

Herkes, «Aman, ne iyi!» diye mırıldanır, bahçedekiler içeriye, yukardakiler merdivene doluşur, herkes gidip birbirini başka taraflardan çağırır, oturup umutla beklerler.

Ve Harris başlar.

Doğrusu komik şarkıda insan, aman aman bir ses aramaz. Cümlelerin dilbilgisi açısından doğru

olması, seslerin vokalize edilmesi de beklenmez. Söyleyen, notanın orta yerinde birden sesinin fazla tiz çıktığını fark edip kalınlaştırırsa da önemi yok. Tempoya da boş verirsiniz. Adam kendisine eşlik eden çalgının iki akor ilerisinde söylese de hoş görürsünüz. Satırın ortasında durup piyanistle tartışmaya başlasa, sonra yeniden baştan alsa bu bile kabul edilebilir. Ama sözleri kesinlikle beklersiniz.

Karşınızdaki adamın, şarkının yalnızca ilk üç dizesini hatırlayıp, bozuk plak gibi durmadan onu tekrarlamasını, bunu koronun başlayacağı yere kadar sürdürmesini beklemesiniz. Satırın orta yerinde susup kıkır kıkır gülmesini, dinleyenlere «Çok komik, çok komik» demesini, «Ama ne yazık ki ben hatırlayamıyorum,» dedikten sonra kendisinin söz uydurmaya çalışmasını, neden sonra hatırlamasını, bambaşka bir yer söylerken hiç ilgisiz bir yerde yarıda kesip o deminki yere yeniden başlamasını beklemesiniz. Sonra... her neyse, size Harris'in komik şarkıları konusunda biraz bilgi vereyim, siz kendiniz karar verin:

HARRIS (piyanonun önünde durmuş, umutla bekleyen kalabalığa dönmüş) : «Çok eski bir şey, biliyorsunuzdur. Hepinizin bildiğinden eminim. Ama benim de pek bildiğim o. Pinafore'dan Yargıcın şarkısı... yo, Pinafore demek istemedim... yani... anladınız ne demek istediğimi... öteki hani, biliyorsunuz... koroya hepiniz katılmalısınız tamam mı?»

Sevinç mırıltıları ve koroya katılma konusunda yaygın bir heves. Sinirli piyanist 'Jüri Yargısı' adlı oyundan Yargıcın şarkısının giriş bölümünü çok güzel bir biçimde çalar. Harris'in başlama yeri gelir; Harris aldırış bile etmez. Sinirli piyanist giriş müziğini yeniden alır; Harris de aynı anda şarkıya başlar; 'Pinafore' oyunundan Donanma Komutanı'nın şarkısının ilk iki dizesini söyler. Sinirli piyanist giriş müziğine devam etmeye çalışır, vazgeçer; Harris'i, 'Jüri Yargısı'ndaki Yargıcın şarkısının eşliğiyle izlemeye çalışır, olmaz, onun ne yapmakta olduğunu anlamaya çabalar, anlayamaz; aklının başından gittiğini sanır, zınk diye durur.

HARRIS (Alçakgönüllü, yüreklendirici bir sesle) : «Ziyanı yok, çok iyi gidiyor... devam edin!»

SİNİRLİ PİYANİST : «Korkarım bir yerde yanlışlık oldu. Siz ne söylüyorsunuz?»

HARRIS (hemen) : «Jüri Yargısı'ndan Yargı-cın şarkısını. Bilmiyor musunuz o şarkıyı?»

HARRIS'in BİR DOSTU (salonun arkasından) : «Onu söylemiyorsun, taşkafa! Pinafore'dan Amiral'in şarkısını söylüyorsun.»

Harris'le arkadaşı arasında, Harris'in ne söylediği hakkında tartışmalar. Sonunda arkadaşı, Harris'in ne söylediğinin önemli olmadığını, ne söyleyecekse bir an önce söyleyip bitirmesinin önemli olduğunu söyler. Harris, büyük bir haksızlığa uğramış gibi bir havayla piyanistten tekrar başlamasını ister. Piyanist bu sefer, Amiral'in şarkısının giriş bölümüyle başlar, Harris de müziğin biraz ara verdiğini görür görmez atılır :

«Gençken beni Baro'ya çağırmışlardı!...»

Kahkahalar kopar; Harris, bunları iltifat olarak yorumlar. Piyanistin, gözünün önüne karısı ve ailesi gelir; bu haksız mücadeleden vazgeçip kal-kar gider, yerine sinirleri daha sağlam biri oturur.

YENİ PİYANİST (neşeyle) : «Evet, dostum, sen başla, ben de sana uyayım. Giriş bölümüne filan boşverelim.»

HARRIS (olup biteni nihayet anlamıştır; gü-lerek) : «Hay Allah! Özür dilerim. Elbette... ben iki şarkıyı birbirine karıştırdım. Ama Jenkins, aklımı karıştırdı. Haydi öyleyse!»

Şarkıya başladığında sanki sesi, mahzenden geliyor gibidir, sanki bir depremin ilk uyarıcı seslerini andırmaktadır :

«Stajımı yaptım genç yaşında

Bir avukatın yamacında.»

(Piyaniste yardım) : «Çok kalın, dostum; baş-tan alalım lütfen.»

İlk iki dizeyi baştan alır. Bu sefer de aşırı tiz ve falsoludur. Dinleyiciler, büyük şaşkınlık içindedir. Bir yaşlı hanım fenalaşıp ağlamaya başlar, yardım edip salondan çıkarırlar.

HARRIS (devam eder) :

«Camı sildim yer süpürdüm

Sonra da...

Yo, yo, camlarını sildim ön kapının. Cilaladım yerleri... yoo, Allah kahretsin... çok komik, o satırı hatırlamıyorum.» Sonra da «...sonra da... Off, her neyse, koroya geçelim, bakalım ne çıkacak (söyler) :

Sonra da la-la-lay, la-la-lay laaa

Girdim Kraliçenin donanmasınaaa!...»

Ve Harris kendini nasıl budala durumuna düşürdüğünü, ona hiçbir kötülüğü dokunmamış bunca insanın canını, nasıl sıktığını hiç fark etmez. Onları eğlendirdiğine içtenlikle inandığından, yemekten sonra bir şarkı daha söyleyeceğini müjdeliler.

Komik şarkılardan ve partilerden söz açılınca, bir zamanlar benim de tanık olduğum garip bir olayı daha hatırladım. İnsanoğlunun, zihnini nasıl da muzır şeylere çalıştırdığına genel olarak ışık tuttuğundan, bu olayı bu sayfaya alsam iyi olur sanıyorum.

Modayı yakından izleyen çok kültürlü bir gruptuk. En iyi elbiselerimizi giymiştik. Kibar kibar konuşuyorduk. Hepimiz çok mutluyduk, aramızdaki iki genç dışında. Onlar da Almanya'dan yeni dönmüş öğrencilerdi; doğrusu sıradan insanlardı. Tendirgin ve rahatsız gibydiler. Sanki partiyi pek cansız, sönük buluyorlarmış gibi bir halleri vardı. Aslında işin gerçeği, biz onlara göre fazla akıllı ve kültürlüydük. Zekice, parlak konuşmalarımız, yüksek sınıflara özgü zevklerimiz, onların kolay kolay ulaşabileceği şeyler değildi. Bizimle uyum sağlayamıyorlardı bu kesindi. Oraya hiç gelmeseler daha iyi olurdu. Sonradan bunu, herkes kabul etti zaten.

Eski Alman ustalardan parçalar çalınıyor, felsefe ve ahlak konularında tartışılıyordu. Flörtlerimizse pek süslü, pek kurumluydular. Tatlı tatlı da şakalar yapıyorduk, kibar bir biçimde.

Yemektan sonra birisi, Fransızca bir şiir okudu, hepimiz çok güzel okuduğunu söyledik. Son-

ra bir bayan, İspanyolca duygusal bir balad söyledi, bir ikimizi ağlattı.. öyle acıklıydı ki!

Derken o iki genç ayağa kalkıp Herr Slossenn Boschen'in (bu bey yeni geldiğinden henüz yemek salonundaydı) Almanya'da şu sıralarda çok ünlü olan komik şarkısını dinleyip dinlemediğimizi sordular.

Dinleyenimiz yoktu. Hatırlamıyorduk.

Gençlerden biri, bu dünyada yazılmış yazılacak en komik şarkıdır, dedi. Eğer istersek, çok yakından tanıdıkları Herr Slossenn Boschen'den rica edebileceklerini, onun da söylemeye razı olacağını belirttiler. Şarkının çok komik olduğunu, bir keresinde Alman İmparatoru önünde söylendiğini, imparatorun yatağına yardımla gidebildiğini anlatılar.

Hiç kimse o şarkıyı Herr Slossenn Boschen gibi söyleyemez, diye de eklediler. Şarkı boyunca öylesine ciddi duruyormuş ki, insan sanki acıklı bir şey söylüyor sanıyormuş. Bu durum işi daha da komikleştiriyormuş. Ne sesinden, ne tavrından, komik bir şey söylemekte olduğu bir an bile belli olmuyormuş. Şarkıyı asıl komikleştiren, onun bu, ciddi ve acıklı haliymiş.

Dinlemeyi çok isteriz, dedik. Doya doya gülmeye hasrettik. Gençler aşağıya indiler, Herr Slossenn Boschen'i alıp geldiler.

Adam da söylemeye pek istekli görünüyordu. Hiç itiraz etmeden piyanoya oturdu.

İki genç salonun içinden geçerken, «Çok güleceksiniz, bayılacaksınız,» diye fısıldadılar, sonra Profesörün arkasında bir yer bulup dikildiler.

Herr Slossenn Boschen piyanoyu da kendi çalıyordu. Girişi, pek o kadar komik şarkıya benzemiyordu, dinleyelim bakalım, dedik. Dokunaklı, tuhaf bir girişle başladı şarkı. İnsanın tüylerini diken diken ediyordu. Ama biz birbirimize, Alman tarzı bu işte, diye fısıldadık; şarkının zevkini çıkarmak üzere, hazırlandık.

Ben kendim, Almanca anlamam. Okulda öğrenmiştim, ama okulu bitirdikten bir iki yıl son-

ra hepsini çoktan unutmuştum. Ondan beri de kendimi çok daha iyi buluyordum ayrıca. Ama yine de oradaki insanların, bu cahilliğimi anlamalarını istemiyordum. Birden aklıma çok parlak bir düşünce geldi. Gözlerimi o iki genç öğrenciye dikip, onları izledim. Onlar kıkırdadıkça ben de kıkırdadım; onlar gülmekten yerlere serilince, ben de serildim. Öyleki, arada sırada ben kendiliğimden bir iki kez daha gülerek, başkalarının dikkatinden kaçan bir espri yakalamışım gibi yaptım. Bu buluşumla gerçekten övünüyordum.

Şarkı ilerlerken bir de ne göreyim, öteki seyircilerin pek çoğu da gözlerini o iki öğrenciye dikmiş oturmuyorlar mı; onlar kıkırdadıkça kıkırdıyor, onlar yerlere serildikçe hepsi birden yerlere seriliyorlardı. İki gençse, gülmekten kırılıyorlardı, sanki. Kısacası, her şey yolunda gidiyordu.

Nedense Alman profesör, pek mutlu görünmüyordu. Biz daha gülmeye başlar başlamaz, yüzünde büyük bir şaşkınlık belirdi. Sanki kahkahalarımız yersiz ve nedensizmiş gibi davranıyordu. Biz, bunu, daha da çok komik bulduk. Onun o ciddi duruşu, esprinin yarısı zaten, diye düşündük. Öyle ya, şarkının ne kadar komik olduğunu belirten dolaylı ya da dolaysız en ufak bir harekette bulunsa, espriyi tümüyle mahvederdi. Biz gülmeye devam edince, adamın şaşkınlığı yerini sıkıntılı, gücenik bir ifadeye bıraktı. Yalnızca arkasında kalan o iki genci, göremiyordu. Hepimize kaşlarını öfkeyle çat-tı. Biz, bunun üzerine, gülmekten kendimizden geçtik. Birbirimize, gülmekten katılarak öleceğiz neredeyse, diye fısıldıyorduk. Şarkının yalnız sözleri bile, bizi kendimizden geçirtmeye yeterdi; ama ona, bir de bu ciddi tavır eklenince... dayanılacak gibi değildi!

Son dizede adam, işi, gerçekten abarttı; hepimize, ateş saçan bakışlarla baktı. İki genç, bizi komik Alman şarkıları konusunda daha önce uyarmamış olsalar; sanıyorum korkardık. Adam, sesine öyle acıklı bir ton verdi ki, hani şarkının komik olduğunu, önceden bilmesek ağlamaya başlayacağız!

Gümbürtülü kahkahalar arasında profesör, konserini tamamladı. Bu yaşımıza dek, dinlediğimiz en komik şarkının bu olduğunu, söylüyorduk birbirimize. Böyle şeyleri olmasına karşın, Almanlarda güldürme yeteneği yoktur, diyerek dedikodu edilmesine şaşırdığımızı da ekliyorduk. Profesörden, sıradan kimselerin de anlaması için, şarkıyı İngilizceye aktarmasını rica ettik. Ne komik olduğunu, onlar da görsünler diye.

İşte o zaman Herr Slossenn Boschen, yerinden kalktı ve kükredi, yeri göğü inletti. Bize Almanca olarak ağız dolusu sövdü de sövdü (bence bu işe en uygun dil de Almancadır zaten), yumruklarını salladı, bildiği tüm İngilizce hakaretleri sıraladı. Ömründe, hiç bu kadar küçük düşürülmediğini söyledi.

Sonradan anlaşıldı; şarkı, hiç de komik değildi. Hartz Dağlarında yaşayan bir genç kızın acıklı öyküsüydü. Sevgilisinin ruhunu kurtarmak için, kendi hayatından vazgeçmişti kız. Sonra sevgilisi de ölmüş, gökyüzünde kızın ruhuyla karşılaşmıştı. Son dizelerdeyse delikanlının ruhu, genç kızın ruhunu atlatıp bir başka ruhla kaçıyordu. Ayrıntılardan pek o kadar emin değilim ama, çok acıklıydı; onu iyi biliyorum. Herr Boschen, bunu, bir kez Alman İmparatorunun önünde söylediğini, imparatorun çocuklar gibi hıçkırığa hıçkırığa ağladığını da anlattı. Herr Boschen bu şarkının en acıklı, en dokunaklı, en etkileyici Alman şarkılarından biri olarak bilindiğini de belirtti.

Hepimiz zor durumda kalmıştık... hem de çok zor. Söyleyecek söz bulamadık. O iki genci bulmaya çalıştık; ama onlar, şarkı biter bitmez sessizce çıkıp gitmişlerdi.

Parti böylece sona erdi. Ömrümde hiçbir partinin, bu kadar sessiz dağıldığını görmemiştim. Birbirimizle vedalaşmadık bile. Birer birer, ayaklarımızın ucuna basa basa alt kata indik, hizmetkârdan paltomuzla şapkamızı istedik, kapıyı kendimiz açıp dışarıya süzüldük, köşeyi hızla döndük, birbirimizden de mümkün olduğu kadar kaçınmaya çalıştık.

O gün bu gündür, Alman şarkılarından pek hoşlanmam.

Saat üç buçukta Sanbury Havuzuna vardık. İrmak orada, tam havuza girerken pek güzeldir. Havuzun suları da hoştur ama, sakın kürek çekmeye kalkışmayın.

Bir keresinde ben çok uğraşmışım. Kürekler bendeydi. Dümendekilere acaba yapabilir miyim, yapamaz mıyım diye sordum. Eh, herhalde, dediler. Yeterince kuvvetli çekersem, olabilirmiş. Bunu söyledikleri sırada tam köprü'nün dibinde, iki ayağın arasındaydık. Ben küreklerin üzerine eğildim, pozumu ayarladım, çekmeye koyuldum.

Harika kürek çekiyorum. İyi bir tempo tutturdum ki, görmeye değer. Kollarımın, bacaklarımın, sırtımın tüm gücünü bu işe kattım. Stilim bir harika! İki arkadaşım, beni seyretmenin zevkine doyum olmadığını söylediler. Beş dakika kadar sonra, herhalde çıkış kapısına yaklaşmışızdır, diye düşündüm ve başımı kaldırıp baktım. Köprü'nün altında, başladığımız yerdeydik. Karşımdaki iki salak, gülmekten neredeyse sakat olacaklardı. Anamdan emdiğim süt burnumdan gelmiş, ancak sandalı olduğu yerde tutmayı başarabilmişim. O günden sonra, akıntıya karşı kürek çekme işini, hep başkalarına bırakırım.

Oradan Walton'a kadar kürekle geldik. Walton, ırmak kıyısında bir kasaba olarak oldukça büyük bir yerdi. Bu tür bütün kasabalarda olduğu gibi, bunun da ırmağa ancak bir noktası değiyordu. Bu yüzden, ırmak üzerinden bakıldığında orayı, birkaç evlik bir köy sanıyordunuz. Ayrıca, Londra ile Oxford arasındaki kıyı kentlerinden ancak Windsor'la Abingdon, ırmaktan iyi görünür. Ötekilerin hepsi köşelerin ardına saklanır, ırmağa göz ucuyla bakarlar. Böyle düşünceli davranıp, kıyıları ormanlara ve kırlara bırakmış olmalarından ötürü onlara, teşekkürü borç bilirim.

Sezar'ın Walton'da da bir yeri vardı. Kamp mı, siper mi, onun gibi bir şey. Bu Sezar tam bir su adamı. Ayrıca Kraliçe Elizabeth de gelmiş buraya.

O kadından kurtuluş yoktur zaten. Nereye kaçarsanız kaçın! Cromwell'le Bradshaw da kalmışlar burada. Hep birlikte ne hoş bir gruptular kim bilir!!!

Walton Kilisesinde cadılar için demir bir gem vardır. Eski zamanlarda bu tür şeyleri, kadınların dilini bağlamakta kullanırlarmış. Günümüzde bu uygulamadan vazgeçilmiş. Demirin çok pahalılaşmasından olsa gerek; ayrıca başka hiçbir maden de dayanmıyormuş.

O kilisede ilginç mezarlar da vardır. Harris'i onlardan uzak tutamayacağımdan korkuyordum ama, her nasılsa aklıma gelmedi, yolumuza devam ettik. Köprüyü geçince ırmak, büyük bir yay çizer. Bu durum manzaraya bir tablo güzelliği katar; ama kürekle, ya da halatla ilerleme açısından işi son derece zorlaştırır. Kürek çekenle, dümenci arasında her zaman hır çıkar burada.

Sağ yamaçta Oatlands Parkı vardır. Ünlü bir yerdir. Sekizinci Henry' orayı birinden çalmış... kimdendi unuttum. Sonra kendisi buraya yerleşmiş. Bahçesinde mağara gibi bir yer var. Parayla geziliyor. Harika bir yer, derler hep. Ama ben bir olağanüstülük göremedim. Oatlands'da oturmuş olan rahmetli York Düşesi, köpekleri pek severmiş. Çok köpeği varmış. Onlara özel bir mezarlık yaptırmış. Öldüklerinde oraya gömdürüyormuş. Şimdi o mezarlıkta en az elli tanesi yatıyor. Her birinin başında bir taş, üzerinde de bir yazıt, hepsi bu.

Öyle ya, her dindar kişi kadar bu, onların da hakkı herhalde.

Walton köprüsünün ilerisindeki ilk dönemeç olan, Corway'de Sezar'la Cassivelaunus savaşımlar. Cassivelaunus ırmakta Sezar için hazırlıklar yapmış. İçine hep kazıklar çakmış. Herhalde üstlerine geçilmez diye levhalar da asmıştır. Ama Sezar her şeye karşın yine de geçmiş ırmağı. Sezar bu, engel tanır mı hiç? Tam bugünlerde oralardaki küçük sularda dolaşmasını isteyeceğimiz türden bir adam işte!

Halliford'la Shepperton'un ırmağa kavuştukları noktalar pek güzeldir; ama kendileri, o kadar il-

ginç değildir. Shepperton Kilisesi'nin avlusunda bir mezar vardır, taşında bir şiir yazılıdır. Harris'in oraya da gitmek isteyeceğinden çok korktum. Önünden geçerken kasabanın iskelesine, özlem dolu bakışlarla baktığını gördüm; önlem olarak, birden bir atak yaparak şapkasını kafasından kaptığım gibi suya fırlatmayı başardım. Onu almanın heyecanına, bana ve benim sakarlığıma duyduğu öfke eklenince, sevgili mezarlarını unuttu gitti.

Weybridge'de hem Wey (şirin bir deredir, ufak sandalla girilebilir, hep keşfetmek isterim ama hâlâ yapamadım), hem Bourne, hem de Basingstoke kanalı Thames'e aynı anda giriş yaparlar. Havuz, kasabanın tam karşısındadır. Orayı uzaktan seçebildiğimiz anda ilk gözümüze çarpan şey George'un ceketı oldu; biraz dikkat edince, yazık ki George'un da o ceketin içinde olduğunu anladık.

Montmorency çılgınca havlamaya başladı, ben bir çığlık attım, Harris kükredi, George bize şapkasını salladı; avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı. Havuz bekçisi elinde bir kancayla nefes nefese koşarak geldi. Birimiz suya düştük, sanmıştı. Kimsenin düşmemiş olduğunu görünce adamcağız düş kırıklığına uğradı.

George'un elinde muşambaya sarılı garip bir paket vardı. Bir ucundan upuzun bir sap çıkıyordu.

«Ne o?» diye sordu Harris. «Bir tava daha mı?»

George gözlerinde acaip, vahşi bir pırıltıyla, «Değil,» dedi, «bunlar çok moda. Irmakta gezmeye çıkan herkeste var. Bu banjo.»

Harris'le ikimiz aynı anda, «Senin banjo çaldığını bilmezdik!» diye bağırдық.

«Biliyorum sayılmaz,» dedi George. «Ama çok kolaymış diyorlar. Öğretici kitabı da yanımda!»

George işe koşuluyor - çekme halatlarının kâfirligi - çifte küreğin nankörlüğü - çekenler ve çekilenler - âşıklara yararı - yaşlı bir banyanın garip biçimde kayboluşu - çok telaş, az huz getirir - kızlar çekince - perili ırmağın kayıp havuzu - müzik - kurtuluş!

George'u, elimize geçirir geçirmez, işe koştuk. Tabii o çalışmak istemedi. Bunu söylemeye bile gerek yok. Kentte çok yoruldum, dedi. Yaratılıştan biraz acımasız olan Harris, ona hiç acımadı :

«Yaa!» dedi. «Ne yapalım, şimdi de biraz ırmakta yorulursun, değişiklik olur. Değişiklik herkese iyi gelir. Çık bakalım sandaldan!»

Vicdan açısından, yani George'un vicdanı açısından bile, demek istiyorum, buna itiraz etmek güçtü. Gerçi yine de sandalda kalmayı, çayı hazırlamayı, tekneyi Harris'le benim çekmemizi önerdiyse de biz, buna cevap olarak çekme halatını eline tutuşturduk. Çaresiz aldı, indi.

Çekme halatlarının çok garip, anlaşılmas bir yanı vardır. Onu, sanki yeni bir pantolon katlıyor-muş gibi olanca özen ve dikkatinizle sararsınız, beş dakika sonra yeniden elinize aldığınızda o yine iğrenç bir biçimde dolaşarak düğüm olmuştur.

Abartmış olmak istemem; ama bana kâırsa, sıradan bir çekme halatını elinize alsanız, kocaman bir tarlada boydan boya dümdüz serdikten sonra yalnızca otuz saniye için ipe arkanızı dönseniz, yeniden baktığınızda göreceğiniz manzara bence şu olacaktır: Tarlanın orta yerinde derlenmiş topar-

lanmış, kıvrım kıvrım, orasından burasından ilmekler çıkan, sayısız düğümlerle dolu, iki ucu da kaybolmuş, karmakarışık bir yumak. Siz, çimenlerin üzerine oturup yarım saat uğraşarak, bir yandan bildiğiniz tüm küfürleri sıralayarak onu açmak zorunda kalacaksınız.

Benim çekme halatlarıyla ilgili genel görüşüm budur. Doğal olarak, bu arada bazı akli başında, onurlu, saygın çekme halatları bu kuralın dışında kalabilir. Belki adlarına onur kazandıran çekme halatları da vardır; kendilerini tığ işi sanmayan çekme halatları da vardır, kendi başlarına kalır kalmaz sepet gibi örülmeye heves etmeyen çekme halatları da vardır. Belki vardır diyorum, var olmalarını da içtenlikle umuyorum. Ama ben, şimdiye dek kendileriyle karşılaşmış değilim.

Bizim sandaldaki çekme halatını, havuza varmadan biraz önce, kendim elime almıştım. Harris'in ona dokunmasına bile izin vermemiştim, çünkü dikkatsizdir, bizim Harris. Onu kucağımda özenle yuvarlak halkalar halinde sarmış, ucunu ortasına getirip halkayı sıkarak bağlamış, sonra ikiye katlamış, sandalın dibine yatırmıştım. Harris, onu bilimsel yöntemlerle kaldırmış, George'un eline vermişti. George da onu sıkıca tutmuş, yeni doğmuş bir bebeğin elbiselerini çıkarıyormuşçasına, özenle katlarını açmaya koyulmuştu. Daha on, on iki metresini açmış açmamıştı ki, elindeki kangal, kötü dokunmuş karmakarışık bir paspasa benzemeye başladı.

Hep böyle olur, her seferinde. Kıyıdaki adam dolaşıkları, düğümleri açmaya çalışırken, bütün suçun kangalı saranda olduğunu düşünür. Böyle gezilere çıkan insanlar da genellikle düşündüklerini apaçık söyleme eğiliminde olurlar.

«Ne yaptın bunu? Balık ağı mı örmeye çalıştın? Amma berbat etmişsin! Ne diye doğru dürüst sarmadın, salak herif?» diye homurdanır durur çılginca boğuşurken. Halatın açabildiği kısmını yol üzerine upuzun yayar, ucunu bulmaya uğraşır.

Beri yandan halatı sarmış olan adam da bütün suçu kıyıdaki adama yıkar.

«Sen eline alırken hiçbir şeyi yoktu,» der gücenik bir sesle. «Yaptığın işi dikkatli yapsan olmaz mı. Her şeyi böyle baştan savma yaparsın zaten. Sana çadır direği versem onu bile dolaştırırdım!»

Birbirlerine öyle kızarlar ki, sonuçta iple birbirlerini asmaya hazır hale gelirler. On dakika geçer. Birinci adam bir çığlık atar ve çıldırır, ipin üstünde dans etmeye başlar, eline ilk gelen yerinden yakalayıp, çekerek açmaya çalışır. Tabii bu hareketi, kangalın daha sıkı düğümlemesine yol açar. O zaman ikinci adam sandaldan inip yardıma gelir, birbirlerine engel olurlar. İkisi de ipin aynı tarafını yakalar, iki yandan çekmeye uğraşırlar, nereye takıldı diye merak ederler. Sonunda çözme-yi başarırlar ama arkalarını döndüklerinde, teknenin uzaklaşıp gitmiş olduğunu görürler. Hem de nereye, dosdoğru havuz kapağının altına!

Bu, bir kere benim gözümün önünde oldu. Oldukça rüzgârlı bir sabahı. Boveney yakınlarındaydık. Biz, akıntıya uyararak gidiyorduk. Bir köşeyi dönünce, kıyıda iki adam gördük. Birbirlerine bir insan yüzünde gördüğüm en şaşkın, en sefil, en çaresiz ifadeyle bakıp duruyorlardı. Aralarında upuzun bir çekme halatını tutmaktaydılar. Yaklaşıp ne olduğunu sorduk.

«Sandalımız kaçtı!» dediler ağlamaklı bir sesle. «Biz çekme halatını çözmek üzere inmiştik, başımızı çevirdiğimizde gitmiş.»

Sandalın kendilerine kalleşlik ettiğine inanıyor, bozuluyorlardı.

Sandallarını bir mil kadar aşağıda bulduk. Kenardaki çalılara takılmıştı. Alıp onlara getirdik. O sandalı bir daha böyle başı boş bırakmadıklarına, bahse girebilirim.

Kıyıda ellerinde halatla bir aşağı, bir yukarı yürüyüp sandallarını arayan o iki adam; hiç gözümün önünden gitmez.

İnsan ırmakta gezmeye çıktığında bu türden pek çok olay görür. Bunlardan en sık rastlanana, kıyıda iki kişinin ellerinde halatla hızlı adım yürürken aralarında ateşli bir tartışmaya dalmış olmaları, yüz metre kadar geride de sandaldaki adamın onlara avazı çıktığı kadar bağırması, durmaları için yalvarmasıdır. Bir terslik olmuştur. Belki sandalın çapası suya düşmüştür; belki adamın şapkası suya uçmuş, hızla aşağıya doğru uzaklaşıyordur. Sandaldaki adam onlara, durmaları için seslenir. Başlangıçta pek nazik nazik seslenir.

«Hey! Bir dakika durun!» diye bağırır neşeli bir sesle. «Şapkam suya uçtu.»

Sonra, «Hey, Tom! Dick! Duymuyor musunuz?» Bu kez sesi, o kadar sevgi dolu değildir.

Sonra, «Hey! Allah belanızı versin, kalın kafalı budalalar! Hey! Durun! Ulan ben sizin...!»

Bundan sonra ayağa fırlar, sandalın içinde ter ter tepinir, bağarmaktan suratı pancar gibi olur, aklına gelen her şeye lanetler yağdırır. Kıyıdaki küçük çocuklar ona güler, alay ederler onunla; önlerinden geçerken taş atarlar. Adam, saatte dört mil hızla sürüklenip gider, o sandaldan çıkamaz da.

Eğer çekenler, o sıra sandal çekmekte olduklarını hatırlasalar, araya dönüp arkadaki adam ne durumda diye bir baksalar, bu tür olayların çoğu önlenirdi. İki kişi çekme işini yaparken, aralarında çeneye dalarlarsa yaptıkları işi unutuyorlar. Tekne de ikisi için, pek hafif bir yük olduğundan, çekip çekmediklerini anlamıyorlar bile, olan olduktan sonra elden pek bir şey gelmiyor.

Çekicilerin ilgisizliğine ilişkin George bize, akşam yemeğinden hemen sonra, çok ilginç bir olay anlattı.

Kendisi, yanında üç arkadaşıyla birlikte, içi hınca hınç dolu kocaman bir sandalı kürekle Maidenhead'den yukarı doğru çekiyormuş. Cookham Havuzunun biraz yukarısında bir adamla bir kızın, kıyı yolu üzerinde yürüdüklerini görmüşler. Uzaktan genç çiftin, çok derin, ilginç bir muhabbete dalmış olduğu açıkça görülüyormuş. Aralarında bir

sandal halatının baş ilmeğini taşıyorlarmış. Halat arkalarında uzanıyormuş ve bir ucu ırmakta bomboş onları izliyormuş. Görünürlerdeyse, sandal mandal yokmuş. Bir zamanlar o halata bir sandalın bağlı olduğu kesinmiş tabii. Ama ona ne olduğu, başına ne tür bir felaket geldiği, içindekilerin nereye gömüldüğü belli değilmiş. Yine de olan kaza her ne ise, bu iki genci zerre kadar rahatsız etmiyor gibiymiş. Ellerinde o ilmek, ucunda o halat, ha bire gidiyorlarmış düzenli adımlarla. İşlerini çok iyi yaptıklarını sanarak yürüyorlarmış.

George, tam seslenip onları uyaracakken, son anda aklına parlak bir fikir gelmiş, seslenmekten vazgeçmiş. Eline kancayı almış, çekme halatının ucunu yakalayarak bir ilmek atmış, kendi sandallarının burnuna geçirmiş. Sonra kürekleri içeri almışlar, kış tarafa geçip dümenin yanına uzanmış, pipolarını yakmışlar.

O genç adamla genç kadın, bu dört dev adamı ve yüklü tekneyi ta Marlow'a kadar çekmişler.

George'un anlattığına göre, havuza vardıklarında genç çift, birkaç milden beri yanlış sandalı çektiklerini anladıkları zaman yüzlerinde belirgin ifade, bir insan yüzünde gördüğü ve göreceği en hüznünlü ifadeymiş. George'a göre, eğer yanında o genç bayan olmasaymış delikanlı, kaba bir dil kullanacak gibi görünüyormuş.

Şaşkınlıktan ilk kurtulan, genç bayan olmuş. Ellerini üzüntüyle dizlerine vurarak,

«Ah Henry, teyzem nerede?» diye bağırılmış.

Harris, «Yaşlı kadını bulabildiler mi bari?» diye sordu.

George bilmediğini söyledi.

Çekenle çekilen arasındaki anlayış noksanlığına işaret eden ilginç bir olaya da George'la ikimiz Walton yakınlarında tanık olmuştuk. Bulunduğumuz yerde kıyı yolu, sulara doğru tatlı bir eğimle alçalıyordu. Biz karşı kıyıda kamp kurmuştuk. Olup bitenleri görebiliyorduk. Yavaş yavaş, uzakta küçük bir sandal belirdi. Kıyıda onu, büyük bir hızla güçlü bir arabacı beygiri çekiyordu. Üzerine

de ufacık bir çocuk binmişti. Sandalda beş koca adam serilmiş, sere serpe yatmaktaydılar. Dümeni yönetmekle görevli olan, ötekilerden daha da kendinden geçmiş gibiydi.

Onlar önümüzden geçerken George, «Keşke yanlış ipi çekse,» diye mırıldandı. Tam o anda adam da George'un beklediği şeyi yapmaz mı? Tekne kıyıya doğru atıldı, sanki kırk bin tane keten yatak çarşafı aynı anda yırtılıyormuş gibi bir ses çıktı. İki adamla bir torba, üç de kürek derhal sandalı terk ettiler. İskele tarafından, yamaca alçak iniş yaptılar. Bir buçuk saniye sonra öteki iki adam, sancaktan iniş yaptı, sandal kancaları, yelkenler, kilimler ve şişeler arasına oturuverdiler. Son adam, yirmi metre kadar ileriye gitti, ondan sonra sandalı beyin üstü terk etti.

Bu durumda sandal epey hafiflemiş oldu, çok daha kolay çekilir hale geldi, küçük çocuk avazı çıktığı kadar bağırıp atını çoşturmaya, dörtlüye kaldırmaya çalışarak hızla uzaklaşmaya koyuldu. Adamlar doğruldular, birbirlerine baktılar. Başlarına geleni anlayabilmeleri birkaç saniye sürdü. Anlar anlamaz, çocuğa durması için bağırmaya başladılar. Ama o tüm dikkatini ata verdiğiinden, onları duyamadı. Biz adamların koşar adım çocuğun peşine düşüşlerini ve gözden kayboluşlarını izledik.

Bu olaya üzüldüğümü söyleyemem doğrusu. Son zamanlarda sandallarını bu yolla çeken çok sayıdaki sersem gençlerin inşallah, hepsinin başına böyle şeyler gelir. Kendi atıldıkları tehlike bir yana oradan geçmekte olan her sandal için de hem dert, hem tehlike yaratıyorlar. Hızla giderken, ne kendileri başkasının yolu üzerinden kaçabilir, ne de başkası onların yolu üzerinden. Halatları sizin sandalın burnuna dolanıı sizi alabora edebilir, ya da suratınızı parçalayabilir. Yapılacak en iyi şey gözünüzü dört açıp onları ucu kancalı değnekle kendinizden uzak tutmaktır.

Sandal çekme deneyleri içinde en heyecanlısı, sandalı kızların çekmesidir. Kimsenin kaçırmama-

sı gereken bir olaydır, bu. Sandalı çekmeye her zaman ve kesinlikle üç kız gereklidir. İkiisi halatı taşır, biri de çevrede koşuşturup zıplayarak kıkır kıkır güler. Genellikle daha işin başında kendilerini halata dolayıp kördüğüm olurlar. Bacakları birbirine bağlanınca yere oturup birbirlerini çözmele-ri gerekir. Bacaklarını kurtarıp, halatı bu kez bo-
yunlarına dolarlar, neredeyse boğulacak gibi olurlar. Sonunda halatı düzlemeyi başarır, ayağa kal-
kar, sandalı koşarak çekmeye koyulurlar. Sandal tehlikeli bir hızla ilerlemeye başlar. Yüz metrenin sonunda tabii soluk soluğa kalıp, pat diye birden dururlar. O zaman sandalınız ta ırmağın ortasına doğru açılıp olduğu yerde döner. Siz henüz neye uğradığınızı anlayıp küreklere sarılmaya vakit bile bulamamışsınızdır. Kızlar oldukları yerden size bakar, şaşırırlar.

«Aaa, bak! Ta ırmağın ortasına gitmiş!» derler.

Bundan sonra bir süre düzenli adımlarla sandalı çekerler. O sırada içlerinden biri yakasını ilik-
lemek ister, adımlarını yavaşlatır, sandal da kara-
ya oturur.

Siz kıyıya atlar, sandalı itersiniz, onlara da durmamaları için seslenirsiniz.

«Evet, ne var?» diye geri seslenirler.

«Durmayın!» diye böğürürsünüz.

«Ne yapmayalım?»

«Durmayın... yürüyün... yürüyün!»

«Emily, git bak bakalım ne istiyorlarmış,» der bir tanesi. Emily geri döner, ne istediğinizi sorar.

«Ne istiyorsunuz?» der. «Bir şey mi oldu?»

«Hayır,» diye karşılık verirsiniz. «Bir şey yok, yalnızca devam edin siz, tamam mı... durmayın.»

«Neden?»

«E, çünkü siz ha bire durursanız dümeni kullanamıyoruz. Sandalla belli bir uzaklığımız olmalı?»

«Nemiz olmalı?»

«Uzaklık... sandalı hareket halinde tutmak zorundasınız.»

«Ha, peki, söylerim onlara. İyi başarıyor muyuz?»

«Tabii, çok güzel, aman durmayın.»

«O kadar da zor bir şey değilmiş. Ben zor sanıyordum.»

«Yoo, oldukça kolaydır. Yalnızca düzenli yürümek gerek, o kadar.»

«Anlıyorum. Bana kırmızı şalımı veriverin. Yastığın altında.»

Şalı bulup ona uzatırsınız. Bu arada ikinci kız gelmiş, kendi şalını istiyordur. Mary'ninkini de herhalde ister, diye alırlar; Mary istemiyordur, onu geri getirip bu sefer bir tarak alırlar. Yeniden yola koyulmaları yirmi dakika kadar sürer. Bir sonraki köşede karşılarına bir inek çıkar, korktukları için sizin sandaldan inip ineği onların yolu üzerinden kovmanız gerekir.

Kızlar çekerken, sandalda bir an bile canı sıkılmaz insanın!

Bir süre sonra George halatı eline aldı, bizi Penton Hook'a kadar çekti. Orada kamp kurma sorununu tartıştık. O gece teknede uyumayı kararlaştırmıştık. Ya burada yatmalıydık, ya da Staines'i geçmeliydik. Ancak durmak için henüz erken gibi geldi bize. Güneş hâlâ tepedeydi. Üç buçuk mil ilerdeki Runnymede'e kadar gitmeyi kararlaştırdık. Orası ırmağın en sessiz, ormanlık bölümüydü. Sığınacak güzel yerleri de vardı.

Ama sonradan hepimiz pişman olduk, keşke Penton Hook'da dursaydık dedik. Akıntıya karşı üç buçuk millik yol sabahları bir şey değildir. Ama uzun bir günün sonunda, çok yorucu olur. Bu son birkaç mil boyunca, çevrenizdeki manzaraya bile hiç ilgi göstermezsiniz. Çene çalıp gülüşemezsiniz. Her yarım mil, size, iki mil gibi gelir. Hâlâ burarlarda olduğunuza inanamaz, herhalde harita yanlıştı dersiniz. Gider gider, on mil yol aldığınızı sanır, hâlâ havuzu göremezsiniz. Birisi havuzu çaldı da kaçtı mı, diye ciddi ciddi korkmaya başlarsınız.

Bir keresinde ırmakta epey korktuğumu hatırlıyorum. Ana tarafından akrabam olan bir genç hanımla birlikteydim. Goring'e doğru kürek çekiyorduk. Vakit oldukça geç olmuştu. Bir an önce geri dönmek için, acele ediyorduk. Daha doğrusu, o acele ediyordu. Bensons Havuzuna vardığımızda saat altı buçuktu. Ortalık kararıyordu. Kız neye-canlanmaya başladı. Akşam yemeğine yetişmesi gerektiğini söyledi. Ben de yetişsem fena olmaz, dedim. Haritamı çıkardım, ne kadar yolumuz kaldığını tam olarak görmeye çalıştım. Bir sonraki havuza, Wallingford'a kadar bir buçuk mil vardı. Ondan sonra da Cleeve'e kadar beş mil.

«Eh, bir şey değilmiş,» dedim. «Saat yedi-den önce önümüzdeki havuzdan çıkmış oluruz, bir tanecik yolumuz kalır.» Yerime yerleştim, bütün gücümle küreklere asıldım.

Köprüyü geçtik, az sonra ben, «Bak bakalım havuz görünüyor mu?» diye sordum. «Hayır, havuz falan göremiyorum,» dedi.

«Ya! Demek öyle,» deyip küreklere tekrar asıldım. Beş dakika daha geçti, bir daha bakmasını söyledim.

«Hayır,» dedi, «havuzun h'si bile yok.»

«Havuz... şey havuz görünce tanırırsın değil mi?» diye sorarken, alınmasın diye de büyük bir özen gösteriyordum.

Alınmadı. «Dön de kendin bak,» diye de diklendi. Kürekleri bıraktım, dönüp baktım. Irmak göz alabildiğine, en azından bir mil, önümüzde dümdüz uzanıyordu. Havuz mavuz yok, kız haklı.

O zaman yol arkadaşım, «Yolumuzu mu kaybettik dersin?» dedi.

Böyle bir şeyin nasıl olabileceğine aklım ermiyordu. Tek ihtimal olarak, küçük yan derelerden birine sapmış, bir çavlına doğru gidiyor olabilirdik. Düşündüklerimi söyledim.

Bu düşünce onu hiç rahatlatmadı. Ağlamaya başladı. İkimizin de boğulacağımızı, benimle çıktığı için bunun Tanrı tarafından kendisine verilmiş bir ceza olduğunu söyledi.

Bence, bu biraz aşırı bir cezaydı, ama kız, aynı kanıda değildi.

Ona güven vermeye çalıştım, durumu şakaya vurmaya uğraştım. Herhalde ben kürekleri yeterince kuvvetli çekemiyorum, dedim. Böyle böyle neredeyse havuza varırız üzülme deyip, bir mil daha ilerledim.

Ondan sonra ben, kendim de korkmaya başladım. Haritaya tekrar baktım. İşte Wallingford Havuzu açık seçik işaretlenmişti. Bensons'un bir buçuk mil ilerisindeydi. Elimdeki harita, iyi, güvenilir bir haritaydı. Hem, ayrıca o havuzu ben, kendim de hatırlıyordum. İki kez geçmiştim. Neredeydik biz? Nereye gitmişti koca havuz? Herhalde düş görüyoruz dedim. Ben yatağımda, uykudaydım. Bir dakika sonra uyanacaktım ve bana saatin on olduğunu söyleyeceklerdi.

Kıza acaba, bu bir düş olabilir mi diye sordum; o da bana, şimdi aynı şeyi ben sana soracaktım, dedi. O zaman merak ettik. İkimiz de uyuyor muyduk? Eğer durum öyleyse, hangimiz düş görüyorduk, hangimiz düş içinde düşe dalmıştık? Durum giderek karışıyordu.

Kürek çekmeyi sürdürdüm, görünürde havuz mavuz yoktu. Irmak, gecenin koyulaşan gölgeleri altında giderek daha ürkütücü, daha esrarengiz bir havaya giriyor, insanın aklına olmadık garip garip gerçekdışı şeyler getiriyordu; gulyabaniler, hortlaklar, cadılar belirdi hayalimde. Kayaların üzerine oturup şarkı söyleyerek insanları girdaplara falan sürükleyen o kötü yürekli kızlar belirdi. Keşke daha iyi bir insan olsaydım, hiç değilse birkaç dua bilseydim, diye düşündüm. Tam kafam bu düşüncelerle doluyken, uzaktan bir akordeonla, «Onu da giydi» şarkısının, pek kötü biçimde çalınmakta olduğunu duydum ve kurtulduğumuzu anladım.

Akordeon sesinden hoşlanmam genelde. Ama ah! O anda o ses, ikimize de ne tatlı geldi, bilemezsiniz. Orpheus'un inanılmaz sesinden de, Apollo'nun lir'inden de güzeldi. Cennetten çıkma bir ezgiydi. O sıra kusursuz bir armoni müziği duysak,

gökler bize ruhanî işaretler veriyor sanıp daha fazla korkabilirdik. Oysa o kötü akordeondan çıkan düzensiz seslerde çok insanca, çok güven verici bir şey vardı.

Güzel sesler gittikçe fazlalaştı, az sonra bir sandal yanımıza yaklaştı.

Kızlı erkekli bir grup taşralı genç, mehtapta yelkenle dolaşmaya çıkmışlardı. Gerçi mehtap yoktu ama, o da onların suçu değildi elbette. Ömrümde bu kadar çekici, sevimli insanlar gördüğümü hatırlamıyorum. Onlara el salladım, Wallingford Havuzuna nereden gidileceğini sordum, iki saattir o havuzu aradığımı söyledim.

«Wallingford Havuzu mu!» dediler şaşkınlıkla. «Hay Allah iyiliğinizi versin, o havuz kaldırıldı, hem de üzerinden bir yıl geçti. Artık Wallingford Havuzu yok, efendim. Siz Cleeve'e yaklaşıyorsunuz. Hey, çocuklar, bu bey Wallingford Havuzunu soruyor, inanır mısınız?»

Bu, hiç aklıma gelmemişti. Onları kucaklayıp bağrıma basmak geldi içimden. Ama akıntı pek fazla olduğundan durum, buna elverişli değildi. Uzak-tan iyi dilek sözcükleriyle yetinmek zorunda kaldım.

Onlara tekrar tekrar teşekkür ettik, hava ne güzel, değil mi, dedik, iyi gezmeler diledik... hatta sanıyorum onları bir haftalığına evime konuk olarak da davet ettim. Akrabam da annesinin onlarla tanışmaktan mutluluk duyacağını söyledi. Yol boyu Faust'dan askerlerin koro şarkısını söyleye söyleye ilerledik, yine de akşam yemeğine yetiştik.

İlk gecemiz - tentenin altında - bir yardım çağrısı - çayranlıkların aksiliği ve uygulanacak yöntem - akşam yemeği - Harris'in iyiliği üzerinde - Aranıyor : uygun yerde, suları birikmeyen bir ıssız ada, güney Pasifik dolaylarında olanlar yeğlenir - George'un babasının başına gelen gülünç bir olay - rahatsız bir gece.

Harris'le ben, Bell Weir Havuzunun da aynı biçimde ortadan kaldırılmış olduğundan kışkırtılmaya başlamıştık. George, bizi Staines'e kadar çekmiş, biz orada devralmıştık. Sanki arkamızda eli ton çekiyor, kırk mil yürüyorduk. Vardığınızda saat yedi buçuk olmuştu. Hepimiz bindik, sol yamaca doğru kürek çekerek ilerledik, konaklayacak bir köniez aradık.

Başlangıçta amacımız Magna Charta Adası na gitmekti. Orası ırmağın pek güzel bir yeridir. Tatlı bir rüzgâr, yeşil bir vadiden eser gelir. Kıyıda kamp kurmaya elverişli bir sürü ufacak koy vardır. Ama her nedense, tablo gibi yerlere olan özlemimiz günün erken saatlerindeki kadar ateşli değildi artık. Bir kömür deposuyla bir gazhanenin arasındaki bir damla suya razıydık o gece. Manzara istemiyorduk. Yemeğimizi yiyip yatmak istiyorduk. Yine de bir yer bulduk. Adı Piknik Burnu'ydü. Koca bir çınarın altında küçük bir girinti. Ağacın uzanan köklerinden birine de sandalı bağladık.

Artık yemek yemeye karar verdik. O gün vakit kazanmak için akşam çayından da vazgeçmiştik. Ama George, olmaz diye tutturdu. Önce ten-

teyi görelim, dedi. Gündüz gözüyle... ne yaptığı-mızı göre göre. O zaman bütün işlerimiz bitmiş olur, oturduğumuzda içimiz rahat eder, diye direndi.

O tenteyi germek sandığımızdan çok daha zor bir iş oldu. Başlangıçta ne de kolay görünmüştü oysa. Demirden yapılmış beş koca yarı çemberi alıp, sandalın yanlarındaki deliklere sokacaktık. Sonra da tenteyi üzerine örtüp kenarlarını tutturacaktık. On dakika ya sürer, ya sürmez diye düşünmüştük.

Oysa azımsamışız.

Çemberleri alıp deliklere sokmaya çalıştık. Şimdi siz, bu işte hiçbir tehlike yok sanırsınız ama, ben bugün olanları düşünüyorum da sağ kalıp hikâyeyi anlatabildiğimiz için kendimizi şanslı sayıyorum. Bunlar çember değil, birer şeytandı. Bir kere, yuvalara girmiyorlardı. Üstlerinde tepiniyor, tekmele atıyor, sandalın çapasıyla vuruyorduk. Girdikleri zaman da, bakıyorduk ki o çember o yuvanın çemberi değilmiş. Bu sefer gerisin geri çıkarmak gerekiyordu.

Ama içimizden iki kişi onlarla beş dakika güreşmeden çıkmıyorlardı. O zaman da, birden sıçrayarak çıkıyorlar, bizi suya atıp boğmaya çalışıyorlardı. Çemberlerin ortasında menteşeler vardı: Göz açıp kapayınca kadar o menteşeler kapanıyor, çemberin ucu vücudumuzun orasına burasına batıyordu. Biz çemberin bir ucuyla uğraşır, onu görevini yapmaya ikna edelim diye çalışırken, öbür ucu arkamızdan sinsi sinsi yaklaşıyor, kafamıza vuruyordu.

Sonunda başardık. Artık tek işimiz tenteyi üstüne örtmekti. George ruloyu açtı, bir ucunu sandalın burnuna taktı. Harris, orta yerde duruyordu. Tentenin öbür ucunu George'dan alacak, bana uzatacaktı. Ben dümen tarafında bekliyordum. Bana gelmesi epey uzun sürdü. George işin kendine düşen tarafını doğru dürüst yaptı ama, Harris bu tür ince işe hiç alışkın değildi. Yine yüzüne gözüne bulaştırdı.

Bunu nasıl başardı, hiç bilemiyorum. Kendi de açıklayamıyor. Nasıl oldu bilinmez, Harris, on dakikalık insanüstü çabaların sonunda, kendini, o tentenin içine kundaklanmış gibi sarmayı başarmıştı. Öyle sıkı sarılmış, uçları altına öyle sağlam dolanmış ve katlanmıştı ki, bir türlü içinden çıkamıyordu. Doğal olarak büyük özgürlük savaşı veriyordu. Her İngilizin doğuştan hakkıdır çünkü özgürlük. Bunu yaparken de (sonradan öğrendiğime göre) George'u devirmişti. George, bir yandan Harris'e sövgüler yağdırırken, savaşımını sürdürmüş, az sonra, o da kendini sımsıkı, kundak yapar gibi sarmıştı.

O sıra ben bunların hiçbirinin farkında değilim. Yapılacak işi, kendim de anlayamıyordum. Bana, arkada bekle, tente sana gelecek demişlerdi. Ben de Montmorency ile birlikte durmuş, gelsin, diye bekliyordum uslu uslu. Tentenin oraya buraya sıçrayıp sağa sola savrulduğunu görüyordum ama, bu da işin bir parçasıdır, diye düşünüp bulaşmıyordum, nemelazım!

Ayrıca tentenin altından, boğuk boğuk sesler de geliyordu. Bizimkilerin işi zor bulduklarını sanıyordum. Ortalık biraz durulduktan sonra biz de katılırdık.

Bir süre bekledik, ama ortalık durulacağı yerde daha beter karıştı, sonunda George'un kafası sandalın bir yanında belirdi, bağırdı :

«Yardım etsene, salak; orada kazık gibi ne dikilip duruyorsun! İkimiz de boğuluyoruz, burada, kör müsün?»

Yardım çağrılarına hiç dayanamam, huyum kurusun. Derhal olaya el koydum, onları çözdüm. Erken çözdüm denilemez. Harris'in suratı, patlıcanımsı mavi bir renk almaya başlamıştı.

Bundan sonra tenteyi doğru dürüst kurmak yarım saatimizi aldı. Ortalığı toparlayıp temizledik ve yemekleri çıkardık. Çaydanlığı kaynasın diye burunda duran ocağın üstüne koyduk, biz kendimiz dümenin oraya gidip oturduk, ona hiç bakmıyormuşuz gibi yapıp öteki işlerimizle uğraştık.

Bu tür gezilerde çaydanlığı kaynatmanın tek yolu budur. Eğer o çaydanlık, sizin sabırsızlandığınızı, kendisini beklediğinizi görürse hiç kaynamaz. Çaktırmadan yanından uzaklaşıp yemeğinize başlamanız gerekir. Sanki hiç çay içmeyecekmişsiniz gibi. O zaman kısa sürede fokurtusunu, çay olmak üzere sabırsızlanışını duyarsınız.

Ancak, gerçekten aceleniz varsa, birbirinize bağıra bağıra, hiç çay içmek istemediğinizi söylemek de iyi bir yoldur. Sizi iyice duyabilmesi için, çaydanlığın yanına yaklaşır, oradan bağırırsınız : «Ben hiç çay istemiyorum, sen istiyor musun, George?» O da size bağırır, «Hayır, ben çay sevmem. Onun yerine limonata içelim. Çay uykumu kaçırıyor.» Çaydanlık bunu duyar duymaz, hemen aşka gelip kaynar, taşar, ocağı söndürür.

Biz de bu zararsız hileyi uyguladık. Sonuçta yiyeceklerimiz hazırlandığı zaman çayımız da bizi bekliyordu. Bir lamba yakıp tepemize astık, yemeklerin başına çöktük.

Çok acıkmıştık.

Otuz beş dakika boyunca teknenin içinde tek duyulan ses, dört çift azı dişinin öğütme sesi oldu. Otuz beş dakikanın sonunda Harris, «Ohh!» diyerek, sol bacağına altından çıkarıp, oraya sağını kıvırdı.

Beş dakika sonra George da «Oh!» dedi, tabağını kıyıya doğru fırlattı. Ondan üç dakika sonra Montmorency de mutlulukla aynı sesi çıkardı, yan yatıp bacaklarını karşıya uzattı. Ondan sonra da ben, «Oh!» dedim, başımı arkaya attım, çemberlerden birine tosladım ama aldırmadım. Sövmedim bile.

İnsan, karnı tokken kendini ne kadar mutlu hissediyor... hem kendini hem de dünyadaki her şeyi ne kadar çok seviyor! Vicdanın temiz olmasının insanı çok mutlu ettiğini bilenler de hep böyle söylerler, ama bence, tok bir mide de aynı işi yapar. Ayrıca hem daha ucuza yapar, hem de daha kolaydır. İnsan güzel ve bol bir yemeği yiyip sindirdikten sonra kendini öyle eliaçık, öyle bağış-

layıcı hisseder ki... öyle soylu, öyle iyi yürekli kesilir ki!!!.

Zihinsel niteliklerimize böyle sindirim sisteminizin egemen olması, pek gariptir. Midemiz istemedikçe biz, ne çalışabiliriz, ne de düşünebiliriz. Duygularımızı da tutkularımızı da hep midemiz yönetir. Pastırmalı yumurtadan sonra, «Çalış!» der. Biftek ve şaraptan sonra «Uyu!» der. Bir fincan çaydan sonra (fincan başına iki kaşık çay atacaksınız ve asla üç dakikadan uzun demlemeyeceksiniz) midemiz beynimize, «Şimdi kalk, gücünü göster,» diye buyurur. «Akıllı ol, anlayışlı ol, sevecen ol, doğayı ve hayatı gerçekleriyle gör; düşüncenin kanatlarını aç ve yüksel; Tanrısal bir ruh gibi dünyanın ta üzerine yüksel, ıslıl ıslıl yıldızların arasına, sonsuzluğun kapısına doğru ilerle!»

Sıcak börekten sonra da der ki, «Salaklaş, ruhsuz ol, otlaktaki hayvanlar gibi mayış... gözü görmeyen beyinsiz bir hayvan gibi, ne kafanda bir hayal ışığı, ne bir umut, ne sevgi, ne de yaşama sevinci olsun.» Konyağı yeterli miktarda aldınızsa, o zaman da der ki, «Haydi, şimdi budalalıklar yap, durmadan sırt, hopla zıpla, dostlarını güldür, çilgınlıklar yap, saçma sapan konuş, akli ve iradesi yenilmiş bir insanın ne kadar zavallı olduğunu, iki parmak içkiyle nasıl arsız kedi yavrularına benzediğini göster.»

Bizler midemizin bahtsız ve zavallı tutsaklarıyız. Siz ahlakı ve dürüstlüğü kovalamaktan vazgeçin dostlarım. Siz midenize dikkat edin, yemeklerinizi dikkatle, özenle seçin. O zaman dürüstlük ve hoşnutluk kendiliğinden gelir, yüreğinize kurulur. Siz hiç çaba göstermeden, iyi bir vatandaş olursunuz, sevgi dolu bir koca olursunuz, seven bir baba olursunuz... soylu, iyi bir insan olursunuz...

Yemekten önce Harris, George ve ben birbirimize hırılıyorduk. Her şeye tersleniyor, hemen sinirleniyorduk. Yemeği yedikten sonra oturup birbirimize sırtıttık, dönüp köpeğe sırtıttık.. seviyorduk birbirimizi. Herkesi, her şeyi seviyorduk. Harris kalkıp yürürken George'un nasırına bastı. Eğer

bu yemekten önce olsa, George hemen Harris'in bu dünyadaki ve öteki dünyadaki kaderiyle ilgi'i en iyi dileklerini sıralar, insanın tüylerini ürpertecek şeyler söylediler!

Ama şimdi öyle yapmadı, «Yavaş ol, ahbap, önüne bak,» demekle yetindi.

Harris'e gelince, o tatsız sesiyle itiraz edeceği, insanın George'a iki üç metre yaklaştı mı, kesinlikle onun bir tarafına basmak zorunda olduğunu söyleyeceği yerde; dahası George'un normal insanlar için yapılmış bir sandala binmemesi gerektiğini ileri sürerek, bacaklarını sandalın yanından dışarı sallandırmasını önereceği yerde, «Ah, affedersin dostum, umarım canını yakmamışımdır,» dedi.

George da «Rica ederim, bütün suç bende» dedi. Harris kabul etmedi; kendi suçu olduğunu ileri sürdü.

Onları dinlerken gözlerim yaşardı, doğrusu.

Pipolarımızı yaktık, oturup sessiz geceyi seyredererek çene çaldık.

George, neden her zaman böyle olamıyoruz, diye sordu. Neden dünyanın gürültü patırtısından, kötülüklerinden uzak, akli başında, sakin bir hayat sürüp güzel güzel yaşayamıyoruz? Bense, en büyük özlemim bu, dedim. Dördümüz uzak bir yere gitmeyi hayal ettik. El değmemiş bir yerde, küçük bir ıssız adaya, ormanlarda yaşamaya.

Harris bize, duyduğu kadarıyla ıssız adaların genellikle aşırı nemli olduğunu söyledi. Bu da sağlık için çok kötüydü. Ama George iyi kurutma yolları varsa, nem olmaz, dedi.

O zaman konu, drenajlara döndü. George buradan, bir zamanlar babasının başına gelmiş çok gülünç bir olayı hatırladı, nedense. Babası, yanında birisiyle Galler yöresinde yolculuk yapıyormuş. Küçük bir handa konaklamışlar. Orada birkaç yolcu daha varmış. Onlara katılıp akşamı birlikte geçirmişler. Zamanın nasıl geçtiğini bilemeden, geç saatlere kadar oturmuşlar. Yatma saati geldiğinde oldukça çakırkeyifmişler (o zamanlar George'un babası henüz çok gençmiş). İkisi aynı odada, ayrı

yataklarda yatacaklarmış. Mumu alıp üst kata çıkmışlar. Odaya girdiklerinde mum duvarlara doğru bükülmüş ve sönmüş. Karanlıkta soyunup, yataklarını el yordamıyla bulmak zorunda kalmışlar. Öyle de yapmışlar ama, ayrı ayrı yataklara giriyoruz sanırken, farkında olmadan aynı yatağa yatmışlar. Birisi başını yastığa koymuş, öteki de tersine yatıp, başını ayak ucuna, ayaklarını yastığın üzerine koymuş.

Bir an sessizlik olmuş, sonra George'un babası,

«Joel!» demiş.

«Ne var Tom?» diye karşılık vermiş Joe, yatağın öbür başından.

«Benim yatağımda bir adam var,» demiş George'un babası, «hem de ayakları yastığımda.»

«Amma da garip, Tom,» demiş öteki. «Benim yatağımda da biri yoksa, ben de ne olayım.»

George'un babası, «Ne yapacaksın sen?» diye sormuş.

«Onu aşağı atacağım,» demiş Joe.

George'un babası hevesle, «Ben de öyle!» diye karşılık vermiş.

Kısa bir mücadele olmuş, sonunda peşpeşe iki 'gümm!' sesi duyulmuş. Pısırik bir ses,

«Hey, Tom!» demiş.

«Ne var?»

«Nasıl gitti senin iş?»

«Valla doğrusunu istersen, yataktaki herif beni aşağıya attı.»

«Benimki de öyle! Burası berbat bir hanmış, ne dersin?»

Harris, «Hanın adı neymiş?» dedi.

«Domuz ve Islık,» diye karşılık verdi George. «Neden sordun?»

«Ha, o halde aynısı değil,» dedi Harris.

«Ne demek yani?»

«Çok garip ama, aynı şey bir kere bir köy hanında benim babamın da başına gelmiş.» diye mırıldandı Harris. «Sık sık anlatırdı. Belki aynı hanıdır diye düşünmüştüm.»

Saat onda yattık. Yorgun olduğum için iyi uyurum sanmıştım ama olmadı. Genellikle ben soyunup yatağa girer, başımı yastığa koyarım; sonra da birisi kapıyı vurup, saatin sekiz buçuk olduğunu söyler. Ama o gece her şey bana karşıydı sanki. Durumun yeniliği, sandalın katılığı, kıvrılıp yatma zorunluluğu (ayaklarım bir oturma yerinin altında, kafam ötekinin üstünde yatıyordum), çevrede sandala çarpan suların sesi, dallardaki rüzgârın hışırtısı, her şey beni tedirgin ediyordu.

Birkaç saatliğine uyumadım da değil. Ama gece bir ara sandalın bir yanı şişmiş olmalı ki, omurgama battı durdu. Biz yatarken yoktu oysa. öyle bir şişlik. Sabah olduğunda yine yok olmuştu. Bir süre o batma duygusuna aldırmandan uyudum, düşümde bir madeni para yuttuğumu, onu çıkarmak için belime delik açmaya çalıştıklarını gördüm. Borcum olsun, diyordum onlara. Ay sonunda öderim, diyordum. Ama dinlemiyorlardı. Parayı şimdi alsak daha iyi olur, aksi halde faizi çok birikir diyorlardı. Onlara iyice kızdım, ağzıma geleni söyledim. O zaman omurgama dayadıkları bıçağı, öyle sert batırdılar ki, uyandım.

Teknenin içindeki hava boğucuydu. Açık havaya çıkayım, diye düşündüm. Bulabildiğim birkaç şeyi sırtıma geçirdim... kimi benim, kimi George'la Harris'indi. Tentenin ucunu kaldırıp kıyıya çıktım.

Harikulade bir geceydi. Ay batmış, sessiz dünyayı yıldızlarla başbaşa bırakmıştı. Bu sessizlik içinde dünyanın tüm çocukları uyurken, yıldızlar ona, kızkardeşlerine bir şeyler fısıldıyor, kim bilir nasıl gizlerle dolu bir olayı, insanoğlunun o çocuksu kulaklarının duyamayacağı gizli seslerle anlatıyorlardı.

İnsana dehşet veriyor bu yabancı, soğuk, pırlıtlı yıldızlar. Biz sanki çocukmuşuz da, bilmeden onların tapındığı tapınağa girmişiz gibi. Orada duruyoruz, tepemizdeki yankılı kubbeye, gölgeli ışıklara bakıyoruz, onların arasında korkunç bir hayal görmeyi hem umuyor, hem de bundan korkuyoruz.

Ama beri yandan, öyle de rahatlatıcı, kudret dolu ki gece! Onun o koskoca varlığı içinde bizim küçük üzüntülerimiz eriyip gidiyor, utanıp yok oluyor. Gündüzler kötülüklerle, acı olaylarla, düşüncelerle dolu. Dünya bize kötülükler yapmış, haksızlıklar etmiş. Geceyse, sevgi dolu bir anne gibi elini, ateşli alnımıza dayıyor, gözyaşı izleriyle dolu suratımızı kendine çeviriyor, bize gülümsüyor. Gerçi konuşmuyor ama, ne diyeceğini biliyoruz. Sıcak, ateşli yanağımızı onun göğsüne yaslıyoruz, acılarımız diniyor.

Bazen acılarımız çok derin ve çok gerçektir. O zaman onun önüne dikilir, sessizce dururuz. Acımızı anlatmaya yetecek sözcük yoktur. Yalnızca iniltiler vardır. Gecenin yüreği, acımayla dolar; sızılarımızı dindiremez. Elimizi avucuna alır, küçük dünya altımızda ufalır, uzaklaşır, biz onun karanlık kanatları üzerinde bir an için ondan daha güçlü bir varlığın huzuruna taşınırız. O büyük varlığın harikulade ışığında tüm insan hayatı önümüze kitap gibi serilir, o zaman anlarız ki *Acı* da *Hüzün* de yalnızca Tanrı'nın melekleridir.

O harikulade ışığa, yalnızca acının tacını giymiş olanlar bakabilir. Onlar da, geri döndüklerinde bundan söz edemezler, bildikleri gizleri kimsele anlatamazlar.

Evvel zaman içinde, çok uzak bir ülkede yolculuk eden bir grup iyi yürekli şövalye varmış. Yolları sık bir ormana düşmüş. Dallar birbirine dolanıyor, yol vermiyormuş. Yolunu kaybedenin etinden et koparıyormuş o dallar. Ağaçların yaprakları çok sık ve koyu yeşilmiş. Aralarından ışık sızıyor, o karanlığı, o karamsarlığı iyice karartıyormuş.

Ormandan geçerlerken şövalyelerden biri arkadaşlarını kaybetmiş, başka taraflara sapmış, gitmiş, bir daha da onu bulamamışlar. Arkadaşları üzüntü içinde yollarına devam etmiş, ona öldü diye yanmışlar.

Derken ormandan çıkmışlar, ulaşmak istedikleri şatoya ulaşmışlar. Orada birkaç gün kalıp dinlenmiş, eğlenmişler. Bir gece taş holde yaktıkları

odun ateşinin başında rahat rahat neşeyle otururlarken, kaybolan arkadaşları çıkagelmiş, onları selamlamış. Elbiseleri yırtık pırtık, kılığı dilenci gibiymiş, vücudu yara bere içindeymiş. Ama yüzünde derin bir sevincin izleri parıldıyormuş.

Ona sorular sormuş, başına ne geldiğini öğrenmeye çalışmışlar. O da onlara karanlık ormanda yolunu nasıl kaybettiğini, nasıl günler ve geceler boyunca kan revan içinde yürüdüğünü, sonunda nasıl ölümü beklemek üzere bir kenara uzanıp yattığını anlatmış.

Gecenin yarısında, karanlıkların içerisinde dünya güzeli bir bakire belirmiş, ona yaklaşmış, elinden tutmuş, onu gizli, hiçbir insanoğlunun bilmediği yollardan geçirip büyük bir ışığın altına çıkarmış. Gün ışığının yanında bir yağ kandili nasıl kalırsa, bu ışığın yanında da güneş öyle kalıyormuş. O harikulade ıskta şövalyemiz, bir düş görmüş. Düşü, öyle görkemli, öyle güzelmış ki, artık kanayan yaralarını düşünemez olmuş, oracıkta kendinden geçmiş gibi durmuş. Sevinci, engin denizler kadar derinmiş ve derinliğini anlamaya olanak yokmuş.

Derken, düş birden yok olmuş, şövalye yere diz çökmüş; kendisini o ormana sürükleyen azizlere de şükretmiş; böyle güzel bir düş görmesine neden oldular diye.

O karanlık ormanın adı Hüzün'müş. Ama, şövalyenin orada gördüğü düştten söz etmemiz yasak!

George'un günlerden bir gün erken kalkışı - George, Harris ve Montmorency'nin soğuk sulardan hoşlanmaması - J.'nin kahramanlığı ve kararlılığı - George ve gömleği - ders alınacak olan bir öykü - aşçı olarak Harris - tarihi bakış (özellikle okullar yararlansın diye).

Ertesi sabah altıda uyandım, George'u da uyanık buldum. İkimiz de olduğumuz yerde döndük, yeniden uyumaya çalıştık ama başaramadık. Eğer uyanmamızı, hemen kalkmamızı gerektiren bir durum olsa, daha saatimize bakarken tekrar uyur, saat ondan önce de uyanamazdık. Oysa şimdi, en azından iki saat boyunca ayağa kalkmamız için hiçbir neden yokken, beş dakika daha yatsak ölecekmişiz gibi bir duygu içinde olmamızdan daha doğal bir şey olamazdı elbette.

George, bunun çok daha beterinin, on sekiz ay kadar önce başına geldiğini anlattı. O zamanlar Bayan Gippings, diye birinin pansiyonunda kalıyormuş. Akşam George'un saati sekizi çeyrek geçe durmuş. George, bunun farkında değilmiş, çünkü her nedense o gece yatarken saatini kurmayı unutmuş (bu George için doğaldır), onu başucuna, duvardaki çiviye asarken bakmamış bile.

O sıra mevsim kışmış. Kışın da en kısa günleri; üstelik sisli bir hafta yaşanıyormuş. Bu yüzden George, sabah uyandığında ortalığı karanlık bulunca da durumu kavrayamamış. Uzanıp saatini almış, bir bakmış ki sekizi çeyrek geçiyor.

«Amanın, melekler beni korusun!» diye bağırmış. «Saat dokuzda kentte olmam gerek! Ne diye beni kimse uyandırmadı? Korkunç bir şey bu!» Saati elinden atmış, yataktan fırlamış, soğuk suyla yıkanıp giyinmiş, soğuk suyla tıraş olmuş, çünkü suyun ısınmasını beklemeye vakti yokmuş. Sonra tekrar koşup saatine bir kez daha bakmış.

Belki demin atarken sarsılmış olduğundan, belki başka bir nedenden ötürü, saat bu arada ilerlemeye başlamışmış. O sıra dokuza yirmi varmış.

George onu kapmış, aşağıya koşmuş. Salon kapkaranlık ve sessizmiş. Ateş yakılmamış, kahvaltı bile hazır değilmiş. George, Bayan G.'ye pek kızmış, akşam döndüğümde onu bir güzel haşlarım, diye karar vermiş. Paltosuyla şapkasını giyip şemsiyesini kaptığı gibi ön kapıdan fırlamış. Daha kapının sürgüsü bile açılmamışmış. George, yine Bayan G.'nin tembelliğine söylenmiş, insanların vaktinde kalkıp işlerini yapmamalarına söylene söylene dışarı çıkmış.

Çeyrek mil kadar yolu koşarak almış. Çevrede pek az insan bulunduğunu, ancak ondan sonra fark etmiş. Dükkânların da hiçbiri açık değilmiş. Gerçi çok karanlık ve sisli bir sabahmış ama, sırf bu yüzden iş hayatını tümüyle tatil etmek de George'a biraz saçma görünmüş. Madem ki kendisi işine gitmek zorunda, öteki insanlar neden kalkmasınlar yataklarından hava karanlık ve sisli diye?

Sonunda Holborn'a varmış. Bir tek dükkânın bile kepengi açık değilmiş! Görünürlerde tek bir otobüs yokmuş! Üç adam gözüküyormuş. Biri polis, biri çekçek arabasıyla sebze taşıyan hamal, biri de atına bakmakta olan bir arabacıymış. George, saatini çekip bir daha bakmış. Dokuza beş varmış! Olduğu yerde durup kendi nabzını saymış. Eğilip elleriyle bacaklarını yoklamış. Sonra, elinde saati, polise doğru ilerlemiş, «Saatin kaç olduğunu biliyor musunuz?» diye sormuş.

Polis George'u kuşkuyla bakışlarla tepeden tırnağa süzerek, «Saat mi kaç?» demiş. «Kulağını açarsan şimdi sesini duyarsın.»

George dinlemiş, yakınlardaki bir saat çalmaya başlamış.

«Ama üç kerecik vurdu,» demiş George.

Polis de, «E, kaç kere vursun istiyordun?» demiş.

«Dokuz kere!» George saatini kaldırıp göstermiş.

Bu sefer polis, «Nerede oturuyorsun sen?» diye sormuş. «Yoksa bilmiyor musun?»

George düşünmüş, sonra adresi vermiş.

«Haa, demek orada,» demiş polis. «Şimdi beni dinlersen, o saatini de al, sessizce o eve dön, bu konuyu da unut.»

George da eve dönmüş, anahtarla açıp girmiş.

Girerken niyeti, hemen soyunup yatağa yatmakmış ama, yeniden giyinmeyi, yeniden yıkanmayı göze alamadığından, bunu, yapmamaya karar vermiş. Bir koltuğa oturur, orada uyurum, demiş.

Oysa uyuyamamış. Ömründe kendini bu kadar ayık hissettiğini hiç hatırlamıyormuş. Lambayı yakmış, satranç tahtasını çıkarmış, kendine karşı bir el oynamış. Bu da onu canlandıramayınca satrancı kaldırmış, kitap okumaya yeltenmiş, kitap da onu sarmamış. O zaman paltosunu giymiş, tekrar dışarı, yürüyüşe çıkmış.

Büyük bir yalnızlık duygusu içindeymiş. Kendini çok kötü hissediyormuş. Karşılaştığı tüm polisler de ona, açık açık kuşkuyla bakıyorlarmış. Fernelerini ona tutuyor, peşinden onu izliyorlarmış. Bu George'u öyle etkilemiş ki, sonunda gerçekten bir suç işlemiş gibi hissetmeye başlamış kendini. Peşinde polisin ayak sesini duyar duymaz yan sokaklara dalmaya, apartman kapılarına saklanmaya başlamış.

Tabii bu tutum üzerine polisler de ondan daha fazla kuşkulanmış, ikide bir yaklaşıp ne yaptığını sorar olmuşlar. O «Hiç, yalnızca yürüyüşe çıktım,» deyince de (saat o sıra dörtmüş) inanmamışlar. İki sivil polis onunla evine kadar gelmiş, gerçekten dediği yerde mi oturuyor, diye emin olma-

ya çalışmışlar. O kapıyı anahtarla açıp içeriye girince karşı kaldırıma dikilip evi gözlemeye başlamışlar.

Vakit geçirmek için ateşi yakmak, kahvaltı etmek istemiş. Ama sakarlığı üstündeymiş. Neye elini uzatsa deviriyor, düşürüyormuş. Kömür parçalarından çay kaşıklarına kadar her şeyi! Öyle çok gürültü çıkarıyormuş ki, Bayan 'G.'yi uyandıracğından korkmuş. Kadın uyanırsa, alt katta hırsız var sanabilir, pencereyi açıp «Polis!» diye bağırabilir, karşıdaki iki detektif eve dalıp, onun eline kelepçe takıp, aldıkları gibi karakola götürürler diye ödü patlamış.

O zamana kadar sinirleri iyice bozulmuş olduğundan, duruşmayı gözünün önünde canlandırmaya başlamış. Kendisinin durumu jüriye anlatmaya çalıştığını, kimsenin ona inanmadığını, sonunda yirmi yıl hapse mahkûm edilerek, annesinin üzüntüden öldüğünü düşünmüş. Bunları düşününce de kahvaltı hazırlamaktan vazgeçmiş, paltosuna sarınıp koltuğa oturmuş, saatin yedi buçuk olmasını, Bayan G.'nin aşağıya inmesini beklemeye başlamış.

O gün bu gündür, bir daha vaktinden erken kalkmadığını söyledi. Gözü korkmuşmuş, bir kez.

George, bana, bu hikâyeyi anlatırken kilimlerimize sarınmış oturuyorduk. O sözünü bitirince, küreği elimize aldık, Harris'i uyandırmaya çalıştık. Üçüncü vuruşumuz başarılı oldu. Bize arkasını dönüp tekrar uyurken, az sonra aşağıya ineceğini, bugün bağlı çizmelerini giymek istediğini söyledi. Ama ona çabucak nerede olduğunu hatırlattık. Kovanın yardımıyla. Birden doğrulup oturdu, onun göğsüne yatmış masum uykusunu uyuyan Montmorency de teknenin ta karşı tarafına fırladı.

Hemen tenteyi çektik, kafalarımızı ırmağın karşı kıyısına doğru uzattık, suya baktık, ürperdik. Gece yatarkenki kararımıza göre, sabah erken kalkıp üzerimizden kilimleri attığımız gibi, neşeli çıglıklarla kendimizi suya atacak, uzun uzun yüzecektik. Ama sabah olunca, bu işe hevesimiz pek azal-

mıştı nedense. Su pek ıslak (!), pek dondurucu görünüyordu. Rüzgâr da enikonu soğuk esiyordu.

Sonunda Harris, «Eee? İlk kim girecek?» diye sordu.

Önceliği kapmak için yarışan falan yoktu. George işi, tekrar sandala çekilip çoraplarını giyerek çözümlendi. Montmorency, isteksiz isteksiz havladı. Sanki suyu düşünmek bile onu korkutuyormuş gibi. Harris de sonradan, sandala tırmanmanın güç olduğunu ileri sürdü, gitti, pantolonunu buldu.

Suya dalmayı benim de canım pek çekmiyordu; ama yine de projeyi, büsbütün bir kenara fırlatmış değildim henüz. Belki su yosunludur, yüzmesi hoş olmaz diye düşündüm, girmektense kıyıya gidip üstüme biraz su atayım, ıslanayım, bu kadarcık olsun yiğitlik yapayım, dedim kendi kendime. Bir havlu alıp yamaca çıktım, ağacın suya doğru uzanan dalına bastım.

Hava, buz gibiydi. Rüzgâr, bıçak gibi kesiyordu. Vücudumu ıslatmaktan da vazgeçtim. Sandala dönüp giyinecektim. Döndüm... tam ben dönerken altımdaki budala dal kırılmaz mı, havlumla birlikte suyu boyladım. Şahane bir de şapırtı çıkardım. Daha başıma ne geldiğini anlayamadan, midemde bir galon Thames suyuyla kendimi ırmağın ortasında buldum.

Harris'in «Vay canına, bizim J. atladı suya!» dediğini duydum, yüze çıktığım sırada. «Buna cesaret edeceğini hiç sanmamıştım. Ya sen?»

George, «Nasıl?» diye seslendi.

«Harika!» diye karşılık verdim. «Girmediğinize enayilik ettiniz. Bunu dünyada kaçırmazdım. Gelsenize! Birazcık cesaret yeter.»

Ama onları, bir türlü ayartamadım.

O sabah giyinirken garip bir şey oldu. Sandala döndüğümde donuyordum. Titreye titreye gömleğimi sırtıma geçirmek için acele ederken onu, ırmağa düşürdüm. Buna çok öfkelen dim. Özellikle de George, kahkahalarla gülmeye başladığı için. Ben bunda gülünecek hiçbir şey göremiyordum. George'a da söyledim, ama o, daha da çok güldü.

Ömrümde kimsenin bu kadar güldüğünü görmemişim. Sonunda sabrım taşı, ona, manyak budaların teki olduğunu söyledim. Deliler gibi gülmeye devam etti. O sırada, tam gömleği kancayla yakalarken, baktım benim gömleğim değil, elime yanlışlıkla George'unkini alıp onu düşürmüş olduğumu anladım. Durumun komikliği, ilk defa o an dikkatimi çekti. Ben de gülmeye başladım. Gözlerimi gömlekten ayırıp gülmekten patlamak üzere olan George'a baktıkça, daha da çok gülüyordum. Öyle güldüm, öyle güldüm ki, sonunda gömlek elimden kaydı, yeniden suya düştü.

George, kahkahalarının arasında, «Onu... sudan... almayacak mısın?» diyebilirdi.

Bir süre cevap veremedim. Gülmekten kırılıyordum. Sonunda kesik kesik,

«Benim... değil... senin gömleğin,» demeyi başardım.

Bir insanın yüzündeki sevincin, böyle birdenbire yok oluşunu hiç görmemişim.

Yerinden fırlarken, «Ne?» diye bağırdı. «Seni sersem kaçık! Ne diye dikkat etmiyorsun yaptığina? Çıkıp karada giyinsene? Sen tekneye binecek adam mısın? Ver şu kancayı bana.»

İşin komik yanını ona göstermeye uğraştım, ama başaramadım. George'un arasına kalın kafalılığı tutar, şakadan hiç anlamaz.

Harris kahvaltı için, sütle pişmiş karışık yumurta önerdi. Kendisi pişirmesini biliyormuş. Konuşmasına bakılırsa, bu tür yumurta pişirmede uzmanmış gibi görünüyordu. Pikniklerde ve yat gezilerinde istek üzerine sık sık pişirdiğini söylüyordu. Ün yapmış, bu konuda. Onun yumurtasını bir tadan, bir daha başka şey yiyemez oluyormuş. Onu bulamadıkları zaman yemeden içmeden kesilip açlıktan ölüyorlarmış.

Bunları dinlemek bile, ağzımızı sulandırmıştı. Ocakla tavayı ona uzattık, henüz kırılmamış, heybedeki öteki eşyalara bulaşmamış olan tüm yumurtaları da verdik, lütfen hemen başla, diye yalvardık.

Yumurtaları kırmakta zorluk çekti... daha doğrusu kırmakta değil de, kırdıktan sonra tavanın içine düşürmekte. Tavadan çok pantolonuna düşürüyor, ya da gömleğinin kolundan içeri akıyordu yumurtalar. Ama sonunda altı tanesini, tavaya nişanlamayı başardı. Sonra ocağın yanına çömeldi, çatalla onları karıştıra karıştıra çırpmaya koyuldu.

Kolay iş değildi, George'la benim gördüğümüz kadarıyla. Harris, ne zaman tavaya yanaşsa yanıyordu. O zaman yerinden fırlıyor, sandalın her bir yerinde çılgınca dans etmeye koyuluyordu. Yanan parmağını yalıyor, durmadan her şeye sövgüler savuruyordu. Ayrıca George'la ben, ne zaman baksak onu, bu durumda görüyorduk. Ne bilelim, başlangıçta bu yemeğin tarifine, bu da dahil sandık.

Bu tür yemeğin, nasıl bir şey olduğunu bildiğimiz yok. Belki Kızılderililerin ya da Sandviç adalarının yemeğidir, pişerken dans etmek de tadına tat katıyordur, diye düşündük. Montmorency bir ara gitti, burnunu tavaya doğru uzattı. O sıra yağ sıçradı, yaktı, o da dans edip sövüp saymaya koyuldu. Bu iş bütünüyle, ömrümde gördüğüm en ilginç gösterilerden biri oldu. Sona erdiğine George da ben de pek üzüldük.

Ama sonuç, pek Harris'in beklediği gibi çıkmadı. Onca zahmete değmedi. O tavanın içine altı yumurta girmişti. Sonunda alabildiğimiz birkaç kaşıklık yanık, iştah kapayan bir bulamaçtı.

Harris, kabahati tavaya buldu, balık tavamız ve gazocağımız olsa daha iyi olurdu, dedi. Biz de o araçları ele geçirmeden, bu yemeği bir daha denememeye karar verdik.

Biz kahvaltıyı bitirene kadar güneş de ısınmıştı. Rüzgâr artık esmiyordu. Çok güzel bir sabahtı. Çevrede bize on dokuzuncu yüzyılı hatırlatacak pek bir işaret yoktu. Güneşin parıldadığı sulara bakarken, 1215'in o önemli Haziran sabahıyla aramızdaki yüzyılların eriyip gittiğini hissettik. Bizler el tezgâhlarında dokunmuş giysilerimiz içinde, İngi-

liz halkıydık. Tarihin önemli bir sayfasının yazılmasına tanık olmak üzere bekliyorduk. Dört yüz küsur yıl sonra Oliver Cromwell'in inceleyeceği ve bize anlamını anlatacağı o büyük olaya tanık olacaktık.

Güzel bir yaz sabahıydı; güneşli, ılık, sessiz. Ama havada yine de yaklaşan heyecanı haber veren bir etki vardı. Kral John, o gece Duncroft Hall' de yatmış; bir önceki gün küçük Staines kasabası zırh ve nal sesleriyle gün boyunca inlemiş durmuştu.

Gösterişli giysileriyle şövalyeler, arazi sahipleri uzun yollardan, toz toprak içinde gelmişlerdi. Gece olduğunda köy halkı evlerinin kapılarını, Tanrı konduğu askerlere tümenden açmışlardı. Bu askerlere yiyecek yemek ve yatacak yer gerekiyordu. Vermek zorundaydılar. Hele bir vermesinler, evin de ailenin de vay başına! Kılıç hem yargıçtı, hem de jüri. Hem davacıydı, hem de cellat. Alacağını alırken, onu kendisine verenleri kayırırdı... canı isterse.

Pazar yerindeki kamp ateşinin çevresinde Baronların adamları toplanmıştı. Bol bol yiyip içiyorlar, şarkı söylüyor, kumar oynuyor, aralarında kavgalar ediyorlardı. Akşamın ışıkları koyuldu, geceye dönüştü. Ateşin alevleri, üniformalarına ve silahlarına garip gölgeler düşürüyordu. Kasabanın çocukları onları seyretmek üzere gizli gizli yaklaşıyordu. Genç kızlar, bura erkeklerine hiç benzemeyen bu adamları, yakındaki içecek satan dükkândan gülererek seyretmekteydiler. Köy gençleriye, o an için gözden düşmüş durumda, ablak yüzlerinde buğalaca birer sırıtışla biraz ilerden bakmaktaydılar. Çevredeki tarlalarda daha başka ateşlerin de pırıltıları görülmekteydi. Her biri, lordlardan birinin adamlarına aitti. Her tarafı kuşatmış gibiydiler.

Karanlık sokakların her birinde nöbetçiler vardı. Sonunda gece geçti, vadilerden güneş yükseldi; doğmamış günlerin kaderini etkileyecek, o büyük günü müjdeledi. Daha şafağın ilk gri ışıklarıyla birlikte, bizim şimdi durmakta olduğumuz yerin ile-

risindeki adalardan aşığı tarafta kalan birinde, büyük bir canlılık, bir hareket görölüyordu. Parçaları dün getirilen, koca pavyon kurulmuştu bile. Marangozlar, artık oturulacak kerevetleri çiviliyor, Londra'dan getirilmiş ustalar simli doreli kumaşlarla salonu dösemeye uğraşıyorlardı.

O da ne? Staines'den ırnak boyunca kıvrılarak gelen yoldan doğru, gülüşerek, konuşarak bir takım iri yapılı, sert adamlar, bize yaklaşıyor. Baronların adamları bunlar. Bize yüz metre kadar kala, karşı yamaçta duruyorlar, silahlarına dayanıp beklemeye başlıyorlar.

Saatler geçtikçe, aynı yoldan silahlı adamların yeni yeni grupları da geliyor. Tolgaları, zırhları, yatkın gelen sabah güneşinde yol boyu pırıl pırıl parlıyor, yol o parıltılarla doluyor. Haykıran atlılar bir gruptan öbürüne gidip geliyor, bayraklar hafif rüzgârda dalgalanıyor, arasıra kalabalık yol veriyor, bir baron, yanında beyleriyle birlikte geçip kendi serfleri ve vasalları önünde yerini alıyor.

Cooper Tepesi yamaçlarında ise meraklı kasaba halkı toplanmış. Staines'den buraya koşarak gelmişler. Hiçbiri bu kargaşalığın asıl nedenini bilmiyor ama, her biri izleyecekleri büyük olayla ilgili bambaşka bir hikâye anlatıyor. Kimi buünkü olayın insanlara büyük yarar getireceğini söylüyor. Yaşlılar ise başlarını iki yana sallamakla yetiniyorlar. Böyle şeyleri daha önce de çok duymuş onlar.

Staines'den buraya kadar ırmağın üzeri küçük teknelerle, kayıklarla dolmuş. Yıllar sonra Bell Weir Havuzunun kurulacağı yerde, güçlü kiirekçilerin getirdiğı tekneler, Kral John'ı alıp ünlü fermanı imzalayacağı yere götürmek üzere hazır bekleyen kapalı kayıklara cesaret edebildikleri kadar sokuluyorlar.

Öğle oluyor. Biz de diğer bütün insanlar da saatlerdir sabırla bekliyoruz. Bir dedikodu yayılıyor. Hilekâr John, paralı askerleriyle birlikte Duncroft'tan kaçtı, yakında halkının özgürlüğü için fermanlar imzalamakla ilgisi olmayan, çok farklı şeyler yapacak, deniyor.

Ama öyle değil! Bu sefer onu yakalayan, tam anlamıyla bir demir kıskaç. Kurtulmaya çabalaması boşuna. Yolun ta ilerisinde bir küçük toz bulutu yükseliyor, yaklaştıkça büyüyor, nal sesleri güçleniyor, bekleyen askerlerin önünden renk renk giysileriyle bir lordlar ve şövalyeler grubu geçiyor. Grubun önünde, arkasında ve iki yanında yine Baronların adamları var. Orta yerde de Kral John görünüyor.

Teknelerin beklediği yere doğru ilerliyor. Büyüyük Baronlar öne çıkıp onu karşılıyorlar. O da onları gülümseyerek, gülerек selamlıyor, tatlı sözler söylüyor, sanki onuruna bir şenlik düzenlemişler, onu da davet etmişler gibi davranıyor. Yalnızca, atından inmek üzereyken gözleri kendi paralı Fransız askerlerinden, Baronların kenarda bekleyen adamlarına doğru kayıyor.

Çok mu geç artık? Yanındaki miskin atlıya bir yumruk, Fransız birliklerine bir emir, ilerdeki hazırlıksız saflara beklenmedik bir saldırı... belki bu başkaldıran Baronların planını yüz seksen derece çevirebilir! Daha atak bir el, belki oyunun yönünü bu noktada bile değiştirebilirdi gerçekten. Burada John yerine, bir Richard olsaydı! Özgürlük kadehi İngilizlerin dudakları önünden bir tokatta savrulur, bu insanlar, özgürlüğün tadını daha yüz yıl tadamayabilirlerdi.

Ama Kral John'ın cesareti, İngiliz askerlerinin ciddi suratlarını görünce siliniyor, eli tekrar dizginlere doğru alçalıyor, atından iniyor, en baştaki teknede yerini alıp oturuyor. Baronlar onu izliyorlar. Hepsinin eli kılıçlarının kabzasında. Yola çıkma emri veriliyor.

Güvertesi boyalı gemiler, Runnymede kıyısından ayrılıyorlar. Akıntı doğrultusunda ağır ağır, düşünceli bir edayla yol alıyor, sonunda boğuk bir sürtünme sesiyle, bugüne kadar hâlâ Magna Charta Adası, diye bilinen o küçük adada karaya değişiyorlar. Kral John, adaya ayak basıyor. Biz soluksuz, sessiz bekliyoruz. Bir çığlık, bir alkış kopup da İngiltere'nin özgürlük tapınağının en büyük temel taşı yerine yerleşinceye kadar.

Sekizinci Henry ve Anne Boleyn - iki âşıkla aynı evde bulunmanın zorlukları - İngiliz ulusu için zor günler - gece manzarası arayışı - evsiz barksız - Harris ölmeye hazırlanıyor - bir melek geliyor - apansız gelen sevincin Harris'e etkisi - küçük bir akşam yemeği - öğle yemeği - hardalın fahiş fiyatı - korkunç bir çatışma - Maidenhead - yelken - üç balıkçı - lanetlenişimiz.

Ben kıyıda oturmuş, kafamda bu sahneleri canlandırırken, George'un sesi duyuldu. Eğer yanlış duymadıysam, bulaşıklara yardım etmek isteyip istemediğimi soruyordu; böylelikle de beni, o görkemli geçmişten günahlarla, sefaletlerle dolu olan bugüne getiriverdi. Sandala indim, tavayı bir değnekle kazıyıp temizledim, sonra otlarla sildim, en sonunda da George'un ıslak gömleğiyle parlat-tım.

Magna Charta Adasına gittik, oradaki köşkte duran ve fermanın üzerinde imzalandığı rivayet edilen taş baktık. Ayrıca orada mı imzalandı, yoksa bazılarının dediği gibi Runnymede kıyısında mı, orasını bilemem. Şahsen, daha yaygın olan 'ada' fikrinden yanayım. Ben kendim de o Baronlar arasında olsam, Kral John gibi hilekâr birini adaya götürmenin daha güvenli olacağını söyler, arkadaşlarımı uyarırdım. Orada, beklenmedik bir şey yapması ya da dolap çevirmeye kalkması çok daha zor olurdu, ne de olsa.

Piknik Burnu yakınında Ankerwyke binasının kalıntıları vardı. Sekizinci Henry'nin Anne Boleyn'i

burada beklediği söylenirdi. Onunla bazen de Kent'teki Hever Şatosunda, ya da St. Albans'da buluşurdu. Herhalde İngiltere haikının o sıralar, bu düşüncesiz gençlerin flörtünden uzak bir yer bulması hiç de kolay değildi.

Siz, hiç âşık genç bir çiftle aynı evde bulundunuz mu? Çok zor bir durumdur. Salona gidip oturayım diye düşünür, oraya doğru yürürsünüz. Tam kapıyı açarken, içerde acele bir şeyler toplanıyormuş gibi sesler olur. Girdiğiniz zaman Emily pencerenin önünde durmuş, büyük bir ilgiyle karşısındaki yola bakıyordur. Arkadaşınız John Edward ise, odanın öbür ucunda, dünyada kendisini en çok ilgilendiren şeymiş gibi, başka insanların akrabalarının fotoğraflarını incelemektedir.

«Aa!» dersiniz kapıda duraklayarak. «Burada olduğunuzu bilmiyordum.»

Emily soğuk bir sesle, «Bilmiyor muydunuz?» der. Size inanmıyormuş gibidir sesi.

Orada biraz oyalanırsınız, sonra da, «Burası pek karanlık. Işığı yaksanıza,» dersiniz.

John Edward, karanlığın hiç farkına varmadığını söyler, Emily de babasının öğleden sonraları ışık yakılmasından hoşlanmadığını belirtir. Onlara bir iki haber verir, sonra İrlanda sorunuyla ilgili görüşlerinizi açıklarsınız, ama bu konular onları, hiç ilgilendirmez. Her söylediğinize, «Ya, öyle mi?» «Öyle mi yapmış?» «Öyle mi demiş?» gibi ilgisiz cevaplar verirler. Bu konuşmaları on dakika kadar sürdürdükten sonra kapıya doğru seyirtirsiniz, yavaşça dışarıya çıkarsınız, kapı arkanızdan hemen kapanınca biraz şaşırırsınız... siz elinizi bile sürmemişsinizdir çünkü o kapıya.

Yarım saat sonra, limonlukta bir pipo içeyim, dersiniz. Orada bulunan tek koltuğa Emily oturmuştur. John Edward'a gelince, eğer giysiler yalan söylemiyorsa, herhalde az önce yerde oturuyor olmalıdır. Konuşmuyorlardır. Ama bakışları size, uygar bir toplumda söylenebilecek her şeyi söylemektedir. Hemen dışarı çıkar, kapıyı arkanızdan kaparsınız.

Artık evin odalarının kapılarını açmaya karar hale gelirsiniz. Bir süre merdivenlerden aşağı yukarı yürüyüp durduktan sonra, bu da ilginçliğini kaybeder. Şapkanızı giyip bahçeye, yürüyüşe çıkarınız. Bir patika tutturup aşağıya doğru giderken, yaz köşküne doğru göz atarsınız. O iki genç budala, bu kez de oradadır. Bir köşeye sinmişlerdir. Sizi görürler ve her nedense onları izlediğiniz düşüncesine kapılırlar.

«Ne diye bu işler için özel bir oda bulundu-
rup, insanları oraya kapatmıyorlar?» diye mırıldanırsınız içinizden. Hemen eve koşar, şemsiyenizi aldığınız gibi sokağa atarsınız kendinizi.

Herhalde Sekizinci Henry denilen o budala çocuk da Anne'e kur yaparken durum aşağı yukarı böyleydi. Buckinghamshire'de, Windsor'da ve Wraybury'de onlar bir aradayken insanlar, herhalde hep üstlerine gelip duruyorlardı. «Aa... siz burada mıydınız?» diyorlardı onlara. Henry kızarak, «Evet, buraya falancayı görmeye gelmişim,» derken, Anne de «Sizi gördüğüme çok sevindim,» diyordu. «Çok garip ama, Bay Sekizinci Henry ile yolda karşılaştım, o da bu tarafa geliyormuş.»

O zaman o insanlar içlerinden, «Bu durum sona erece kadar buralardan gitsek fena olmayacak,» diyorlardı. «Kent'e gidelim bari.»

Kent'e gidince de ilk gördükleri şey, Hever Şatosunda dolaşmakta olan Henry ile Anne oluyordu.

«Allah kahretsin!» diyordu insanlar. «Gitmek gerek buradan. Dayanılır gibi değil. St. Albans'a gidelim bari. Sessiz, güzel bir yerdir orası.»

St. Albans'a varınca da, yine o çifti Abbey duvarları dibinde öpüşür görüyorlardı. Tek çare kalıyordu. İnsanlar, bu evliliğin devamı boyunca oralar-
lardan uzaklaşıyor, korsanlık falan yapıyorlardı, ne yapsınlar!

İrmağın Piknik Burnu'ndan Old Windsor Havuzuna kadar olan bölümü, pek güzeldir. Gölge-
li bir yol üzerinde tek tük evler vardır. Yol, kıydan başlayıp Bells of Ouseley adlı resim gibi bir hana

kadar devam eder. Bu han da bütün ırmak kıyısı hanları gibi pek sevimlidir ve Harris'in dediğine göre, birinci sınıf içkiler bulundurur. Old Windsor ünlüdür bu konuda. İtirafçı Edward'ın orada bir sarayı varmış eskiden. Büyük Lord Godwin, burada kralın kardeşini öldürmek üzere komplo kurmaktan suçlu bulunmuş. Lord Godwin, bir ekmeği bölmüş, lokmayı eline alıp havaya kaldırmış,

«Eğer suçluysam, bu ekmeği beni boğsun,» demiş, ağzına atmış, yutmuş. Ekmek boğazına kaçmış, onu boğmuş, o da ölmüş.

Old Windsor'u geçtikten sonra ırmak, güzelliğini biraz kaybeder, Boveney'e kadar da toparlanamaz. George'la ben sandalı Home Parkın ilerisine kadar çıktık. Datchet'i geçerken George bana, ırmakta yaptığımız ilk geziyi hatırlayıp hatırlamadığımı sordu. Hani, gecenin saat onunda Datchet'e çıkmıştık, yatacak yer arıyorduk, dedi.

Hatırlıyorum, dedim. Unutulacak gibi miydi?

Ağustos Bayramından önceki, cumartesiydi. Datchet'e vardığımızda karnımız açtı, yorgunduk... yine üçümüzdük. Koca heybeyi, iki çantayı, kilimleri, paltoları, buna benzer eşyaları aldık, kalacak yer aramak üzere yürümeye koyulduk. Çok sevimli bir otelin önünden geçtik. Giriş kapısına yabanasmalarıyla sarmaşıklar sarılmıştı, ama hanımeli yoktu. Ben, o sıralar her nedense, kafamı hanımeline takmıştım.

«Öff, buraya girmeyelim,» dedim. «Biraz daha yürüyelim. Bakalım önünde hanımeli olanı da var mı!»

İlerledik, az sonra ikinci bir otele geldik. Burası da çok güzeldi. Hanımeli de vardı binanın yan tarafında. Ama bu kez de Harris'in ön kapıya dayanmış duran adamı gözü tutmadı. İyi bir adam değil galiba, dedi. Dahası, çizmelerini de pek çirkin buldu. Yola devam ettik. Epey yürüdük, başka da otele rastlamadık. Karşımıza bir adam çıktı. Ondan bize, bir otel tarif etmesini istedik.

«Otellerden uzaklaşıyorsunuz,» dedi. «Geri dönüp yürüyün, *Stag* diye yazısını görürsünüz.»

Biz hemen, «Oradan geçtik ama, beğenmedik,» dedik, «hanımeli yoktu orada.»

Adam, «O halde onun karşısında, biraz ilerde Manor House var, onu denediniz mi?» dedi.

Harris oraya gitmek istemediğimizi söyledi. Kapıda duran adam, sinirine dokunmuştu. Ne saçlarının rengini beğenmişti, ne de çizmelerini!

Karşımızdaki, «Eh, öyleyse derdinize yanın!» dedi. «Burada başka otel yok çünkü.»

Harris, «Başka otel yok mu?» diye bağırdı.

O zaman George konuştu. Siz Harris'le ikiniz, isterseniz kendinize bir otel yaptırın; isterseniz otelinizde kalacak insanları da ısmarlayın; ne halt ederseniz edin, ben, Stag'a gidiyorum, dedi.

Büyük insanlar, zaten hiçbir konuda isteklerine ulaşamazlar. Harris'le ben, dünyasal duyguların yüzeyselliği karşısında içimizi çekip, George'un peşinden yürüdük.

Çantalarımız elimizde, Stag'a girdik, holde yere bıraktık.

Otel sahibi yanımıza yaklaştı,

«İyi akşamlar, beyler,» dedi.

George, «İyi akşamlar, biz üç yatak istiyoruz.» dedi.

Otelci, «Çok üzgünüm,» diye karşılık verdi, «ne yazık ki yok.»

«Neyse, ziyarı yok,» dedi George. «İki yatak da olsa yeter. İki kişi aynı yatakta yatabilir, öyle değil mi?» Bunu söylerken Harris'le bana baktı.

Harris hemen, «Tabii,» dedi. O da George'la benim rahatlıkla tek yatakta uyuyabileceğimizi düşünüyordu.

Otelci yine, «Üzgünüm efendim,» dedi. «Ama koca binada bir tek boş yatak bile yok. Şu anda da bir yatakta iki, hatta üç kişi yatırıyoruz.»

Bu söz, bizi derinden sarstı.

Harris, seyahat konusunda pek tecrübeli olduğundan, yığıtlığı elden bırakmadı. Gülerек, neşeli bir sesle, «Eh, ne yapalım, kaderimiz böyleymiş, bilardo salonuna da razıyız,» dedi.

«Özür dilerim, efendim. Bilardo masası üzerinde zaten, üç beyefendi yatıyor. İki kişi de kahve salonunda yatıyor. Üzülerek söylüyorum, bu gece, sizi kabul edemeyiz.»

Eşyalarımızı sırtlandık, Manor House'a yürüdük. Pek güzel bir yerd. Ben, buranın, ötekinden daha sevimli olduğunu söyledim. Harris, «Eh, herhalde öyle olmalı... kırmızı saçlı adama da bakmayırız,» dedi, «ayrıca kırmızı saçlı doğmuş olması, kendi suçu değil...»

Alçak sesle ve akıllı akıllı konuşuyordu Harris, hayret!

Manor House'takiler, bize ağzımızı bile açtırmadılar. Otel sahibi bayan, bizi, daha kapının dışındaki basamaklarda karşıladı, son bir buçuk saat içinde kapıdan çevirmek zorunda kaldığı on dördüncü grup olduğumuzu söyledi. Biz ağlamaklı bir sesle ahır, bilardo salonunu, kömürlüğü önerirken o güldü; bu yerlerin de çoktan kapılmış olduğunu anlattı.

Bu kasabada gece barınabileceğimiz bir yer bilip bilmediğini sorduk.

Eh, biraz rahatsızlığı göze alırsak (kendisi hiç tavsiye etmiyordu ama), Eton yolu üzerinde, yarım mil kadar ilerde bir birahane bulunduğunu söyledi.

Gerisini dinlemedik. Heybeyi, çantaları kaptığımız gibi, ha babam de babam koşmaya başladık. Yol, yarım milden biraz daha uzun gibi geldi, ama sonunda vardık; soluk soluğa bara koştuk.

Oradakiler pek kaba insanlardı. Nedense, bize güldüler. Burada topu topu üç yatak bulunduğunu, yedi bekâr erkekle iki evli çiftin de o yataklarda uyumakta olduğunu anlattılar. O sıra orada bulunan iyi yürekli bir gemici bize, Stag'ın bitişiğindeki bakkal dükkânında şansımızı bir denememizi söyledi, bunun üzerine tırıs tırıs geri döndük.

Bakkal da doluydu. Orada rastladığımız yaşlı bir kadın bizi yanına kattı, çeyrek mil ilerde evi olan, arasıra odalarını kiraya veren bir hanım arkadaşına götürdü.

Odalar çoktan tutulmuştu. Orası, bize, 27 numarayı denememizi söyledi. 27'de doluydu, bizi 32'ye yolladı; ama 32'de doluydu.

Yeniden anayola çıktık. Harris heybenin üzerine oturdu, bir adım daha gidemeyeceğini söyledi. Burası hiç fena değil, ben burada ölmeye bile razıyım, dedi. George'la benden, annesini, onun adına öpmemizi istedi, bütün akrabalarına da, Harris sizi bağışladı ve mutlu öldü, diye vasiyet etti.

Tam o sırada karşımıza, küçücük, oğlan çocuğu kılığına girmiş bir melek çıkmaz mı; doğrusu melekler için bundan daha uygun bir kılık da düşünemiyorum. Bir elinde bir bira şişesi, öbüründe sicimin ucuna takıp sürüklediği bir şey vardı. O şey, yoldaki her taşa takılıyor, çocuk çektikçe kulağa tangır tungur, berbat bir ses geliyordu.

Bu Tanrısal haberciye (öyle olduğu sonradan anlaşıldı), korka korka sorduk. Bu dolaylarda, içinde sayısı az ödleğlerin yaşadığı bir ev biliyor muydu? O insanları korkutup yataklarını, bu gece için üç çaresiz yabancıya vermeleri sağlanabilir miydi? Koca karılarla, felçli erkekler tercihimizdi. Böyle bir ev bilmiyorsa, bize boş bir domuz ahır, kullanılmayan bir sebze deposu ya da ona benzer bir yer önerebilir miydi? Çocuk böyle yerler bilmediğini söyledikten sonra, istersek bizi kendi evine götürebileceğini, annesinin bir fazla odası olduğunu, bizi bu gece için oraya yatırabileceğini ekledi.

Ay ışığında çocuğun boynuna sırayla sarıldık, onu kutsadık. Eğer çocuk bizim ağırlığımıza dayanamayıp yere devrilmese, biz de üstüne yıkılmasak, doğrusu çok dokunaklı bir sahne olacaktı. Harris o kadar sevinmişti ki, bayıldı. Kendine gelebilmek için, çocuğun elindeki birayı kapıp bitirmek zorunda kaldı. Sonra yerinden fırlayıp koşmaya başladı, eşyaları taşıma işini George'la bana bıraktı.

Çocuğun oturduğu ev küçücük, dört odalı bir şeydi. Annesi de pek iyi bir kadıncağızdı, Allah razı olsun! Akşam yemeği olarak bize pastırma verdi. Hepsini yedik, iki buçuk kilo kadar. Üstüne de bir o kadar reçelli ekmek, iki demlik dolusu da

ay... sonra kalkıp yattık. Odada iki yatak vardı. Bir tanesinin eni olsa olsa doksan santim kadardı. George'la ikimiz oraya yattık. Düşmemek için arşaflla kendimizi, birbirimize iyice bağladık. Öbür yatak, çocuğun yatağıydı. Harris, minicik yerde tek başına yattı. Sabah uyandığımızda Harris'in iki ayağını, kürek gibi yatağın ta dışına uzatmış olduğunu gördük; banyomuzu yaparken havlularımızı o ayaklara astık.

Bir daha da Datchet'e gittiğimizde, otel beğenmemek gibi bir züppelik yapmadık.

Gelelim, şimdiki gezimize. Daha pek heyecanlı bir olay olmadı. Maymun Adasının biraz aşağısına kadar düzenli biçimde ilerledik, orada yanaşıp öğle yemeği yedik. Söğüş etleri ortaya çıkarmıştık ama, birden aklımıza hardal getirmeyi unutmuş olduğumuz geldi. Ömrümde ne o günden önce, ne de o günden sonra, canımın o kadar hardal istediğini hiç bilmem. Genellikle hardalı pek sevmem. Sofrada aldığım pek sayılıdır. Ama o anda, bir paracak hardal için, dünyaları vermeye hazırıdım.

Evrende kaç dünya var, bilmiyorum ama, o anda bana bir kaşığ hardal getirene, kaç tane varsa hepsini armağan edebilirdim. Bir şeyi istedim de elde edemedim mi, böyle hovardalaşırim işte ben.

Harris de bir kaşığ hardal için, dünyaları verebileceğini söyledi. O sıra elinde birazcık hardalla oraya gelivercek olan insan, kim bilir ne kadar şanslı olabilirdi, bir düşünsenize! Yaşadığı sürece dünyaları arasında gezsın dursun, hakkı adamın.

Ancak çok iyi biliyorum, Harris de ben de hardalı elimize geçirir geçirmez hemen sözümüzden caymaya kalkar, mızıkçılık ederdik. İnsan heyecanlandığı zaman böyle, bol keseden savurur durur; ama sonradan düşünüp verdiği ödülü, canının istediğı şeyle karşılaştıınca, yaptığının hacıağalık olduğunu görür. Bir keresinde İsviçre'de dağ tırmanan bir adamın bir bardak biraya dünyaları verirdim, dediğini anlatmışlardı. Sonra yolu bir kulübeye düşmüş. Bakmış bira satıyorlar, alıp içmiş. Az sonra

da kendisinden bir şişe bira karşılığında, beş frank aldıklarını görünce kıyameti koparmış. Bu korkunç bir ahlaksızlık, üçkâğıtçılık, dolandırıcılık diye bağırılmış, çağırılmış, döndüğünde tutmuş olayı *Times* gazetesine bile yazmış.

Hardalımızın olmaması, sandala tasalı bir hava çökmesine neden oldu. Etlerimizi sessiz sessiz, yemiş olmak için yedik. Yaşamak pek sıradan bir şeymiş gibi görünüyor, hiçbir değeri yokmuş gibi, bomboş geliyordu bize. Her birimiz çocukluğumuzun mutlu günlerini düşünüp, içimizi çektik. Elmalı turtalardan sonra keyfimiz biraz yerine geldi. George, torbanın dibinden bir kutu ananas konserveşi çıkarmıştı ortaya. Minik kutu sandalın dibinde yuvarlanırken, hayatın yaşanmaya değer olduğunu bir kere daha anladık.

Üçümüz de pek severdik ananası. Teneke kutunun üzerindeki resme baktık, suyunun o nefis lezzetini düşündük. Birbirimize gülümsedik. Harris kaşığını bile hazırladı.

Sonra kutuyu açmak için, açacağı aradık yok! Heybenin altını üstüne getirdik, çantaları boşalttık, yine yok! Sandalın dip tahtalarını söktük, eşyaların hepsini birer birer kıyıya çıkarıp baş aşağı salladık, yok, yok! Konserve açacağı, hiçbir yerde yoktu.

Harris, kutuyu cep çakısıyla açmaya uğraştı, çakıyı kırdı, elini de fena halde kesti. George makası eline aldı, makas uçtu; George'un gözünü çıkarmasına ramak kaldı. Onlar yaralarını sararken ben, kancanın sivri ucuyla kutunun kapağında bir delik açmaya çalıştım. Kancanın sapı kaydı, beni sandalla kıyı arasındaki yarım metrelik çamurlu suya fırlattı, kutu açılmadığı gibi, bir de yuvarlandı, çay fincanlarından birini kırdı.

O zaman hepimiz öfkelenedik. Kutuyu kıyıya götürdük, Harris biraz yürüyüp kocaman, ucu keskin bir taş buldu, ben sandala dönüp dümenin çubuğunu getirdim, George kutuyu dik tuttu; Harris, taşın sivri ucunu kutunun tepesine gelecek bi-

çimde yerleştirdi, ben çubuğu havaya kaldırdım, olanca gücümle taşın tepesine indirdim.

İşte o gün George'un hayatını kurtaran, başındaki hasır şapka oldu. şapkanın kalıntısını hâlâ saklar. Kış gecelerinde millet pipolarını yakmış ateşin başında oturup, karşılaştıkları tehlikelerden söz ederken George kalkar, o şapkayı indirip herkese gösterir, hikâyeyi yeni baştan, her anlatışında da daha bir abartarak ballandıra ballandıra anlatır.

Harris, küçük bir sıyrıkla kurtuldu.

Ondan sonra kutuyu ben elime aldım, sopaya ona kalbim sıkışıncaya kadar vurdum, vurdum, vurdum... Ben tükenince Harris devraldı.

Onu önce yassıltık, sonra dikdörtgen prizması yaptık; sırayla geometride bilinen her biçime soktuk... ama bir yerine bir delik açamadık. Sonra George ayağa kalktı, kutuyu öyle garip, öyle olmayacak, öyle iğrenç bir biçime soktu ki, kendi bile korktu, sopayı elinden attı. Üçümüz çimenlere oturup kutuya baktık.

Tepesinde sırtıyıormuş, bizimle alay ediyormuş gibi bir çöküntü vardı. Çileden çıktık. Harris kuzunun üzerine atıldı, yakaladığı gibi, ırmağın ta orta yerine savurdu. O batarken peşinden bildiğimiz bütün sövgüleri yağdırdık, sonra sandala atlayıp olanca gücümüzle kürek çekerek oradan uzaklaştık, Maidenhead'e gelinceye kadar da hiç durmadık.

Maidenhead, insanın sinirlerini ayağa kaldıracak kadar züppe bir yerdir. İrmağın en kendini beğenmiş, en çok aşırı süslenmiş kadınlarının yeri-dir orası. Gösterişli otellerin yeridir. Oralarda dansçı kızlarla kavyeleri kalır. İrmağın tüm şeytanlarının ortaya çıktığı yer de orasıdır... Bulurlu tekneleri kastediyorum. Londra soylularının hepsinin, Maidenhead'de de 'küçük' bir yeri vardır. Hani şu üç ciltlik romanın kahramanı olan kadın, hep orada öğle yemeği yer... başkasının kocasıyla gez-meye çıktığı zamanlarda tabii!

Maidenhead'den hızla geçtik, sonra yavaşladık, Boulter'in ilerisindeki o uzun yolu ağır ağır

aldık, Cookham havuzlarına doğru ilerledik. Clive-den'deki ormanlar hâlâ ilkbâhar giysilerini çıkar-mamışlardı. Irmağın tam kıyısından başlıyor, de ği-şik tonda yeşiller halinde yükseliyorlardı. Burası o kesintisiz güzelli ğiyle, belki de ırmağın en hoş ye-ridir. Küçük sandalımızı oranın, gözleri gönülleri do-yuran güzelli ğinden yavaşça uzaklaştırdık.

Cookham'ın biraz aşağısında durduk, çay iç-tik. Havuzdan geçti ğimizde akşam bastır mış, ol-dukça sert bir rüzgâr çıkmıştı. Arkamızdan esi-yordu, garip de ğil mi? Nereye gidiyor olursanız olun, ırmakta genellikle rüzgâr, her zaman karşı-nızdan eser. Günlük geziye çıkmışsanız, sabahleyin onu yine karşınızda bulursunuz. Uzun yolu kürekle alırken, dönüşte yelken açmanın ne kadar zevkli ola-ca ğını hayal edersiniz. Ama çay saatinden sonra rüzgâr da tersine döner, olanca gücünüzle yine eve kadar kürek çekmek zorunda kalırsınız.

Yelkeni yanınıza almayı unuttu ğunuz günler-de rüzgâr, giderken de dönerken de hep sizden ya-na olur. Eh, ne yaparsınız! Bu dünyada insano ğlu denenmek, sınanmak için yaratılmış, insano ğlu bu, dert çekmeye zorunlu.

Ama bu akşam birileri bir yanlışlık yapmıştı besbelli. Rüzgârı karşımıza koyacakları yerde, ar-kamıza koymuşlardı. Hiç sesimizi çıkarmadık, on-lar bu hatalarını fark etmeden önce, hemen kalkıp yelkeni açtık, sandala önemli şeyler düşünüyormuş gibi yayılıp uzandık, yelken şişti, burun çıtırdadı, başladı sandalımız uçmaya.

Ben dümeni yönetiyordum.

İnsana yelken kadar, sevinç ve zevk veren bir başka duygu daha tanımıyorum. İnsanın uçmaya en çok yaklaştığı durum budur bence... düşleri dı-şında. Esen rüzgârın kanatları sizi, ileriye doğru götürür. Nereye, bilemezsiniz. Artık çamurdan ya-ratılmış, aya ğı yerde bir varlık de ğilsinizdir. Emek-leye emekleye ilerleyen, artık siz de ğilsinizdir. Do-ğanın bir parçası olmuştunuzdur! Yüre ğiniz doğa-nın yüre ğiyle birlikte atar! Ruhunuz onun kiyle bir-leşir, bacaklarınız hafifler! Rüzgâr kula ğınıza şar-

kılar söyler. Dünya çok uzakta ve çok küçük görünmeye başlar. Bulutlar başınıza öyle yakındır ki, kardeşlerinizdir sanki. Onlara doğru kollarınızı uzatmak istersiniz.

Koca ırmakta yapayalnızdık. Bir tek, uzakta görünen balıkçı salı vardı. Irmağın orta yerine demirlemişti. Üç balıkçı oturuyordu üzerinde. Biz suyun üstünde uçuyorduk sanki, ağaçlı kıyıların önünden rüzgâr gibi geçtik. Kimse konuşmuyordu.

Ben, hâlâ dümeni kullanıyordum.

Yaklaştıkça, balık tutan üç adamın yaşlı başlı, kendi hallerinde insanlar olduğunu gördük. Salın üzerine üç sandalye atmış, oturuyorlardı. Gözleri oltalarındaydı. Kızıl gurup, sulara mistik ışıklar yolluyordu. Ağaçların üzerindeki kızılık, bulutlara olağanüstü bir güzellikte yansımaktaydı. İnsanın kendinden geçeceği bir saatti, bu saat. Güzel duygular, umutlar ve özlemlerle dolu bir saatti. Küçük yelken, mor gökyüzüne karşı dikiliyor, çevremizde ışıklar, tüm dünyayı gökkuşağının renklerine boyuyordu. Arkamızdan da gece, sinsi sinsi yaklaşmaktaydı.

Eski bir efsanenin şövalyeleri gibiydik. Bilinmeyen, büyümlü bir suda, gurubun bilinmeyen diyarına doğru yol alıyorduk.

Gurubun diyarına gitmedik! Dosdoğru üç ihtiyarın balık tuttuğu sala bindirdik. Önce ne olup bittiğini anlayamadık. Yelken görüşümüze engel oluyordu. Akşamın o sakın saatlerinde birden yükselen bağırs çağrışlardan insanlara yakın bir yere geldiğimizi kavramıştık. Bu yaklaştığımız insanlarsa, bir şeyden korktukları, bir şeye kızdıkları, çıkardıkları seslerden, sövgülerden açıkça belliydi!

Harris yelkeni indirdi, olup biteni o zaman gördük. O üç ihtiyarı sandalyelerinden devirmiş, salın tabanına bir yığın halinde serivermiştik. Debeleniyor, çırpınıyor acılar içinde, birbirlerinden ayrılma savaşımı veriyorlardı. Bir yandan üstlerindeki balıkları ayıklamakta, bir yandan bize sövgüler savurmaktaydılar. Bildiğimiz sıradan, kısa sövgüler değildi ağızlarından çıkanlar, dikkatle düşü-

nülmüş, anlamlı sövgülerdi doğrusu. Meslek hayatlarımızı da içine alarak ta ilerilere uzanan, yol üstündeki tüm akrabalarımızı da sıralayan, gelmişimizi, geçmişimizi, bizimle ilgili hiçbir şeyi açıkta bırakmayan, kaliteli, geniş kapsamlı kocaman sövgülerdi.

Harris onlara, böyle heyecanlı anlar yaşadıkları için, bize teşekkür etmeleri gerektiğini anlatmaya çalıştı. Öyle ya, bütün gün orada öylece oturup balık tutup durmuşlardı, kim bilir canları ne kadar sıkılmıştı. Ayrıca Harris, onların yaşında olgun kimselerin bu tür bir dil kullanmasının kendisini şaşkına çevirdiğini de kibar kibar ekledi.

Hiçbiri işe yaramadı.

George, bundan sonra dümeni, kendisinin kullanmak istediğini belirtti. Benim gibi üstün bir insandan, sandal kullanmak gibi işlere önem vermenin beklenemeyeceğini, tekneye basit bir insanın göz kulak olmasının daha iyi olacağını, bunun hepimiz boğulmadan önce yapılmasının da akıllıca bir davranış sayılacağını oldukça dokunaklı sözcüklerle anlattıktan sonra, dümeni aldı, bizi Marlow'a kadar getirdi.

Marlow'da sandalı köprüünün dibinde bıraktık, geceyi «Crown» da geçirmek üzere kıyıya çıktık.

Marlow - Bisham Kilisesi - Medmenham rahipleri - Montmorency bir erkek kediyi öldürmeye niyetleniyor - sonradan yaşamasına izin vermeye karar veriyor - fox-terrier'lerin utanç verici davranışı - Marlow'dan ayrılışımız - etkileyici bir geçit töreni - buharlı teknelerin canını sıkma ve onları engellemek için yararlı öneriler - ırmağı içmek istemeyişimiz - sakın bir köpek - Harris'le etin garip biçimde kayboluşu.

Marlow, ırmağın bildiğim en tatlı kesimlerinden biridir. Capcanlı, sevimli bir kasabacıktır. Gerçi görünüşü pek tablolaradaki kasabalara benzemez, bu doğru ama, bu kıyılarda bir yığın şirin girinti ve koy vardır. Görünümleri bizi ta eski zamanlara, Marlow konağının Sakson Algar tarafından yönetildiği, fatih William'ın burayı alıp Kraliçe Matilda'ya verdiği, sonradan Warwick lordlarının, Lord Paget'in geldiği günlere götüren bir köprüye benzer.

Çevredeki yerler de pek sevimlidir. Sandal gezinizden sonra, canınız yürümek ister genellikle. Irmağın da en iyi yerlerinden biridir burası. Cookham'a doğru Quarry ormanlarının oradaki çayırlar enfestir. Ah, sevgili Quarry ormanları! O daracık, tırmanan keçiyolları, yazdan izler taşıyan, o insanı düşlere salan kokular! Gölgelelik kovuklar, güzel yüzlerin hayalleriyle dolu! Fısıldayan yapraklar, sanki ta eski zamanların seslerini taşıyor!

Marlow'dan Sonning'e doğru olan bölge, daha bile güzeldir. Koca Bisham Kilisesi, o taş duvarlarıyla bir zamanlar şövalyelerin sığındığı, daha sonra Anne de Cleves'in evi olmuş, bir ara da Kraliçe Elizabeth, Marlow Köprüsünün yarım mil ilerisinde bir yere uğramış. Bisham Kilisesi çok melodramatik bir yerdir. İçinin döşenişi görülmeye değer. Oğlunu döve döve öldüren kutsal kadının hayaleti, geceleri hâlâ dolaşır içinde. Ellerini bir havuzda yıkayıp arındırmaya uğraşır durur hayalet.

Krallar yaratan Warwick orada yatmaktadır. Artık dünya krallarına ve dünya krallıklarına, ya da buna benzer basit konulara hiç önem vermiyor. Bisham yokı üzerindeki mezarlar arasında görmeye degecek kabir ve anıtlar vardır. Marlow'da oturmakta olan Shelley, teknesiyle Bisham'dan geçerken «İslam'ın İsyanı»nı yaratmış derler.

Biraz ilerde, Hurley Weir vardır. Bana kalsa, orada bir ay kalsam, yine de o güzel manzaraya yeterince doyamam. Havuzdan yürüyerek beş dakika uzaklıkta olan Hurley köyü, söylentilere göre efsanevî krallar olan Sebert'le Offa'nın gününden kalmaymış. Biraz daha yukarda, Danes Çayırıyla karşılaşsınız. Burayı işgale gelen Danimarkalılar, Glouchester'e yürürken, burada kamp kurmuşlar. Onun ötesinde de akan suyun sevimli bir girintisinde, Medmenham Kilisesinin kalıntıları yatar.

Ünlü Medmenham rahipleri, ya da öbür adlarını kullanmak gerekirse, «Cehennem Ateşi Klübü», *istediğini yap* sloganına dayanan bir topluluktur. Bu söz tapınağın kapısı üzerindeki levhada şimdi bile göze çarpar. Bu sahte kilise, üyeleri olan soytarılarla birlikte, sapık yüzünü göstermeden çok önce, burada daha ciddi bir manastır varmış. Rahipleri, beş yüzyıl sonra izlerinden gelecek olanlardan epey farklı bir tutum içindeymişler.

On üçüncü yüzyılda kiliselerini buraya kurmuş olan Cistercian rahipleri, kaba birer göm-

lekten başka giysi giymezlermiş. Et, balık ve yumurta da yemezlermiş. Saman yığınları üzerinde uyur, gece yarısı oldu mu, ayine kalkarlarmış. Gündüzleri çalışarak, okuyarak, dua ederek geçirirlermiş. Hayatları bir ölüm sessizliği içindeymiş, çünkü hiç konuşmazlarmış.

Tanrı'nın o kadar parlak yarattığı bu yerde, donuk bir yaşam süren, donuk bir topluluk! Çevrelerinde doğanın onca güzel sesiyle, suların o tatlı şarkısı, ırmağın karşısındaki otların o fısıltıları, rüzgârın o güzel müziğiyle bile hayattan tat alacak bir şey bulamamaları, son derece garip. Orada gün boyu oturup dinliyor, göklerden bir ses gelmesini bekliyorlarmış. Gece olduğu zaman o ses, onlara, kendi gizli tonlarıyla sesleniyor, ama onlar onu duymuyorlarmış.

Medmenham'dan Hambledon Havuzuna kadar ırmak, sakın bir güzellik içindedir. Ama Gre-nlands'ı geçtikten sonra sıkıcı olmaya başlar. Bu yörede benim ajansın sahibinin evi vardır. Kendi halinde, yaşlı başlı bir adamdır. Bazen ona, bir sandalda kendi kendine kürek çekerken, bazen de havuz görevlileriyle çene çalarken rastlarsınız. Henley'i geçinceye kadar buralarda pek hayat yoktur.

Marlow'da pazartesi sabahı, oldukça erken uyandık; kahvaltıdan önce banyo yapmaya indik. Geri dönerken bizim Montmorency, kendini gülünç duruma düşürecek, budalaca bir şey yaptı. Montmorency ile ikimizin fikir ayrılığına düştüğümüz tek ciddi konu, kedilerdir. Ben kedileri severim, Montmorency sevmez.

Ben yolda kedi gördüğüm zaman, «Zavallı pisi pisi!» derim, eğilir kafasının yan tarafını gıdıklarım, kedi kuyruğunu kaskatı havaya diker, sırtını yay gibi gerer, burnunu pantolonumun paçalarına sürter, son derecede yumuşak, barışçıl bir hayvan kesilir. Montmorency bir kedi görünce olayı, tüm sokak duyar. On dakika içinde o sokakta savrulan sövgüler, kendi halinde bir insana bir ömür boyu yetecek kadar olur.

Doğrusu köpeği suçlamıyorum (yalnızca kafasına sopa indirmek ya da ona taş atmakla yetiniyorum), çünkü onun da yaratılışı böyle. Foxterrierler, öteki köpeklere oranla dört kat daha günahkâr olarak yaratılmışlardır. Foxterrierlerin yapısını düzeltmek için, bizim gibi iyi insanların yıllar boyu sabırlı çabalar göstererek uğraşmamız gereklidir.

Günlerden bir gün Haymarket'teki dükkânlardan birinin girişindeydim, hatırlıyorum. Çevrem hep köpeklerle doluydu. Gelen müşteriler, iç kısıma geçmeden önce köpeklerini bu hole bırakmışlardı. Bir *mastiff*, bir iki *collie*, bir *senbernar*, birkaç av köpeği, bir çoban köpeği, bir kaniş (kafası kürkler içinde, vücudu uyuz gibi), bir buldok, birkaç tanımadığım tür, fare boyunda hayvan, iki de yorkshire vardı.

Hepsi uslu ve sabırlı oturuyor, derin düşüncelere dalmış görünüyorlardı. Bulundukları yerde ciddi ve sakin bir hava esmekteydi; sanki genel yas ilan edilmiş gibi.

Derken şirin bir genç bayan kapıdan girdi. Yanında çekingen, ürkek bir foxterrier vardı. Onu buldoka kanişin arasına zincirledi, iç kısıma geçti. Hayvan bir dakika kadar oturup çevresine baktı, sonra gözlerini tavana dikti. Sanki özlediği anacığını düşünüyordu. Sonra esnedi. Öteki köpekleri inceledi. Hepsi sessiz, ciddi ve gururluydu.

Yanı başında rüyasız bir uykuya dalmışa benzeyen buldoğa baktı. Sola döndü, kendini beğenmiş kanişe baktı. Birden, hiçbir uyarıda bulunmaksızın, ortada en ufak bir tahrik nedeni yokken yerinden fırladı, kanişi kulağından hart diye ısırıverdi. Giriş holü acı dolu bir köpek çığlığıyla inledi.

Bu yaptığından son derece mutlu görünüyordu; kendisi. Giriş holünü canlandırma eylemini sürdürmeye karar verdi. Kanişin üzerinden sıçrayıp collieye saldırdı, collie uyandı, derhal kanişle gürültülü bir kavgaya tutuştu. Bu arada bizimki yine kendi yerine döndü, buldoğu kulağından ya-

kaladı, onu fırlatıp savurmaya uğraştı. Buldok ise şaşılacak kadar tarafsız bir hayvandı, hiç ayırım yapmadan karşısına çıkan her şeye, bu arada kapıcıya bile saldırdı; bizim terriere, hevesli yorkshirele kesintisiz bir kavga sergileme olanağı tanıdı.

Köpekleri biraz olsun tanıyan herkes tahmin etmiştir sanıyorum, o zamana kadar holde bulunan tüm köpekler, sanki hayatları buna bağlıymış gibi, çılgınca bir savaşa girmiş durumdaydılar. İri olanlar birbirleriyle ayırım yapmaksızın kavga ediyor, küçüklerse, kendi aralarında savaşıyor, boş kalan zamanlarını da iri köpeklerin bacaklarını ısırmaya ayırıyorlardı.

Bir pandomimadır kopmaktaydı giriş holünde. Gürültü korkunçtu. Haymarket'in dışına kalabalık birikmeye başladı, adam mı öldürüyorlar, diye sorular işitildi. Birkaç kişi, ellerinde ipler, sopalarla geldiler, köpekleri birbirinden ayırmaya çalıştılar. Polise de haber yollandı.

Bu patırtının ortayerinde, o şirin genç bayan döndü, tatlı köpeğini hemen kaptı (Yorkshire bir ayda zor iyileşecek hale gelmişti ama, bizimkinin yüzündeki ifade o anda yeni doğmuş bir bebek kadar masumdu), kucığında salladı, öptü, bu kaba köpeklerin ona neler yaptıklarını sordu, onu bağrına bastı, gözlerinin içine baktı. O gözler sanki sahibine, «İyi ki geldin de beni bu utanç verici sahneden kurtardın!» diyorlardı.

Kadın kapıdan çıkmadan önce, dükkân yöneticilerinin böyle kaba köpekleri, efendi insanların köpekleriyle bir araya bağlatmaya hakları olmadığını söyledi. Şikâyetle bulunacağını da ekledi.

İşte böyledir foxterrierlerin huyu. Bu nedenle, Montmorency'yi de kedilerle hır çıkarmak istediği için suçlamıyorum. Ne var ki o sabah, kalkıştığı işe sonradan kendisi de fena halde pişman oldu.

Daha önce de söylediğim gibi, yüzmekten dö-nüyorduk. İlerimizdeki evlerin birinden anayolun ortalarına doğru bir kedi fırladı, karşı kaldırıma

geçmeye koyuldu. Montmorency hemen bir sevinç çığlığı attı. Düşmanını avucuna düşmüş gören savaşçının çığlığına benziyordu, attığı çığlık. Cromwell'in, İskoçları tepeden aşağıya doğru yaklaşıp gördüğü zaman attığı çığlığa benziyordu. Montmorency avının üzerine doğru ok gibi fırladı.

Avı... kocaman, kapkara bir erkek kedi idi. Ömrümde bu kadar büyük bir kedi görmedim. Böylesine kabadayı görünümlü kedi de görmedim. Kuyruğunun yarısını, kulaklarından birini, burunun da hatırı sayılır kısmını önceden kaybetmişti. Uzun, hain görünümlü bir hayvandı. Sakin, kendinden emin biçimde hareket ediyordu.

Montmorency, saatte yirmi mil hızla zavallı kediye doğru uçuştu. Ama kedi, hiç orali olmadı... hayatının tehlikede olduğunu hiç anlamamış gibi davrandı. Katili bir metre yakınına sokuluncaya kadar yoluna devam etti, ancak o zaman durdu, döndü, Montmorency'ye sakin, soran bakışlarla baktı :

«Evet? Beni mi istediniz?» diye soruyordu sanki.

Montmorency, tabansızdır diyemeyeceğim, haksızlık olur. Ama o kedinin görünüşünde, en atak köpeği bile titretecek garip bir hava vardı. Montmorency birden durdu, kediye baktı.

İkisi de konuşmadılar. Ama bana kalırsa, aralarında hiç kuşkusuz şöyle bir konuşma geçti :

KEDİ : «Bir şey mi istedin?»

MONTMORENCY : «Yo... hayır, sağolun.»

KEDİ : «Ne istiyorsan, çekinmeden söyle!»

MONTMORENCY (biraz gerileyerek) : «Yoo, hiçbir ricam yok... kesinlikle... zahmet etmeyin. Ben şey... korkarım bir yanlışlık yaptım. Sizi birine benzettim. Rahatsız ettiğim için bağışlayın, efendim...»

KEDİ : «Önemi yok. Tanıştığımıza sevindim. Bir şey istemediğinden eminsin değil mi?»

MONTMORENCY (hâlâ gerileyerek) : «Ha-

yır. hayır hiç... teşekkür ederim... çok naziksınız. İyi günler.»

KEDİ : «Öyle olsun!»

Kedi döndü, yoluna devam etti, Montmorency de kuyruğunu bacaklarının arasındaki uygun girintiye sıkıştırarak, kös kös bizim yanımıza döndü, arka saflarda gözden irak bir yere yerleşti.

Bugün bile Montmorency'ye, birden «Kedi!» dediğinizde gözle görünür şekilde büzülür, bakışı yalvarıştan beter, sanki :

«Ne olursun, yapma!» demek ister.

Alışverişimizi kahvaltıdan sonra yaptık. Sandalımıza üç gün için yetecek öteberiyi toptan aldık. George, sebze de almamız gerektiğini söyledi. Sebze, sağlık için gerekliydi, pişirmesi kolaydı. Kendisi pişirebilirdi. Bu öneri üzerine beş on kilo patates, bir torba bezelye, birkaç da lahana aldık. Ayrıca biftek, birkaç böğürtlenli turta, bir koyun budu (otelden), meyve, kek, ekmek, tereyağı, reçel, pastırma, yumurta... Allah ne verdiyse karşımıza çıkan her şeyi aldık.

Marlow'dan ayrılışımızı, en görkemli başarılarımızdan biri olarak görüyorum. Kendimize güvenen etkileyici, ama kasıntılıktan uzak bir görünümümüz vardı. Her gittiğimiz dükkânda, aldığımız malların hemen bizimle yola çıkarılmasında direnmiştik. «Baş üstüne efendim, derhal yollarız... çocuk oraya sizden önce varır!» dolmalarını yutmadık. Sonra insan oraya vardığında, aldıklarını görmeyince ikinci kez dükkâna kavga etmeye dönmek zorunda kalır. Küfe dolduruluncaya kadar beklemeyi, çocuğu yanımıza alıp oradan çıkmayı ilke edinmiştik, bu kez.

Bir sürü dükkâna girip çıktık, her birinde de aynı ilkeyi uyguladık. Sonuç olarak, alışverişimiz bittiğinde, arkamızda müthiş bir küfecî çocuk ordusu oluşmuştu. Anayoldan ırmağa doğru son yürüyüşe geçtiğimiz zaman, Marlow'un görüp göreceği en parlak geçit törenini yapıyorduk sanıyorum.

Kafile, şu sıralanmayla yürüyüşe geçti :

Ağzında bir değnekle Montmorency,
Montmorency'nin arkadaşı olan bir iki kılıksız
uyuz sokak köpeği,
Paltolarla halıları taşımakta olan, bir yandan
pipo içen George,
Bir elinde Gladstone bavulu, ötekinde koca
bir damacana limon suyunu taşıırken,
bir yandan da zarif adımlarla yürü-
me savaşı veren Harris,
Manavın ve fırıncının sırtları küfeli çırakları,
Heybeyi taşıyan otel görevlisi,
Şekercinin küfeli çırağı,
Bakkalın küfeli çırağı,
Uzun tüylü bir köpek,
Bir çanta taşıyan hamal,
Hamalın, elleri cebinde, pipo içerek yürüyen
yakın arkadaşı,
Manavın küfe taşıyan öteki çırağı,
Elimde üç şapka, bir çift de çizme taşımakta ol-
duğum halde, bunlardan hiç haberim yokmuş
gibi soylu görünmeye çalışan ben,
Altı küçük çocukla, dört sokak köpeği.

Köprünün dibindeki iskeleye indiğimiz za-
man, iskele bekçisi bize, «Sizin tekne buharlı mıy-
dı, yoksa yat mı efendim?» diye sordu.

İki kürekli, basit bir kayık olduğunu söyle-
diğimiz zaman, nedense aptal aptal yüzümüze bak-
tı.

O sabah buharlı teknelerle başımız epeyce der-
de girdi. Öyle kalabalıktılar ki! Kimi tek başına,
kimi ise tekne evleri çekiyordu. İğreniyorum bu
buharlı teknelerden. Sanırım kürek çeken herkes
de iğrenir. Ne zaman bir buharlı tekne görsem,
onu ırmağın ıssız bir köşesine çekip, kimseye gös-
termeden boğuvermek ister canım.

Buharlı teknelerde, benim içimdeki bütün kö-
tülükleri uyandıran bir küstahlık vardır. Kavga-
ların okla, yayla yapıldığı eski günleri nasıl da

özlerim onları görünce, Adamın birini buharlının dümeni başında, elleri cebinde, purosu ağzında, burnu Kafdağında hava atarken görmek, başlıbaşına barışı bozmak için yeterli nedendir, bence. Buna bir de yoldan çekilmeniz için öttürülen o iğrenç düdüğün sesini eklediniz mi, sanırım ırmak halkından kurulu her jüri size, «haklı cina-yet» kararı vermeye hazırdır.

Bizim yoldan çekilmemiz için, ister istemez öttürmek zorunda kaldılar o düdüğü. Göğsümü gere gere söyleyebilirim ki, o bir hafta içinde bizim küçük sandalımız buharlı teknelere, sudaki tüm yüzen varlıkların toplamından daha çok dert açtı.

Düşmanı uzaktan gördük mü, içimizden biri «Dikkat, Buharlılı!» diye bağıyordu. Bir an içinde, onu karşılamak üzere tüm hazırlığımızı tamamlıyorduk. Ben dümenin iplerini elime alıyordum. Harris'le George gelip yanıma oturuyorlar, üçümüz de yaklaşmakta olan buharlı tekneye arkamızı dönüyorduk. Sandalımız sessiz sakın, ırmağın orta yerine doğru kayıyordu.

Onlar düdük çala çala yaklaşıırken, biz de kaymaya devam ediyorduk. Yüz metre kala, düdük deliler gibi çalmaya başlıyor, insanlar güverteye doluşup yan taraftan eğiliyor, bize haykırmaya başlıyorlardı ama, biz onları hiç duymuyorduk! Harris, o sıra bize, annesiyle ilgili bir hikâyeye anlatıyor oluyordu. George'la ben de bu ilginç hikâyenin tek kelimesini, ne pahasına olursa olsun, kaçırmak niyetinde değilmişiz gibi görünüyorduk.

Sonunda buharlı tekne, kazanını patlatacak kadar çılgın bir düdük çalıyor, buhar üfürüyor, motorlarını geri çalıştırıyor, olduğu yerde dönüp dururken karaya oturuyordu. İçindeki herkes teknenin burnuna koşup bize bağıyor, oradan geçmekte olan başka tekneler, kayıklar da durup onlara katılıyor; ırmağın üzerinde kilometrelerce, ileri geri gidip gelen tekneler nedeniyle korkunç bir kargaşa görölüyordu. Tam o sırada Harris, hi-

kâyesinin en ilginç yerinde sözünü kesiyor, başını kaldırıp tatlı bir şaşkınlıkla bakıyor, George'a dönüp,

«Bak, George, şurada bir buharlı tekne var!» diyordu.

George da,

«Aaa, biliyor musun, bir ara bir şey duydum gibi gelmişti bana,» diyordu.

O zaman hepimiz, sözümona telaşa kapılıyorduk. Aklımız karışıyor, iyice sarsaklaşıyorduk. Sandalı onların yolundan nasıl çekeceğimizi bir türlü bilemiyorduk. Herkes, bize, bağırarak talimat vermeye koyuluyordu.

«Sağını çek... sen, hey sen, sersem! Solu arka yap. Yo, sen değil... öteki... bıraksana şu ipi budala... şimdi ikiniz birden çekin. ÖYLE ÇEKMEYİN! Ah, alıklar...!»

Sonunda bize yardım etmek üzere bir sandal indiriyorlardı. Bir çeyrek saat uğraştıktan sonra, bizi kıyıya kaydırmayı başarıyor, yollarına devam edebilme olanağı, buluyorlardı. Biz onlara bütün inceliğimizle teşekkür ederek, bizi de biraz çekmelerini rica ediyorduk ama hiçbiri, bunu yutmuyordu.

Soylu buhar teknelerini kızdırmanın bir başka yolu da onlara, fasulye taşıyan birer takaymış gibi, kimin malını taşıdıklarını sormak oluyordu.

Irmakta gezmeye alışkın olmayan yaşlı kadınlar, buharlı teknelerden pek korkarlar. Bir keresinde Staines'den Windsor'a gidiyordum. O sular, bu tür mekanik canavarlarla doludur hep zaten. Yanımda sözünü ettiğim türden üç kadın vardı. Büyük heyecan çektik. Ne zaman ufukta bir buharlı tekne belirse, bu kadınlar karaya çıkıp o geçene kadar kıyıda oturalım, diye tutturuyorlardı. Özürler diliyor, aileleri için yaşamaları gerektiğini ileri sürüyorlardı.

Hambledon Havuzuna vardığımızda içme suyumuzun bittiğini gördük. Damacanayı elimize aldık, havuz bekçisinin evine, biraz su dilenmeye gittik.

Sözcümüz George'du. Yüzüne en tatlı gülücüğünü yerleştirdi,

«Acaba bize biraz su verebilir miydiniz?» dedi.

«Elbette,» diye karşılık verdi yaşlı adam. «Alabildiğiniz kadar alın, alamadığınız kalsın...»

George, «Teşekkür ederiz,» diye mırıldandı. Çevresine bakıp duruyordu. «Nere... nerede suyunuz?»

«Her zaman aynı yerdedir, evlat! Arkana bak.»

George geri dönüp, «Ben göremiyorum,» dedi.

«Üstüme iyilik sağlık, gözüne ne oldu senin?» Adam, George'u tutup çevirdi, eliyle ırmağı gösterdi. «Yeterince su yok mu yani?»

«Yaa!» George'da jeton sonunda düştü, «ama ırmağı içemeyiz ki biz!»

«Aman içmeyin, biraz da bize bırakın...» dedi ihtiyar kızarak, «ben, on beş yıldır içiyorum, bir şey olmuyor!»

George ona, doğrusu bu haliyle suyun kalitesine ilişkin inandırıcı reklam yapamadığını söyledi, pompadan gelen bir suyu tercih edeceğini de ekledi.

Biraz daha yukarda bir küçük ev bulduk. Bana, oradan aldığımız su da sanki ırmağın suyuymuş gibi geldi. Ama tabii bilmiyorduk, bilmediğimize göre de sorun yoktu. Göz görmeyince mide bulanmaz, derler.

Bir keresinde denemiştik ırmağın suyunu içmeyi. Akıntı boyunca aşağıya doğru geliyorduk. Windsor'da ırmağa kavuşan dereye, çay içmek üzere durmuştuk. Damacanamız bomboştı. Ya çaydan vazgeçecek, ya da suyu o dereден alacaktık. Harris, bir deneyelim diyordu. Suyu kaynatırsak bir şey olmayacağını, sudaki mikrop'ların kaynatılınca öleceğini ileri sürüyordu. Çaydanlığı derenin suyundan doldurduk ve kaynattık. Kaynadığını gözümüzle görmekte de iyice direndik.

Sonunda çayı yaptık. Tam içmek üzere yerlerimize yerleştığımız sırada, George fincanını du-

daklarına doğru götürürken durdu, dereye bakarak,

«O nedir?» diye sordu.

Harris'le ben, «Ne nedir?» dedik.

«İşte o!» George, batıya doğru bakıyordu.

Harris'le ben, onun bakışlarını, izledik ve akıntının üzerinde bize doğru gelmekte olan bir köpek leşi gördük. Ömrümde gördüğüm en sessiz, en sakin köpeklerden biriydi. Bundan daha sakin bir köpek görmemiştim. Durumundan hoşnut, son derece akli başında bir köpek gibiydi. Sanki rüyadaymış gibi, sırtüstü yatmış, yüzüyordu. Dört bacağını, kaskatı havaya dikmişti. Dolgun vücutlu bir köpekti. Göğsü iyi gelişmişti. O dingin, o gururlu, o sakin haliyle yaklaştı, yaklaştı, bizim sandalın hizasına geldi, oraya varınca, sazların arasında yavaşladı, geceyi geçirmek üzere yerleşti.

George, canının hiç çay içmek istemediğini söyledi, fincanını suya boşalttı. Harris de pek susamamıştı. O da onu izledi. Ben çayımın yarısını içmiştim, birden midem, aklım her şeyim birbirine karıştı.

George'a, «Acaba tifo olur muyum,» diye sordum.

«Yoo, sanmıyorum, kurtulma şansın çok fazla,» dedi. Nasılsa on beş gün içinde anlayacaktık olup olmadığını.

Dereye sapıp Wargrave'e gittik. Burası kestirme yoldur. Kıyının sağ yanından yarım mil kadar sonra Marsh Havuzuna çıkılır. Hem güzel, gölgelikli bir yoldur, hem de yarım mil yolu kısaltır.

İlk girişi, tabii yine sırkılarla, zincirlerle, duyuru levhalarıyla, her tür işkence, hapis, ölüm tehditleriyle doludur. Girmeye kalkanı ürkütmek için. Bu soyguncu takımının ırmağın havasına da sahip çıkmamalarına, o havayı soluyandan kırk şiling ceza istememelerine şaşıyorum. Ama insan biraz özen gösterirse direklerle zincirlerden kolayca kendini koruyabiliyor. Levhalara gelince, bu

işe ayıracak beş dakikanız varsa, çevrede de kimsecikler yoksa, bir ikisini alaşağı edip, onlardan sonsuza dek kurtulabilirsiniz.

Dere yolunu yarılایınca, çıkıp öğle yemeği yedik. Ve işte bu yemek sırasında George'la ben olağanüstü bir şok geçirdik.

Harris de bir şok geçirdi ama, bence onun geçirdiği şok, George'la benim geçirdiğimizin yanında hiç kalır.

Bakın, kısaca şöyle oldu: Çayırdaki oturuyorduk. Suyla aramızda on metre kadar bir uzaklık vardı. Yemeklerimizi yemek üzere yerlerimize yeni yerleşmiştik. Harris'in elinde, tepsi içinde parça et vardı. Çocukcağыз dizlerinin üzerine koymuş, kesmeye çalışıyordu. George'la ben de tabaklarımız elimizde hazır, bekliyorduk.

Harris, «Bir kaşık var mı orada?» diye sordu. «Suyunu dağıtmak için bir kaşık istiyorum.»

Heybe hemen arkamızdaydı. George'la ikimiz oradan bir kaşık çıkarmak üzere döndük. Kaşığı bulmamız beş saniye bile sürmedi. Yeniden döndüğümüzde, ne Harris var ne de et! Olur şey değil.

Apaçık bir çayırdaydık. Yanımızda yöremizde ne bir ağaç, ne bir çalı vardı. Harris ırmağa da düşmüş olamazdı, çünkü oraya yakın oturan o değil, biz ikimizdik. Onun yüzü dönüktü sulara. Oraya varabilmek için bizim üstümüzden aşması gerekirdi.

George'la ben her tarafa bakındık. Sonra da birbirimize baktık.

«Birisi onu çekip gökyüzüne mi aldı?» diye sordum.

George, «Etle birlikte alacaklarını hiç sanmıyorum,» dedi.

Bu açıklamada büyük bir gerçek payı var gibiydi. Gökyüzü kuramını bir kenara bıraktık.

George dünyasal açıklamalara dönerek, «Bana kalırsa bir depresyon olmuş olmalı,» dedi.

Sonra sesi, hüznle titreyerek ekledi: «Keşke eti, o kesiyor olmasaydı... tüh tüh! Et de gitti!»

İçimizi çekerek gözlerimizi, tekrar Harris'in az önce oturmakta olduğu noktaya çevirdik. Aman Tanrım, birden kanımız damarlarımızda dondu, saçlarımız tek tek kabarıp dimdik oldu... Harris'in kafasını gördük. Uzun otların arasındaydı. Yüzü kıpkırmızı, aynı zamanda biraz gücenik.

İlk kendine gelen George oldu.

«Konuş!» diye bağırdı. «Söyle bize, ölü müsün, diri misin? Ve geri kalanın nerede?»

Harris'in kafası, «Eşekleşme,» dedi, «bilerek yaptınız bunu...»

George'la ikimiz bir ağızdan, «Neyi?» diye bağırdık.

«Beni buraya oturtunuz... tam bir eşek şakası! Yakalayın şu eti.»

Birden, çayırın ortasından et havaya yükseldi, karmakarışık olmuş, toza toprağa bulanmış bir et. Onun peşinden de Harris çıktı, sırlıslıkla, üstü başı perişan.

Farkına varmadan küçük bir hendeğin tam yanına oturmuş, biraz arkaya eğilince de, elindeki etle birlikte tepetaklak yuvarlanmıştı içine.

Ömründe hiç bu kadar şaşırmadığını söylüyordu. Hele devrilirken neye uğradığını anlayamamış, dünyanın sonu geldi sanmıştı birden.

Harris, bugün hâlâ o oyunu kendisine, George'la benim oynadığımızı sanır. Haksız kuşku-lar, masumları böyle izler durur işte. Şairin dediği gibi, «Kim kurtulabilir kuru iftiradan?»

Kim kurtulabilir?!

Wargrave - balmumları - Sonning - Montmorency'nin saçmalığı - Montmorency ile çaydanlık arasında savaş - George'un banjo çalışmaları ilgi görmüyor - amatör müzisyenlerin çektikleri - gayda çalmasını öğrenmek - Harris'in akşam yemeğinden sonra hüzünlenmesi - George'la benim yürüyüşe çıkışımız - aç ve ıslak dönüşümüz - Harris'teki gariplik - Harris ve kuğular, dikkate değer bir olay - Harris geceyi rahatsız geçiriyor.

Öğle yemeğinden sonra uygun bir rüzgâr bulduk. O rüzgâr bizi Wargrave önlerinden Shiplake'e kadar götürdü. Wargrave, ırmağın dirsek yaptığı bir yerde, yaz güneşi altında pek güzel görünüyor, insanın belleğindeki türlü tortuları canlandırıyor.

«George ve Ejderha»nın tablosu, yarısı Leslie, R. A., yarısı Hodgson tarafından boyanıp gerçekleştirilmiş olarak asılıdır Wargrave'de. Leslie savaşı, Hodgson da savaş sonrasını resimlemiştir. Yani George'u, rahatça birasını yudumlarken göstermektedir.

Sandford ve Merton'un yazarı olan Day de Wargrave'de yaşamış, daha önemlisi, burada öldürülmüştür. Kilisede, Bayan Sarah Hill'e, bir anma köşesi kurulmuştur. Bu kadın, kiliseye yılda bir sterlinlik bir bağışta bulunmuş, bu paranın her paskalya sonrasında iki erkek ve iki kız çocuk arasında bölüştürülmesini vasiyet etmiştir. Seçilecek çocuklar anne ve babalarının sözünden

hiç çıkmayan, hiç yalan söylemeyen, hiç sövgü bilmeyen, hiç hırsızlık yapmayan ve hiç cam kırmayan çocuklar olacaktır. Bütün bunlardan, yılda beş şiling uğruna vazgeçmeyi düşünebiliyor musunuz siz! Hiç değmez bence.

Bu kasabada yıllar önce, gerçekten bu sayılanların hiçbirini yapmayan bir çocuk bulunduğunu söylenir. Daha doğrusu, yaptığı görülmemiştir... ki, bu da yeterlidir ayrıca. O çocuk, onur tacını da kazanmış, kazandıktan sonra üç hafta boyunca Belediye binasında camlı vitrinde halka gösterilmiştir.

O günden bu yana paraların, ne olduğunu bilen yoktur. En yakındaki balmumu heykel müzesine verildiği söylentisi dolaşmaktadır.

Shiplake, güzel bir köydür. Ama tepe üzerinde olduğu için, ırmaktan bakılınca gözükmaz. Tennyson burada, Shiplake kilisesinde evlenmiştir.

İrmağın yukarıya, Sonning'e doğru olan kısmı kıvrımlı bükümlü olup irili ufaklı adaların arasından geçer. Sakin, sessiz, yalnız bir yerdir. Kıyılarda pek kimse yürümez. Yalnızca akşam bastırırken bir iki âşık çift görülebilir, o kadar. Arry ve Lord Fitznoodle geride, Henley'de kalmıştır, pis Reading'e de daha biraz vardır. Arada kalan bu kısım geçmişin hayalleriyle doludur.

Sonning'de indik, köyü şöyle bir dolaştık. Burası, koskoca ırmağın peri masallarına en çok benzeyen yeridir. Taştan ve tuğladan yapılmış gerçek bir köyden çok, sahne dekoruna benzer. Her ev güllerle kaplıdır. Haziran başlarında olduğumuz için bu güllerin hepsi de insanın içini coşturan renkli çiçek bulutlarıyla kaplıydı. Yolunuz Sonning'e düşerse, kilisenin hemen arkasındaki «Bull» da kalın. Eski köy hanlarının tipik örneğidir. Önünde kare biçiminde bir avlu, ağaçlar altında oturacak yerler, akşam olduğunda oralarda toplanıp içkilerini yudumlayan, köyün günlük dedikodusunu yapan yaşlılar, içerde alçak tavanlı

odalar, eski zaman pencereleri, garip merdivenler, kıvrılıp dönen koridorlar.

Sonning'de bir iki saat kadar dolaştık, sonra, Reading'e kadar gitmek çok zaman alacağından, Shiplake adalarından birine dönmeye karar verdik, geceyi geçirmek üzere oraya yerleştik. Yerimize yerleştiğimizde henüz vakit oldukça erkendi. George, bol bol vaktimiz olduğuna göre, kendimize güzel bir yemek hazırlayabileceğimizi söyledi. Irmakta nasıl yemek pişirileceğini bize göstermek istediğini belirtti, sebzeleri, söğüşten kalanları, öteki artıkları kullanarak bir İrlanda yah-nisi pişirmeyi önerdi.

Bu, eşsiz bir düşünceydi. George çalı çırpı topladı, bir ateş yaktı. Harris'le ben, patatesleri soymaya oturduk. Ben şahsen, patates soymanın bu kadar zor bir iş olduğunu, hiç bilmezdim. Bu tür işler arasında bu kadar zorunu görmemiştim. Neşeyle başladık. Hatta küçümsüyorduk bile, elimizdeki işi. Ama ilk patates soyulup bittiğinde, az önceki bu işi hafife alan halimizden eser kalmamıştı. Ne kadar özenle soysak, o kadar çok kabuk kalıyordu patatesin üzerinde. Bütün kabukları çıkarıp, gözleri, delikleri, çürükleri oyduğumuzdaysa, geriye patates diye bir şey kalmıyordu. Yani hemen hemen. George gelip soyduğumuz patatese şöyle bir baktı... kala kala bezelye kadar kalmıştı, patates.

«Yoo, öyle olmaz!» dedi. «Ziyan ediyorsunuz. Üstünü kazımak gerekir, soymak değil.»

Bu sefer kazımaya başladık. Bu iş soymaktan daha zor çıktı. Patateslerin öyle garip bir biçimi oluyor ki... her yanı çıkıntı, kovuk, sivrilik, delik dolu. Yirmi beş dakika boyunca deliler gibi uğraştık, dört patatesi ancak bitirdik. Birden farkına vardık; akşamın geri kalanını da, kendimizi kazıyıp temizlemekle geçirmemiz gerekiyordu.

İnsanı, patates kazımak kadar, kirleten şey görmedim. Harris'le ikimizin üzerindeki patates soyuklarının, yalnızca dört patatesten çıktığına

inanmak güçtü. Ekonomi ve dikkat ne kadar önemliymiş, buradan anlaşılıyor işte!

George, yahniye yalnızca dört patates koymak, saçmalığın daniskasıdır dedi. Altı tane daha alıp dikkatle yıkadık, onları soymadan yemeğe doğradık. Ayrıca bir lahanayla yarım torba bezelye de ekledik. George hepsini karıştırdı, sonra, tencerede daha çok yer olduğunu söyledi. İki heybeyideşmeye koyulduk, artık martık ne bulduksa çıkarıp yahninin içine attık. Domuz etinden kalan vardı, biraz pastırma vardı, onları da koyduk. George yarım konserve kutusu mersinbalığı buldu, onu da tencereye boşalttı.

Yahni pişirmenin yararı budur işte, diyordu George. Bütün artıklardan kurtuluyordu insan. Kabuğu çatlamış iki yumurta geçti elime. Onları da koyduk. George bunun, yemeğin suyunu koyultmaya yarayacağını söyledi.

Başka neler koyduk, pek hatırlayamıyorum ama, hiçbir şeyi ziyan etmediğimizi biliyorum. Olayı baştan sona büyük bir ilgiyle izlemiş olan Montmorency, bir ara düşünceli bir tavırla uzaklaştı, beş dakika sonra ağzında ölü bir sufaresiyle çıkageldi. Belli ki bunun da kendi katkısı olarak yemeğe eklenmesini istiyordu. Bu isteği bizimle alay etmek için miydi, yoksa gerçekten yardımcı olmaya mı çalışıyordu, orasından pek emin değilim.

Fareyi koyup koymamak konusunda tartıştık. Harris, bir sakıncası olmayacağı kanısındaydı. Nasılsa ötekilerle karışacaktı çünkü. Katılan her şeyin de yararı vardı. George ise, ille emsal arıyordu. İrlanda yahnisine sufaresi konduğunu hiç duymadığını söyledi. Kesin bilmediği bir şeyi denememekte kararlıydı.

Harris, «Yenilikleri hiç denemezsen nasıl olduğunu ne bileceksin?» diye sordu ona. «Dünyanın gelişmesini engelleyenler, hep senin gibiler oluyor işte. Sosisi ilk deneyen insanı düşünsene!» dedi.

Yahnımız inanılmayacak kadar başarılı oldu. Bu kadar lezzetli bir yemek yediğimi hatırlamıyorum. Öyle taze, öyle değişik bir yanı vardı ki! İnsanın damağı, hep aynı yemeklerin lezzetinden bıkıyor zamanla. İşte önümüzde yepyeni bir yemek, yepyeni bir tat vardı. Dünyadaki başka hiçbir şeyin tadına benzemeyen bir şey.

Çok da besleyiciydi. George'un da dediği gibi, iyi malzeme vardı içinde. Gerçi bezelyelerle patatesler biraz daha yumuşasa da olurdu ama, hepimizin dişleri sağlam olduğundan, bu nokta o kadar da önemli değildi. Suyuna gelince, o bir şiirdi... belki tadı biraz fazla zengindi... midesi güçsüz olanlar için. Ama çok besleyiciydi, bu, kesin.

Yemeği çay ve vişneli turtayla bitirdik. Çaya sıra geldiğinde Montmorency, çaydanlıkla bir kavgaya tutuştu ve fena halde bozguna uğradı.

Doğrusu, geziye ilk çıktığımızdan bu yana, Montmorency o çaydanlığa merak sardı. O kaynarken oturup bakıyordu. Yüzünde şaşkın bir ifade oluyordu bakarken. Arasıra hırlayarak onu kızdırmaya çalışıyordu. Çaydanlık kaynamaya, duman ve su püskürtmeye başladığı zaman bunu bir meydan okuma sayıyor, onunla kavgaya yelteniyordu. Tam o sırada birimiz, hemen koşup çaydanlığı kapıyor, avını onun elinden almış oluyorduk.

Bugün, o bizden önce davranmakta kararlıydı. Çaydanlık daha ilk sesi çıkardığı anda o ayağa kalktı, hırladı, tehdit edici bir tavırla çaydanlığa doğru ilerledi. Gerçi bizim çaydanlık ufak tefekti, ama boyundan umulmayacak ölçüde cesurdu. O anda kalkıp Montmorency'nin yüzüne tükürdü.

Montmorency ona dişlerini göstererek, «Ya, demek öyle!» diye homurdandı. «Çalışkan, saygın bir köpeğe küstahlık etmek ne demekmiş, gösteririm ben sana; sefil, koca burunlu pis serseri seni! Gel bakalım!»

Ve zavallı çaydanlığa saldırdı, onu burnundan yakaladı.

O anda, gecenin sessizliği içinde insanın kanını donduracak bir uluma sesi işittik, Montmorency sandalı terk etti, saatte otuz beş deniz mili hızla adayı üç kere turladı, arada sırada durup burnunu önüne çıkan serin çamur birikintilerine soktu.

O günden beri Montmorency, çaydanlığa dehşet, kuşku ve nefret karışımıyla bakıyor. Onu ne zaman görse, homurdanarak hızla geriliyor, kuyruğunu indirip bacaklarının arasına kısıtıyor. Biz çaydanlığı ocağın üzerine koyduk mu, o hemen sandaldan inip kıyıya çıkıyor, çay işi tümüyle sona erinceye kadar orada oturup bekliyor.

Akşam yemeğinden sonra George, banjosunu ortaya çıkardı, çalmak istedi; ama Harris, itiraz etti. Başının ağrıdığını, kendini buna dayanamayacak kadar güçlü hissetmediğini ileri sürdü. George, müziğin ona iyi geleceği kanısındaydı. Müzik sinirleri sakinleştirir, baş ağrısını geçirir, diyordu. Harris'e bu işin nasıl olduğunu göstermek amacıyla, bir iki de tıngırdattı.

Harris, baş ağrısını yeğlediğini söyledi.

George, o banjoyu çalmayı bugüne kadar da öğrenemedi. Hep karşısındakiler karşı çıktılar ona. Gezimiz bitmeden önce, iki üç akşam daha çalmaya yeltendi ama olmadı. Harris'in kullandığı dil, insanın sinirlerini bozmaya yeterdi. Bu yetmiyormuş gibi, Montmorency de oturup durmadan havlıyordu. Konserin sonuna kadar. Hiç şans tanımıyorlardı doğrusu George'a.

George alınmış gibi, «Ben çalarken ne diye böyle havlıyor bu it?» diye sorarken, bir yandan çizmeyi kaldırmış, Montmorency'ye bütün gücüyle fırlatmıştı.

Harris çizmeyi havada yakalayıp, «O havlar-ken sen ne diye çalıyorsun ki?» diye çıkıştı. «İliş-me zavallıya. Müzik kulağı var onda. Dertleniyor ne yapsın. Senin çalışın havlatıyor zavallıyı, bir tek o anlıyor müziğini...»

George, sonunda banjo çalışmalarını evine dönünceye kadar, ertelemeye karar verdi. Ama orada da pek uygun bir atmosfer bulamadı. Bayan P. kapıyı vuruyor, çok özür diliyor, kendisinin şahsen dinlemekten pek hoşlandığını, ama üst kattaki kadının durumunun kritik olduğunu, doktorun da bebeğe bir şey olur, diye korktuğunu ileri sürüyordu.

George, bu kez de geceleri banjosunu alıp sokağa çıkmaya, meydanın kenarında çalmaya başladı. O zaman da o çevrede oturanlar, polise şikâyet ettiler. Bir gece George'a tuzak kuruldu, George yakalandı. Aleyhindeki kanıtlar çok sağlamdı. Altı ay boyunca gürültü çıkarmama cezasına çarptırıldı.

O zaman cesareti kırılır gibi oldu. Altı aylık süre dolduktan sonra, işe yeniden başlamak için bir iki zayıf çaba gösterdiyse de her seferinde aynı soğuk davranışlarla karşılaştı. Dünya ona savaş açmış gibiydi, bu konuda. Bir süre sonra umudunu tümüyle yitirdi, çalgıyı çok ucuza satacağına dair ilan verdi, onun yerine iskambil numaraları öğrenmeye başladı.

Bir çalgı çalmayı öğrenmek, herhalde pek kolay bir iş olmasa gerek. Sanki toplum, bireylerin çalgı çalmayı öğrenmesi için elinden gelen yardımı yaparmış gibi görünüyorsa da gerçek, hiç de öyle değil!

Bir zamanlar bir genç tanırdım. Gayda çalmaya merak sarmıştı. Karşılaştığı muhalefeti anlatamam size. Kendi ailesinden bile, bir teşvik görmedi zavallı! Babası zaten bu işe ta başından karşıydı. Konu açıldı mı, pek acı konuşuyordu.

Arkadaşım gayda çalışmak için sabahları erken kalkmaktaydı, ama sonunda bundan, vazgeçmek zorunda kaldı. Kızkardeşi engel olmuştu. Biraz dindar bir kız olduğundan, güne böyle başlamanın korkunç bir şey olduğunu, uğursuzluk getirebileceğini ileri sürmüştü.

Bu sefer arkadaşım geceleri, aile yataklarına çekildikten sonra çalışmaya başladı. O da olmadı, çünkü bu kez de evin adı, kötüye çıktı. Geç saatte evlerine dönmekte olan insanlar kapının dışında durup dinliyor, ertesi sabah Bay Jefferson'un evinde gece korkunç bir cinayet işlendi, diye haberler yayıyorlardı çevreye. Duydukları sesleri bire bin katarak anlatıyorlardı. Önce öldürülenin çığlıkları, sonra katilin kaba sövgüleri ve homurtuları, sonra bir merhamet yakarısı, en sonunda da ölünün çıkardığı gargaraya benzer cılız bir soluk.

Arkadaşımı gündüzleri, yalvara yakara arka taraftaki mutfakta çalışmaya razı ettiler. Aradaki tüm kapıları kapatıyorlardı bu iş için. Ama çok başarılı çaldığı pasajlar yine de salondan duyuluyordu. Annesi gözyaşlarına boğuluyordu bu sesleri duyduğunda.

Kadıncağız öyle anlarda, ölmüş babasını hatırladığını söylüyordu. Babasını Yeni Gine sahillerinde yüzerken bir köpek balığı yutmuştu. Seslerin, neden ona bu olayı hatırlattığını, kendisi de bilemiyordu.

Sonunda ona bahçenin ucunda bir baraka yaptılar. Burası evden çeyrek mil uzaktaydı. Çalışmasını alıp oraya gitmesini, orada çalışmasını söylediler. Arasına eve gelen bir konuğa durumu açıklamayı unuttukları da oluyordu. Konuk bahçeye, dolaşmaya çıkıyor, birden gaydanın sesine hazırlıksız yakalanıyor, ne olduğunu anlayamıyordu. Yeterince güçlü bir insansa, yalnızca kriz geçirmekle bu işten sıyrılıyordu; ruhsal yapısı bozuk olanlar, deliliğe sürükleniyorlardı.

Gayda acemilerinin ilk çaldıkları parçalarda üzücü bir taraf vardır, bunu kabul etmek zorundayız. Ben de o arkadaşı dinlerken bunu sık sık hissetmişimdir. Gayda denilen alet, çalması çok zor bir alet. Çalmaya başlamadan önce, tüm ezgiye yetecek kadar soluğu içinize çekmeniz gerek galiba. Jefferson'u dinlerken edindiğim izlenim bu.

İlk notaları çok güçlü, atak, «savaşa koşalım!» türünde notalar oluyor, sonra devam ettikçe sesler yumuşuyor, son dize orta yerde yıkılıyor ve bir tıslama sesiyle orada kalıyor.

İnsanın gayda çalabilmesi için son derecede sağlıklı olması gerek.

Genç Jefferson, o gaydada yalnızca bir tek ezgi çalmayı öğrenebildi. Yine de repertuarının cılızlığından yakınan kimseyi görmedim. Hem de hiç. Çaldığı ezginin, «Campbells are Coming, Hooray - Hooray!» olduğunu söylüyordu. Babasıysa, o şarkının «Blue Bells of Scotland» olduğunu savunmaktaydı. Çalınanın hangi şarkı olduğundan kimse, pek emin değilse de, İskoç şarkısı havasında olduğunu herkes kabul ediyordu.

Yabancılarla üç tahmin hakkı veriliyor, onlar da her seferinde başka bir şarkı adı söylüyorlardı.

Harris, akşam yemeğinden sonra pek tatsızlaştı. Sanıyorum o yahni dokundu ona. Zengin yaşama, kaliteye alışkın değildir, Harris. George'la ikimiz onu sandalda bırakıp, Henley'de biraz dolaşmaya karar verdik. Harris burada kalıp bir viskiyle bir pipo içeceğini, gece hazırlıklarını yapacağını söyledi. Döndüğümüzde kıyidan seslenecektik, o da adadan kürekle gelip bizi alacaktı.

«Sakın uyuyakalma, arkadaş», dedik.

O adaya doğru uzaklaşırken, «Midemde bu yahni varken, pek sanmam,» diye karşılık verdi.

Henley, yıllık yöresel şenliğe hazırlanıyordu, cıvıl cıvıldı. Sokaklarda pek çok tanıdığa rastladık, hoş beş derken zaman sandığımızdan çok daha çabuk akıp geçti. Dört millik dönüş yürüyüşüne başladığımızda saat, on bire yaklaşıyordu.

Pis bir geceydi. Soğuktu. Yağmur çiselemeye başlamıştı. Karanlık, sessiz tarlalar arasında yürürken alçak sesle konuşuyor, acaba doğru yolda mıyız, diye merak ediyor, sandalımızın sıcaklığını, tenteden sızan ışıkları özlüyorduk. Harris'i, Montmorency'yi, viskiyi de özlüyor, keşke bir an önce onlara kavuşsak, diye düşünüyorduk.

Hayalimizde kendimizi sandalda gördük. Yorgun ve biraz da aç. O gamlı ırmak, o şekilsiz ağaçlar... onların altında o kara gölgeler! Bütün bunlara karşın bizim sandalımız sıcak ve neşe dolu. Akşam yemeğimizi yerken canlandırıyor-duk kendimizi, gözümüzde. Söğüş etlerimizi diş-liyor, birbirimize ekmeği uzatıyorduk. Çatal bı-çağın şen çingirtıları, gülen sesler... bu hayali ger-çekleştirmek üzere adımlarımızı sıklaştırdık.

Sonunda kıyıya vardık ve sevindik. Çünkü o zamana kadar, ırmağa doğru mu yürüyoruz, ters yönde mi yürüyoruz, pek de emin değildik. İnsan yorgunken, canı bir an önce yatmak isti-yorken, bu tür kuşkular can sıkabiliyor. Shipla-ke'den geçtiğimizde saat on ikiye çeyrek vardı. George düşünceli bir sesle,

«Sandal hangi adadaydı, hatırlıyor musun?» diye sordu.

«Hayır,» derken benim sesim de düşünceli çıktı, «hatırlamıyorum. Kaç ada vardı?»

«Yalnızca dört tane,» dedi George, «sorun değil. Yeter ki bizimki uyanık olsun.»

«Ya değilse?» diye sordum ama, o düşünce-yi çabucak bir yana bıraktık.

Birinci adanın karşısına vardığımızda durup seslendik, cevap yok. İkincisine yürüdük, bir da-ha denedik, yine aynı sonuçla karşılaştık.

«Hah! Hatırladım!» dedi George. «Üçüncü adaydı!»

Umutla üçüncünün karşısına koştuk, bağır-dık.

Cevap yok!

Durum, giderek kötüleşiyordu. Saat gece ya-rısını çoktan geçmişti. Shiplake ve Henley'deki oteller tıklım tıklımdı bu gece herhalde. Evleri dolaşıp kapılar vura vura, kiralık odanız var mı diye de soramazdık, bu saatten sonra. George, Henley'e dönüp sokakta bir polisi pataklamamızı önerdi. Bizi karakola tıkarlardı bu gece. Ama sonra aklımıza başka bir şey geldi. «Ya polis bizi

karakola götüreceği yerde, dövüşmeye karar verirse?»

Sabaha kadar tüm zamanı, polislerle dövüşerek geçiremezdik. Hem ayrıca işi abartıp da altı aya falan mahkûm olmak da işimize gelmezdi.

Karanlıkta dördüncü ada, diye gördüğümüz gölgenin karşısında birden kendimizi pek bitkin hissettik. Oradan da bir cevap gelmedi. Yağmur iyice hızlanmıştı. Daha da hızlanacağı benziyordu. İliklerimize kadar sıırılsıklamdık. Üşüyorduk. Sefildik. Acaba gerçekten dört ada mı var, yoksa daha çok mu var diye merak ettik. Biz adalara yakın yerde miydik, yoksa ırmağın bambaşka bir tarafında mıydık? Karanlıkta her şey öyle yabancı, öyle farklı görünüyordu ki! Ormanda kaybolanların acılarını ne kadar iyi anlıyorduk!

Tam bütün umudumuzu kestiğimiz sırada... evet, biliyorum, roman ve hikâyelerde olaylar hep böyle başlar; ama, ne yazık ki böyle oldu. Ayrıca, bu kitabı yazmaya başlarken doğruyu, yalnızca doğruyu söyleyeceğime söz vermişim. Alışılmış kalıplar kullanmak pahasına bile olsa, dönmeyeceğim bu sözümünden.

Gerçekten, tam bütün umudumuzu kesmiştik ki, ırmağın biraz aşağısında, karşı ağaçların arasında garip, büyümlü bir ışığın oynaşmakta olduğunu gördüm. Bir an aklıma hayaletlerle hortlaklar geldi. Öyle gölgeli, öyle esrarengiz bir ışıktı ki! Ama bir an sonra, bunun bizim sandal olduğunu anladım. Kopardığım çığlık, ırmağı yatağında oynatacak güçteydi.

Soluksuz bekledik ve sonra da... aah! karanlığın o Tanrısal musikisi!... Montmorency'nin bize cevap veren havlaması geldi kulağımıza. Yedi Uyuyanlar'ı uyandıracak gibi bağırdık bu sefer... aslında yedi kişiyi uyandıracak çığlığın, neden bir kişiyi uyandırandan daha yüksek olması gerektiğini de hiç anlayamamışımdır ya, neyse. Bize bir saat gibi gelen, ancak beş dakikayı aşmayan bir sürenin sonunda, ışıklı bir teknenin karanlıklar içinde bize doğru yaklaşmakta olduğu-

nu gördük. Harris'in uykulu sesi, bize nerede olduğumuzu soruyordu.

Bir garipliği vardı Harris'in. Normal yorgunluğa benzemiyordu. Sandalı kıyının yüksek bir yerine yanaştırdı. Oradan binmemize olanak yoktu. Kendisi yeni baştan uykuya dalmıştı bile.

Onu uyandırmak için, bir kez daha olanca gücümüzle bağırmamız gerekti. Sönunda akli başına geldi, biz de sandala binebildik.

Harris'in yüzünde hüznü bir ifade vardı. Başından çok dertler, sıkıntılar geçmiş bir adama benziyordu. Bir şey mi oldu, diye sorduk...

«Kuğular!» dedi.

Anlaşıldığına göre, sandalı, kuğu yuvasına yakın bir yere demirlemiştik. George'la ben gitikten biraz sonra dişi kuğu gelmiş, hır çıkarmıştı. Harris onu kovalamayı başarmıştı ama, az sonra yanında kocasıyla dönmüştü. Harris, o iki kuğuyla kahramanca döğüşmüş, sonunda cesareti ve becerisi sayesinde onları yenmişti.

Yarım saat kadar sonra, yanlarında on sekiz kuğuyla geri dönmüşlerdi! Harris'in anlattıklarına bakılırsa, kıran kırana bir savaş olmuştu. Kuğular, Harris'i ve Montmorency'yi sandaldan çıkarıp suya atmak, boğmak istiyorlardı. Ama Harris, kendini dört saat boyunca aslanlar gibi savunmuştu. Hepsini öldürmüştü sonunda. Hayvanlar, ölmek üzere uzaklaşmışlardı suyun üzerinde, kanat çırpı çırpı.

George, «Kaç kuğu var demiştin?» diye sordu.

Harris uykulu bir sesle, «Otuz iki,» dedi.

George, «Daha demin on sekiz demiştin,» diye hatırlattı.

Harris, «Hiç de demedim,» diye homurdandı. «On iki dedim. Saymasını bilmeyecek miyim?»

Bu kuğu olayının aslı faslı neydi, hiçbir zaman öğrenemedik. Sabah olduğunda Harris'e bu konuda soru sorduğumuz zaman, «Hangi kuğular?» diye şaşaladı. George'la benim düş görmüş olduğumuzu söyledi.

Ah, sandalımıza dönmüş olmak ne büyük bir mutluluktur! Hele onca üzüntü ve korkudan sonra! George'la ikimiz iştahla sofraya kurup yemek yedik. Viskiye bulabilirsek, üstüne biraz da keyif edecektik ama bulamadık. Harris'e viskiyi ne yaptığını sorduysa da görünüşe göre «viski» denilen şeyin ne olduğunu bilmiyordu. Neden söz ettiğimizi bile, anlamıyordu. Montmorency bir şeyler biliyormuş gibi görünüyordu ama, o da konuşamadı.

O gece çok iyi uyudum. Harris olmasa, daha bile iyi uyurdum. Gece boyunca on, on iki kez uyandığımı, Harris'i elinde fenerle sandalda dolaşır gördüğümü hayal meyal hatırlar gibiyim. Elbiselerini arayıp duruyordu. Bütün gece elbiselerini merak etti durdu, gibime geliyor nedense.

İki kez George'u uyandırdı, pantolonu onun altında mı kalmış, anlamaya çalıştı. İkincisinde George, çok öfkeleni.

«Gece yarısı pantolonu ne yapacaksın?» diye sordu kızgın bir sesle. «Yatıp uyusana!»

Ben, bir sonraki uyanışımda Harris'i, büyük kaygılar içinde buldum. Bu sefer, çoraplarını kaybetmişti sanıyorum. Arkamı dönüp tekrar uykuya dalarken de, şemsiyesinin nereye gitmiş olduğunu merak ettiğine dair bir şeyler mırıldanmakta olduğunu hayal meyal hatırlıyorum.

Ev işleri - çalışma aşkı - eski denizcilerin yaptıkları ve anlattıkları - yeni kuşağın kuşkuculuğu - ilk tekne anıları - sal taşımacılığı - George'un raconu - eski denizciler ve yöntemleri - sakin ve sessiz - acemiler - Punting - üzücü bir kaza - dostluğun zevki - ilk yelken anılarım - neden boğulmadığımız konusunda düşünceler.

Ertesi sabah erkenden uyandık ve Harris'in önerisi üzerine hafif, basit bir kahvaltıyla yetindik. Bulaşıkları yıkayıp her şeyi topladıktan sonra (bu tür iş, bitmek bilmeyen işlerden olup, daha önce sık sık aklıma takılan bir sorunun cevabını da anlamamı sağlamıştı. O soru, yalnızca ev işiyle uğraşan bir kadının, vaktini nasıl geçirdiği sorusuydu), saat on sularında günün güzel yolculuğuna yeniden başladık.

Bu sabah tekneyi, halatla karadan çekeceğimiz yerde, kürekle gitmeyi, bir değişiklik olsun diye tercih etmiştik. Harris, iyi bir düzenleme yaptığını sanarak, küreklere George'la benim geçmemizi, kendisinin dümene oturmasını önerdi. Ben hiç o kanıda değildim. Harris'in işi George'la birlikte yüklenmesi, benim biraz dinlenmeme izin vermesi daha iyi olurdu bence. Bu düşüncemi kendisine de açıkladım. Bu gezide ben, kendime düşen işten çok daha fazlasını yapıyorum gibi, geliyordu bana. Kanılarım giderek güç kazanmaya da başlamıştı.

Bana hep, üstüme düşenden fazla iş yapıyor-
muşum gibi gelir. Çalışmaya üşendiğimden değil,
inanın. Severim çalışmayı. Hayranlık duyarım.
Oturup saatlerce seyredebilirim. Yakınımda olsun
isterim. Ondan uzak kalmak fikri, beni son dere-
ce üzer.

Hiçbir iş ağır gelmez bana. İşleri biriktirmek
bende bir tutku halindedir. Çalışma odam tavan-
lara kadar yapılacak işlerle doludur. Artık yeni-
sini sığdırmaya yer kalmamış durumdadır. Yakın-
da bir kısmını kaldırıp atmam gerekecek, herhal-
de.

Ayrıca işimde dikkatliyimdir de. Yanıma
yapmak üzere aldığım o işlerden bazıları, yıllar-
dır orada. Üstlerine bir parmak izi bile eklenme-
miş. İşimden büyük gurur duyarım. Yerinden in-
dirir, tozunu alırım. Hiç kimse, işlerini benden
daha temiz tutamaz.

Ama, çalışmayı ne kadar çok seviyor olur-
sam olayım, hak diye de bir şey vardır. Hiçbir
zaman kendi hakkımdan fazlasını almaya çalış-
mam.

Oysa bu sefer, istemeden alıyor gibiydim. Ba-
na öyle geliyordu. Canım sıkıldı.

George bana, bu konuda pek kaygılanmama
gerek olmadığını söyledi. İş konusunda payıma
düşenden fazlasını aldığımı sanmam, yalnızca be-
nim o titiz yaratılışımın sonucuymuş, öyle dedi.
Aslında payımın yarısını bile almadığımı belirtti.
Ama sanıyorum bunları, yalnızca beni, rahatlat-
mak için söylüyordu.

Bence teknelerde herkes, bütün işi kendisinin
yapmakta olduğunu düşünür hep. Harris'e göre,
aramızda tek çalışan oydu. George da ben de
onu, sömürüyorduk. George'a gelince, Harris'in
yalnızca yiyip içip yan gelip yattığını söylüyor,
iş denmeye layık, ne yapıyorsa kendisinin yap-
tığını savunuyordu.

Ömründe Harris'le benden daha tembel iki
kişiyle geziye çıkmadığını söyledi.

Harris bu fikri pek komik buldu.

«Bizim George'un çalışmaktan söz edişine bak hele!» diye güldü. «Yarım saat çalışsa ölür o.» Bana dönüp sordu: «Sen hiç George'u çalışırken gördün mü?»

Harris'e katıldım, hiç görmediğimi söyledim. Hele bu gezi başladıktan bu yana, hiç.

George, Harris'e kızmıştı. «Sen bunu nereden bileceksin, onu da anlayamıyorum,» dedi. «Bütün günün uykuda geçiyor.» Bana dönerek sürdürdü: «Yemek saatlerinin dışında, sen hiç Harris'i tam anlamıyla uyanık gördün mü?»

Gerçek söze ne denir? George'a bütün yüreğimle katılıyordum. Doğrusu Harris, teknedeki işlere pek yardımcı olmuş sayılmazdı. Ta başından beri. Bu kez de Harris,

«Eh hiç değilse J.'den fazla çalıştım ya!» diye çıkışmaz mı?

George da, «Ondan da az çalışacak değildin herhalde!» diye karşılık verdi.

Harris, «Galiba J. kendini, bu teknede, 'yolcu' sanıyor,» diye sürdürdü sözünü.

İşte, bu tekneyi ta Kingston'dan buraya getirdiğim, her şeyi yönetip denetlediğim için bana böyle teşekkür ediyorlardı. Onlara baktığım, köle gibi hizmet ettiğim için... dünya böyleydi işte...

Sonunda işi tatlıya bağladık. Harris'le George kürekle Reading'i geçecekler, ondan sonra ben, tekneyi halatla çekecektim. Akıntıya karşı halatla sandal çekmek doğrusu bugün bana pek o kadar cazip gelmiyor. Bir zamanlar zor işlerden çok hoşlanırdım. Şimdi artık gençlere bir fırsat vermekten yanayım.

Eski tekneçilerin de hepsinin işler zorlaşınca neden aynı şeyi yaptıklarını şimdi çok iyi anlıyorum. Bu tipleri ilk bakışta bile tanımak çok kolaydır. Böyleleri sandalın dibine, yastıkların üzerine sere serpe yayılır, kürek çeken gençlere geçen yaz başlarından geçen serüvenleri anlatırlar.

«Siz bu yaptığınıza zor iş mi diyorsunuz, biz, neler gördük neler!» diye mırıldanırlar dişlerinin arasından. «Geçen yaz Jim Biffles, Jack ve ben öğ-

lende Marlow'dan yola çıkıp akşama kürekle Goring'e varmıştık. Bir kez bile mola vermemiştik. Hatırlıyor musun, Jack?»

Jack, o sırada burun tarafında kendine, bulabildiği tüm halı ve ceketlerden bir döşek sermiş, iki saatten beri horluyor olurdu. Bu söz üzerine uyanır, olayı hatırlar, üstelik o gün çok güçlü bir akıntı ve çok sert bir rüzgâr da olduğunu ekledi.

Birinci konuşucu, «Otuz dört mil falandı galiba,» derdi. Bir yandan uzanır, yeni bir yastık bulup kafasının altına çekerti.

Jack o zaman, «Yoo, o kadar abartma, Tom,» derdi, «olsa olsa otuz üç mildi.»

Tom'la Jack, bu konuşmanın verdiği yorgunlukla, bir kez daha uykuya dalarlardı. Karşılarındaki iki saf gençse böyle usta kürekçilerin sandalında gezmekten gurur duyarak, daha bir güçle asılırlardı küreklere.

Ben de gençken çok dinlemiştim, böyle masalları büyüklerimden. Hepsini de saf saf yutar-dım. Her kelimesini sindirir, arkasını beklerdim, ağzımı açıp. Oysa bugünkü gençleri eskiye inandırmak çok zor. Biz, yani George, Harris ve ben de geçen yıl yanımıza bir çırak almıştık. Biz de ona, daha önce yaptığımız akıl almaz numaraları anlatmış durmuştuk.

Her şeyi sunmuştuk ona. Anlatıla anlatıla kut-sallık kazanmış yalanları... yedi tane de kendimiz uydurmuştuk. Bir tanesi enikonu olabilecek bir olaydı. Ayrıca üzerine eklediğimiz süslemeler dışında, bir süre önce dostlarımızdan birkaçının başından geçmiş bir şeydi. Küçük çocuklar bile inanırdı rahatlıkla. Gelgelelim o genç, bütün bu anlattıklarımızla dalga geçti, yapabiliyorsanız yine yapın da görelim, diye meydan okudu; yapamayacağımıza dair, bire on bahse tutuşmaya bile kalktı.

O sabah da kürek çekmekle ilgili anılarımızın sözü açıldı. Her birimiz, kürekçiliğimizin ilk günlerini anlattık. Benim ilk denizcilik anım, beş kişi üçer peni vererek Regent's Parktaki havuza san-

dalla açılışımız, sonra park bekçisinin kulübesinde kurulanışımızdı.

O olayda denizciliği bir kez tadınca, sık sık salla çıkar olmuştum. Bu iş, sanıldığından çok daha heyecan vericiydi. Özellikle de siz gölün tam orta yerindeyken, sal yapmak üzere kullandığınız kütüklerin sahibi, elinde bir sopayla kıyıda beliriverirse.

O beyefendiyi orada görünce içinizden, şu sıra kimseyle konuşmak istemeyişiniz geçerdi. Dahası, kimseye kabalık etmeden, böyle bir karşılaşmadan kaçınmayı yeğlerdiniz; hemen bunları düşünürdünüz. Bu nedenle de gölün karşı kıyısına yanaşarak, onu hiç görmemiş gibi yapıp eve gitmek isterdiniz. Ancak o, ne pahasına olursa olsun, size yetişmek, sizinle hesaplaşmak ister gibiydi.

Ağzından çıkan sözlere bakılırsa, babanızı da sizi de yedi sülalenizi yakından tanıyordu. Ama yine de içinizde, onunla tartışmak için hiçbir istek duymuyordunuz. Adam size, onun kütükleri alınıp da nasıl sal yapılmış göstereceğini söylüyordu, bağıra çağıra. Oysa siz, bu işi zaten bildiğiniz için, yapılan bu nazik teklifi kabule yanaşmıyordunuz!

Ama onun sizinle konuşma hevesi, sizin isteksizliğinizin çok üzerindeydi. Gölün çevresinde dört dönmesi, nereye yanaşsanız sizi karşılamak için orada bitivermesi büyük incelikti doğrusu; unutulacak gibi değil!

Adam tıknaz, hemen tıknefes kalıveren tiplerdense işiniz iş; avanslarını reddetmek kolay olurdu. Ama eğer genç, uzun bacaklı tiplerdense, buluşmadan kaçınmaya olanak yoktu. Yine de toplantı uzun sürmezdi hiçbir zaman. Konuşan, genellikle o olur, ağzından çıkan sözler ünleme benzeyen, tek heceli, ya da kısa kısa sözlerden oluşurdu. Kendinizi ondan kurtarabildiğiniz anda hemen toz olurdu.

Salcılık işine üç ay devam ettim. Bu süre, salcılıkta yeterince ustalaşmama yetti de arttı bile. Ondan sonra küreğe başlamaya karar verdim, yat kulüplerinden birine yazıldım.

Lea ırmağındaki teknelerle, özellikle cumartesi öğleden sonra çıkarsanız, kısa zamanda su manevralarını, üstünüze üstünüze gelen yük teknelerinin yolundan kaçmayı iyi öğrenirsiniz. Bu tecrübe insana, sandalın dibine ikide bir sırtüstü yatmayı, sandal çeken halatların sizi suya atmasından kurtulmayı da öğretir.

Ama size bir stil kazandırmaz. Ben stilimi ancak Thames'e çıktıktan sonra kazandım. Bugün artık benim kürek çekme stilim, büyük sükse yapmaktadır. Nice kimseler, kürek çekişimde kimsede bulunmayan garip bir hava bulunduğunu söylemişlerdir.

George, on altı yaşına gelinceye kadar suyu bardakta görmüş yalnızca. O sıralar sekiz yaşıyla birlikte, bir cumartesi günü, Kew yakınlarına gelmişler. Niyetleri oradan bir sandal kiralayıp Richmond'a gidip gelmekmiş. Daha önce bir iki kez Serpentine'e kadar kürek çekmiş olan Joskins diye biri de yanlarındaymış; sandal gezilerinin çok zevkli olduğunu söylüyormuş onlara.

Onlar iskeleye ayak bastıklarında akıntı dışarı doğruymuş, güçlü de bir rüzgâr varmış. Yine de hiç kaygılanmamışlar. Sandallarını beğenip seçmişler.

Sekiz kürekli bir yarış teknesi seçmişler. O güzel görünmüş gözlerine. Lütfen şunu verir misiniz, demişler adama, kibarca... İskele görevlisi bir yere gitmişmiş, yerine bir çırak bakıyormuş. Çocuk, onların isteğine karşı çıkmaya, onları uyar-maya çalışmış, aile gezilerinde kullanılanlardan bir iki tekne göstermiş, ama onlar yanaşmamışlar, ille de sekiz kürekli. Kendilerini, en çok o yarış teknesine yakıştıırıyorlarmış, o an.

Çocuk, sonunda istedikleri tekneyi, denize indirmiş. Hepsi ceketlerini çıkarmış, ya Allah deyip, yerlerine geçmeye hazırlanmışlar. Çocuk onlara söyle bir bakmış, daha o zamandan iriyarı olan George'u gözüne kestirip, dört numaralı küreğe sen geç, demiş. George bundan sevinç duyacağını belirtmiş, yerini almak üzere, dümene arkasını dönüp otur-

muş. Kaldırıp yeni baştan oturtmuşlar, peşinden de ötekiler binmiş.

İçlerinden sinirli bir tipi dümenci olarak seçmişler, Joskins ona, dümenin ilkelerini ana çizgileriyle anlatmış. Sonra Joskins baş küreğe geçmiş, bu işin çok kolay olduğunu, kendisi ne yaparsa öyle yapmalarını öğütlemiş. Hazırız, demişler, iskeledeki çocuk sopayı eline almış, onları sulara doğru itmiş.

Ondan sonraki olayları George, pek ayrıntılı olarak anlatamıyor, nedense. Daha yola yeni çıkarırken, beş numaralı küreğin sapının kendi ense köküne olanca hızıyla inmesiyle, oturduğu yerin büyü yapılmış gibi altından yok olduğunu, kendisini sandalın tabanında bulduğunu söylüyor. Garip bir rastlantıyla, iki numara da karşısında. Üstelik bir de onun ayakları da havaya kalkmış. Belli ki kriz geçiriyormuş.

Kew Köprüsünün ters taraftaki arkı altından saatte sekiz mil hızla uçarak geçmişler. İçlerinde tek kürek çeken Joskins'miş o sıra. George tekrar yerine oturmayı başarınca, ona yardımcı olmaya çalışmış, ama küreğini suya daldırdığı anda, küreğin ucu teknenin altına doğru kayıp gözden kaybolmuş; dahası George'u da suya düşürmeye çalışmış, George bu işe fena halde şaşalamış.

Dümenci dümenin iplerini bırakıp gözyaşlarına gömülmüş.

Geriye dönmeyi nasıl başardıklarını George, hiç bilemiyor. Tek bildiği, bu işin kırk dakika sürdüğü. Kew Köprüsü üzerinde yoğun bir kalabalık, bu gösteriyi ilgiyle izliyormuş. Herkes onlara bağırıyor, şöyle yapın, böyle yapın diye, her kafadan bir ses çıkıyormuş. Sandalı köprünün arkı altından geri geçirmeyi üç kez başarmışlarsa da, üçünde de su, onları tekrar alt tarafa atmış. Dümenci ne zaman başını kaldırıp köprüyü tepesinde görse, yeni baştan hıçkırıklara gömülüymüş.

George o gün, ilerde deniz sporlarını seveceğimi söyleselerdi inanmazdım, diyor.

Harris ise ırmaktan çok, denizde kürek çekmeye alışkındı. Spor olarak onu, tercih ediyordu. Ben etmem. Geçen yaz Eastbourne'dan küçük bir tekneyle çıktığımı hatırlıyorum. Yıllar önce denizde de epey kürek çekmişliğim vardı. Bu yüzden, başarıyı sanıyordum. Ama çıkınca anladım ki ben, bu sanatı tümüyle unutmuşum. Küreklerden biri suyun altına dalmışken öteki, havada daireler çiziyordu.

Küreklerin her ikisiyle, suları aynı anda kavrayabilmek için ayağa kalkmam gerekiyordu. Kıyıları soylularla, varlıklılarla doluydu. Onların önünden böyle kürek çekerek geçmek zorunda kaldım. Gülünçtü. Kumsalın ortalarında karaya vurdum, beni geri getirmesi için yaşlı bir denizcinin yardımından yararlandım.

Eski denizcilerin, hele de saat ücretiyle tutulmuş olanlarının kürek çekmesine bayılırım. Öyle sakın ve dinlendirici bir halleri vardır ki! Acele diye, telaş diye hiçbir şey yoktur adamların içlerinde. Oysa o telaş, çağımız yaşamının giderek daha önemli ve tipik yanı haline geliyor. Eski sandalcı, öteki sandalları geçmek için parmağını bile kıpırdatmaz. Bir başka sandal ona yetişip geçerse, hiç üstüne alınmaz. Ayrıca, onunla aynı yöne gidenlerin hepsi, er geç yetişir, birer birer geçerler onu, hiç önemsemez. Oysa bu durum, bazı insanları küplere bindirir, rahatsız eder. Pişkin sandalcının bu tür durumlardaki tutumu, hırsla ve kasıtlılığa karşı değerli bir ders sayılmalı bence.

Bir çift kürekle bir sandalı doğru dürüst yönetmek, doğrusu öğrenmesi zor bir sanat değildir; ama insanın, kızların önünden geçerken o kürekleri iyi idare edebilmesi için epey zaman geçmesi, epey çalışması da şarttır. Böyle zamanlarda gençlerin eli ayağına dolaşır. Bir dakika içinde, yirminci kez sizinkiyle kördüğüm olmuş küreğini ayırmaya uğraşan genç, «Ne kadar garip,» diye sızlanır, «tek başıma kürek çekerken yapabiliyorum oysa!»

Acemilerin birbiriyle tempo tutturmaya çalışmasını izlemek pek eğlencelidir. Öndeki asla ar-

kadakine uyamaz; çünkü ona göre arkadaki, çok aptalca kürek çekiyordur. Arkadaki buna sinirler, deminden beri öndekine uymak için uğraştığını, onunsa pek yeteneksiz olduğunu ileri sürer. O zaman öndeki bozulur, arkadakinin kendisiyle uğraşacağına, adam gibi kürek çekmeyi öğrenmesini önerir.

Yüz metre kadar ilerlerler, ama durum düzelmez. Derken akıllarına parlak bir fikir gelir.

Öndeki, «şimdi anladım neden böyle olduğunu,» der arkadakine dönerek, «sendekiler benim küreklerim. Gel değişelim.»

Arkadaki de «Ben de niçin bunlarla çekemiyorum diye merak ediyordum,» der. O da sevinmiştir. Hevesle kürekleri yerlerinden çıkarıp değiştirirler. «Şimdi olacak işte!» derler.

Ancak, yine olmaz. Öndeki kürekleri çekebilmek için, kollarını omuzlarından çıkacak kadar ileri uzatmak zorunda kalır, arkadaki de her seferinde küt, küt diye kendi göğsüne çarpmaya başlar. Çaresiz tekrar değiştirirler, bu arada, sandal sahibinin kendilerine yanlış kürek verdiğiine karar verirler. Ona sövüp sayarken aralarındaki dostluk pekişir, birbirlerine daha bir anlayış göstermeye başlarlar.

George, değişiklik olsun, diye punting yapmayı da sık sık düşündüğünü söyledi. Punting, aslında görüldüğü kadar kolay bir şey değildir. Kürekte olduğu gibi, sopayı dibe saplayarak ilerlemeyi de kısa zamanda sandalı hareket ettirmeyi de öğrenirsiniz. Yine bunu da ustalıkla yapabilmek zaman ister.

Bir arkadaşım, ilk defa punting'e çıktığında başına pek garip bir kaza gelmişti. Daha başlangıçta işi öyle güzel öğreniyordu ki, pek zevkleniyor, pek kendini beğeniyordu bu yüzden. Teknenin üzerinde bir öne, bir arkaya yürüyor, sopayı önden saplayıp arkaya koşuyor, tecrübeli punting'ciler gibi numaralar yapıyordu. Müthiş bir şeydi!

Öyle de devam edecekti. Ama eğer manzara seyretmek için çevresine bakınmasaydı. Bu arada arkaya doğru koşarken, gerekenden bir adım fazla

attı, tekneden ayrıldı. Sopa dipteki çamurlara iyice saplanmıştı. Tekne uzaklaşırken arkadaşım da o direğin tepesine sarılmış, öylece kalakalmıştı. Büyüyük punting'ciye hiç uygun düşmeyen bir pozdu, bu poz. Kıyıdaki terbiyesiz bir çocuk da arkadaşına, «Gel de direğe tırmanmış maymunu gör!» diye seslendi.

Ben arkadaşşıma yardım edemiyordum, çünkü düşüncesizliğimizden olacak, yanımıza yedek sopa almamıştık. Olduğum yerden ona, bakmaktan başka bir şey gelmiyordu elimden. Yavaş yavaş batarken yüzündeki ifadeyi hiç unutamayacağım. Gözlerinde öyle anlamlı bakışlar vardı ki!

Ağır ağır suya doğru alçalışını, direği bırakıp kıyıya yüzüşünü, tırmanıp çıkışını izledim. Sırılsıklam. Gülmekten kendimi alamadım. Öyle komik bir hali vardı ki! Bir süre kendi kendime kıkırdamayı sürdürdüm... sonra birden uyandım. Ben de hiç gülecek durumda değildim aslında. Teknede sopasız, küreksiz, ırmağın ortalarına doğru sürükleniyor, belki de bir çağlayana doğru gidiyordum.

Arkadaşıma, tekneyi o biçimde terk ettiğİ için, fena halde gücendim. Hiç değilse sopayı bana bıraksaydı bari.

Çeyrek mil kadar öylece sürüklendim, sonunda ırmağın orta yerine demirlemiş bir balıkçı salı gördüm. Üstlerine doğru yaklaştığımı görünce seslenip dikkat etmemi söylediler.

«Yapamam,» diye bağırdım.

«Denemiyorsun ki!» diye kızdılar.

Biraz daha yaklaşıncı, durumu, onlara anlattım, beni yakaladılar, elime yedek bir sopa verdiler. Havuz kapağına elli metre falan kalmıştı. Şansım varmış ki, oradaydı o adamlar.

Punting'e ömrümde ilk defa üç arkadaşşımla çıkmıştım. Bana bu işin nasıl yapılacağını onlar öğreteceklerdi. Hepimiz aynı saatte buluşamıyorduk. Benim erken gidip tekneyi almamı, onlar gelene kadar biraz çalışmamı önerdiler.

Oraya vardığımda hazır tekne bulamadım. Hepsi tutulmuştu. Başka işim olmadığından kıyıda

oturduğum, ırmağı seyrederek arkadaşlarımı beklemeye başladım.

Az sonra, bir punt teknesindeki bir adam, gözüme çarptı; ceketini de kepi de tıpkı benim giydiklerime benziyordu. Punting'in acemisi olduğu da belliydi. Son derecede ilginç şeyler yapıyordu. Sopayı saplayınca ne olacağını, önceden kestirmeye olanak yoktu. Altındaki tekne ırmağın bir yukarısına, bir aşağısına kayıyor, kimi kez de sopanın çevresinde turlayıp eski yerine geliyordu. Sonuç, hangisi olursa olsun delikanlı, hiçbirinden memnun kalmıyordu.

Kıyıda bulunan herkes, onunla ilgilenmeye başladı. Onun sopayı her daldırışında, ne olacağına dair aralarında bahse tutuşmaya koyuldular.

Bu arada benim arkadaşlar da karşı kıyıya geldiler, durup punting yapan genci seyretmeye başladılar. Arkası onlara dönüktü. Yalnızca ceketle kepi görebiliyorlardı. Böyle olunca, hemen onu ben sanarak büyük bir yanlışlığa düştüler. Sevgili dostlarının kendini gülünç etmekte olduğunu düşündüler ve birden neşelendiler. Hep birlikte delikanlıya acımasızca takılmaya başladılar.

Ben, başlangıçta onların düştüğü bu yanlışlığı kavrayamadım. İçimden, «Bir yabancıya böyle davranmakla kabalık ediyor bunlar!» diye geçirdim. Ancak tam onlara seslenip, sitem edeceğim sırada durumu anlayıverdim, hemen bir ağacın arkasına saklandım.

O gençle alay ederek öyle eğlendiler, öyle eğlendiler ki! Beş dakika boyunca karşı kıyıda ona seslendiler, takıldılar, alay ettiler, bayat espriler savurdular, birkaç yeni espri uydurdular, kendi aramızda kullandığımız özel şakaları dile getirdiler... bunları zavallı delikanlı hiç anlayamıyordu besbelli. Sonunda dayanamaz hale geldi, dönüp onlara baktı... yüzünü gördüler!

Utanacak kadar incelikleri olduğunu görmekten, ben de pek memnun oldum. Delikanlıya, onu, birine benzettiklerini söylediler. Kendi yakın

arkadaşlarından başka kimseye, böyle ağır şakalar edecek insanlardan olmadıklarını anlatmaya çalıştılar.

Doğal olarak delikanlıyı, kendi arkadaşları sanmış olmaları, yaptıklarının bağışlanmasına yetiyordu. Bir keresinde Harris'in Boulogne'da yüzerken, başına gelen olayı anlatışını hatırlıyorum. Kıyıya yakın yerde kulaç atıp dururken, birden ensesinden birinin kendisini kavradığını, suya daldırdığını hissetmiş. Olanca gücüyle direnmiş, çabalamış, ancak onu batıran adam, ondan daha güçlüymüş. Harris'in kurtulmaya çalışması boşuna olmuş. Sonunda suları tekmelemeyi bırakarak durumun şakaya gelir tarafı olmadığını düşünmüş. O sırada da adam, bir an için onu, bırakmış. Harris ayaklarına tekrar sahip olunca yere basıp doğrulmuş, katiline bakmış. Adam yanı başında duruyor, kahkahalarla gülüyormuş. Fakat Harris'in yüzünü görür görmez, kahkahaları dudaklarında donmuş, oldukça üzgün ve utanarak,

«Çok çok özür dilerim,» diye kekelemiş, «... sizi bir arkadaşım sandım!»

İyi ki akrabası sanmadı, diyor Harris, çoktan boğulmuş olurum.

Yelkencilik de bilgi ve çalışma ister. Çocukken bunun böyle olduğunu da bilmezdim. Bunun insanın dokunma, koklama gibi doğal yeteneklerinden biri olduğunu sanırdım. Bir arkadaşım da bu konuda benim gibi aynı yanılgılar içindeydi. Rüzgârlı bir günde, ikimiz bu sporu denemeye karar verdik. Yarmouth'da kalıyorduk o sıra. Yare'e kadar gidip oradan bir tekne tuttuk, açıldık.

Kent görünmez oluncaya dek, kürek çektik. Önümüzde suların genişleyip, rüzgârın kasırgaya dönüşmesine aldırış etmeksizin, işe başlama zamanının geldiğine karar verdik.

Arkadaşımın adı, sanıyorum, Hector'du. Ben yelkenin rulosunu açıncaya kadar, o kürek çekmeyi sürdürdü. Yelken açmak kolay iş değildi; ama ben, sonunda başardım. O zaman da ortaya yeni bir sorun çıktı. Altı, üstü neresiydi bunun?

İçgüdülerimize uyarak karar verdik ve tabii dip tarafı üst sandık. Yelkeni baş aşağı açmak için uğraşmaya koyulduk; ne baş aşağı, ne de baş yukarı açabiliyorduk. İşimiz epey uzun sürdü. Yelken de herhalde cenazecilik oynuyoruz sanıyordu. Beni ceset, kendisini kefen diye kabul etmekteydi.

İşin oyun olmadığını anlayınca sopasıyla kafama vurdu, ondan sonra hiçbir şey yapmaz oldu.

«İslat onu,» dedi Hector, «suya sarkıt, ıslat.»

Gemicilerin yelkenleri açmadan önce ıslattıklarını söyledi. Ben de ıslattım. Islattım ya, durum daha da kötüleşti. Kuru yelkenin bile size sarılması, bacaklarınıza dolanması hiç hoş değildir. Hele yelken ıslaksa... hiç dayanamazsınız.

Sonunda yelkeni açmayı başardık. İkimiz birlikte uğraşarak başardık. Tam baş aşağı değil, ama olsun, şöyle yanlamasına açtık, kendi kestiğimiz paçavralarla güzelce bağladık.

O teknenin o gün devrilmemiş olduğunu size, gerçeği bildirmek için söylüyorum. Neden devrilmediği konusunda da hiçbir kanıt göstere miyorum. Konuyu, ondan sonra da sık sık düşündüm, fakat hiçbir geçerli açıklama bulamadım.

Herhalde eşyanın doğasına aykırı oluşu nedeniyle öyle oldu. Belki tekne, davranışımıza bakarak, amacımızın intihar etmek olduğunu sandı, bizi düş kırıklığına uğratabilmek için de direndi, kim bilir. Geçerli açıklama olarak, bir tek bunu bulabiliyorum.

Düşmemek için direklere sarılıp duruyorduk. Kolay değildi. Hector, dönüp duran direği bir yere bağlamayı önerdiyse de ben, serbest bırakmaktan yanaydım. Benim önerimi uygulamak daha kolay olduğundan, sonunda onu kabul ettik.

Tekne bir mil kadar, ırmağın yukarısına doğru, o günden sonra denemediğim ve denemek de istemeyeceğim bir hızla ilerledi. Tam ırmağın kıvrıldığı yerde eğildi, yelkeninin yarısını suya daldırdı. Birden bir mucize sonucu toparlanıp

doğruldu, upuzun, geniş çamurlara doğru uçup karaya oturdu.

Kurtuluşumuzu o çamurlu kıyılara borçluyuz. Tekne çamurların ortasına kadar ilerledi, orada durdu. Sağa sola savrulmanın bittiğini, yine her zamanki gibi ayaklarımızın üstünde hareket edebilecek duruma döndüğümüzü anlar anlamaz, öne doğru emekledik ve yelkenin iplerini kestik.

Bu kadar yelkencilik yeterdi. Gösteriş yapmaya niyetimiz yoktu. İlginç, heyecanlı bir yelkencilik yaşamıştık. Şimdiyse, değişiklik olsun diye kürek çekecektik.

Kürekleri çıkardık, tekneyi bütün gücümüzle çamurdan suya doğru itmeye çalıştık. Bunu yaparken küreklerden biri kırıldı. Ondan sonra daha dikkatli davrandık. Ancak kürekler, pek çürükmüş, çok eskiydiler, herhalde. İkincisi, birinciden daha kolay çatladı, bizi çaresiz çamurun ortasında, ellerimiz boş bıraktı.

Çamur önümüzde yüz metre kadar uzanıyordu; arkamızdaysa sular vardı. Birinin oradan geçmesini beklemekten başka, yapılacak şey yoktu. Öyle yaptık.

Aksi gibi hava da pek insanları ırmak kıyısına çekecek gibi değildi, o gün. Birisi geçsin, diye üç saat bekledik. Sonunda bizi bin bir güçlkle kurtaran, ihtiyar bir balıkçı oldu. Bizi teknesinin arkasına bağlayıp, iskelemize kadar getirdi.

Ona bahşiş, kırılan küreklerin parası, dört saatlik tekne kirası derken, birkaç haftalık harçlığımızdan olmuştuk. Ama tecrübe kazanmıştık, olanlara karşılık. Tecrübe, kaç mal olursa olsun, yine de ucuza alınmış sayılır derler.

Reading - bir buhar teknesi bizi çekiyor - küçük sandalların can sıkıcı davranışları - buhar teknelerinin yolunu tıkayışları - George'la Harris yine iş yapmaktan kaçınıyor - garip bir hikâye - Streatley ve Goring.

Saat on bir sularında Reading göründü. Irmağın bu kesimi, kirli ve çirkindir. Kimse Reading'e yakın yerlerde oyalanmaz. Kent aslında ünlü ve eskidir. Kral Ethelred zamanından kalmadır. Danimarkalılar savaş gemilerini Kennet açıklarında demirlemişler, Reading'den başlayarak tüm Wessex topraklarını yağmalamışlar. Ethelred'le kardeşi Alfred, sonunda onları burada yenmiş; Ethelred dua ederek, Alfred de savaşları yaparak bunu başarmışlar.

Daha sonraki yıllarda, ne zaman Londra'da işler tatsızlaşsa insanlar, Reading'e kaçır olmuşt. Westminster'de bir bela çıktı mı, parlamento Reading'de toplanıyormuş. 1625 yılında yasalar da koşulların peşinden yetişmeyi başarmış, mahkemeler de Reading'de görölmeye başlanmış. Herhalde Londra'da ikide bir tatsızlık olması, ora halkının hoşuna gidiyor olmalı. Öyle ya, bir çırpıda hem parlamenterlerden, hem de avukatlardan kurtuluyormuş, kent.

Parlamento mücadeleleri sırasında Reading, Essex Lordunun güçlü kalesi olmuş, çeyrek yüzyıl sonra da Orange Prensi, Kral James'in askerlerini orada kuşatmış.

Birinci Henry, Reading'de gömülüdür. Buradaki Benedictine Kilisesini o yaptırmış. Kalıntıları şimdi de duruyor. Bu kilisede büyük John Gaunt, Lady Blanche'la evlenmiş.

Reading Havuzunda karşımıza bir buhar teknesi çıktı. Benim arkadaşlarımdan birinindi. Bizi arkalarına bağlayıp Streatley yakınlarına kadar çektiler. Böyle bir tekne tarafından çekilmek son derece zevkli. Kürek çekmeye, bin kere tercih ederim. Daha da zevkli olabilirdi ama, bir yığın küçük sandal durmadan yolumuza çıkıyor, bizi engelliyordu. Biz de onlara çarpmamak için yavaşlamak ya da durmak zorunda kalıyorduk. Bu küçük sandalların ayak altında dolaşması, olmadık yerde önümüze çıkması gerçekten pek can sıkıcı oluyor. Buna engel olmak için bir şeyler yapılması şart.

Çok da kendini bilmezce davranıyorlar. Dü-dük çalıyorsunuz, hem kazanınızı patlatacak kadar çalıyorsunuz, bana mısın demiyorlar. Ben olsam bir ikisine çarpar, un ufak ederdim. O zaman görürler günlerini.

Reading'in biraz yukarısında ırmak, birdenbire canlanır. Tilehurst yakınında demiryolu bu görünüşü biraz bozar ama, Mapledurham'dan Streatley'e kadar her şey olağanüstüdür. Mapledurham'ın biraz yukarısında, Hardwick House'tan geçersiniz. Birinci Charles'ın kaldığı yerden. Swan Inn denilen o garip küçük hanın bulunduğu Pangbourne'u, herhalde müze meraklıları da orada oturanlar kadar, iyi tanıyor olmalı.

Arkadaşlarımmın teknesi bizi, 'grotto'nun orada bıraktı, Harris de kürek çekme sırasının bende olduğu numarasına yattı. Bu numara bana, son derece saçma sapan geldi. Sabahki kararımıza göre ben, sandalı Reading'in üç mil yukarısına kadar getirecektim. İşte oraya varmıştık. Hatta geçmiştik bile. Reading'den on mil yukardaydık! Artık sıra, herhalde tekrar onlara dönmüş olmalıydı.

Haklılığımı ne George'a, ne de Harris'e anlatabildim. Efendilik bende kalsın, diye sonunda kürekleri aldım. Daha bir dakika kadar çekmiş çekmemiştim ki, George suda siyah bir şeyin yüzmekte olduğunu gördü, o tarafa kaydık. George eğildi, elini uzattı, sonra bir çığlıkla geri çekildi. Yüzü kül gibi olmuştu.

Gördüğümüz şey, bir kadın cesediydi. Suyun iyice yüzündeydi. Yüzü tatlı ve sakindi. Çok güzel bir yüz değildi. Yaşından önce yıpranmış, fazla zayıf, çökük bir yüzdü. Ama yine de yumuşak ifadeli, sevimliydi. Yoksulun biri olduğu belliydi. Ağır hastalıklardan sonra, acı dindiği zaman hastanın yüzüne gelen o rahatlama ifadesi okunuyordu çizgilerinde.

Kıyıdaki birtakım insanlar da cesedi görmüşlerdi. Onu bizden devraldılar. Şansımız varmış. Morglarda saatlerce sürünmek işimize gelmezdi.

Sonradan kadının hikâyesini öğrendik. Eskiymiş, bayatlamış, pespaye bir hikâyeydi tabii. Sevmiş, aldatılmıştı. Ya da kendi aldatmıştı. Hangisi olursa olsun, günah işlemişti... arasına hepimiz yaparız... ailesiyle dostları ona sırt çevirmiş, gücenmiş, ona kapılarını kapamışlardı.

Dünyayla tek başına savaşım vermek zorunda kalan, üstelik boynunda bir de utanç halkası taşıyan bu kadın, giderek aşağılara, daha aşağılara batmıştı. Bir süre kendini ve çocuğunu haftada on iki şilingle geçindirmeyi başarmış, o parayı kazanabilmek için günde on iki saat çalışmıştı. Aldığı paranın yarısını çocuğun bakımı için verirken, öbür yarısıyla da kendi vücuduyla ruhunu bir arada tutmaya uğraşmıştı.

Haftada altı şiling, vücutla ruhu birbirine pek sıkı yapıştırılmaz. Aralarındaki bağ bu kadar cılız olunca, ikisi hep birbirinden ayrılmak ister... Herhalde günün birinde yaşamın acımasızlığını ve tekdüzeliğini her zamandan daha canlı olarak gördü ve bu gerçek onu korkuttu. Arkadaşlarına son bir çağrıda bulunduyorsa da onların buz gibi namus duvarına çarpan yakarısı, hemen geri

döndü. Son bir kez çocuğunu görmeye gitti... onu kucağında tuttu, bağrına bastı, öptü. Bitkin ve yaşama isteği tükenmiş bir insan nasıl öperse, öyle bir öpüşle öptü. Duygularını hiç belli etmedi. Sonra bebeği yerine bıraktı, aldığı ucuz çikolatayı yanına koydu, geri kalan birkaç kuruşuyla bilet alıp, Goring'e geldi.

Goring'in yeşil çayırılarında, hayatının en acı düşünceleri pusu kurmuş, onu bekliyor gibiydi. Ne var ki, kadınlarda kendilerine batan bıçağı kucaklama eğilimi vardır. Kim bilir, belki tüm acıların arasında birtakım tatlı anılar da olabilir. Belki o ulu ağaçların gölgelerinde, aşağılara eğilen dalların altında en tatlı saatlerin yaşanmışlığı vardır.

Bütün gün ırmağın kıyısındaki ormanlarda gezdi, dolaştı. Akşam bastırırken kollarını, tüm acılarını ve sevinçlerini tanıyan sessiz ırmağa doğru uzattı. Yaşlı sular, onu, yumuşacık kollarına aldı, yorgun başını kendi göğsüne yasladı, acıyı dindirdi.

Böylelikle her konuda günah işlemiş oluyordu. Hem yaşamda, hem de ölümden. Tanrı yardımcısı olsun! Onun da tüm öteki günahkârların da.

Sol kıyıda Goring, sağda Streatley. Birkaç gün kalmak için ikisi de harika yerlerdir. Pangbourne'a uzanan kısım, güneşte yelkene, mehtapta küreğe çağırır insanı. Çevredeki topraklar da türlü güzelliklerle doludur. O gün Wallingford'a kadar varmayı planlamıştık ama, burada ırmağın gülümseyen yüzü, bir süre oyalanmamıza yol açtı. Sandalımızı köprünün orada bıraktık, Streatley'e gidip, öğle yemeğini «Bull» da yedik, Montmorency de buna çok sevindi.

Söylentilere göre, eskiden bu noktada iki kıyı birbirine bitişikmiş. Thames'ın suları Goring'e kadar uzanmış, ondan yukarısında da kocaman bir göl varmış. Bunun doğru, ya da yanlış olduğunu bilecek durumda değilim. Yalnızca duyduğum gibi, iletiyorum.

Streatley, eski bir yerdir. Irmak kıyısındaki çoğu köy ve kasabalar gibi, Saksonların gününe kadar dayanır geçmiş. Goring hiç de Streatley kadar sevimli değildir, ama o da kendine göre pek kötü bir yer sayılmaz. Ayrıca oteldeki hesabı ödemedi kaçmak gibi bir amacınız varsa, demiryoluna da çok yakındır.

Çamaşır günü - balıklar ve balıkçılar - balıkçılık sanatı üstüne - çalışkan bir balıkçı - kaypak bir hikâye.

Streatley’de iki gün kaldık, çamaşırlarımızı yıkattık. George’un gözetiminde ırmakta kendimiz yıkamaya çalışmıştık, ama başaramamıştık. Başaramamak sözü, az bile gelir. Yıkadıktan sonra elbiseler, eskisinden daha beter duruma gelmişti çünkü. Yıkamadan önce çok, pek çok kirliydiler, ama ne de olsa, yine giyilebilecek gibiydiler. Yıkadıktan sonraysa... doğrusunu söylemek gerekirse, Reading’le Henley arasındaki sular, biz elbiseleri yıkamadan önce daha kirliydi, yıkama işi bittikten sonra, sular temizlendi dense, yalan olmaz. O yıkama sırasında Reading’le Henley arasında ne kadar pislik varsa biz topladık, elbiselerimize buladık, çünkü.

Streatley’deki çamaşırcı kadın, bizden normal yıkama parasının üç katını istemeyi, kendine borç bildiğini söyledi. Bunun yıkama işinden çok, kazı yapma işine benzediğini de ekledi.

Hesabı, gık demeden, ödedik.

Streatley - Goring çevresi yaman bir balıkçılık alanıdır. Çok iyi balıklar bulunur. Bütün gün oltayı sarkıtıp balık bekleseniz, bıkmazsınız.

Bazıları yaparlar da bunu. Oltayı atar bütün gün beklerler. Bir şey tuttukları görülmemiştir. Ayrıca Thames’in sularında kimsenin birkaç eski pabuçla, birkaç ölü kediden başka bir şey yakaladığını bugüne dek ben de görmüş değilim. Ama

bunun elbette ki balıkçılıkla hiçbir ilgisi yoktur, olamaz da. Bu yöreye ait balıkçılık kılavuzunda, balık malik yakalamaktan da söz edilmez işin doğrusu. Yalnızca buranın, iyi bir balıkçılık yöresi olduğu söylenir. Çevrede gördüğüm manzaralara bakarak, ben de bunun böyle olduğunu, onaylamak zorundayım.

Dünyada buradan çok balıkçılık yapılan bir yerle, günlerce balık beklenen bir başka yer de yoktur. Bazıları buraya gelir bütün gün avlanır, bazıları konaklar, bir ay avlanır. İsteyen kalıp bir yıl da avlanabilir tabii... sonuç yine aynı olacaktır.

O kılavuzda burada bulunan balıklar, uzun listeler halinde verilir. Doğrudur da. Vardır o balıklar burada. Siz kıyıda gezerken görünürler. Yarı bellerine kadar sudan çıkar, ağızlarını açar, onlara bisküvi atmanızı beklérler. Yüzmeye kalkışsanız çevrenize doluşur, canınızı sıkarlar. Ama öyle kıvrık bir iğnenin ucuna kurt falan takarak yakalanacak türden balıklar değildir onlar... asla!

Ben, kendim, pek iyi bir balıkçı sayılmam. Bir zamanlar bu konuyla epeyce ilgilenmişim. İyi de ilerliyordum... ya da bana öyle geliyordu. O sıra tecrübeli eski balıkçılar bana, bu işi hiçbir zaman kıvıramayacağımı, şimdiden vazgeçsem daha iyi olacağını söylediler. Olta atışımın güzel olduğunu, yaratılıştan tembel oluşumun beklemek için yeterli olduğunu, onlar da kabul ediyorlardı, ama düş gücümü eksik buluyorlardı.

Onlara göre, şiir yazmak, rapor hazırlamak, gazete muhabiri olmak, ya da bu türden işlere yetecek düş gücüm vardı, belki. Ama Thames balıkçısı olmak için, biraz daha fazla düş kurmak gerekiyordu. Bendekinden çok daha fazla yaratıcı bir güç olması şarttı.

Bazıları, balıkçı olmak için, yüzü kızarmadan yalan söyleyebilmek yeterlidir, sanır. Oysa bu çok yanlış. Atak uydurmalar tek başına işe yaramaz. Onu herkes yapabilir. Asıl zorluk, ayrıntıları yerleştirmekte, olabilecekleri olmuş gibi yaratmakta, bunlara titizlikle bir gerçek havası verebilmekte.

Balıkçının tecrübeli oluşu, bunlardan anlaşılır, işte.

«Dün on beş düzine yılan balığı tuttum,» ya da, «Geçen pazartesi dokuz kiloluk bir alabalık yakaladım, boyu bir metre geliyordu,» demeyi herkes becerir.

Buna ne yetenek gerekir, ne de sanat. Yalnızca cesareti gösterir, o kadar.

Oysa tecrübeli bir balıkçı, kesinlikle bu tür yalan söylemez. Onun kullandığı yöntem başlıbaşına bir inceleme sayılır.

İçeriye başında şapkasıyla sessizce girer, en rahat koltuk hangisiyse onu beğenip oturur, piposunu yakar, sessizce tüttürmeye koyulur. Bir süre gençlerin ufak ufak atmalarına olanak verir. Konaşmalarda kısa bir ara olduğunda, piposunu yavaşça ağzından çeker, külünü silkelerken alçak sesle,

«Salı akşamı ben de bir şey yakaladım, ama anlatmaya değmez,» der.

«Ya! O nedenmiş?» diye sorarlar.

«Anlatsam da inanmazsınız, doğrusu ben de inanmazdım,» der yaşlı adam sakın sakın. Sesinde en ufak bir titreme yoktur. Piposunu yeniden doldururken, buzlu viskisini de ısmarlar.

Ortalıkta kısa bir sessizlik olur. Kimse, kendinde, ihtiyara itiraz edecek gücü bulamaz. O da kimsenin soru sormasını beklemeksizin kendiliğinden devam etmek zorunda kalır.

«Hayır,» der aynı düşünceli sesle, «bana da biri anlatsa, ben de inanmazdım. İnanılacak gibi değil. Öğleden akşama kadar orada öylece oturdum. Hiçbir şey tutamadım. Bir düzine kadar sazan mazan, o kadar. Tam bugün kötü gitti deyip toparlanacağım sırada, oltanın fena halde gerildiğini hissettim. Yine küçük balıklardan biridir dedim, oltayı çekmeye çalıştım. Yerinden bile kıpırdatamadım, inanır mısınız? Tam yarım saat, beyler! Yarım saat, dile kolay! Ve bir an olta koptu kopacak, diye çok korktum! Sonunda çektim. Ne çıksa beğenirsiniz? Mersinmorinası! Yirmi kiloluk

bir mersinmorinası! Oltaya geldi, beyler! Oltayla çektim onu! Yaa, şaşılacak şey değil mi... bir viski daha, lütfen.»

Bundan sonra, balığı görenlerin nasıl şaşırıp aptallaştığını anlatmaya koyulur, eve döndüğünde karısının hayretini, Joe Buggles'ın bu konuda ne düşündüğünü bir bir anlatır.

Bir seferinde ırmak kıyısı hanlarından birindeki hancıya, balıkçıların bu palavralarını dinlemekten rahatsız olup olmadığını sordum.

«Yoo, artık olmuyorum efendim,» dedi. «Başlangıçta biraz bozuluyordum ama, artık karım da ben de bütün gün dinlemeye alıştık, onları. Onlar da anlatmaya alıştılar. Bildikleri bu!»

Bir zamanlar bir genç tanırdım. Çok çalışkan, ilkelerine bağlı biriydi. Balıkçılığa başladığı zaman da av öykülerini, yüzde yirmi beşten fazla abartmamaya karar vermişti.

«Kırk balık tutarsam herkese, elli tuttum derim,» diye anlatıyordu, «ama yalanı ondan ileriye götürmem, çünkü günahtır yalan söylemek.»

Ama sonunda bu yüzde yirmi beş planı da iyi sonuç vermedi. Kullanamadı çünkü bu yöntemi. Günde en çok üç balık tutuyordu. Eh, insan üç balıklık bir olaya da yüzde yirmi beş ekleyemezdi elbette!

Bu nedenle yüzdeyi, otuz üç virgül üçe yükseltti, ama yine tutturamadı. Bir ya da iki balık yakaladığında bu da işleliyordu. İşleri kolaylaştırmak için, sonunda tuttuğu balıkları iki katına çıkarmakta karar kıldı.

Bu yeni yöntemi, birkaç ay boyunca uyguladı, sonra tatmin olamamaya başladı. Yalnızca iki katına çıkardığını anlattığında kimse inanmıyordu ona. İnanmayınca da saygınlığı azalıyordu. Bu alçakgönüllülüğü onu, öbür balıkçılar arasında küçük düşürüyordu. Kendisi üç balık tuttuğunda millete altı tuttum derken, yalnızca bir tanecik tuttuğunu gözüyle gördüğü bir adamın iki düzine tuttum demesini duymak, çileden çıkarıyordu onu.

Kendi kendiyile son bir anlaşma daha yapma-

ya karar verdi. O gün bu gündür, o anlaşılmaya dindarcasına sadık kalır. Artık tuttuğu her balığı on sayıyor, baştan kendine bir on da avans veriyor. Hiç balık tutamamışsa, on tane tuttum diyor. Bu hesapla onun sistemiyle, on balıktan az tutmaya olanak yok. İşin temeli bu. Şansı tutar da gerçekten bir balık tutarsa, o zaman yirmi diyor, iki balık otuz, üç balık kırk... bu böyle sürüp gidiyor.

Doğrusu basit ve uygulaması kolay bir plan. Son zamanlarda balıkçıların, bu ilkeyi, bütünüyle ve çok yaygın bir biçimde uyguladıklarına ilişkin dedikodular da var. Thames Balıkçılar Derneği de iki yıl önce bunun resmen kabulünü önerdi, ama eski üyelere bazıları, karşı çıktılar. On sayısı iki katına çıkarılır, her balık yirmi sayılırsa, düşünebileceklerini söylediler.

Irmak dolaylarında geçirecek boş bir akşamınız olursa, o küçük köy hanlarından birine girmenizi öneririm size. Ortalarda bir yer bulup oturun. Bir iki eski balıkçıya kesinlikle rastlarsınız. Yarım saat içinde size anlatacakları hikâyeler, bir ay boyunca yiyip içtiğiniz her şeyin içinize oturmasına yol açar.

George'la ikimiz (Harris'e bu arada ne olmuştu bilemiyorum. Öğleden sonra çıkıp tıraş olmuş, dönerken pabuçlarını boyatacağını söylemişti, ondan sonra da görmemiştik onu), her neyse, George'la ikimiz, bir de köpek yalnız kalınca, Wallingford'da yürüyüşe çıktık. İkinci akşamımızdı. Dönüşte ırmak kıyısındaki hanlardan birine uğradık, biraz dinlenmek, oyalanmak istedik.

Salona girip oturduk. Orada yaşlıca bir adam daha vardı. Upuzun bir ağızlıkla tütün içiyordu. Havadan, sudan konuşmaya başladık.

Bugün hava güzel dedi; biz, dün de güzeldi dedik, sonra hepimiz yarın da güzel olacağını söyledik. George, ekinlerin bu yıl, bol olacağından dem vurdu.

Ondan bundan konuşurken, her nasılsa, bizim buralı olmadığımız ortaya çıktı. Ertesi sabah oradan ayrılacağımızdan da bu arada söz edildi.

Bir ara söyleşide bir kesiklik oldu; gözlerimiz, odanın çevresinde dolaştı, bacanın olduğu duvarın ta yukarısına asılmış bir cam kutu üzerinde duruladı. Cam kutudaki alabalık büyülemişti beni. Dev bir balıktı. İnanılır gibi değildi!

İhtiyar benim bakışlarımı izleyerek oraya baktı, «Haa!» dedi, «pek etkileyici, değil mi?»

«Görülmedik bir şey!» diye mırıldandım. George ihtiyar adama, acaba kaç kiloymuş, diye sordu.

Dostumuz ayağa kalkıp paltosunu sırtına giyerken, «Dokuz kilo, yüzelli gramdı,» dedi. Sonra, «Evet, on altı yıl önceydi,» diye devam etti, «gelecek ayın üçünde tam on altı yıl doluyor, ben onu yakalayalı. Köprünün oracıkta tuttumdu. Irmağın bu yöresine geldi demişlerdi, ben de, yakalarım onu, demiştim. Yakaladım da. Artık buralarda pek bu boy balık olmuyor. İyi geceler beyler, iyi geceler ikinize de.»

Çıkıp gitti, bizi yalnız bıraktı.

Gözümüzü o balıktan alamaz olmuştuk. Yaman balıktı gerçekten. Postacı, hana uğradığında, hâlâ balığa bakıyorduk. Adam elinde bir birayla yanımıza geldi, dönüp balığa baktı.

George ona, «Çok iri bir alabalık, ha?» dedi.

Adam, «Hem de nasıl, arkadaş,» dedi, birasından bir yudum çekti ve ekledi, «sanırım o balık yakalandığında sizler burada değildiniz!»

«Değildik,» dedik ona. Buranın yabancısı olduğumuzu da ekledik.

«Doğru,» dedi postacı, «O zaman nerden bileceksiniz? Aşağı yukarı beş yıl oluyor ben o balığı yakalayalı.»

«Ya! Siz mi tuttunuz bunu?» dedim ben.

Sevimli adam, «Evet,» dedi, «havuzun hemen aşağısında tuttum. O zamanki havuzun. Bir cuma günüydü. Öğleden sonra. Hem de işin garibi, oltayla tuttum. Aklıma böyle büyük balık falan gelmemişti. Oltamın gerildiğini hissedince afalladım kaldım. Tam on üç kilo çekti. İyi geceler arkadaşlar, iyi geceler.»

Beş dakika sonra bir üçüncü adam geldi, bir sabah seher vakti o balığı nasıl avladığını uzun uzun anlattı. O gidince kanlı canlı, ciddi suratlı, orta yaşlı biri geldi, pencerenin yanı başına oturdu.

Bir süre hiçbirimiz konuşmadık. Ama sonunda George dayanamadı, yeni gelene dönüp,

«Özür dilerim,» dedi, «cesaretimi bağışlayın. Biz buraların yabancısıyız. Lütfen bize anlatır mısınız, bu alabalığı nasıl yakalamıştınız?»

Adam şaşırarak, «Kim söyledi size benim yakaladığımı?» dedi.

Kimsenin söylemediğini, içimize doğduğunu açıkladık.

«Amma da garip... amma da garip!» dedi adam gülerек. «Çünkü aslında son derece haklısınız. Ben tuttum onu. Sizin tahmin etmeniz şaşırtıcı. Ulu Tanrım! Amma da inanılmaz bir olay!»

Sonra devam etti, balığı nasıl yarım saatte zar zor çektiğini, nasıl oltanın kırıldığını, eve döndüğünde nasıl balığı dikkatle tartsığını, balığın nasıl on altı kilo geldiğini bir bir anlattı.

Sonra o da çıkıp gitti. O gittikten biraz sonra hancının kendisi geldi. Ona duvardaki alabalıkla ilgili pek güzel hikâyeler dinlediğimizi anlattık. Çok eğlendi. Birlikte kahkahalarla güldük.

«Jim Bates'in, Joe Muggles'in, Bay Jones'un ve ihtiyar Maunders'in size balığı biz yakaladık demelerini anlayamıyorum bir türlü!» dedi. «Ha! ha! ha! Amma komik! Onlardan biri yakalamış olsa, çok verirlerdi bana, salonuma asayım diye!»

Ondan sonra bize, balıkla ilgili gerçeği anlattı. Anlattığına göre balığı kendisi, yıllar önce tutmuştu. Henüz çok gençken. Becerikliliğinden, ustalığından değil, sırf okulu kıran bir çocuğa şansın gülmesi sonucu. Ağaçtan kopardığı dalın ucuna bir sicim bağlayarak, balığa durmuştu güneşli bir öğle sonrasında.

Balığı eve getirdiğinde dayaktan kurtulduğunu, okul müdürünün bile, yaptığına değdi, dediğini anlattı.

Tam o sırada hancıyı dışarıya çağırdılar. George'la ben dönüp balığa bir daha baktık.

Çok şaşırtıcı bir balıktı gerçekten. Baktıkça hayranlığımız artıyordu.

George o kadar heyecanlandı ki, sonunda bir sandalyenin üzerine basıp onu daha yakından görmeye çalıştı.

O sırada sandalye kaydı, George canını kurtarmak için balığın kutusuna sarıldı, kutu yerinden kurtuldu, büyük bir şangırtıyla yere düştü, George ve sandalye de üzerine devrildi.

Ben telaşla koşarken, «Balığa bir şey olmadı ya!» diye bağırdım.

«Umarım olmamıştır!» dedi George. Dikkatle yerinden kalktı, çevresine bakındı.

Ama olanlar olmuştu. Balık, bin parça halinde yerde yatıyordu. Bin parça diyorum ama, belki dokuz yüz de olabilir. Saymadım.

İçi doldurulmuş bir alabalığın bu kadar parçaya ayrılması bize, biraz garip geldi.

Gerçekten balık olsa, garip olacaktı elbette. Ama değildi.

Alçıdan yapılmıştı.

Havuzlar - George'la benim resmimiz çekiliyor - Wallingford - Dorchester - bir aile erkeği - boğulmaya uygun bir yer - zorluk çıkaran sular - ırmak havasının moral bozucu yanı.

Streatley'den ertesi sabah erkenden ayrıldık, Culham'a kadar kürekle gittik, oradaki bir dereye girip tenteyi örttük, uyuduk.

Streatley ile Wallingford arasında ırmak son derece ilginçtir. Cleeve'den sonra altı buçuk mil boyunca hiç havuz yoktur. Sanıyorum Teddington'un yukarısında en uzun, en kesintisiz kısma burasıdır. Kürek yarışları ve çalışmaları için de Oxford burayı, sık sık kullanır.

Ama havuzların yokluğu kürek çekene ne kadar hoş görünürse görünsün, eğlence arayanlar için hiç de çekici değildir.

Ben, kendi adıma havuzları severim. Tekdüze kürek çekerken bir değişiklik yaratıyorlar. Sandalın içinde yan gelip, alçak sulardan yukarılara, yeni ufuklara doğru açılmak hoşuma gider. İnmek de öyle. Yepyeni ufuklar belirir önünüzde, kapaklar gıcırdar, kanatların arasından görünen incecik gün ışığı çizgisi genişler, gülümseyen ırmak karşınızda belirir. Sandalınızı kısa süreli zindanından çıkarırsınız, sular size yeni baştan, 'hoşgeldin' der.

Güzel manzaralıdır bu havuzlar; tablo gibidir. Tıknaç, yaşlı bir havuz bekçisiyle, güleç yüzü, tombul bir de karısı vardır. Gözleri pırıl pı-

rıl bir de kızı. Onlarla çene çala çala havuzu geçmek çok hoştur. * Orada daha başka teknelerle karşılaşsınız. Karşılıklı ırmak dedikoduları yaparsınız. O çiçek çiçek havuzları olmasa, Thames, Thames olmazdı zaten.

Havuzlardan söz ederken, bir yaz sabahı Hampton Court'da George'la, başımıza gelmesinden kıl payı kurtulduğumuz kazayı hatırladım.

Çok güzel bir gündü. Havuz da kalabalıktı. Bu ırmak hep böyle olur, zaten. Bir şipşakçı, biz yükselen suların üzerindeyken fotoğrafımızı çekmeye çalışıyordu.

Ben, önce, ne olup bittiğini anlayamadım. George'un telaşla pantolonunu düzeltişi, parmaklarıyla saçlarını tarayışı, kasketini kafasında çapkın bir edayla yana eğişi, sonra da yüzüne sevimli bir hüznün ifadesi vererek zarif zarif oturuşu alışkın olmadığımın, pek garibime gitti. Büyük bir özenle ayaklarını saklamaya çalışıyordu.

Belki tanıdığı bir kızı gördü, diye geçirdim içimden. Kim olduğunu anlamak için sağa sola bakındım. O anda havuzda bulunan herkes, sanki taş kesilmiş gibiydi, donmuş gibi ya ayakta duruyor, ya da oturuyorlardı. Bundan garip bir poz, ancak elinde Japon yelpazesi tutanlarda görmüştüm. Kızların hepsi gülümsüyordu. Öyle tatlı görünüyorlardı ki! Erkeklerinse hepsinin, suratından düşen bin parça; nasıl da ciddi ve soylu bir halleri vardı.

Derken birden gerçeği kavradım. Acaba yetişebilecek miyim, diye telaşlandım. En baştaki sandal bizimkiydi. Adamcağızın çektiği resmi mahvedersem yazık olur, diye düşündüm.

Hemen olduğum yerde döndüm, burunda durdum, zarif bir tavırla, kendime umursamaz bir ha-

* Daha doğrusu eskiden hostu. Yeni sisteme göre sanırım, bu görevlere budaların alınması bir ilke haline getirildi. Yeni havuz bekçilerinin çoğu çabuk heyecanlanan, sinirli tipler oluyor, bu göreve de kesinlikle uymuyor.

va vermeye çalışarak, direğe dayandım. Duruşum, canlılık, güç ve yaşamı simgeliyordu. Saçımı düzeltip alnıma bir bukle düşürdüm. Yüzümde zeki ve alaycı bir bakış... bana çok yakıştığı söylenirdi bu bakışın!

Hepimiz durmuş, o önemli anı beklerken arkalardan birinin seslendiğini duydum:

«Hey! Burnuna bak!»

Ne olduğunu anlamak için arkamı dönemedim, dönülecek zaman mı! Kimin burnuna bakılacağını da bildiğim yoktu. Yan gözle George'un burnuna baktım! Bir şeyi yoktu. Daha doğrusu, düzeltilebilecek bir şeyi yoktu. Gözlerimi şaşılattırıp kendiminkini görmeye çalıştım, burnum her zamanki güzelliğiyle yerinde.

«Burnuna baksana, eşek herif!» diye duyuldu ses yeniden. Bu sefer daha yakından geliyordu.

Derken ikinci bir ses birincisine eklendi:

«Burnunuzu itsenize... hey... köpekli salaklar!»

George da ben de geri dönüp bakmaya cesaret edemiyorduk. Adamın eli deklanşörün üzerinde, bastı basacak. Yoksa bize mi sesleniyorlar? Nesi varmış burunlarımızın? Neden itmemiz gerekiyordu burunlarımızı?

Ama birden bütün havuz halkı bir ağızdan, koro halinde bağırışmaya başladı. Arkalardan gür bir ses kükredi:

«Sandalınıza bakın, kırmızı ve siyah kasketliler. Çabuk olmazsanız, o resimde cesetleriniz çıkacak.»

O zaman baktık ve sandalımızın burnunun, havuzun çevre tahtaları altına girmiş olduğunu gördük. İçeri dolan sular burnun çevresinde yükseliyor, dönüyor, burnu havaya kaldırıyordu. Biraz sonra işimiz bitikti. Yıldırım hızıyla birer kürek kaptık, saplarını olanca gücümüzle havuz duvarlarına dayayıp ittik, o çarpmaıyla da sırtüstü düştük.

O resimde hiç iyi çıkamadık. Çünkü adam deklanşöre, tam biz sırtüstü serilmiş, suratlarımız-

da «Ben neredeyim,» ifadesi, aptal aptal bakırken basmıştı. Ayaklarımız havada, deliler gibi debelenirken...

O fotoğrafın en ilginç yanı, kuşkusuz bizim ayaklarımızdı. Onlardan başka pek bir şey görünmüyordu, resimde. Merceğin önünde yalnızca onlar vardı. Ayakların gerisinde birtakım başka sandallarla, çevredeki manzaranın birazı belli oluyorsa da her şey ve herkes bizim ayaklarımızın yanında çok önemsiz kalıyordu. Öyleki, hepsi bu silik durumlarından utandılar, resmi almak bile istemediler.

Altı tane ısmarlamış olan bir buharlı tekne sahibi, negatifleri gördükten sonra siparişini iptal etti. Kendi gemisi görünse alacağını söylüyordu, ama kimse ona, o fotoğrafta gemisini bulup gösteremedi. George'un sağ ayağının arkalarında bir yerdeydi.

Sonuçta epey tatsızlıklar çıktı. Fotoğrafçı, bizim, on ikişer tane satın alıp zararını kapatmamız gerektiğini söyleyerek tepiniyordu. Ne de olsa, resmin onda dokuzunu biz kaplıyorduk. Ama biz razı olmadık. Boy resmimizin çekilmesine bir diyeceğimiz olmadığını, ama baş aşağı değil, baş yukarı olmasını yeğlediğimizi söyledik.

Streatley'in altı mil yukarısındaki Wallingford, çok eski bir kasabadır. İngiltere tarihinde de oldukça etkin bir yeri vardır. Britonlar zamanında burası kaba saba, çamur evlerden kurulu bir yermiş. Roma lejyonları gelip Britonları buradan çıkarmış, kilden kurulu surların yerine sağlam taş surlar dikmişler. Bunların kalıntılarını zaman, hâlâ yok edememiş. Eski çağların duvarcıları ne kadar iyi biliyorlarmış işlerini.

Oysa zaman, Roma duvarlarını korumakla birlikte, Romalıların kendilerini kısa zamanda toz etmiş. O topraklarda yıllar sonra Saksonlarla kuzeyliler büyük savaşlar yapmışlar. Ta ki Normanlar gelinceye kadar.

Parlamenter savaşa kadar burası, surlarla çev-

rihi, kalelerle korunan bir yer olarak kalmış. O savaşıta işgale uğramış, surları da yıkılmış.

Wallingford'dan Dorchester'e kadar olan kısım daha engebeli, ilginç ve güzeldir. Dorchester, ırmaktan yarım mil içerde durur. Sandalınız küçükse oraya, ara surlardan kürekle ulaşabilirsiniz ama, yine de en iyi yol ırmaktan Day Havuzunda ayrılmak, kırlardan geçerek gitmektir. Dorchester sakin bir yerdir, sessizce uyuyor gibidir.

Tıpkı Wallingford gibi, burası da eskidir. O zamanlar buraya Caer Doren, yani «su şehri» denirmiş. Daha sonraları Romalılar burada, büyük bir kamp kurmuşlar. Saksonların zamanında burası, Wessex başkenti olmuş. Bir zamanların güçlü bir kentiymiş. Şimdi hareketli dünyanın dışında, başı kucağına sarkmış uyukluyor, sanki düş görüyor.

Clifton Hampden çevresi şipşirin, huzurlu, çiçeklerle dolu bir yerdir, ırmak orada birden güzelleşir. Clifton'da geceyi karada geçirirseniz en iyisi, «Barley Mow» da kalmaktır. Orası bana kalırsa, bu yörede eskinin izlerini taşıyan en iyi handır. Köprünün sağ tarafında ve köyden uzaktadır. Masal kitaplarındaki resimlere benzer. İçerisi daha bile, masal gibidir.

Burası, çağdaş bir romanın kadın kahramanına uygun bir yer değildir pek. Çağdaş romanların kadın kahramanları, genellikle, uzun boyludur ve hep dimdik dururlar, Barley Mow'a girseleer kesinlikle kafalarını o alçak tavanlara çarparlar.

Sarhoşlara da uygun bir yer değildir orası. Odaların girişlerinde beklenmedik basamaklar, merdivenler vardır. Zavallı sarhoşun orada yatağını bulup içine girebilmesi, büyük şans olur, doğrusu.

Ertesi sabah erkenden kalktık. Öğleden sonra Oxford'a varmak istiyorduk. Açık hava kamplarında uyurken insanın, bu kadar erken uyanabilmesi de şaşılacak şeydir. İnsan, kilimlere sarınmış, kafasını Gladstone bavula dayamış yatarken, kuş-

tüyü yataktaki gibi beş dakika daha uyumaya pek heves etmez. Saat sekiz buçuk olduğunda biz kahvaltımızı bitirmiş, Clifton Havuzundan çıkmıştık bile.

Clifton'dan Culham'a kadar kıyılar yamyasıdır, tekdüzedir, ilginç değildir ama, bir kez Culham'ı geçtiniz mi manzara yeniden güzelleşir.

Abingdon'da ırmak, sokakların arasından geçer. Abingdon tipik bir küçük kent sayılır. Sessiz, saygın, temiz ve korkunç derecede sıkıcı. Eskiliğiyle övünür ama, Wallingford'la Dorchester kadar eski olup olmadığı da kuşkuludur. Bir zamanlar burada ünlü bir kilise varmış. Bugün onun duvar kalıntıları arasında, içki üretimi yapıyorlar.

Abingdon'daki St. Nicholas Kilisesinde John Blackwall'la karısı Jane'in bir anıtı vardır. Mutlu bir evliliğin sonunda, 21 Ağustos 1625'te, aynı günde ölmüşler. St. Helen Kilisesinde de 1637 yılında ölen W. Lee'nin öldüğü sırada «oğullarının iki yüzden üç eksik» olduğunun kaydı vardır. Yani bu bilgiye göre adamın ailesi yüz doksan yedi kişiliktir. Abingdon'a beş kez belediye başkanı seçilmiş olan Bay W. Lee'nin, bu ırka katkısının büyüklüğü tartışma götürmez ama, bizim yaşadığımız bu kalabalık on dokuzuncu yüzyılda, umarız onun gibi hızlılar çoğunlukta değildir.

Abingdon'dan Nuneham Courtenay'a kadar olan kısım da güzeldir. Nuneham Parkı gezilmeye değer. Salı ve perşembe günleri halka açıktır. İçindeki evde ilginç tablo ve eserler bulunmaktadır, hepsi de pek güzeldir.

Sanford'da havuzun hemen arkasındaki gölcük, kendinizi boğmak için en uygun yerdir. Suyun altındaki akıntı, akıllara durgunluk verecek kadar güçlüdür. Oraya indiniz mi, işiniz bitik, demektir. İki kişinin boğulmuş olduğu yere bir anıt dikilmiştir. Adamlar burada yüzerken boğulmuşlar. Anıtın basamakları, buranın gerçekten tehlikeli olup olmadığını kendi gözleriyle görmek isteyen atak gençler tarafından, trampelen olarak kullanılmaktadır.

Iffley Havuzuyla, değirmeni, Oxford'dan bir mil öncedir. Irmak sevenler burayı tartışmaktan pek hoşlanırlar. Resimleri güzel çıkar, ama oraya vardığınızda, söylendiği kadar güzel görünmediğini görürsünüz. Bana sorarsanız, dünyada fotoğraflardaki kadar güzel olan pek az şey var.

Saat yarım sularında Iffley'den geçtik, sandalın içini derleyip topladık, hazırlandık, son bir millik yolculuğumuza başladık.

Iffley ile Oxford arası, bu suların en zorlu kesimidir. O suları anlamak, her babayiğidin yiyeceği nane değildir. Ben oradan çok geçtim, ama ben bile, hiçbir zaman tam anladığımı söyleyemem, bu suları. Bence Iffley'den Oxford'a kadar düzgün bir hat üzerinde, sağa sola toslamadan kürek çekmeyi başaran adam, karısı, kaynanası, evde kalmış ablası, bebekliğinde gelmiş eski dadısı, Allah ne verdiyse tümüyle aynı çatı altında gül gibi yaşayıp gitmeyi de başarır.

Akıntı, önce sizi sağ kıyıya savurur, sonra sola çeker; sonra yine ortaya götürür, birkaç kez olduğunuz yerde fırıldak gibi döndürür, tuttuğu gibi ırmağın yukarısına doğru çarpar... sonunda da kesinlikle sandalınızı üniversitenin gemisine çarptırıp parçalamaya çalışır.

Doğal olarak bunun sonucu, biz de başka teknelerin yoluna çıktık. Biz onların yoluna çıktığımız gibi, onlar da bizim yolumuza çıktı; bol bol sövdük, sövgülerimiz çınladı durdu.

Nedendir bilmem ama, ırmağa gelince insanlar, birden delirirler. Karadayken hiç üzerinde durmayacağınız ufacık bir olay sizi, öfkeden kurdurtmaya yeter orada. Ben, Harris'le George'un karada yaptıkları eşekliklere, budalalıklara güler, geçerim, ama aynı sersemlikleri böyle bir gezide yaparlarsa, onlara karşı insanın kanını donduracak, yakası açılmadık sövgüler sıralarım. Hele bir sandal kalkıp yolumu kesmeye kalksa, hemen küreği kapıp, o sandalda kim var, kim yok öldürmek gelir içimden, elimde değil.

Karadayken yumuşak yaratılışlı olan insanlar, bir tekneye bindikleri anda kana susamış birer canavar kesilirler. Bir zamanlar bir kızla ırmakta gezmeye çıkmıştım. Düşündüğünüz gibi, çok ince, çok şık bir kızdı. Ancak ırmakta ağzından çıkanlar, tek kelimeyle korkunçtu, korkunç!

Önümüze çıkan adamlara, «Öff! Allah belanı versin ayı!» diyordu. «Ne diye önüne bakmıyorsun, kör müsün?»

Yelkeni açamasak, «Öff, içine tüküreyim, böyle yelkenin!» diye bağılıyor, yelkeni yakalayıp hırsıyla çılgın gibi sallıyordu.

Oysa, dediğim gibi, karadayken iyi yürekli, tatlı mı tatlı, sevimli bir kızcağızdı.

Sanırım ırmağın havası, insanı çarpıyor. Yük teknelerindekiler de birbirlerine bu yüzden pek kaba davranıyorlar. O sıra kullandıkları kelimelerden ötürü, sonradan sakinleştiklerinde, pişmanlık duyuyorlardır, bundan kuşku yok.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

Oxford - Montmorency'nin cennet anlayışı - kiralık sandalın güzelliği ve yararları - Thames'in gururu - hava değişiyor - ırmağın bir başka açıdan görünüşü - neşesiz bir akşam - olmayacak şeyi özlemek - hoşsohbet - George banjo konseri veriyor - içli bir ezgi - bir yağışlı gün daha - kaçış - küçük bir akşam yemeği ve kadehlerin şeref kalkması.

Oxford'da iki güzel gün geçirdik. O kentte pek bol köpek vardır. Montmorency, ilk gün on bir, ikinci gün on dört kavgaya etti ve besbelli kendini cennette sandı.

Yapı olarak zayıf, ya da tembel insanlar çoğu zaman ırmağın yukarısına doğru yolculuktan kaçındıkları için Oxford'dan sandal tutar, kürekle hiç yorulmadan aşağıya inerler. Ama macera seven insanlar için, akıntıya karşı yolculuk kuşkusuz daha zevklidir. Her zaman akıntıya kapılıp gitmek insana, doğru bir işmiş gibi gelmiyor. İnsanın kaslarını güçlendirmek için, akıntıya karşı savaşmasında, akıntıya karşı ilerlemesinde daha bir doyuruculuk, daha zevkli bir yan var gibi. Ya da bana öyle geliyor. Ben dümeni kullanırken, özellikle Harris ve George kürek çeker.

Yolculuğa Oxford'dan başlayanlara öğüdüm, kendi sandallarıyla çıksınlar. Tabii yakalanmaksızın başkasının sandalıyla çıkabiliyorlarsa, o başka. Thames üzerinde Marlow'dan yukarılarda kiralanmış tekneler de aslında iyi teknelerdir. Su almazlar pek. Dikkatli kullanılırlarsa parçalanıp batma-

ları pek olağan değildir. Oturulacak yerleri, gerekli kolaylıkları vardır. Yani kürekleri, dümenleri vardır, demek istiyorum.

Ama pek süslü sayılmazlar. Marlow'un yukarı tarafından kiraladığınız bir sandal, içinde gezerken kasılacağınız, hava atabileceğiniz türden değildir. Kiralanmış kayık, içindekilerin bütün cakalarını yerle bir eder. En iyi yanı, daha doğrusu tek iyi yanı, herhalde budur.

İrmağın yukarısında tutulmuş sandaldaki adam alçakgönüllü, kendi halinde bir insandır. Ağaçlara yakın, gölgelerde kalmayı sever. Yolculuğunun çoğunu ya sabahın erken saatlerinde, ya da akşamın geç saatlerinde yapar, ortalığın kalabalık olmadığı, herkesin kendisini göremeyeceği zamanları seçer.

Tanıdığı birini gördüğü zaman hemen kıyıya çıkar, bir ağacın arkasına saklanır.

Bir yaz, birkaç günlük bir yolculuk için bu üst kısımdan sandal kiralayacak bir topluluğa katılmışım. Daha önce hiçbirimiz, ırmağın üst kısmından kiralananmış sandal görmemiştik, gördüğümüz zaman da bunun ne olduğunu anlayamadık.

Biz çifte kürekli sandal diye yazmıştık onlara. Rıhtıma inip adlarımızı verdiğimiz zaman adam,

«Ha, tamam,» dedi, «siz çifte kürekli isteyenlersiniz. İyi. Jim! *'Thames'in Gururu'*nu indiriver.»

Çocuk uzaklaştı, beş dakika sonra Nuh tufanı öncesinden kalma bir ağaç gövdesiyle geri döndü. Kazıdan yeni çıkarılmışa benziyordu elindeki şey. Hem de dikkatsizce yapılmış bir kazıdan.

İlk baktığımda onu, bir tür eski Roma eseri sandım. Ne olduğunu bilemiyordum. Belki bir tabut.

Thames'in üst kısımlarında Roma eserleri pek boldur. Bu nedenle, bu varsayım bana, pek gerçekçi geldi. Ama aramızda ciddi genç bir arkadaş vardı. Bir dereceye kadar jeolog da sayılırdı. Benim Roma eseri kuramıma güldü, çocuğun getirdiği şeyin bir balina fosili olduğunu en akli kıt insanlar

bile anlar dedi; bunu söylerken beni, o tür insanlar arasına sokamadığına üzülyormuş gibi bir hava takındı. Parmağıyla birkaç noktaya işaret edip, fosilin buzul öncesi devrinden kaldığının kanıtlarını gösterdi.

Tartışmayı bir çözüme bağlayabilmek için, onu getiren çocuktan yardım istedik. Bize korkmadan gerçeği söylemesi için cesaret verdik. Elindeki insan öncesi dönemden kalma bir balina fosili miydi, yoksa eski bir Roma tabutu mu?

Çocuk elindeki *Thames'in Gururu* olduğunu açıkladı.

Başlangıçta çocuğun, espri yaptığını sandık, bu hazır cevaplıktan ötürü ona, iki peni de bahşış verdik. Ama şakasında direnmeye kalktığı zaman, cıvıttın ama... dedik, kızdık ona.

Kaptanımız sert bir sesle, «Hadi, hadi, oğlum!» dedi. «Bu saçmalıklarla vaktimizi ziyan etme, ananın çamaşır leğenini eve götür, bize gerçek bir tekne getir.»

O zaman tekneleri yapan adam yanımıza geldi, bunun gerçekten tekne olduğuna, dahası bize ayrılan çifte kürekli tekne olduğuna dair güvence verdi.

Epey homurdandık. En azından boyasaydı bari, diye düşünüyorduk. Ya da zımparalasaydı... onu enkaz görünümünden kurtaracak bir şeyler yap saydı. Ama adam bakıyor bakıyor, tekne de hiçbir kusur göremiyordu.

Öyleki sözlerimizden alındı bile, diyebilirim. Bize buradaki en iyi sandalı seçtiğini, minnet duyacağımızı sandığını söyledi.

Thames'in Gururu, bildiği kadarıyla kırk yıldan beri bu haliyle kullanılıyormuş, daha önce hiç yakınan olmamış, bizim neden böyle eski köye yeni âdet getirdiğimizi de anlayamıyormuş.

Daha fazla tartışmadık.

Tahtaları dağılmasın, diye çevresinden ipler geçirip onu bağladık, biraz duvar kâğıdı satın alıp en kötü görünen yerlerine yapıştırdık, dualarımızı ettik ve sandala bindik.

Altı gün için bizden, otuz beş şiling de sandal kirası aldılar. Bence biz bu sandalı, ırmaktan kütük toplayıp satanlardan dört buçuk şilinge rahat *satın* alırdık.

Üçüncü gün rüzgâr değişti. Şey... ben şu andaki gezimizi anlatıyorum şimdi. Oxford'dan dönüş yolculuğumuza sürekli hafif yağmur altında başladık.

Bu ırmak, üzerinde güneş ışıkları oynasırken, çevresinde yeşil ağaçları ıslı ıslıkken, patikaların gerisinden bakıldığında pırıltısı göz alırken, sığ yerlerinde gölgeler dans ederken, zambaklara öpücükler yollarken, eski ve küflü duvarları, köprüleriyle, ikide bir parıldayan köy ve kasabalarıyla, tap-taze çayırıklarıyla neşeyle gülerken, üzerinde renk renk yelkenler gezer, yumuşacık havası üfürürken gerçekten altından, peri masalı gibi bir ırmaktır.

Ama bu ırmak, kahverengi sularına durmadan yağmur damlaları düşerken, soğuk ve yorgunken, karanlık bir odada ağlayan kadın gibi sesler çıkarırken, ormanları kapkara ve sessizken, sislere bürünmüşken, çevresinde hayaletler geziyormuş gibi bir havaya girmişken o halinden çıkar, pişmanlıklar diyarının hortlaklı ırmağı oluverir.

Güneş ışığı doğanın hayat veren kanıdır. Toprak ana, güneş ışığı ortadan kalktığı zaman bize anlamsız, ruhsuz gözlerle bakar durur. O zaman onun yanında bulunmak bize hüznün verir. Bizi tanımıyor, bizden hoşlanmıyor gibi bir duyguya kapılırız. Kocasını ölüp kalmış bir kadın, çocukları gelip ellerini tuttuğu zaman başını kaldırır, onlara bakar da hiç gülümsemez ya... öyle olur toprak ana da o zamanlarda.

Yağmur altında bütün gün kürek çektik. Pek romantik bir işti. Başlangıçta hoşumuza gidiyormuş gibi numara yapmaya çalıştık. Değişiklik oldu, dedik. Irmağın her halini görmek ilginç oluyor dedik. Hep güneşli olamaz ya, dedik. Her zaman bunu beklemek yanlış dedik. Doğa ağladığı zaman

bile güzeldir, dedik birbirimize; daha neler dedik, neler.

Harris'le ben, ilk birkaç saat boyunca bu konuda büyük yüreklilik gösterdik. Bir çingene şarkısı tuttutup onu söyledik. Çingene yaşamının güzellikleriyle ilgili bir şeydi. Fırtınaya ve güneşe açık... esip gelen her rüzgâra açık... yağmurdan hoşlanırdı çingene. Yarardı ona yağmur. Yağmuru sevmeyenlerle için için alay da ederdi.

George bize katılmadı, şemsiyesinin altına büzüldü, öylece oturdu.

Öğle yemeğine oturmadan önce tenteyi örttük, bütün öğleden sonra da açmadık. Yalnızca bir yerinde biraz açıklık bıraktık. Oraya oturan, kürek çekerken önünü görebilecekti. Böylece dokuz mil yol aldık, Day Havuzunun biraz aşağısında, gecelemeğe üzere yanaştık.

Pek neşeli bir akşam geçirdik dersem dürüst davranmış olmam. Yağmur sessiz bir inatçılıkla sürüp gidiyordu. Sandaldaki her şey ıslak ve yapış yapıştı. Akşam yemeği hiç başarılı olmadı. Soğuk dana eti, kendinizi pek aç hissetmiyorsanız, insanın boğazına yapışır. Sindirimi de pek zor. Benim canım pırzola istiyordu. Harris balıklardan, beşamel soslarından dem vuruyordu. Etinden kalanı Montmorency'ye verdi, o bile yemedi, dahası bu ikramı bir hakaret saydı, gidip sandalın ta öbür ucunda tek başına oturdu.

George, bu konulardan konuşmamamızı önerdi. Hiç değilse hardalsız etimizi bitirinceye kadar.

Yemekten sonra biraz kâğıt oynadık. Bir buçuk saatin sonunda George dört peni kazandı (George'un bu tür oyunlarda her zaman şansı vardır), Harris'le ben de tam ikişer peni kaybettik.

O zaman, kumardan vazgeçmeye karar verdik. Harris'in de dediği gibi, kumar aşırıya kaçırılırsa insana sağlıksız bir heyecan veriyor. George devam etmeyi, bize ödeşme şansı tanımayı önerdi ama Harris'le ben, kadere karşı daha fazla savaşmak istemedik.

Daha sonra kendimize birer içki hazırladık, oturup çene çaldık. George bize tanıdığı bir adamı anlattı. İki yıl önce ırmağa çıkmıştı adam. Bir gece yağmur altında, böyle sandalda uyumuş, romatizma olmuştu. Onu bu hastalıktan kurtarmak mümkün olmamış, on gün sonra büyük acılar içinde ölmüştü. George adamın çok genç olduğunu, hatta nişanlı olduğunu söylüyordu. Bunu ömründe duyduğu en acıklı olaylardan biri olarak değerlendirmekteydi.

Harris bunu dinleyince, kendi arkadaşlarından birini hatırladı. Adam askere gönüllü yazılmış, yağmurlu bir gecede, kırdaki tente altında uyumuştur. Sabah uyandığında artık bir sakattı. Ömür boyu da öyle kalacaktı. Harris döndüğümüzde bizi, o adamla tanıştıracaklarını da ekliyordu, görünce çok acıyacak, yüreğimiz parça parça olacaktı.

Buradan doğal olarak söz siyatiklere, ateşli hastalıklara, soğuk algınlıklarına, akciğer rahatsızlıklarına ve bronşitlere geldi. Harris, içimizden biri bu gece hastalanırsa durumun ne kadar kötü olacağını ileri sürdü. Doktorların bulunabileceği yerlere epey uzaktık çünkü.

Bu konuşmalardan sonra, neşeli bir şey yapma ihtiyacını duyduk. Boş bulunup, George'un banjosunu çıkarıp bize bir konser vermesini önerdim. Bakalım bize komik bir şarkı söyleyebilecek miydi!

Doğrusu George'un naz etmediğini itiraf etmem gerek. Çalgımı evde bıraktım falan, diye bahaneler bulmaya kalkışmadı. Hemen kalkıp banjosunu kapı. *Bir çift güzel kara göz için* şarkısına başladı.

O akşama kadar ben o şarkıyı, sıradan bir şarkı sayardım doğrusu. George'un ezgiye verdiği hüznü beni, enikonu şaşırttı: meğer ne dertli bir şarkıymış, insanın içini oyuyordu.

Dizeler birbirini izledikçe Harris'le ikimizin içinden, birbirimize sarılıp sarılıp ağlamak geldi. Biriken gözyaşlarımızı büyük çabalarla içimize atıp, yakınma dolu ezgiyi sessizce dinledik.

Koronun katılma vakti geldiğinde, elimizden geldiğince neşeli davranmaya çalıştık. Bardaklarımızı

yeniden doldurup şarkıyı hep birlikte söyledik. Harris'in sesi, aşırı duygudan titriyordu. George'la ben de bir iki kelime arkadan yetişiyorduk ona :

İki güzel kara göz

Ah! Ne şaşırtıcı!

İnsana yanıldığını anlatmak için,

İki...

Orada kestik. Biz 'İki' kelimesini söylerken George'un çalgısından çıkan acayip seslere dayanamamıştık. Harris çocuklar gibi hıçkırmaya başladı, köpek öyle havladı, öyle havladı ki, yüreği yerinden çıkacak sandım.

George'a kalsa devam etmek istiyordu. Biz eziye alırsak, kendisi de biraz daha rahat çalmaya başlarsa, bu hüznün duygusunun geçeceğini umuyordu. Ama oy çokluğuyla denemeden vazgeçildi.

Başka yapacak bir şey olmadığından, uykuya yattık. Üzerimizdekileri çıkardık, sandalın dibine serildik, üç dört saat kadar öylece yattık. Daha sonra uyumayı başardık, sabahın beşine kadar da uyanmadık. O saatte hepimiz kalkıp kahvaltı ettik.

İkinci gün de tıpkı birincisi gibi geçti. Yağmur dinmek bilmedi, biz su geçirmez ceketlerimize sarınıp tentenin altında oturduk, ağır ağır suyun üzerinden kaymayı sürdürdük.

Bir tanemiz... hangimizdi hatırlayamıyorum ama sanıyorum bendim... o sabah yine çingene havaları çalmaya kalktı, doğanın çocuklarıyız, yağmuru severiz gibi bir şeyler söylemeye çalıştı ama, bu sözler de pek para etmedi. Yağmuru sevmediğimiz öylesine belliydi ki, konuyu tartışmaya, uzatmaya bile gerek yoktu.

Bir tek konuda oybirliği vardı. Ne olursa olsun, bu işi sonuna kadar sürdürecektik. Bu geziye on beş gün hoşça vakit geçirmek için çıkmıştık. O halde on beş gün hoşça vakit geçirecektik. Ölsek bile! Gerçi ölümümüz dost ve akrabalarımızı derin üzüntülere salardı ama, çaresi de yoktu. Bizim ülke gibi iklimi olan bir ülkede hava koşullarına teslim olmak, tehlikeli bir örnek yaratmak olurdu. Dışimizi sıkıp, ölmeyecektik!

Harris, «Zaten iki gün kaldı,» dedi. «Genciz, güçlüyüz. Herhalde sağ salım sona erdiririz.»

Akşam dört sularında, gece ne yapacağımızı tartışmaya başladık. Goring'i biraz geçmiştik. Kürekle Pangbourne'a gidip geceyi orada geçirelim dedik.

«Bir zevkli akşam daha!» diye mırıldandı George.

Oturup gözümüzde canlandırmaya çalıştık. Saat altı buçukta falan akşam yemeğimizi bitirirdik. Ondan sonra çıkar, yağmur altında kasabaya yürür, loş bir bar salonunda oturur, hava tahminlerini okurduk.

Harris bir an başını tentenin dışına uzatıp, gökyüzüne bakma yığıtlığında bulunduktan sonra, «Alhambra hayat dolu olur bu gece,» dedi.

Ben, «... 'da * da geç saatte güzel bir yemek daha yeriz,» diye ekledim dalgın dalgın.

Harris, «Evet,» dedi, «doğrusunu isterseniz önceden sandalı terk etmeyeceğimize karar verişimiz kötü oldu». Bir süre sessizlik çöktü ortalığa.

George sandalın çevresine düşmanca ve kötü kötü bakarak, «Eğer o kesin ölüm kararımızı almamış olsaydık, Pangbourne'dan saat beşi biraz geçecek kalkan bir tren vardı,» dedi. «Kente tam pirzola yenecek saatte yetişir, sonra da senin dediğin o yere giderdik.»

Kimse konuşmadı. Birbirimize baktık. Her birimiz, kendi suçluluk düşüncelerini ötekilerin yüzlerinde de olduğu gibi okudu. Sessizlik içinde kıyıya yanaşıp Gladstone'u sandaldan aldık. Irmağın yukarısına doğru baktık, sonra aşağısına doğru baktık... görünürlerde kimseler yoktu!

Yirmi dakika sonra üç kişi, peşlerinde utanç içinde olduğu açıkça belli bir köpekle, Swan'daki

* ...yakınında, sapa yerde bir lokantadır. En güzel pişirilmiş, en ucuz Fransız yemekleri bulunur. Yanında nefis bir şişe Beaune'la birlikte üç buçuk şilinge karşınız ama, adını verecek kadar da enayilik edecek değilim.

sandal rıhtımından tren istasyonuna doğru gitmek-
teydiler. Üstlerinde aşağıda belirtilen giysiler var-
dı :

Siyah deri pabuçlar (kirli); keten denizci giy-
sileri (çok kirli); kahverengi fötr şapkalar (çarpıl-
mış); yağmur ceketleri (çok ıslak); şemsiye.

Pangbourne'daki sandal görevlisini kandırmış-
tık. Ona yağmurdan kaçtığımızı söylemeye cesaret
edememiştik. Sandalı içindeki her şeyle birlikte ona
bırakmış, yarın sabah dokuzda hazır olmasını tem-
bihlemiştik. Bir terslik olur da gelemeyecek olur-
sak, kendisine yazacağımızı da eklemiştik.

Paddington'a saat yedide vardık, dosdoğru bi-
raz önce sözünü ettiğim lokantaya daldık, hafif bir
yemek yedik, saat onu biraz geçe bize yeniden ye-
mek hazırlamaları talimatını verip Montmorency'yi
de orada bıraktıktan sonra çıkıp, Leicester alanına
doğru yola koyulduk.

Alhambra'da epey dikkat topladık. Gişenin
önüne geldiğimizde bize yarım saat geç kaldığımız
söylendi, hemen Castle Sokağına gitmemiz bildiril-
di.

Himalayalardan gelen dünyaca ünlü komiklerin
biz olmadığımızı anlatıncaya kadar anamızdan em-
diğimiz süt burnumuzdan geldi, sonunda adam pa-
ramızı alıp geçmemize izin verdi.

İçerde daha da büyük sükse yaptık. Güneş ya-
nığı bronz ciltlerimiz, ilginç kılıklarımız hayran ba-
kışlarla izlendi. Yüzlerce çift göz, bizim üstümüz-
den bir saniye olsun ayrılmadı.

Hepimiz, bundan gurur duyduk.

İlk gösteriden hemen sonra çıktık, lokantaya
döndük. Yemek hazır, bizi bekliyordu.

O yemekten büyük zevk aldığımızı söylemem
gerek. Günlerden beri yalnızca söğüş et, kek, reçel
ve ekmekle yaşıyor gibiydik. Basit, besleyici bir re-
jimdi, ama pek heyecan verici değildi. Burgundy'nin,
Fransız soslarının kokusu, temiz peçetelerin, upuzun
çıtır çıtır ekmeklerin görünümü, öyle hoş geldi ki,
anlatılamaz... Biz yine, eski biz oluverdik.

Bir süre dünyayla ilişkimizi kesip yiyip içtik; neden sonra gözümüz ışıdı, canımıza can katıldı, çatalla bıçağı bırakıp, arkamıza yaslandık, eski yeme hızımız kesildi. Ayaklarımızı masanın altında karşıya doğru uzatmış, şöyle keyifle kaykılıp oturmuştuk. Peçetelerimiz kucağımızdan kayıp düştü, aldırış bile etmedik. İs ve duman lekeleriyle kaplı tavanı, duvarları muvarları görür oldu gözlerimiz... oh dünya varmış!. Bardaklarımız kolumuzun uza-nabileceğı yerde duruyordu. Kendimizi oldukça iyi, sağlıklı düşünebilen, yüreğı bağışlamaya hazır insanlar gibi hissediyorduk.

Derken pencerenin yanında oturmakta olan Harris perdeyi çekti, dışarıya baktı.

Sokak ıslak ıslak parlıyordu. Solgun ışıkların yerdeki göllenmiş sulara vurduğı ışıltılar kıpırdamaktaydı. Islanmış birkaç kişi hızlı adımlarla kaldırımından yürüyordu. Ellerinde şemsiyeleri vardı. Kadınlar eteklerini yukarıya doğru topluyorlardı.

Harris elini bardağına uzatırken, «Eh, güzel bir geziydi, Thames babaya minnet duyuyorum, ama galiba tam zamanında bıraktık,» dedi. «Tekneden kurtulan üç kişinin şerefine!»

Montmorency, arka ayakları üzerine kalkmış pencereden dışarıya bakarken, kesik kesik havlayarak mutluluğumuza katıldı.

ÇIKAR ÇIKMAZ BİR MİLYONUN ÜSTÜNDE SATAN İLK MİZAH KİTABI

Jerome K. (Kıpkı) Jerome (1859-1927). İngiliz yazarı. Öğretmenlik, oyunculuk ve gazetecilik de yapan Jerome'nin ilk kitabı *Sahne Üzerinde* (1885)'dir. 1889'da yazdığı *Bir Tembelin Tembellik Düşünceleri*'yle yazar, büyük ün yaptı. Aynı yıl yayımlanan *Teknede Üç Kişi* adlı kitapsa, olağanüstü bir başarı kazandı. Kitap çıkar çıkmaz Amerika'da, 19. yüzyıl için inanılması güç bir satış sayısına ulaştı; tam bir milyon. Kitap, kısa bir süre sonra da başka ülkelerde çevrilerek basıldı. Bunu, Jerome'nin öteki roman ve oyunları izledi. Son yapıtı yaşamöyküsü ve anılarını topladığı *Hayatım ve Zamanlarım* (1926) yayımlandıktan bir yıl sonra öldü.

1938'de *Üçüncü Kattaki Kiracı*, 1954'te de *Teknede Üç Kişi* filme alındı. Son filmin yönetmeni Ken Anakin, başrol oyuncularları da Laurence Harvey, J. Edwards, D. Tomlinson'dır.

Jerome K. Jerome, bu kitap için kendisi şöyle diyor: "Dünya bu kitaba karşı çok iyi davrandı... Sanıyorum tüm Avrupa dillerine çevrildikten başta, birçok Asya diline de çevrildi. Bana binlerce mektup getirdi. Gençlerden, yaşlılardan, sağlamlardan, hastalardan, neşelilerden, üzgünlerden. Dünyanın her tarafındaki ülkelerin kadın ve erkeklerinden mektuplar aldım... Olay olarak hepsi bu. Şimdi geriye; bu olağanüstü başarının neye dayandığını açıklamak kalıyor. Bakıyorum ki, bunu yapabilecek durumda değilim. Yazdığım başka kitaplar bana daha zekice, daha komik gelmişti. Oysa kamuoyu beni TEKNEDE ÜÇ KİŞİ'nin (Köpeği saymazsanız) yazarı olarak hatırlamakta direniyor. Bana da, aranan açıklama ne olursa olsun, bu kitabı gerçekten kendim yazdığımı kabullenmekten başka çare kalmıyor."

Teknede Üç Kişi, yaklaşık yüz yaşında bir yapıt; hem çok eski, hem çok yeni bir kitap. İyi anlaşılan, kafa dengi üç arkadaşın; iyi yürekli, içten, düş gücü işlek; savruk, beceriksiz, elinden iş çıkmaz üç tatil tembelle, türünün bütün üstün niteliklerini taşıyan, temiz yüzlü saf bir köpeğin iki haftalık tatili.

Köpeği saymazsanız bu üç kişi, bir tekne gezisinde ilginç mi ilginç, gülünç mü gülünç bir tatil yaşarlar. Bu üç maymun iştahlı genç adam, kürek çekerken suya düşen; yumurta kırarken neredeyse çekice sarılan; çamaşır yıkarken koca ırmağı bulandıran bu üç genç adam, yüzyıldır hiç yaşlanmamışlar, hâlâ okuyanları kahkahaya boğuyorlar.

Onlar için her şey sudan ucuz, sudan kolay; bavul mu hazırlayacaksınız? Onlardan örnek alın! Çadır mı kuracaksınız? Onlardan örnek alın! Ancak... Yaptıklarının tam tersini yaparak!